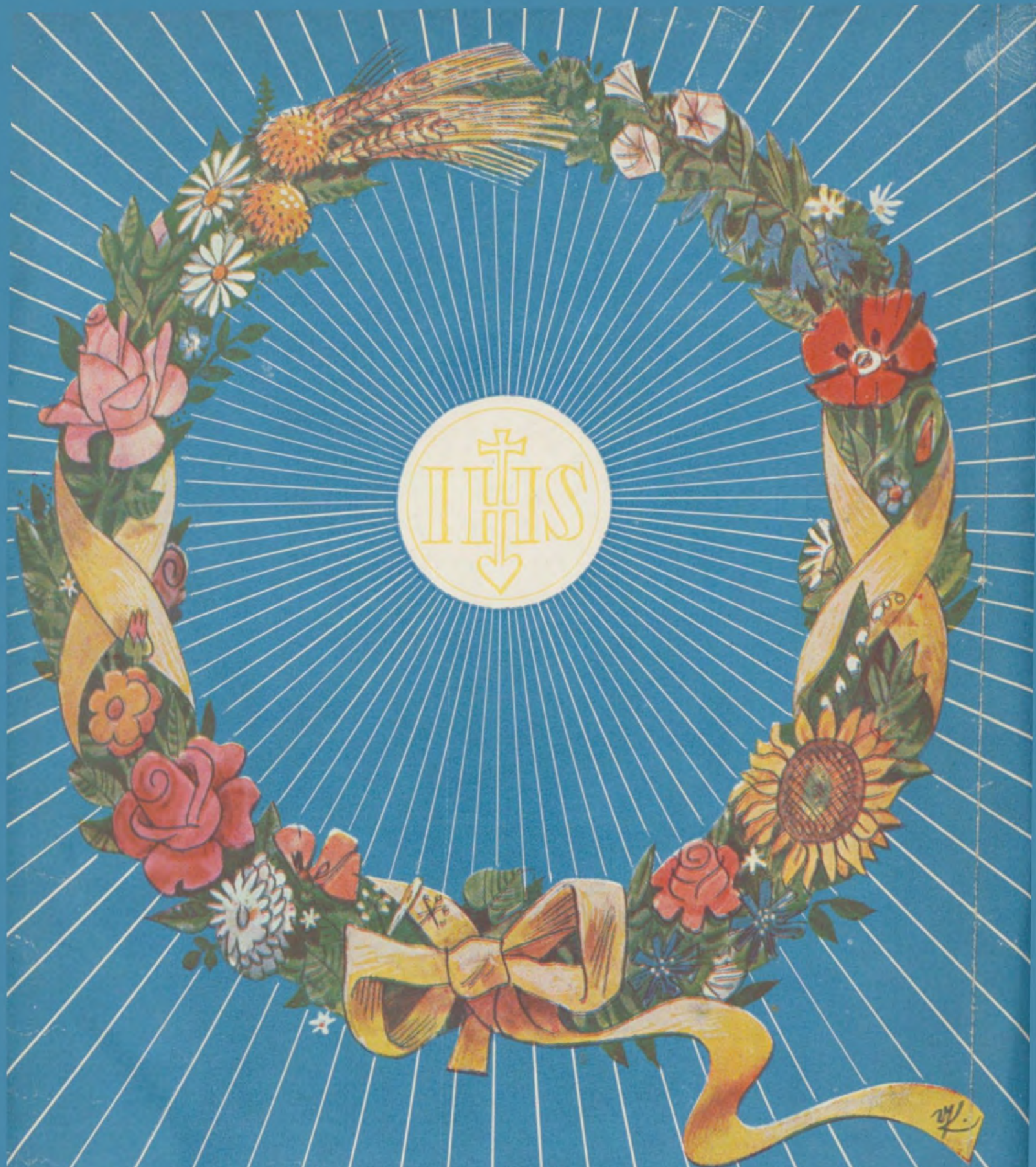

FREDERICK WILLIAM FABER:

VELEBNÁ SVÁTOST

neboli díla a cesty Boží

Frederick William Faber:

VELEBNÁ SVÁTOST

neboli díla a cesty Boží.

Kdo prochází vatikánskými galeriemi neopomíná se zastavit před slavným obrazem Raffaelovým „Disputa o Nejvyšší Svátosti“. Cím je toto dílo v oboru výtvarném, tím je rozprava Fr. W. Fabera „Velebná Svátost“ v oblasti písemní. Na obraze Raffaelové upírají velcí myslitelé všech věků své zraky na svatou Hostii, aby svými postřehy prohloubili své poznání velkého mystéria a vzájemnou rozpravou své poznatky vytrýbili a uvedli v soulad. Co tito mistři filosofie a bohovědy vytěžili svými duchaplným bádáním to věhlasný konvertita P. Faber v podivuhodné synthese a v uměleckém podání podává naší době, aby ti, kdo tápou v nejistotách, jako kdysi on sám, nebo nemají možnost pohroužit se do soustavného studia dogmat, získali hlubší vhled do tohoto velkolepého „tajemství víry“. Skromně praví v předmluvě: „Tato rozprava je pokusem zpopularisovat jisté úseky bohovědy právě tak, jako vědecké příručky zpopularisovaly astronomii, geologii a jiné přírodní vědy“. Ale jeho kniha není učebnice, nýbrž odhalení nového vesmíru, plného divu. P. Fabera můžeme nazvat moderním církevním otcem. Osvojil si všechnu theologickou vědu v takovém rozsahu a s takovou hloubkou, že papež Pius IX. sám ho jmenoval doktorem theologie. Jeho paměť je tak živá, že si své rozsáhlé a subtilní poznatky ze všech oborů bohovědy nemusí vybavovat, nýbrž stále má vše živě před očima a proto dovede i nejdělejší vlákna vpřádat do své osnovy, čímž dodává své rozpravě podivuhodné pestrosti a jiskřivosti.

Dnešní člověk se nespokojí přejatými úsudky; chce zaujmout vlastní postoj ke všem otázkám. I ve věcech náboženských si chce vlastním zkoumáním ověřit, co se mu k víře předkládá. A chce také zjistit, obstojí-li dogmatické these v konfliktu s moderní filosofií. Církev se nikdy nezalekla soupeřství nových myšlenkových proudů. Ale kdyby i sebelépe vyzbrojení kazatelé chtěli uvádět do hlubin Eucharistie, bylo by potřebí soustavných cyklů a vnímavého a vytrvalého posluchačstva; a při proudu rozpravy nebylo by možno zamýšlet se nad jednotlivými vývody. Kniha Faberova, jež se stala již majetkem všech kulturních národů a nyní vychází i v českém přesném překladu, přichází tu na pomoc: uvádí v poznání úchvatné logické tkáně tajemství, v němž Ježíš Kristus pozůstavil souhrn a vrchol všech děl Božích. A poněvadž P. Faber, rovnocenný druh kardinála Newmanna, je nejen duchaplný myslitel a mistr slova, ale zároveň básnickým geniem obdařený rozjímá, stává se již četba jeho knihy hlubokou kontemplací a láskyplnou adorací.

Cena brož. Kčs 140.—

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO
VLAST V PRAZE II.

FREDERICK WILLIAM FABER

V E L E B N Á S V Á T O S T

neboli díla a cesty Boží

**Hoc sum contentus, quod etiam si quomodo
fiat, ignorem, quod fiat intelligo.**

**Třebas nevím, jak se to děje, chápu aspoň,
že se to děje, a to mi stačí.**

Cicero.

1 9 4 8

DRUŽSTVO VLAST V PRAZE II

ORDINARIUS PRAGENSIS

Nihil obstat.

Dr Josephus Vajs,

ensor.

Imprimatur.

Pragae, dne 1. Octobris 1947

Dr Theophilus Opatrný,

vicarius generalis.

N. 13409.

Svému předraženému Otci

JANU JINDŘICHU NEWMANOVÍ,

jemuž s milosrdenství Božího

děkuji

ZA VÍRU CÍRKVE,

ZA MILOST SVATOSTI

A ZA ROUCHO SVATĚHO FILIPA

s tím přemnohým, co láska zná a z čeho žije, co však nedovede vysloviti

a co teprve poslední den ukáže.

F. W. Faber.

Úvodem k českému vydání.

Frederick William Faber narodil se 28. června 1814 v Calverley v hrabství Yorkshire z rodičů protestantských. Otec brzy po jeho narození se stal sekretářem biskupa durhamského a přesídlil do Bishop Aucklandu. Krásné okolí biskupského zámku a středověký jeho ráz mocně působily na básnický založenou mysl hochovu. R. 1827 byl poslán do gymnasia v Harrowu u Londýna. Tam se brzy projevovalo jeho skvělé nadání, ale brzy též se probouzely v jeho pronikavém duchu, jenž chtěl mít ve všem jasno, pochybnosti o pravoplatnosti anglické „vysoké církve“. Tehdy nabyl veliké vážnosti theologický směr, zvaný evangelikalism, jenž chtěl vytvořit střední linii mezi svobodomyšlnými anglikány a šablonovitou církví státní. Snahou jeho bylo prohloubiti myšlení i žití náboženské. Tomuto systému byl oddán tamní farář i ředitel harrowské koleje, pozdější biskup canterburský Longley; oba se snažili nakloniti Fabera k evangelikalismu a tím jej vymaniti z jeho duševních tísní. Roku 1832 Faber vstoupil na universitu oxfordskou a zapředl styky s vynikajícími mladíky, jako Palmer a Gladston, kteří později zaujali čelné postavení v církvi i ve státě.

Postupem theologických studií jej mocně upoutávala zejména idea Církve. Proto se přimkl ke hnutí traktarianskému, ale uchoval si i vůči Puseyovi i vůči Newmanovi zdržlivý postoj. U Puseye ho zarážel nedostatek myšlenkové důslednosti. Newman byl pro básnickou povahu Faberovu přílišný dialektik. Teprve povlovně získal Newman Fabera svému vlivu, který se významně osvědčil ve chvílích, kdy Faber stál na rozcestí. R. 1836 udělena Faberovi první cena za báseň „Svatojanští rytíři“ a téhož roku založil modlitební sdružení, jemuž se stal duší pro kouzlo své osobnosti, a přijal též účast na vydávání Puseyovy knihovny církevních otců. Roku 1839 obdržel anglikánské svěcení, působil jakožto výpomocný farní duchovní v Ambleside a

podnikal často cesty na pevninu. R. 1841 navštívil Cařihrad, aby prozkoumal stanovisko anatolské církve k anglikanismu; z toho vznikl spis „Myšlenky o církvích zahraničních“. Za své cesty po Itálii byl přijat r. 1843 papežem Řehořem XVI., a ten řekl: „Milý synu, máš dobrá přání, Bůh tě v nich upevňuj!“ Isa farářem v Eltonu, sepsal život sv. Wilfrida Yorkského a v něm dokazuje nutnost spojení církví se Svatou Stolicí.

Vytrvalá modlitba ho přivedla k poznání pravosti Církve katolické a do jejího lůna byl přijat 17. listopadu 1845 apoštolským vikářem biskupem Wareingem spolu s pozdějším oratoriánem Tomášem Knoxem a sedmi svými farníky. V Birminghamu se tito konvertité seskupili ve sdružení, jež mělo vypo-
máhati kněžím ve správě duší. R. 1847 na Bílou sobotu byl Faber biskupem Wisemanem posvěcen na kněze v Oscottu, a následujícího dne ve svém prvním kázání rozvinul svůj náboženský program: bude to snaha co nejvíce usnadnit křesťanům dosažení blaženosti. S horlivou pílí jal se pracovat o vydávání životopisů svatých, které by vdechly nový život anglickým katolíkům, ztrnulým ve své zbožnosti pod útlakem trestních zákonů. Odpor, na který narazil jeho požehnaný podnik u starších duchovních, zlomen byl skvělým úspěchem této tvorby a londýnský kněz Puce, vůdce opozice, Fabera odprosil.

Dne 17. února 1848 vstoupil Faber do kongregace oratoriánů, založené sv. Filipem Neri, a za rok byl jmenován představeným v novém oratoriu v Londýně. Tam vyvíjel po čtrnáct let činnost, která mu zjednala slávu před Bohem i před světem. Tisíce věřících vyhledávaly jeho vedení a rady, nesčetným zbloudilým ukázal cestu k pravé Církvi. V přesném zachovávání pravidel oratoria, jimiž předepsáno denní kázání a zpovídání, viděl pevnou záruku trvání a požehnání své společnosti. Založiv bratrstva Nejdražší Krve a sv. Patrika, podivuhodně prohloubil náboženský a mravní život anglických katolíků. Papež Pius IX. ho prohlásil r. 1854 doktorem theologie. Zabrání církevního státu přimělo ho r. 1860 k založení modlitebního sdružení sv. Petra a svou nezdolnou oddanost k apoštolskému Stolci vyjádřil ve svém krásném spisu „The Devotion to the Pope“. Proslulé je též jeho svatodušní kázání o papeži, jakož povšechně byl vynikajícím řečníkem. „Zřídka, ano snad nikdy,“ píše kardinál Manning, „jsem neslyšel kazatele, kterýž by dovedl krásu a sladkost života ve spojení s Ježíšem, s jeho svatými a s Církví z vlastní

zkušenosti tak vylíčiti jako Faber.“ — Svůj plodný život dokončil svatou smrtí v Londýně 26. září 1863.

Jest štěstím pro nás, že Fr. W. Faber, skvělý ve svých myšlenkách, činech i řečech, nám svými spisy zachoval bohatství svého ducha.

Již první jeho dílo „Vše pro Ježíše“ (1853) je úchvatné. Vždy po roce pak následují: „Pokrok duše“, „Velebná Svátost neboli díla a cesty Boží“, „Tvůrce a stvoření“, „U paty Kříže“ (o bolestech Matky Boží), „Duchovní rozhovory“, „Drahocenná Krev, cena našeho vykoupení“ a kniha o dětství Věčného Slova „Betlem“. Jeho náboženské básně, zvláště píseň „Faith of our Fathers living still“, se zpívají ve všech katolických kostelích Anglie. Jeho básnická tvorba z oboru přírodní lyriky předčí dílo Wordsworthovo.

F. W. Faber byl obdařen neobyčejným nadáním, a to mnohostranným, k čemuž se pojila jeho usilovnost, soustředěnost, velkodušnost a dobrota srdce. Mohl se uplatnit jako skvělý básník, jako vědec kteréhokoli oboru, jako strhující řečník nebo hluboký filosof. On všecky své vlohy věnoval se svou kněžskou službou Bohu a také v jeho spisech se odrážejí a jsou využity všecky jeho bohaté hřivny.

Jeho ducha a schopnosti bylo u nás již možno oceniti, když vyšel překlad jeho knihy „Betlem“. Jaké hluboké úvahy tu Faber theolog, rozjimatel a umělec rozprádá o Slovu v lůně Otcově a v lůně Mariině! A jako v oné knize odhaluje skrytý život Syna Božího ve věčnosti a v jeho lidském dětství, tak v díle „Velebná Svátost“ odhaluje jeho skrytý, tajuplný a přebohatý další život v Eucharistii.

Faber, usilovný hledatel pravdy a jistoty, probíjovávval se úporným studiem z tuhých předsudků protestantismu ke katolické pravdě. Probádal kodexy scholastických mistrů i objemná díla novověkých představitelů posvátné vědy. Jeho syntetický duch, obdařený výbornou pamětí, srovnával, vážil, rozjímal, prožíval. A když se octl — současně vítěz i přemožený — před odhalenou božskou přítomností Páně v Eucharistii, nemohl utlučiti své radostné opojení; musilo mocnými proudy vytrysknout navenek. Ostatně dobře věděl, že tolik lidí tápe v nejistotě kolem tohoto tajemství víry, ale nemají možnosti, aby se důkladně

poučili a svůj rozum uvedli v soulad s vírou. Proto v díle „Velebná Svátost“ zachytil božskou nauku i výsledky staleté spekulace a ve skvělé synthese s úchvatnými postřehy a hlubokými úvahami je předkládá duším dychtícím po pravdě a po hlubším poznání.

Kolik lidí má dnes průpravu a čas, aby studovali objemné, většinou latinské svazky mistrů theologie, pojednávající spekulativně o jednotlivých dogmatech? A přece bylo by škoda, aby zůstávaly mrtvě ležet v knihovnách fakult a klášterů tyto poklady, v nichž je ukryto tolik vzácné a povznášející vědy, tolik duchaplných výkladů. Nuže P. Faber přibližuje ve svém spise dnešním lidem mnoho z těch nepřístupných děl a tím jaksí popularisuje hlubokou theologii Eucharistie. Tím ovšem není řečeno, že jeho spis je četbou lidovou. Právě intelligence potřebuje takového rozumového hlubšího objasnění, neboť nechce jen slepě věřit, ale též rozumět, co rozumem postihnouti možno. Již ve středověku se přec ujala zásada: „Credo, ut intelligam — věřím, abych porozuměl.“

Ovšem i školený čtenář potřebuje odvahy a trpělivosti, aby při četbě vytrval. Autor sám předvídá tyto potíže a proto prosí na straně 30.: „Musíte být ke mně shovívaví, bude-li rozprava nejprve těžká a suchá, neboť později budu mluvit o věcech, které by se zdály pouhou poesii nebo nábožnou nadsázkou místo vážné a střízlivé pravdy, kdybych vás nežádal, abyste se mnou prošli touto výzkumnou cestou k Božím dílům.“ — Kdo se trpělivě prodere těmi drsnými soutěskami, bude bohatě odškodněn krásnými rozhledy, jež se mu odhalí. A nemysleme, že prostším lidem bude kniha neproniknutelnou houštinou. Máme zkušenosti, že do četby díla „Betlem“, neméně subtilní, se s užitekem ponořilo více duší prostých než vysoce školených.

Překladatelka Adolfa Řivnáčová osvědčila svou dovednost již na překladech eucharistických úvah Francise Le Buffe. Když byla žádána, aby se ujala překladu tohoto Faberova díla, zdráhala se z obavy, že by nestačila na četné filosofické a theologické subtilnosti. Byla jí v tom nabídnuta pomoc a tak překlad je zde.

V našem národě se rozvila již na počátku jeho kulturních dějin úcta k Velebné svátosti. Nejvýznačnější zástupce českého národa svatý Václav je světec Eucharistie. Za Přemyslovců a za Karla IV. byly stavěny velkolepé stánky svátostnému Kristu.

Později se dala část národa neblahými vlivy z ciziny strhnouti k nešťastným výstřelkům a bludům a pod záminkou dokonalého plnění závěti Kristovy se vrhla do ničivých bratrovražedných bojů. Jejich výsledkem bylo, že místo skutečného Těla Kristova jim zbyla pouhá památka, a kalich, o jehož náplň bojovali, zůstal jim v rukou prázdný. Dnes, v opak tehdejšího pochybeného fanatismu, velká část národa se vyznačuje jinou krajností: netečností a odvratem.

Z Anglie Viklefovými bludy o Eucharistii bylo k nám zaseto símě rozvratu. Dej Pán, aby velkolepé dílo učeného a pokorného jeho sluhy z téže země, F. W. Fabera, přispělo k hlubokému poznání a vroucímu ocenění největšího Daru nebes, jenž je vinculum unitatis — pouto sjednocení mezi lidmi a Bohem i mezi námi navzájem.

Antonín Stříž.

PROLOG.

Triumf.

I.

Ježíš zahalený ve svém velikém tajemství lásky, obětovaný a přebývající na našich oltářích a živící naše duše — to je posvátná a velebná pravda, o níž hodláme nyní uvažovati. Moudrost cherubů nemůže zbádati hlubiny této Nejsvětější svátosti a vroucí láska serafů nemůže dostatečně chváliti její úmysly slitovnosti, ale přece je naším právem i naší povinností nahlédnouti v toto tajemství, které je naší denní obětí, naším ustavičným pokrmem, předmětem našeho neustálého klanění. Čím více budeme o něm věděti, tím větší bude naše láska k tomu nejdražšímu Pánu, jehož máme zde skrytě přítomného. A poznávati Ježíše trochu více a pak jej milovati trochu více, zda to není hodno našeho dlouhého života? Matka Církev nám podává pomocnou ruku při zkoumání této tajemné oblasti božské pravdy. Rozestavuje na naší cestě svaté učitele, a ti nás jako četní andělé chrání před blouděním a učí nás pravým myšlenkám a pravým slovům. Zároveň nás mnohými dojemnými obřady a hluboce moudrými předpisy naplňuje onou posvátnou bází a uctivostí, která se sluší při bádání o mystériu tak nesmírném. Hlas jejího velikého syna, svatého Tomáše Akvinského, stále žije v jejím oficiu, tu prostou antifonou, která otvírá celou hlubinu Písma, tu hymny téměř nadpřirozenými, spojujícími přesnost dogmatu se sladkostí a melodií, jež je spíše ozvěnou nebes nežli pozemskou poesii.

Skrytý Ježíš! Poklekněme před ním a s bázní se kořme, neboť naše Matka nás poučuje o jeho kráse a lahodě, o jeho dobrotě a blízkosti. Když si myslíme, že jej známe, neznáme ho ani zpola, když o něm mluvíme, je to jako mluva dítěte, a

když naše srdce plane k němu vroucí láskou, je vlastně takřka chladné při srovnání s láskou, která mu náleží.

Představme si, že je svátek Božího těla. Vstávali jsme s jednou blahou, vše převládající myšlenkou. Ta kolem nás vše zpestřuje. Je pro nás zdravím, i když nám není dobře, a slunečnem, i když obloha je zamlžena. Jen jakési zklamání nás ruší, když totiž pozorujeme, že naše drahá vlast skýtá únavný vzhled všední práce a obyčejného ruchu. Cítíme, že je zde cosi nevhodného a neladného. Ubohý Londýn! Kdyby znal Boha a dovedl zachovávat Boží svátky, jak by mohl plesati za takového posvátného dne, necháváje padnouti řetězy práce nesčetných otroků mamonů a necháváje volný proud hluboké, dětinné radosti z mysteria, jež je vítězstvím víry nad zřením, ducha nad hmotou, milosti nad přírodou a Církve nad světem. Ale jaksi samo toto naše zklamání nám dává zřejměji pocítovati dar této víry a vědomí naší nehodnosti, takže se divíme, že Bůh nás vyvolil k údělu tak velikému. Ó drahá svátosti lásky! Tobě náležíme, neboť ty jsi naše láska sama. Ty jsi pramen našeho života, neboť v tobě je sám nezměrný, slitovný, věčný život božský. Dnešek je tvůj den, a tu nebude jediné myšlenky, jediného přání, jediné naděje, které by se neupínaly cele k tobě.

Nejprve si musíme přisvojiti ducha svátku. Když se tak stane, snáze vnikneme v některé hlubiny tohoto blahodárného tajemství. Celá theologická nauka o tomto velikém eucharistickém dogmatu není nic menšího nežli andělská hudba upravená pro náš smrtelný sluch; a když naše duše bude úměrně naladěna, porozumíme lépe líbeznému tajemství, jež se odhaluje naší rozradostněné mysli.

Ale my musíme jíti dále, abychom zachytili ducha slavnosti. Musíme si jako na mapě předložit podívanou, kterou skýtá celá Církev Božímu oku. Naše veliké město je ohlušeno svým vlastním hřmotem a nemůže slyšet. Je oslepeno svým vlastním leskem a nemůže vidět. Nesmíme si ho všimati, musíme se v mysli od něho odvrátit, a to se smutkem, kdyby to byl některý jiný den, ale dnes, protože to je dnes, s úplnou lhostejností.

Ach té radosti z nesmírné oslavy, kterou Církev vysílá k Bohu v tuto hodinu! Zcela jako by svět nebyl posud vůbec padl! Uvažujeme, a jak uvažujeme, myšlenky se podobají postupujícím vlnám přílivu a naplňují celou naši

duši blažeností z tisíců mší čtených nebo zpívaných po celém světě, jež všechny stoupají v melodii jásavé chvály vděčných tvorů k majestátu milosrdného Stvořitele. Co nádherných průvodů s korouhvemi sluncem ozářenými se právě ubírá náměstími velikých měst, kvítím posypanými cestami křesťanských vesnic, starobylými podloubími skvělých katedrál a zahradami posvátných seminářů! Rozmanitostí barev tváří a rozličností jazyků jsou procesí ta živým znamením jednoty té víry, která tu je tak jásavě vyznávána jedním hlasem velkolepého obřadu Říma. Na kolika oltářích rozmanité architektury, uprostřed líbezných květin a zářících světél, uprostřed oblaků prosebného kadidla a uprostřed dojemného zpěvu, před tisíci kořícími se ctitelů je Nejsvětější svátost pozdvihována k výstavu anebo snímána k požehnání! Kolik požehnaných úkonů víry, co lásky, oslavy a usmírování je v tom obsaženo! Letní vzduch je naplněn ohlasem zpěvu. Zahrady vydaly své nejkrásnější květy, aby byly sypány na cestu svátostného Boha. Věže se chvějí hlaholem zvonů. Děla duní roklinami And a Apennin. Lodi v přístavech zpestřují zálivy moře slavnostním vyvěšením vlajek. Královské a republikánské armády ve své parádě zdraví Krále králů. Papež na svém trůně a školačka ve své vesnici, řeholnice a řeholníci, biskupové, hodnostáři a kazatelé, panovníci, králové a knížata, všichni jsou dnes zaměstnáni Velebnou svátostí. Města jsou osvětlena a příbytky lidí prodchnuty radostí. Radost tak proudí, že uchvacuje nevědomky a přelévá se i do srdcí smutných, na chudé a vězněné, na pocestné a osiřelé, na vyhnance po domově tesknící. Všechny tyto miliony lidí, jež náležejí ke královské rodině a duchovní posloupnosti svatého Petra, jsou dnes více méně pohrouženy v Nejsvětější svátost, takže celá bojující Církev se chvěje blaženým pohnutím, jako se chvěje mohutné moře vlněním svých vod. Hřích se zdá zapomenut a slzy se perlí spíše z nadšení nežli z kajicnosti. Je to jako první den duše v nebi nebo jako by země sama přecházela v nebe, což by právem mohla samou radostí z Nejsvětější svátosti.

Ale toto vše zjevuje vnitřní sféru hlubokého uctívání a nesčíslných nadpřirozených činů Ducha svatého a bohaté působnosti a nevyčerpatelné energie drahocenné krve Páně. Jediný nadpřirozený úkon — jak mnohem více jej Bůh cení,

než jak nenávidí tisíc hříchů, neboť na onom jediném úkonu je Kristova vůně, posvěcení z jeho milosti, ozdoba jeho krve a pečeť jeho zásluh.

Učinnost milosti roste, když se přibližují veliké svátky. Jejich předešlý přivedly tak mnohé duše k nohám duševního lékaře. Zástupové, kteří byli včera v hříchu, přiměli dnešní slunce, aby vzešlo nad jejich pokáním, a nad každým jednotlivcem z nich se radují andělé celého nebe více nežli nad nově stvořeným světem. Milionové se připravili na přijímání a nejméně horlivý z nich učinil pro Boha něco, co by jinak nebyl učinil. Tíž milionové přijímali, a pomysleme na to, co Pán Ježíš za svátostného spojení způsobil v nich. s nimi a pro ně! Tíž milionové vzdali díky, a jaký sbor chvály to byl! Kolik dospělých lidí bude večerem nalezeno méně světskými, než jak je vidělo ráno! V kolika dětských duších nevzešla a nepovyrostla víra, zdravé, ohebné výhonky plné mízy a vzrůstu většího za tento jediný krátký den nežli jinak za celý rok! A jak skvělá věc je každý pokrok v růstu víry v dětské duši, víme-li, že s ním jde bohatý příslib pro věčnost!

A co mám říci o hlubinách větších, o duších umrtvených, vnitřně žijících lidí? Máme za to, že u svatých už jen cvičení víry, nemluvě o lásce, je něco tak velikého a vznešeného, tak dalekosáhlého a plného spojení s Kristem, že my obyčejní křesťané nevíme o tom nic. Kolik svatých, kolik těch, kteří budou u oltáře Církve povýšeni, bylo tohoto dne nadšeně, zaníceně a nepředstíženě ve styku s Bohem působením tohoto životodárného tajemství v jejich duších! Tichý klášter vyslal tisíce líbezných vůní zaslíbených duší: úkony víry stačící k získání milosti neobráceným kmenům, úkony lásky, které mohou odčinit moře rouhání a svatokrádeží, úkony spojení, které posílily a oživily celou církev a občerstvily všechny její tepny na místech daleko vzdálených od cel, v nichž se tyto činy staly za tiché samoty, při modlitbě a v plném utajení. Kdo spočítá povolání dnes vnuknutá neb rozhodnutá, obrácení předsevzatá neb uskutečněná, kdo sečte první rány dané hříšnému zvyku, kdo změří vrcholnou sílu k zbožnému odhodlání, k napravení hříchů a k upuštění od zlých úmyslů, kdo může znáti všechna osvícení na lůžkách umírajících a počet duší vysvobozených z očištění urychlenou pomocí země? Dnešního dne byla otevřena Božímu oku nesmírná, činná a liánatá říše vnitřních skutků, tak krásných, slavných, zbož-

ných a jemu vítaných, že slavnost světa vnějšího byla jen nejchudším výrazem vnitřní slavnosti světa duchovního. Co to vše je, nežli triumf našeho skrytého Pána?

II.

Slavnost Nejsvětější svátosti má tedy ráz triumfu. Její duch je duch vítězství. Mějme o tom jasný pojem, neboť triumf není všeobecně duchem pobožnosti, a my bychom měli přesně věděti, co znamená, ježto má velkou spojitost se svěžestí a silou naší víry a také s onou svobodou ducha, bez níž není žádné evangelické dokonalosti.

Veliká a poučná je rozmanitost výrazů, jimiž k nám mluví Církev v liturgii a v obřadním řádu, jak můžeme očekávat od plnosti přebývání Ducha svatého v ní. Ale většina z nich se vztahuje na pojem hříchu, odpuštění hříchu a vyhnanství, a tato skutečnost nám naznačuje velmi mnoho o zvláštním rázu katolické pobožnosti. Když o Popeleční středě shromažďuje Církev své děti a znamená je mementem smrtelnosti, jež je trestem za hřích, když vynechává Gloria v adventě a v postě, když při temných hodinách zhasíná jednu mystickou svíci po druhé, když odstrojuje oltáře jako by byl konec světa anebo pronásledování Antikristem a jako by již nemělo býti žádné denní oběti, to vše jsou výrazy vědomí hříchu a našeho zármutku, že jsme se Bohu odcizili. Takovou podívanou Církev hluboce vštěpuje v naši mysl nenávisť k hříchu a pojem o jeho hrozné vině, vyvolávajíc v nás mystickými obřady Svatého týdne téměř více pokořujícího studu nežli šťastné lásky. Ale když odhaluje věřícím kříž a vybízí je, aby padli na kolena a zlíbali nohy na obraze svého Spasitele, nebo když slaví svátek nejsvětějšího Srdce, toho dne usmírování, jež zjevil sám Kristus Pán, tu je tím vyjadřováno spíše odpuštění nežli pocit hříchu, i když ještě v pokorném duchu vědomé nehodnosti kajícíka.

A zase, když nás volá k oslavě svátků andělů a svatých, zvláště toho svátku, jenž je tak bohat na mocné, neobyčejné a znásobené milosti, svátku Všech svatých, anebo když nás zve do průvodu o hromnicích, tu se zdá, jako by pocit vyhnanství spíše než co jiného těžce spočíval na jejím duchu. Je to jen jiná forma jejího krásného volání z hlubiny vyhnanství, kterým se po veliký díl roku — ať za svěžesti před denní

práci, při kuropění, když laudy se zpívají, ať v umdlení po mnohé obětavé lopotě, když doznívají poslední, duši uklidňující melodie nešpor — obrací takřka se závistí či výčitkou od svého Snoubence k jeho Matce: „K tobě voláme, vyhnání synové Evy, k tobě vzdycháme lkajíce a plačíce v tomto slzavém údolí.“ A také, jak dojemné je ono slovo „patria“ na konci hymnu O salutaris hostia, jako kdyby právě blízkost Ježíšova, právě výsada té přechodné chvíle, jenom prohlubovala pocit vyhnanství a činila je tím těžším, a jako by prosba našeho srdce v dosahu k Ježíšovu svátostnému zahalení mohla vyzníti jen v slovo „vlast“, „patria“, jež je tak sladké v sluchu vyhnance a tak smutné v mluvě vyhnance.

Tento trojí pocit — hříchu, odpuštění hříchu a vyhnanství — poskytuje nám jasný názor o duchu katolické pobožnosti. Není to přesně duch smutku, nýbrž tklivého dojetí, pokory, teskné touhy. Když Církev lká, činí tak v písních a žalmech pěných Bohu, když se zdá netrpělivá, je to proto, že její svaté tužby jsou té chvíle nedostižné. Zármutek v tom je, ale není v popředí. Není okázale uplatňován, ale chován tajeně a v tiché důvěře. Je to klidná statečnost ve stálém utrpení, nikoli odbojná hrdinnost náhlého mučednictví. Tato pobožnost se skládá z naděje a lásky citelněji nežli z víry, kdežto pobožnost, kterou je uctívána Nejsvětější svátost, má svůj základ především ve víře, a proto duch svátku Božího těla nevyjadřuje pocity hříchu, odpuštění a vyhnanství, nýbrž vědomí triumfu, i když v duši končí, jak uvidíme, zbožností nejvyšší tklivou a cituplnou. Ale je jisto, že cokoli je v ní radostného, hrdinného, vytrvalého, co povzbuzuje k velkým věcem a je uskutečňuje, co je v ní bystrého, rychlého, odvážného a důvěryhodného, je z víry a udržováno především úctou k Nejsvětější svátosti. To je tajemství síly svatých.

Pak máme svátky a obřady vyjadřující tajemství z minula, milostivé události radostné, bolestné a slavné, které se vztahují k tajemství vtělení Páně. To jsou slavnosti vzpomínkové, historicky památné a zároveň oživující v Církvi ty zvláštní milosti, ctnosti a heroismus duchovního života, jež se jimi připomínají. Náleží k jedné třídě, ježto znamenají minulé události, které doprovázely vtělení, ale přece každý z těchto svátků má svého vlastního ducha a tím podporuje jistou milost v duši a dává jistou formu jejímu vnitřnímu životu; také se stává převládající myšlenkou některé náboženské

kongregace. Podle toho, jakou znalost a uctívání těchto tajemství některá zbožná duše projevuje, často také poznáváme celý její duchovní postup i úmysly, které Bůh s ní má. Jedna hvězda se liší od druhé skvělostí. A každý skutek našeho požehnaného Pána je tak úrodný a vydatný, tak schopný tvořiti se podobně dále v jiných, tak plný božské energie a božského označení, že sám sebou je tvůrčím slovem a může v naší duši vyvolati dokonalý malý svět mystické a duchovní krásy a souladu. Totéž možno říci o každé z těch četných ozdob milosti a moci, jimiž štědrost Nejsvětější Trojice vybavila vyvolenou matku Boží.

Svátek Božího těla nenáleží do této třídy svátků, ale Zelený čtvrtek zřejmě ano. A kdo by hned nepoznal veliký rozdíl mezi těmito dvěma průvody s Nejsvětější svátostí? Kdežto jeden je pravým triumfem a svatým jásáním, je druhý vážný a tklivý; je při něm hrob, viditelný to pomník toho, na co vzpomínáme, Vexilla regis je jeho základním tónem a závěrečné akordy Gloria našim posledním úsilím o radost. Srovnáme-li Zelený čtvrtek s Božím tělem, seznáme, jak rozdílného ducha mohou býti dva zpodobněné svátky; a tato rozdílnost představuje hodnoty a skutečné působení milosti v duši.

Zdá se, že plýtvám mnoha slovy o velmi jasné věci. Ale je-li pravda, jak nám praví svatý Filip Neri, že je špatným znamením, když o velikých svátcích nezakoušíme význačné vroucnosti a sladkosti, zdaž není také pravda, chceme-li vyzískati žár a ssáti sladkost z každého svátku, že je důležité, abychom pochopili jeho pravého a zvláštního ducha? Já tedy pravím, že Boží tělo je podstatně svátkem triumfu. Je to den triumfu ještě více nežli den radosti, je to den moci, neohroženosti, veřejného vyznání víry, den, v němž nebe pravdou zašlapuje lež, rouhání, pochybnost, heresi. Jeho místo hned za svátkem Nejsvětější Trojice je toho symbolem. Nepřichází po Nanebevstoupení v nepřerušném pořadí jednoho svátku Páně po druhém, ba ani ne hned po letnicích, kdy Duch svatý sestoupil takřka jako ovoce nanebevstoupení a jako slavné osvědčení podivné pravdy, že nám může býti i prospěšné, když Pán od nás odešel; svátek Božího těla čeká, až Církev svede všechna svá tajemství do tajemné studnice, k Matce mysteria, Nejsvětější to Trojici, čeká, až se všechny pobožnosti celého roku shromáždí a vystoupnou

vzhůru do nepřístupného světla, odkud zase padají zpět k lidem v záplavě skvělosti a v proudech nebeské moci a krásy při velikém a vrcholném mysteriu Proměňování. Odtud jeho znak triumfu. Církev bojující splynula na chvíli s Církví vítěznou, zapomíná na své vyhnanství a na své bojující postavení; a hold Nejsvětější Trojici, který je předtuchou nebe, nalézá sobě rovný výraz v radostné adoraci Nejsvětější svátosti. Je to den, kdy nemůžeme mlčeti, a proto den průvodů. Je to svátek zpěvu a plesání, chvílemi proti zemi, jako by před naší vírou zázračně padaly hradby velikého města světa, když je při svém pochodu obkličujeme — andělé a lidé — za bojovného tónu *Lauda Sion*; a chvílemi ve chválách Církve, neboť v celém světě zaznívá volání slávy vykoupených, kteří nesou svého Vykupitele kolem hradeb jeho nepřemožitelného Sionu.

III.

Ale není dosti, prokážeme-li, že duch slavnosti Božího těla je duch triumfu; povstávají další otázky o rázu tohoto vítězství, který je ovšem cele nadpřirozený a nikoli jen pocitem nějakého patriotismu nebo pozemského nadšení nad nějakým národním vítězstvím. Ba není ani tak triumfem proto, že z Boží milosti jsme na straně Boží, jako proto, že v tomto tajemství triumfuje sám Bůh nad oněmi věcmi, které jsou nad všechnu pochybnost nepřáteli jeho království a jeho svrchanosti. Je to triumf jeho právě jako náš, ale spíše jeho nežli náš.

Pravil jsem, že svátek Božího těla je přirozeně den průvodů. Nyní se však můžeme podívat na celé dějiny Církve jako na nezměrné procesí, které se rozvinuje jako vojenská výprava a za mnohých proměn boje si razí cestu od východu na západ. Jsou tu nejprve malé družiny s apoštoly na římských cestách. Pak vidíme ji, armádu mučedníků, s jejím veleknězem v čele, v šerých jeskyních katakomb. Potom vystupuje na oči světa v záři a lesku císařské přízně a z císařského rozkazu. Jedné doby posunuje svou cestu přes poušť, aby získala národy neznalé evangelia. Bak krotí záplavy barbarského severu. Dále zaujala celý civilisovaný svět s veškerou jeho středověkou nádherou. A nyní je smíšena se zástupy nevěřících, klestíc si cestu množstvím nízké literatury, špat-

ných filosofů, zkažené civilisace a pokleslé diplomacie — nikdy ztracená zraku, vždy poznatelná, vždycky trpící, vždycky královská, vždy jiná nežli svět, jako děti Izraele v Rudém moři, když zpevněné vody stály vzhůru jako stěny po jejich pravici a po jejich levici.

Průvod Božího těla je stručný výťah z církevních dějin. Je to projev smýšlení Církve za všech proměn jejího válečného putování. Dává nám tak cítit, co minulé věky cítily a co generace budou cítit ve věku budoucím. Dává nám okusiti ze svého nadpřirozeného řádu a mocně napomáhá, aby byl vytvořen v nás. Není to triumf Církve, která by konečně byla vyhladila své nepřátele a je Církví vítěznou. Každý den jen vynáší na obzor nová nepřátelství a odhaluje falešné přátele. Celá kromobyčejná obratnost lidské zkaženosti je prostě u díla, aby znepokojovala a vysilovala Církev množstvím a nečekaností útoků. Říše démonů oplývá strašným důvtipem a je chráněna mocí stejně strašnou, a Církev to vše zakouší. Není změny v běhu světa, která by nebyla novou zkouškou pro Církev. Není nové filosofie nebo čerstvě jmenované vědy, která by v nedomyšlenosti svých začátků nesoudila, že Církev buď vyvrátí jako falešnou, anebo že ji odloží jako stařeckou. Není žádné vymoženosti v našich moderních veleměstech, již by se záludně nezmocnil svět nebo ďábel, aby jí využil proti Církvi a jejímu poslání. Nikoli! Bylo by skutečně předčasné, kdyby Církev tohoto dne zpívala svůj chvalozpěv proto, že konečně rozptýlila své nepřátele a stala se vítěznou.

Aniž je svátek Božího těla triumfem proto, že by Církev žila v klidu. Nikdy nedošla dále než k příměří, a i to dosti zřídka. Nemůže míti klidu, dokud nepřijde poslední soud, nebo dokud bude jedna duše, kterou lze zachránit před zavržením. I smlouvy, které musila uzavřít, jsou pro ni podle dlouhé zkušenosti plny obav. Měla často dohody se svět-skými vládami a byla tím zachráněna mnohá duše, která by jinak byla zahynula. Ale takové úmluvy ji stály krev mučedníků a tajné slzy papežů a v nejlepším případě se jí v nich žije jako plaché srně v lese, kde v každé ozvěně zaznívá honcův roh. Mívá méně pokoje v konkordátu nežli v katakombách. Tak tomu je při výchovných a reformátorských hnutích; tak se zákonným úsilím o politickou svobodu; tak s filosofickými a vědeckými ligami; tak i s uměním.

Ona má své místo ve všech těchto věcech, ale ona nepřebývá, nemůže s nimi přebývat v pokoji.

Aniž triumfuje Církev proto, že by bludařství bylo po celé zemi vyhynulo. Vždyť nové bludy vyrůstají, když staré mizejí. A každý rozkol, když se rozpadává, úrodně plodí četné další roztržky. Vlastně je kacírství skoro její životní podmínkou a bezděčnou příčinou veškeré intelektuální skvělosti jejího dogmatického učení. Ale přes to je pro její děti jistým potěšením a vítězstvím, když vidí, jak rozličná bludařství rok co rok utrušují ze svých křesťanských prvků a uvolňují si tak se slepou osudností cestu z okruhu zjevené pravdy. Není snad jediného roku, který by neviděl, jak se v Anglii některá sekce protestantského názoru rozchází se svým původním stanoviskem a jak dává do klatby své základní zásady a ztrácí tak buď svůj vliv u myslí vážných nebo klesá s myslí netečnými do rostoucího chobotu tupé nevěry. Angličan by měl být poslední osobou na světě, které se zdá, že Církev triumfuje proto, že bludařství vymřelo.*

Církev také nejásá proto, že přežila tak mnoho odpůrců, kteří se jednou zdáli skutečnými vítězi, ač tento zjev je pro ni pohnutkou k denním díkům a k nové důvěře v Boha. Kalná záplava protestantismu, denně opadávající a nechávající za sebou zpustošené lány hrozného rmutu, nepokryla zemi tak děsně jako arianism v prvních stoletích. A jako zašel jeden odpůrce, zajde i druhý. Protestantská proroctví se ukazují nepravdivými a činí ze svých přenáhlených autorů rok od roku terč posměchu. Předpověděná data o neodvratném pádu papežství jdou jedno po druhém beze škody dále a kalendář bludařských předzvěstí je s pohrdáním odkládán a zůstává krutě nesplněn. A tyto věci budou vystupovati v poloantikvárních románech našich potomků, jako v nich vystupují nyní Rosicruciani a lancashirské čarodějnice, a jako symboly a památníky nedůstojné slabosti lidského rozumu. Avšak duše upadají mezitím v záhubu, a křesťanské oko je mnohem více upřeno na tuto žalostnou skutečnost než na postupné vymírání odpůrců, kteréž je pro ni věcí tak běžné a všedně očekávanou, jako že slunce vyjde a že v ustanovenou dobu budou žně, ať bohaté, ať skrovné.

* Antonio de Panormo, Scrutinium Doctrinarum, cap. 11, art. IV.

Také netriumfuje proto, že Nejsvětější svátost je pro ni předtuchou nebeské radosti a jejího věčného zadostučinění. Lidé neoslavují předtuchy, a svátek vítězství musí býti něčím více, než je příjemná vřelá tužba. Věru, nezdá-li se, že vyjadřují divný nápad, chci říci, že tento jeden den je jediným dnem v roce, kdy se zdá, že Církev nemyslí na nebe; jedná spíše jako by nebe bylo přišlo k ní a ona nepotřebuje jíti k němu. To mě ihned přivádí k pravé příčině jejího duchovního triumfu: Jásá proto, že má u sebe samého Ježíše, živého Boha v Nejsvětější svátosti. Není to jen památka na něho, je to on sám. Není to jen část tajemství Vtělení, je to celé mysterium a Vtělený sám. Není to jen pomůcka k získání milosti, je to božský Zdroj milosti sám. Není to jen cesta k slávě, je to oslavený Vykupitel sám a pramen veškeré slávy. Velebná svátost je Bůh ve svém mystickém, zázračném zahalení. Je to skutečná přítomnost Boží, jež činí katolické náboženství zcela odlišným od jakýchkoli jiných tak zvaných forem křesťanských. Právě v tom, že Bůh je takto jejím vlastnictvím, tkví její doživotní triumf. Nic menšího by nemohlo býti skutečným a dostatečným vítězstvím pro Snoubenku Kristovu.

IV.

Pravil jsem vpředu, že Velebná svátost je triumfem Církve nad světem, ducha nad hmotou, milosti nad přírodou, víry nad zřením. Nyní chci říci více. Nejsvětější svátost je pro nás vším. Žádáme-li si býti vším pro Ježíše, tu je cesta, tu je on sám. Toužíme-li viděti, jak Ježíš je vším, pro nás, či jak je pro nás vším ve všem, Nejsvětější svátost je hned tímto dvojím vysvětlením. Všechny nauky Církve, stvoření, vtělení, milost, svátosti, vedou k Nejsvětější svátosti a jsou tam velkolepě rozvinuty. Všechno umění a všechny obřady, moudrost liturgie a majestátní řád Církve jsou seskupeny kolem Nejsvětější svátosti. V ní jsou spojeny a naplněny všechny pobožnosti. Všechna tajemství směřují k ní a ji jsou korunována. Nikde jinde nejsou podivuhodné dokonalosti neviditelného Boha tak zpodobněny životu a rozvinuty jeho tvorům. Všechna tajemství Vtělení jsou shromážděna v jedno v Nejsvětější svátosti. Všechna životnost a činnost Ježíšova se zde nalézá. Všechny ostatní svátosti slouží Nejsvětější svátosti. Ona koná jeho dílo lépe, nežli tak činí cokoli jiného, a odpovídá jako

*nic jiného všem jeho úmyslům. Ona přivádí s tělem, krví a duší Kristovou jeho božskou osobu a osobu Otce i Ducha svatého způsobem tak skutečným a vznešeným, že ho nelze vyjádřit, ale ježž my označujeme theologickým slovem *concomitantia*, jako by Nejsvětější Trojice doprovázela tělo Spasitelovo jakožto jeho družina a společnost. Je to největší dílo Boží a sabat všech jeho děl, neboť v něm Stvořitelova láska, moc a moudrost nalézají svůj odpočinek. Církev může triumfovati jenom v tom, co korunuje, dovršuje a uspokojuje nesmírnou přirozenost nesmrtelné duše, a byl kdy triumf tomuto se rovnající? Je to triumf stvoření, triumf spasení, triumf svatého člověčenství Ježíšova, triumf svaté a nedílné Trojice.*

Mým úkolem je, abych milujícím duším toto vše dokázal, nikoli polemicky, ale církevní autoritou. Jaká nesmírná sladkost je v Ježíši! Všechno, co vede k němu, co stojí v jeho dohledu, co mu nějak náleží, i co se k němu dostává cestou třeba nejnerovnější, jak milé to je, jak to uklidňuje a uspokojuje duši, i když to není on sám. Pouhá vůně jeho těla je jako vylévaný balzám. Pouhé znamení jeho kříže je silnější nežli peklo. Pouhý lem jeho roucha odčisňuje kletbu. Pouhé formy se naplňují duchem a životem, když jen jeho pohled zachytnou anebo prst svůj k němu pozvednou. Čím jsou tedy teprve ony bytosti, které jsou mu blízké a drahé a na nichž jako diadém stále spočívá zlaté světlo jeho lásky a vyvolení: jeho svatá matka, jeho pěstoun, jeho veliký předchůdce, jeho slavní apoštolé a malá nevinátka, jež zemřela místo něho? Jaký svět nebeské krásy je kolem Ježíše! A věřící duše, jak šťastné, jak hluboce jsou tím šťastné! Ale když jdeme dále, když pronikneme kruhy svatých andělů a apoštolů, když přijdeme k velebnému majestátu a božské skvělosti onoho nesmírného města Božího, jímž není nikdo jiný nežli Panna Maria sama, a když dospějeme až přímo k Pánu Ježíši, co můžeme činiti než plakati čirou záplavou radosti nad výškou a hloubkou, nad délkou a šířkou jeho nedostižné líbeznosti, — a co to je, nežli Nejsvětější svátost sama? Ach! Nejsvětější svátost není tedy jednou z mnohých věcí, ale je všemi věcmi, všemi v jedné a cele lepší, nežli jsou ony samy, a cele naši a pro nás, a — to je Ježíš!

Jak sladce může duše růsti v milosti pokory ve stínu tohoto úchvatného tajemství! Pokořuje nás, když cítíme, jak mnoho

jsme mohli pro Boha učiniti, ale co vše jsme z toho neučinili, jak mnoho příležitostí jsme promarnili a jak mnoha milostí nepoužili, a jak ubohé, mdlé a neušlechtilé bylo to, co ve skutečnosti jsme měli odvahu učinit. Pokořuje nás také, když cítíme, jak málo jsme učinili pro Boha odplatou za velikost toho, co on učinil pro nás, a jak málo bychom mohli pro něho učiniti, i kdybychom byli svatými, uvážíme-li svoji nicotnost a jeho majestát; a bolestně pokořující je vzpomínka, co vše jsme konali přímo proti Bohu, dávající vědomě přednost sobě před ním. Ale zdá se mi, že zkroušenost roste mnohem rychleji a kvete mnohem bohatěji při pouhém pomyslení na nezměrnost Boží lásky k nám a na nepochopitelnou štědrost jeho přízně, tedy i když na sebe nijak nemyslíme, ba ani ne tak, že bychom si činili zasloužené výčitky. Toto vidění, neboť to není nic jiného nežli krásný nebeský zjev, chrání naši duši jako nás chrání stín před úpalem. Plamen našich sobeckých vášní v něm hasne. Oslepující lesk světa je jím mírněn. Za vidění toho mizí vše, co budí naši sebelásku a co ji vede proti šlechetnějším a lepším myšlenkám. Pokora není nikdy hlubší, nežli když je prostě zaplavena láskou; a nikdy nemůže být naše duše zaplavena láskou úplněji, nežli když spočívá, tichá a užaslá, ve stínu Nejsvětější svátosti.

V.

To mě vede k další poznámce o duchu triumfu, jež, jak jsem pravil, vyvolává Nejsvětější svátost v naší duši. Poznámka ta se týče poměru mezi tímto pocitem triumfu a duchovním životem.

Téměř všechny oblasti duchovního života jsou prostoupeny čímśi, co z nedostatku vhodnějšího slova musím nazvatí svatou neodvahou. Toto slovo je silnější, než bych měl rád, i silnější, nežli je můj pojem, ale neznám pro to žádného jiného. My býváme něco více než nespokojení a něco méně než zstrašení. Když se díváme na své nedostatky neb i na své neúspěchy, když pozorujeme množství, tíhu a všudypřítomnost svých pokušení a zvláště když si také připomeneme své duchovní nepřátele, nedovedeme než býti stísněni. Podobně svět, jeho působení na nás a jeho moc nad námi nás zstrašují v našem křesťanském zápase. Věru, ve všech věcech i sama naše jistota se skládá z obavy, že jsme v jistém smyslu

méněcenní a že nestačíme ani na svou vlastní osobu, ani na zlo přicházející zvenku. Ale přesto musí naše mysl býti radostná, klidná, důvěřující a pevná; a ježto nejsou pro tyto vlastnosti žádné zdroje ani v nás ani v okolnostech, můžeme je nalézt jen ve víře, a naše víra, jak praví apoštol, je naším vítězstvím nad světem. My musíme mít nějakou příčinu k triumfu, něco, co nás vynáší na povrch, co činí naše srdce silným a naše kroky pevnými, naše oko přímým a bystrým, naši ruku hbitou a jistou. Musíme mít „písně v domě svého putování“, a těmito písněmi může býti jen spravedlnost Boží, a korunou toho všeho je Nejsvětější svátost.

Musíme mít ve svém duchovním životě něco, co odpovídá příčinám potěšení, energie, jistoty a opory, jimiž svět podporuje své stoupence. Musíme mít náhradu za všechny takové podněty činnosti, které vědomě opouštíme, když vstupujeme do života duchovního. Jinak bychom se stali nestatečně mdlými a netečnými. To je pravda zvláště tehdy, když naším cílem je dokonalost. Svatá Terezie říkala, když pokora má býti první milostí pro řádné duše, že pro duši směřující k dokonalosti je při jejím rozběhu ještě důležitější odvaha nežli pokora. To vše nacházíme v ustavičném duchu triumfu, jejž nám poskytuje víra. Když to, čeho potřebujeme, není ze světa, kde to nalezneme vrchovatěji nežli v oné víře, která je naším vítězstvím nad světem? Je-li to sebezapření, kde ho dosáhneme tak rychle jako pod stínem úžasných tajemství víry? Je-li to útěcha, které potřebujeme, když svět, my sami a hřích nás tísní, kde prýští tak hojně jako ve stálém vnitřním vítězství věřící mysli?

Láska k Nejsvětější svátosti je veliká a královská zbožnost víry; je to víra zvýšená, víra rozmnožená, víra oslavená, a přece stále vírou zůstávající, jsouc zároveň slávou. A z té lásky prýští tři zvláštní milosti, které jsou pravým životem a duší vnitřního života: přetékající láska ke všem kolem nás, žízeň po obětování se Bohu a šlechetná, synovská láska k Církvi. Právě ta radost, že máme Ježíše u sebe, že ho u sebe skutečně a líbezně chováme, naplňuje nás láskou k jiným. Jsouce sami šťastni štěstím tak vybraným a bohatým, toužíme učiniti jiné také šťastnými. Býti naplněn láskou, to samo o sobě je bolest, když nevíme, jak její plnost vylévati na jiné. Někdy se můžeme i domýšleti, že něco takového bylo příčinou, proč Bůh stvořil svět, že totiž jej učinil proto, aby své

dokonalosti sdílel se svými tvory. Kromě toho si žádáme, aby se naše láska dotýkala Ježíše samého a aby mu byla milá. Žádáme si uplatnění svoji lásku tím, že mu ji ukazujeme způsoby, které on sám ustanovil. To všechno vede k chudým, opuštěným, postiženým, které on postavil na své místo od té doby, kdy vystoupil na nebesa. Obyčejně za dnů radosti a jásavých slavností zkušený činovníci charitativních spolků vědí, jak položit sladké osidlo na lidská srdce a tak s jemnou dovedností získávají jejich bohatství pro maličké Kristovy; a nikdo nebývá tak velkomyslným dárcem, ať jde o okrasu jeho svatyně či o ony krásnější chrámy živé, to jest o chudé a ubohé, jako ti, kdož se vyznačují zvláštním uctíváním Nejsvětější svátosti. Dobročinnost je nejlepší a nejhojnější ovoce svaté Hostie.

A dále, abychom byli duchovními, musíme žízniti po obětování se pro Boha. Sebeobětování je pravá podstata svatosti. Láska je nedočkavá zbaviti se utajení, aspoň před svým předmětem. Touží, aby se uplatnila, a čím je silnější a čistší, tím více si žádá osvědčiti se rozmanitými a hrdinnými způsoby. Ba láska potřebuje se obětovati, aby se tak sama přesvědčila o své opravdovosti a hloubce. Jak mála jsme se vzdali pro svého nejdražšího Pána a jak planeme touhou nějak se pro něho obětovati! Bývají doby, kdy se nám zdá, že netoužíme po ničem jiném nežli trpěti pro Ježíše, doby, kdy máme bolest a oběť nejen za žádoucí, ale za naprostou nutnost, tak vroucně v nás láska působí. U mnohých svatých je toto smýšlení obvyklé, a oni hluboce obražejí na sobě, pro Ježíše a z jeho milosti, ono nepřetržité zapírání sebe, které bylo tak příznačné jeho třiatřiceti letům. A uctívání Největější svátosti má zvláštní sílu sdíleti tohoto božského ducha. Eucharistie je oběť i svátost. Není proto divu, že z ní vychází duch oběti a že se šíří mezi milujícími dušemi. Ale není to sladkost, něžnost a nesmělá skromnost lásky, z nichž tato vroucí touha po oběti vychází, nýbrž odvaha lásky, její bojovná statečnost, její vítězství, její vědomí triumfu.

Ještě jedna věc. Duchovní život vyžaduje také velkomyslné, synovské lásky k svaté Církvi. Nynější lidé se často pokoušejí vyvoditi rozdíl mezi tím, co že je v křesťanském náboženství duchovního a co církevního, a to zřejmě pro jisté účely a z jistých stranických zájmů. Ale tyto dvě hodnoty nelze od sebe oddělit; jedna splývá s druhou a jsou neodlučitelné.

Není tudíž vnitřním nebo mystickým žádný život, ani v klášteře ne, který se nevyznačuje živou účastí na osudech Církve, zakořeněnou přichylností k jejím vnějším a obřadním ustanovením a zcela nadpřirozeným zájmem na blahu Svatého stolce. Láska k Bohu a láska k Římu jsou neodlučitelné. Poslouchati Petra je totéž jako sloužiti Ježíši. Triumf Božího těla je tedy obzvláště triumfem naší oddanosti k Církvi svaté.

To nezvratně dokazuje právě věc, o níž jsem se na začátku zmínil. Zde je ubohá země bludu a rozkolu, nevědomá a neuteššená. Zde není ohlasu mocné chvály katolických milionů jiných zemí.. Vidí v dnešku jen obyčejný, všední den. Také v říších kdysi krásných, ale zpustošených řeckým rozkolem, je takové neživotné ticho. Je to katolický svátek, římský znak. Samo slovo triumf zdá se vyjadřovati něco více než jen osobní radost. Bývá to věc vlastenecká, jásání národní; a jak je nám tato naše rodná zem drahá a nejdražší, Církev je přece vlast dražší a věrnější, protože ona se více podobá oné nebeské říši, po níž toužíme a z níž jsme vypovězeni. Právě my potřebujeme vědomí vítězství, ježto nás po celý rok zastrašuje panující bludařství. To kalí naši víru. To zchlazuje naši lásku. To se proti nám staví, to nás tísní a znepokojuje téměř při každém kroku našeho duchovního života. Nikdo nepřijde z takové zkoušky zcela bez úrazu; nejméně ti, co myslí, že se jim nic nestalo, a nemají žádné obavy. My potřebujeme triumfu dnešního dne, slavnosti svého vlastenectví a své oddanosti k monarchii ze všech nejstarší a Bohu nejblíže, k svaté, apoštolské, římské Církvi.

Ale hleďte, jak dlouho vás zdržují takřka mimo náš předmět a v předsíni velebného chrámu katolické nauky. Je to zpolo proto, že se bojím začít, že se lekám sebe a svého tematu a že si téměř přeji, abych nebyl začal.

Popatřte nyní okem víry na Nejsvětější svátost a prostě se rozpomeňte, co nás o ní učí katechismus. Není to vznešené, že jsme katolíci? Víra je dar tak skvělý! Uvažme, jak na nás působí pomyslení, kdyby byla — jako skutečně je — naším dědičným majetkem všechna vznešenost této universální Církve, slavné Církve, Církve mučedníků, Církve, jež nestárne, ale má stálou svěžest jako Nejsvětější Trojice, Církve, jež je vždy panenská jako sama Maria, Církve vždy zkropené krví jako mučedníci, vždy učící jako apoštolé a svatí učitelé, vždy svědčící jako vyznavači, vždy nevinně trpící jako sama

svatá nevinátka — a stále vysílající vzhůru vítěznou píseň i z ohně pronásledování! Jak máme nyní děkovati Bohu, že máme Ježíše, že jsme se nenarodili v chudých dobách patriarchů a proroků, kdy ještě nebylo Nejsvětější svátosti! Oni toužili viděti dnešní den, ale neviděli ho! My se můžeme v nynější době dokonce považovati za privilegované při srovnání s dřívějšími křesťanskými časy, ježto čím déle Církev bojuje se světem, tím se stává úctyhodnější, její vítězství milosti tím skvělejší a nebeská povaha její působnosti tím podivuhodnější. Čas nepíše žádné vrásky na jejím čele, ale vtiskuje rysy slávy a svěžesti. Protože ji známe lépe, zdá se nám vzrůstu krásnějšího a mocnějšího, vzhledu jasnějšího, hlasu sladšího, paží silnějších a způsobů mateřsky laskavějších.

Drahá Církev! Dnešek je její den, slavnost svaté víry!

NEJSVĚTĚJŠÍ SVÁTOST.

Kniha I.

NEJSVĚTĚJŠÍ SVÁTOST — NEJVĚTŠÍ DÍLO BOŽÍ

Kapitola první.

Známky Božích děl

Obraz Pána Boha si nemůžeme učiniti. Nemáme žádnou možnost znázorniti si smyslovou postavou věčnost nebo všemohoucnost. Upadli bychom do vážného omylu již při pokusu Boha takto před sebe postaviti. A přece jasný pojem o něm má pro náš duchovní život veliký význam. Náleží právě k vyššímu stupni mystického spojení s Bohem přemýšleti o něm v temnu, vstupovati do oblak a šera a nalézati tam odpočinek i uspokojení. Tak ho můžeme poznávati v dostatečném pochopení, když u něho vyloučíme jakoukoli nedokonalost a vyzvedneme v nejvyšším stupni všechnu myslitelnou dokonalost. Ale ti, kdož jsou delší dobu zvyklí o něm uvažovati a seznámili se tak s jeho skutky a tajemstvími, mohou získati pojem o Bohu jiným způsobem. Učiníme-li si o něm, pokud jsme schopni, co nejdokonalejší představu a potom ji zase rozložíme, abychom zjistili její složení, poznáme, že se v postřehu tom nachází devatero tajemství, z těch pak čtvero v Bohu samém a patero vně Boha. V něm samém je Nezroditelnost, Plození, Vycházení a Jednota; těmi je vyjádřena nauka o Jediném Bohu ve třech osobách. Vně Boha je Stvoření, Vtělení, Ospravedlnění, Oslavení a Přepodstatnění. Tento nástin ovšem nepodává představu Bohu úměrnou a také ne takovou, která by byla dokonalá v jakémkoli jiném smyslu nežli v poměru k nám. Jsouť u Nejvyššího

nepojmenované vlastnosti, hlubiny dokonalosti, pro které nemáme jména, protože nemáme o nich žádného ponětí, a vrcholy krásy a slávy, jejichž stíny, kdyby bylo možno o stínech mluvit, by daleko přesahovaly náš nynější svět a cokoli jiné dočasně stvořené. Při Bohu není nic, co by tak prostě vzbuzovalo tolik vroucí lásky a bohaté radosti jako to, že je krásný, velebný a nepochopitelný i nad postřeh samých andělů. Ale obraz, jak o něm mluvím, je dokonalý potud, pokud zahrnuje vše to, co o Bohu víme, vše, co nám o sobě řekl, a vše, co je nám žádoucí k uvědomělé lásce a hluboké úctě k němu, a pokud v sobě uzavírá také dějiny Božích děl, jež oplývají motivy k nejvroucnější úctě a nejněžnější lásce.

Nyní se nebudeme zabývatí prvními čtyřmi tajemstvími, jež jsou v Bohu samém a vyjadřují nauku o svaté a nedílné Trojici. Obrátíme se k dílům, která svatá Trojice ráčila konati zevně. A z těchto pěti korunních děl, jimiž je Stvoření, Vtělení, Ospravedlnění, Oslavení a Přepodstatnění, je Přepodstatnění největší a nejdokonalejší, ježto vyjadřuje nejplněji vnitřní dokonalosti Boha samého. Toť to, co jsem si uložil ukázati v této knize, *a vy musíte býti ke mně shovívaví, bude-li má rozprava nejprve těžká a suchá, neboť později budu mluvit o mnohých věcech, které by se zdály pouhou poesii nebo náboženskou nadsázkou místo vážné a střízlivé pravdy, kdybych vás nežádal, abyste se mnou prošli touto výzkumnou cestou k Božím dílům.*

Když lidé mluví o tom, které Boží dílo je větší, neznamena to, že by chtěli zasednouti k soudu nad Bohem anebo že by si připisovali takovou znalost jeho úradků, která by je opravňovala ke kritickému odhadování jeho činů. Nikoli: oni chápou, že ve všech Božích dílech mohou býti a pravděpodobně jsou účely a výsledky vědění, spravedlnosti a milosrdenství, které jsou nad jejich zření i nad jejich tušení. A oni jen vyslovují s veškerou uctivostí lidským způsobem nejlepší mínění, k němuž došli a k němuž je vedla Církev a její učitelé. Svatí jsou dílem Božím; ale jak apoštol praví, jedna hvězda se liší od druhé leskem; a Písmo nás učí, že Bůh dal svět k bádání synům lidským.

Všechna lidská umění, která směřují k objevení a vyjádření krásna ať formou, mluvou, barvou, melodií či jiným způsobem, mají své zákony, jimiž jsou řízena a měřena. V dílech Božích

je si zákonem Bůh sám, neboť on je všechna krása a všechna dovednost, všechno vědění a všechna dobrota. A z vědění, které nám ráčil o sobě udělit, můžeme se odvážit čerpat jisté známky čili měřítka, podle nichž lépe poznáváme božskou krásu jeho děl a nabýváme tak svěžího podnětu k modlitbě a kořící se lásce.

Tak si můžeme dát otázku, v čem spočívá dokonalost vnější Boží činnosti.

Odpovídám, že podle způsobu našeho vyjadřování a podle našeho porozumění záleží hlavně v pěti věcech, a každé Boží dílo je krásnější, milostivější a podivuhodnější v poměru, v jakém v sobě soustřeďuje největší množství těchto pěti věcí v nejvyšším stupni.

Především tkví dokonalost Božích děl v nejhlubší hlubině blahovůle, které dosahují. Všechna Boží díla jsou blahosklonná. Učinil se nekonečně malým, jak praví svatý Efrem, aby učinil svět, který se nám zdá tak veliký. On od nás ničeho nepotřebuje, aniž od jakékoli jiné bytosti, byť moudré, svaté a krásné. Tvorstvo není nutné ani k jeho slávě ani k jeho štěstí, a přesně vzato ani k jeho dobrotě. Žádné z vnějších děl Božích není nezbytné. Stvoření bylo tedy podivuhodným konem jeho blahosklonnosti. Ale kdyby Věčné Slovo bylo na sebe vzalo přirozenost anděla a přijalo ji k své božské osobě, bylo by to s tohoto hlediska dokonalejší dílo nežli stvoření, protože Boží blahosklonnost byla by šla dále a sahala hlouběji. Když věčné Slovo přijalo přirozenost lidskou, tedy nižší, je to dílo dokonalejší, nežli by bylo bývalo přijetí přirozenosti andělské, a to právě z té příčiny, že je to větší hlubina milující blahovůle. A kdyby člověk nebyl nikdy padl a kdyby náš Pán byl přijal netrpící přirozenost bezhříšného lidství, aby přebýval mezi lidmi takřka jako jeden z nich, bylo by to bývalo dílo takové dokonalé lásky, že ani lidé ani andělé by si je nedovedli představit nebýti zjevení. Co tedy mám říci, když přijal na sebe naši trpící přirozenost a když skutečně trpěl, vyčerpav všechny způsoby utrpení duševního i tělesného, a to nejen že nehleděl na naše viny, ale aby nás z nich vykoupil a učinil nás vladaři a svými spoludědici v nebesích? To je dílo opět dokonalejší, protože zde je ještě hlubší propast dosažená a zaujatá božskou blahovůlí.

Zdá se tedy, že můžeme odvoditi právě z povahy Božích děl — protože jsou to díla a protože jsou to jeho díla —, že stupeň blahovůle, který je v nich obsažen, je vpravdě měřítkem jejich dokonalosti. Čím více jeho lásky v sobě chovají, tím jsou dokonalejší; a čím níže ráčil Bůh sestoupiti, tím více lásky je v jeho blahosklonnosti.

Druhé měřítko pro rozpoznávání Božích děl nalézáme v největších výškách, k nimž tvora povznášejí. Každá blahovůle Stvořitele zahrnuje v sobě vyzdvižení stvořené bytosti vzhůru k němu. To je právě její účel. Samo stvoření je k tomu cíli. Církev, milost, svátosti, dobrá vnuknutí, důkazy, které Bůh dává o sobě, to vše znamená tento cíl, tedy přiblížení tvora k Stvořiteli. Kdyby tedy po vykoupení lidí drahocennou krví Ježíše Krista jim bylo dáno, aby po dni soudu žili na této zkrášlené zemi životem nehynoucího štěstí a veškeré radosti, postrádající toliko patření na Nejsvětější Trojici, bylo by to veliké dílo lásky, protože by pozvedlo lidstvo z hříchu k svatosti a učinilo by je z nepřátelů Božích jeho přáteli. Ale jak mnohem dokonalejším dílem je povýšení k patření na Boha tváří v tvář a přizpůsobení podobě oslaveného těla našeho nejdražšího Pána! Starý Zákon byl krásným dílem Božího soucitu, ale jak je nyní zastíněn mnohem dokonalejší krásou evangelia, jehož pravou krásu sotva dovedeme oceniti! Vždyť jako bylo ve Starém Zákoně proti jednotlivým zlomkům přirozeného náboženství a proti primitivním zjevením v systémech pohanství charakteristické to, že Židé měli Boha nablízku způsobem jako žádný jiný národ, tak v evangeliu právě veliká blízkost Boží a důvěrné spojení s Bohem dává vrcholnou krásu křesťanské Církvi. V asketické teologii počítáme stupně dokonalosti v umrtvení podle toho, jak nás vedou blíže k Bohu; a v mystické teologii rozeznáváme postupně stavy vnitřní modlitby a výše rozjímání podle vroucnosti a úplnosti našeho spojení s Bohem při nich. Milost je vyšší než přirozenost, protože nás vede blíže k Bohu, a blaženost je nad milostí, protože uskutečňuje bližší spojení mezi duší a Bohem.

Čím je tedy větší výše, k níž některé Boží dílo povznáší tvora, tím větší je krása a dokonalost díla toho.

Dalším měřítkem dokonalosti Božích děl je jejich ryze duchovní povaha. Tím je toliko jinými slovy vyjádřeno, že duch je důstojnější nežli hmota a duše podivuhodnější nežli

tělo. Duchovní obrození světa je dílo krásnější, než bylo první, hmotné stvoření, ačkoli jedno nemohlo býti bez druhého. Zázrak učiněný slovem zdá se dokonalejší nežli ten, k němuž bylo použito hmoty jakožto nástroje, ačkoli tento zázrak může často býti významnější a může Boha více oslaviti. Bůh stvořil i hmotu i ducha a může užítí jednoho či druhého zvlášť aneb obého společně, když ráčí pracovati; ale čím je způsob jeho díla duchovněji, tím větší dokonalost mu přičítáme. Právě to dává tak zvláštní důstojnost a líbeznost působení milosti v naší duši.

V tomto postupu, když si představíme dvě Boží díla, která jsou v našich očích stejné velikosti a svým předmětem stejné důležitosti, dali bychom přednost tomu dílu, které bylo vykonáno způsobem ryzeji duchovním, neboť nám projevuje vyšší stupeň určité vlastnosti Všemohoucího. V této spojitosti uvažme, že světské a mylné ponětí, které měli Židé o Mesiášově království a jeho suverenitě, zdá se hlavní příčinou, proč se neobrátili. Že apoštolové Jakub a Jan dobře nechápali duchovní poslání evangelia, dostalo se jim od Pána napomenutí. Drsné názory o vzkříšení těla vyvolaly rozhorlení svatého Pavla, a nedostatek duchovního postřehu přiměl některé, že odešli od Pána v Kafarnau, když ponejprv zjevil nauku o svaté Eucharistii. Boží čest obzvláště splývá s duchovním působením jeho děl a s porozuměním, jaké lidé pro ně mají.

Metodu takto se jevící můžeme tedy míti za měřítko dokonalosti Božích děl, a to aspoň tehdy, když je nacházíme ve spojení s měřítky jinými.

Čtvrté měřítko dokonalosti Božích děl lze najíti ve spojitosti jejich stálého trvání s jejich mnohonásobností. Jejich stálé trvání představuje neměnitelnost Boží a jejich mnohonásobnost jeho bohatství a šlechetnost.

Býti utvrzen v milosti jako apoštolové, je vyšší stav nežli náš, protože je trvalý. Přechodné úkony jsou méně dokonalé nežli ty, které jsou nepřetržité. Půlhodinová extase na zemi, i když obsahuje intuitivní vidění Boha, je menší dílo, nežli trvalý úchvat z blaživého patření v nebesích. Náзор, který měli někteří pohané o Bohu jakoby bez prozřetelnosti, jenž když byl stvořil svět, ponechal jej jemu samému, je — nemluvě o bohaprázdnosti — idea méně dokonalá nežli ta, která představuje Boha jako ustavičný život světa, jenž vše udržuje, zachovává a oživuje; a tomu je tak proto, že svět

potřebuje nepřetržitosti. Tajemství stvoření by ztratilo polovinu své krásy, kdyby v něm nebylo zahrnuto jeho udržování.

Mnohonásobnost je také význačný božský znak. Tak odpuštění viny při křtu je krásné a dokonalé dílo; ale když se promíjení hříchů opakuje, obnovuje a znásobuje v ustavičné svátosti pokání, jak mnohem krásnější a dokonalejší je dílo odpouštění. Skvělost Církve záleží také v tom, že pozbyly platnosti synagogy se svým nižším řádem, že počet věřících je rozmnožen a též milost nad každým z nich zvětšena. Co je stvoření celého vesmíru v přirovnání k jedné kapce krve prolité Ježíšem Kristem? Půda olivetská, kamení jerusalemské, záhyby roucha Páně, pletivo bičů a trny jeho koruny, železo hřebů, hrot kopí a dřevo kříže, vše zbrocené touž krví, — jaké to jsou důkazy nadbytku a nesmírnosti Boží lásky!

Když tedy shledáváme v některém Božím díle, že jeho stálé trvání je spojeno s jeho mnohonásobností, je nám to jasnou známkou krásy a dokonalosti.

Konečně mají Boží díla větší nebo menší dokonalost podle toho, jak představují nebo nastiňují největší množství Božích dokonalostí. Všechna Boží díla jsou zjevením Boha samého, a ježto znáti Boha je život věčný, tedy čím úplnější je jeho zjevení v některém díle, tím zřejmější je to důkaz dokonalosti díla toho.

Tak peklo, pozorováno prostě jakožto část stvoření, je velmi krásné dílo. Naznačuje nevýslovnou čistotu Nejvyššího. Hovoří nejvýmluvnější řečí o skvělosti jeho spravedlnosti. Stříbrné hranice milosrdenství jsou vedeny i přes tuto trudnou propast, v jejichž mezích hřích není povšechně tak trestán, jak by zasluhoval, a mstící plameny denně kážou světu a tím se připravují o miliony duší, které by se jinak staly jejich kořistí. Peklo je hrůzně krásné.

Ale očištec je krásnější, ježto mluví ještě přesvědčivěji o Boží spravedlnosti, o jeho spravedlnosti i při odpuštění hříchů a k duším, které velmi miluje. Je to úplnější zjevení Boží čistoty nežli v pekle, ježto nám ukazuje, jak následkem i odpuštěného nebo všedního hříchů je oddáleno blaživé patření. K tomu všemu je očištec projevem lásky, jakým peklo nemůže býti. Je to rozvinutí duchaplného vynálezu nebeského soucitu, jak rozmnožiti počet zachráněných a jak překaziti, aby vlašnost a nestatečnost se nestaly úplnou záhubou duší

Tak nám očištec sděluje o Bohu mnohem více nežli peklo a odhaluje cesty, a vlastnosti nebeského Otce, jak by nemohlo ukázati žádné sebe delší uvažování o pekle. S tohoto stanoviska je tedy očištec mnohem krásnější a dokonalejší dílo nežli peklo.

Ale když v témž zřeteli srovnáme s očištěm nebe, je zřejmé, že nebe je mnohem krásnější a dokonalejší dílo prostě již proto, že nám o Bohu zjevuje tak mnoho a nezávisle na jiných úvahách, jak je každému jasné.

Boží díla jsou věru mnohými zrcadly, v kterých Bůh dovoluje tvorům shlédnouti odraz svých neviditelných dokonalostí a skryté krásy, a právě v poměru, jak jsou odrazy, obsáhlejší a zevrubněji jasnější, je zrcadlo, v němž je vidíme, dokonalejší.

Jedním ze způsobů, jak možno souditi o dokonalosti Božího díla, je tedy přihlížení k tomu, jak mnoho božských dokonalostí se v něm zračí, v jakém stupni a v jaké jasnosti a přesnosti.

To je patero pomůcek, jimiž se můžeme odvážit měřiti Boží díla, možno říci patero známek umělecké krásy Boží činnosti. Krásu Boží jeví se v jeho dílech nalézáme v nejhlubších hlubinách blahovůle, které dosahují, v nejvyšších výškách, k nimž stvořené povznášejí, v ryze duchovním charakteru jejich působnosti, ve spojitosti jejich stálého trvání s jejich mnohonásobností, a v tom, jaké množství Božích dokonalostí se v nich zrcadlí.

Kapitola druhá.

Tyto známky spojené v předpodstatnění.

Všechny tyto příznačné velikosti a známky krásy jsou zahrnuty v předpodstatnění, v Nejsvětější svátosti, a to způsobem velmi pozoruhodným.

Zdalo se, že vtělení pro padlé lidstvo a poníženost třiceti let Páně zavádí Boží blahovůli až do nejhlubší hlubiny. Ale v Nejsvětější svátosti se jeho blahovůle projevuje ještě hlouběji: skrovnost Nejsvětější svátosti je podivuhodnější, její pokoření tajemnější, její ponižování rozmanitější a stále trvajících. Je to, jak uvidíme, přesná rovnoběžka vtělení, která

připojuje ke každé ratolesti tohoto tajemství přídavek milující pokory a nevysvětlitelné blahovůle. Stvořitel nevymyslí žádné jiné spojení, které by ho pojilo s osobním tvorem tak úžasně těsně jako ve spojení svátostném, aniž byl tvor v některém jiném tajemství povznesen k takové výši, aby mu bylo dovoleno činit svého Stvořitele svým denním chlebem ve skutečnosti tak skutečné, že žádné slovo není dosti mocné, aby ji vyjádřilo.

Chceme-li vybrati tajemství, kde se obzvláště jeví ryze duchovní povaha Boží činnosti, tu nebude jediného věřícího, jenž by okamžitě nejmenoval předpodstatnění, neboť duch, jak nás Spasitel učí v VI. kapitole svatého Jana, je jeho přednost a koruna.

A také, kde najdeme zázračnější stálé trvání nežli ve skutečné přítomnosti Páně, jenž s námi zůstane po všechny dny až do skonání světa, a kde úžasnější mnohonásobnost nežli v počtu denních mší svatých po celé zemi, v nesčíslných zástupech komunikantů a v množství Hostií odpočívajících v našich svatostáncích?

A nikde jinde nenalezneme tajemství, v kterém se zrcadlí z Božích dokonalostí tak mnoho a s jasností a přesností tak úžasnou.

Není jistě nadsázka, když řekneme, že z pouhého rozjímání o Nejsvětější svátosti můžeme čerpati vše, co víme o Boží dobrotě a o Božím smýšlení s námi. Když hledáme osvědčení jeho lásky, kde je najdeme nápadnější a dojemnější nežli v Nejsvětější svátosti? On nás miloval až do konce, jak praví svatý Jan, tedy nikoli jen do konce svého života, ale jak badatelé vysvětlují, až na okraj možností Boží šlechetnosti, až k nejzazší mezi, kam jen láska může jít, i láska jeho, Boha a člověka. Jsou to nejen dary a milosti, co nám zde dává, ale on sám je darem, on sám je milostí. Kalvarie mu nebyla dosti. Sedmero prolévání krve nestačilo jeho milosrdnému úmyslu. Naše nevděčnost mu nebyla překážkou. Pohrdli jsme jeho křížem a křížovali jej znovu. Šlapali jsme po jeho krvi a mísili ji s bahnem hříchu. A zde je nové tajemství, v němž jej můžeme stále tupiti, zatím co on nás stále volá k své lásce. Byla kdy láska jako jeho? Byla kdy láska větší? Byla kdy láska tak truchlivě neopětovaná?

Vizme také, jak líbezně se zračí moudrost Boží v zrcadle tohoto tajemství! Bylo vynálezem Ježíšovým, aby s jeho po-

mocí zůstal ve světě, i když se odtud odebere; aby byl více než kdy jindy se svým lidem, i když od něho až do skončení času odejde; aby přebýval mnohonásobně na zemi, až vstoupí na nebesa, a aby posvěcoval zemi přítomností svého těla a krve, až obé pozvedne na jejich vlastní místo po pravici Otcově, jako by takřka zanechával zemi opuštěnou a prázdnou. „Ve vtělení,“ praví Nouet, „Boží Syn zázračným tajemstvím moudrosti našel způsob, jak učiniti neviditelné viditelným, neboť se přioděl člověčenstvím, aby se mohl s námi důvěrně stýkati; ale v Nejsvětější svátosti vynálezem neméně zázračným činí viditelné neviditelným přiodívaje své svaté člověčenství způsobou chleba a vína, aby nás mohl živiti svým tělem a krví. V mysteriu vtělení se skrývá, aby mohl býti viděn; v božské Eucharistii se skrývá, aby mohl býti požíván. V tajemství prvním nám dává viděti sladkost svého božství; v tajemství druhém nám dává okusiti lahodu svého člověčenství. A tak v Nejsvětější svátosti je plno projevů jeho moudrosti. Právě skrývání jeho těla a krve vzdaluje od nás bázeň, ale nezbavuje nás skutečnosti tohoto úžasného pokrmu; a právě prostota viditelné způsoby, které používá za svou roušku, poskytuje nám líbezný uplatnění naší rozpoznávací schopnosti a cvičení naší vroucí víry, když on se činí každému přístupným levností a chatrností svého přestrojení.“

Jakým obrazem také Boží nezměrnosti je velebná Hostie! Bůh ve své nezměrnosti je v celém světě — Ježíš v celé Hostii. Bůh je celý v každém místě světa — Ježíš v každém zlomku Hostie. Jedno tělo je touž dobou ve všech Hostiích a ve všech částech všech Hostií, jeho přítomnost je po celé délce a šířce země v Hostiích téměř nesčetných. A všude vzdává svatá Hostie všudypřítomnosti Boží poctu její hodnou a rovnou. Když se tedy obdivujeme krajní skrovnosti Velebné svátosti, k níž se věčné Slovo snížilo, víme, že právě ta skrovnost je obrazem Boží nezměrnosti, jak tomu není nikde jinde v celém stvoření.

A když se ve skrovnosti Nejsvětější svátosti zrcadlí Boží nezměrnost, je křehkost velebné Hostie neméně obrazem Boží věčnosti. Neboť Chléb, který požíváme, není nic menšího nežli život věčný. My ho nemůžeme zlomit, rozdělit, zmenšiti, porušiti, i když ho požíváme. Je celý a stejný v každé částce a miliony jiných ho s námi požívají a budou pokračovati v jeho požívání až do konce věku: a potom

bude stále Chlebem života — On, jenž je život věčný. A tato zdánlivá křehkost je tak silná, že může i naše porušitelné tělo učiniti nakonec neporušitelným. Ten, jehož uctíváme v Nejsvětější svátosti, je sám soudce, na němž závisí náš vstup do věčného života, a tato Nejsvětější svátost je sama energie našeho slavného vzkříšení.

O všemohoucnosti Boží budeme mluvit později, takže nyní nebudeme u ní prodlévati. Ale jisté je, že v žádném Božím díle se nezrcadlí tolik božských dokonalostí jako v tajemství přepodstatnění. Všechny známky, podle nichž můžeme zkoumati krásu a dokonalost milostivých Božích skutků, setkávají se v tomto korunním díle, v tomto mnohosásobném tajemství, jež máme na mysli, když pronášíme ona krátká, ale úchvatná slova: Nejsvětější svátost. Když žádná lidská mysl nemůže změřiti milost dědictví této víry, co mají činiti pro Boha ti, kdož kdysi za plného užívání rozumu víry té neměli, ale ze zvláštního Božího zakročení ji nyní přijali!* Co mohou činiti, než se mu zcela obětovati! Je to jen málo, ale co jiného jim zbývá? Taková oběť není štědrostí, je to holá spravedlnost. Jsou jako lidé, jimž se řeklo, že zaplatili své dluhy, ježto zaplatili vše, co mohli. Nejsvětější svátost jim kdysi představovala něco, co nebylo jejich, něco jim vzdáleného, majetek a držení jiného náboženství, ale nyní je jejich. Stala se jejich životem a radostí, jejich osvěžením a silou, předmětem jejich zbožňování a jejich věčným blahem. Jak mnohem horší nežli tma egyptská je temnota, z níž je vytáhlo světlo svatostánku, ale v níž zůstalo tak mnoho duší, které oni milují! Ach, žel pro nás, kteří milujeme, a žel pro ony, které milujeme: žádný ze světců uctívaných na oltářích Církve nikdy nepronesl útěšného slova o chmurné tmě těch, kteří v ní zůstávají. Jsou o tom jistě smutná slova theologů, ale ještě smutnější slova svatých — vskutku smutná, protože doložená věděním jejich duševního postřehu. I jasného světce saleského se zachmuří, když přemýšlí o těch, kteří nejsou ve stádcí, a jeho sladká slova hořknou, když vyznačuje úděl těch, kdož nejsou dítkami Církve. Co tedy mají činiti pro Boha ti, pro něž on obrátil tuto pustou noc v bezpečný den?

* Zde míní autor patrně také sebe; byl totiž původně protestant, ale hlavně vlivem kardinála Newmana se stal ve věku 31 let nadšeným a vroucím katolíkem a později knězem. — PŘ.

Pravím zde něco, co by nebylo podle pravdy osvědčeno? Tvrdím něco, co nám Církev k věření neukládá aneb nač nepoukazuje jako na prosté závěry svých theologických definicí? A nebylo vše řečeno tak suše a bez ozdoby, jak jen možno? Je to jistě úvaha ohromující. Uvažme, že tyto veliké věci, o nichž jsme přemýšleli, se nevztahují na tajemství z minula, jako je stvoření světa, k němuž náš rozum s úžasem vzhlíží skrze mlhu velebného času, a my se koříme úradku Nejsvětější Trojice, jejíž milující moudrost se rozhodla nás stvořiti. Aniž se vztahují na tajemství budoucně vzdálená, jako je poslední soud, jehož budeme všichni účastni, a nevíme, jak se tam budeme musit chovati, i když bude tolik záležitosti na našem chování zde. Na tajemství z minula aneb v budoucnu vzdálená můžeme pohlížeti s klidem nebo aspoň bez trvalého zvláštního vzrušení. Ale Nejsvětější svátost je tajemství denně se opakující a nám dobře povědomé. Stále se s ním setkáváme. Buďto Pána sami z nebes svoláváme, jsme-li kněžími, nebo jsme svědky tohoto nevýslovného mysteria, nebo ho požíváme a vidíme, jak též jiní tak činí, nebo patříme na Pána v jeho zahalení, nebo přijímáme jeho požehnání, anebo se modlíme před dveřmi jeho svatostánku.

Ale jak se k němu chováme v tomto tajemství? My jsme přísně věřící, o tom není pochyby. Každé slovo krále koncilů, onoho požehnaného a slavného sněmu Tridentského, je nám vzácnější nežli zlatý důl. Ale zda vroucnost naší lásky, nepřetržitost naší úcty, vážnost našich modliteb, síla pohnutek naší víry a naše zmlkání pro vroucnost svatých tužeb je zcela tím aneb aspoň polovinou toho, čím býti má, máme-li jen odpověděti na milost, kterou on nám neustále uděluje? Není většího důkazu vlažnosti, nežli rostoucí a námi nepocíťovaná netečnost k Nejsvětější svátosti. I když apoštolové jdoucí do Emauz poznali Pána teprve, když před jejich zrakem zmizel, přece hořela jejich srdce, aniž věděli proč, když cestou kráčeli a s ním hovořili. Ale my jsme tak často dleli u dveří jeho svatostánku a necítili ani jeho přítomnost ani svou bídu více nežli žebrák spící na výsluní u brány boháčovy.

Nejsvětější svátost není tajemství vzdálené nebo hrozné, ale je nám nejbližší a nejdražší. Avšak jediným pravým osvědčením naší náklonnosti k němu je hloubka naší radosti spojené s bázní. Posvátné věci a obřady, prostě proto, že jsou to věci a obřady, mohou nám zevšedněti, ačkoli se tak

nemá státi; dojem z nich se může zeslabiti a nám se třeba stane pozornost v jejich přítomnosti těžkou, aniž je to příznakem nějakého velmi vážného duchovního úpadku. Ale jinak je tomu s přítomností našeho Pána samého. Nemůže se státi, aby nám Nejsvětější svátost zevšedněla až k lhostejnosti a při tom aby to nebylo známkou nebezpečného a nejžalostnějšího stavu duševní vlažnosti. Je velmi časté i u hereetiků, že se jich zmocní zvláštní dojetí v katolických chrámech, jemuž nerozumějí a jež si nedovedou vysvětliti. Měli bychom býti méně dojatai my? Avšak jaký žel! Když slyšíme nebo čteme o velikých věcech týkajících se Nejsvětější svátosti, zda nám nepříjde na mysl, že se naše chování vlastně nesrovnává s naší vírou, a pohlížejíce zpět na dlouhou smutnou řadu lhostejných přijímání, roztržitých mší a nedbalých návštěv svatostánku, zda nezvoláme někdy v uleknutí: Věřím skutečně? Jak bychom si zjednodušili svůj duchovní život a činili veliké pokroky, kdybychom jen přihlíželi k Nejsvětější svátosti, k svým citům a svému chování k ní a k tomu, jak na nás působí, neboť to je ukazatel našeho duchovního stavu! Stále se pokoušíme, abychom se osvěžili novými věcmi, novými knihami, novými modlitbami, novými bratrstvy, a náš shovívavý Pán běží za námi, aby nám zachoval své požehnání, a shovívavě jedná s naší slabostí a nestálostí; jak mnohem lepší by bylo, kdybychom zůstali u dávných věcí, kdybychom se pevně drželi jeho a ohřívali se především u ohně svatostánku.

Kapitola třetí.

Čtyři veliká Boží díla:

Stvoření, Vtělení, Ospravedlnění a Oslavení.

Musíme se ještě mnoho zabývati činy Božími. Posud jsme poznali jenom známky dokonalosti, podle nichž lze srovnávati jedno Boží dílo s druhým; dále jsme s povděkem poznali, že všechny tyto známky jsou plně v Nejsvětější svátosti. Nyní musíme veliká Boží díla zkoumati podrobněji, abychom nabyli ponětí o zvláštní výbornosti a příznačném mystériu každého z nich, a potom s nimi srovnáme Nejsvětější svátost.

Co máme říci o onom tajemství, jež je matkou všeho milosrdenství, o Božím předurčení? Máme je nazývati Božím

dílem nebo prostě jeho svatou vůlí? Máme říci, že je u Boha vnější, nebo vnitřní, nebo obojí? Máme s thomisty míniti, že je to nejčirější kon jeho rozumu, či se scotisty, že je to nejčirější kon jeho vůle, nebo s Molinou, že je to kon obého? Pokud nepronikneme hlubiny Božího rozumu a jeho vůle, nikdy nemůžeme věděti, co je ona stránka, kterou nazýváme předurčení. Je těžké chápati, kterak je člověk svobodný — jakož víme, že svobodný je —, když Bůh předurčuje, ale ještě těžší je pochopiti, kterak Bůh se nezbavuje své nezadatelné svobody, když předurčuje. Toto poslední je to, co Viva nazývá tajnou a nerozluštitelnou záhadou, Vasquez uzlem, jež mohou rozvázati leda blažení, Suarez tajemstvím, jež nelze v tomto světě zbádati, Arriaga obtíží všude pokrytou trny, které při doteku bodají až do krve; a Gonet a Ruiz praví, že není drsnější a namáhavější cesty, nežli je cesta těch, kdo chtějí vyrovnati Boží svobodu s jeho nezměnitelností. A pokud se týče nás, máme říci s thomisty, se scotisty, se Suarezem, Bellarminem, Ruizem a Recupitem, že naše vlastní formální předurčení se stalo dříve, než byly předvídaný naše zásluhy, nebo s Alexandrem Halenským, svatým Bonaventurou, Vasquezem a de Lugem, že se stalo potom, či s Vivou, Granadem, Lumbierem a Maurem a s mnohými moderními theology, že Bůh uzavírá obé v jednom nejjednodušším ustanovení? Potom nebudeme nazývati předurčení dílem, nebo říkati, že je vně Boha. Je to ve skutečnosti rozum i vůle Boží obsažené již ve stvoření, vtělení, ospravedlnění a oslavení. Je to krásné a vábivé tajemství, ale takové, že naplňuje jednak krajní bázní, takže jen málokdo se odváží k němu přistoupiti, jednak krajní pokorou, takže ještě méně je těch, kdo jsou s to zpříma pohleděti do takového zářícího tajemna. Je takřka vlastní věčností nás tvorů, naší věčností v milující mysli našeho velikého Otce; a vše, co máme dobrého, jasného a šťastného, přichází k nám z této hlubiny.*

Je sotva jiné tajemství, jehož rozjímání přináší duši více ovoce nežli tajemství *stvoření*; a přece se mu vlastně ne-

* Viz knihu III, kapitolu 1. — Sv. Tomáš praví (I. q. 19, a 5.): „Deus sicut uno actu omnia in sua essentia intelligit, ita uno actu vult omnia sua bonitate. Unde sicut in Deo intelligere causam non est causa intelligendi effectum, sed est intelligere effectum in causa, ita velle finem non est causa volendi ea, quae sunt ad finem, sed est velle ea, quae sunt ad finem, ordinari ad finem. Vult ergo Deus hoc esse propter hoc, sed non propter hoc vult hoc.“

dostává náležitého podílu v myšlení většiny křesťanů. V theologii vydává nesmírné světlo na Boží vlastnosti a na hříchy, milost, vykoupení, na svátosti a na ostatní otázky. Mnohé z toho bylo temné, dokud úvahy o tajemství stvoření neosvětly několik nejzajímavějších oblastí ve scholastické theologii. V polemikách, jmenovitě nynější doby, jeho důležitost nesmí býti podceňována. Jsme zvyklí, a to s nezbytným úsilím a spravedlností, odrážeti námitky heretiků proti nauce o Nejvyšší svátosti tím, že jim připomínáme vtělení, o němž oni praví, že v ně věří, ježto všechny jejich námitky proti Nejvyšší svátosti vlastně směřují stejně proti vtělení. Tak ve sporu s deisty můžeme obhajovati vtělení poukazem na to, že stvoření je vydáno týmž jejich námitkám jako dogma o vtělení. I v asketicko-mystické theologii má rozjímání o tajemství stvoření veliký význam. V jeho světle mnohé tajemství našeho požehnaného Pána nám skýtá hlubší poznání. Postavení Matky Boží v katolické soustavě je tu lépe chápáno a její nad vše vynikající přednost radostněji uznávána. Kromě toho je stvoření samo sebou nejhlubším, nejdojemnějším a nejplodnějším předmětem pro rozjímání, ježto je studnicí všech ostatních tajemství vně Boha samého.

Jak dlouho bychom mohli patřiti v posvátném údivu na ono nevysvětlitelné přerušení blaženého, soběstačného života Božího a bezpočátečných věků věčnosti! Byl Bůh a jen Bůh byl. Ale nebyl osamělý, neboť tři božské osoby se milují nesdělitelnou láskou: vždy byl Otec zdrojem božství, vždy byl Syn plozen, vždy vycházel Duch svatý z obou. Jak tomu bylo na úsvitu stvoření, tak tomu bylo vždy, tak tomu je v tuto hodinu a tak tomu bude nezměněně vždycky. Nebylo, co by získal od tvorů. Jeho majestát nesnesl větší skvělosti. Jeho podstatná sláva nemohla vzrůst. Jeho blaho mohlo býti poslušností tvorů tak málo zvětšeno, jako jejich vzpourou rozladěno. Předvídal zlo. Ale přesto tvořil. V Boží mysli byl Beránek na Kalvarii zabit dříve, než byly položeny základy světa.

A čeho Bůh potřeboval? Potřeboval! Nemůže býti takového slova, když se mluví o Nejvyšším. Ale protože řeč je tak chudá a slabá, musím se odvážiti říci, že Bůh čehosi potřeboval, či lépe řečeno ráčil se snížiti k zdání, že čehosi potřebuje, a úhrada toho měla být ve stvoření. Jeho moc byla bez hranic, takže nebylo, čeho by tu potřeboval. Neměl

spravedlnosti; ale tehdy žádné nepotřeboval a nemohlo žádné spravedlnost v našem smyslu býti, když byl on sám a jenom on. Jeho život, radost, sláva, majestát, moudrost, věčnost — těch se nemohlo stvoření dotknouti ani k dobru ani k nedobru. Ale milosrdenství — nebylo v Bohu milosrdenství; nemohlo býti žádného milosrdenství v našem smyslu, protože nebylo žádných tvorů, jimž by se milosrdenství prokazovalo. Otec nemohl prokazovati milosrdenství svému Synu sobě rovnému, ani Duchu svatému, aniž oni svému soupodstatnému Zdroji. Stvoření tedy — užívám smělých slov, jež mají vyjádřiti pravdu, i když, jako všechna slova o Bohu, nepostačují a nejsou přesná — dalo Bohu novou vlastnost, vlastnost milosrdenství. Jeho láska si žádala svobody a chtěla se vylévat, nebo se zdála či se snížila ke zdání, že potřebuje volnosti. Interně v Bohu bylo věčné Plození Syna konem nezbytným, nikoli svobodným, a rovněž tak Vycházení Ducha svatého; ale láska Nejsvětější Trojice (opět musíte má slova přijímati shovívavě) přetékala či vytékala, a výsledkem bylo stvoření.

Nezdá se v tomto okamžiku, že se odhalil závoj a dal nám zábleskem popatření do hlubiny velebného Božího života? Budiž velebeno jeho svaté a hrozné jméno a velebena jeho blahovůle v tajemství stvoření!

O vrcholné kráse a velkoleposti stvoření nepotřebujeme ničeho říkati. Není ani zapotřebí, abychom se pokoušeli proniknouti jiné nevystižné tajemství, že totiž Bůh tvořil z ničeho, látku z ničeho, ducha z ničeho. Tvoří nesmrtelné duše za každé minuty dne i noci, a každá z těchto duší je sama o sobě důležitější a podivuhodnější nežli celý hmotný svět. Nemusíme činiti více než kráčet po okraji stvoření a nahlédnouti do předchozí věčnosti, kdy byl Trojjediný sám, vždy slavný a blažený, a přemýšleti o té věci, že ona věčnost byla přerušena stvořením, a uvidíme, jak božské a výborné tajemství to je, tak plné Boha, tak zářící nesčetnými dokonalostmi, a to vše ležící pod zlatým sluncem spravedlnosti, jež měla vzejíti až za tisíce dlouhých let čekání.

To tajemství je naší matkou, z něho jsme vznikli, a stvoření naší duše před několika málo lety je dokonce částí jeho ustavičného trvání.

Jakým odhalením krásy je tajemství *vtělení* Páně! Nejvyšší bystrost andělů by je nemohla chápati bez Božího zjevení,

a Písmo nám zobrazuje anděly jako stále skloněné a zahleděné do tohoto mystéria, aby sytili svou lásku, vědění a adoraci z těchto hlubin slávy a sladkosti.

Scotistická škola theologů učí, že druhá osoba Nejsvětější Trojice by se byla vtělila, i kdyby Adam nebyl býval nikdy hřešil,* a že vtělení bylo zahrnuto již v samém díle stvoření. Neboť když Bůh tvořil tvory, aby je pozvedl k sobě, chtěl se s nimi spojit co nejtěsněji, a to se stalo hypostatickým spojením, přijetím stvořené přirozenosti nestvořenou osobou. Mají za to, že Ježíš a jeho matka byli určeni před všemi ostatními tvory a všichni tvorové byli určeni prostě kvůli nim a oni jako jejich pravzor; proto je Ježíš prvorozený mezi vyvolenými a jejich vzor.

Za tohoto předpokladu by byla Maria přirozeně přišla na tento svět neposkvrněným početím, ale nebylo by to bývalo její jedinečnou předností. Ježíš by byl od ní přijal slavné a netrpící člověčenství a jeho radostí by bylo bývalo přebývat mezi syny lidskými. Hřích však a pád daly vtělení ráz léčivý v trpícím člověčenství Páně, v tajemství jeho třiatřiceti let a v tklivých podrobnostech našeho vykoupení.

Škola thomistická míní, ale nikoli jednomyslně, že kdyby Adam nebyl býval hřešil, náš Pán by se nebyl vtělil, a že jeho příchod po pádu Adamově byl prostě léčivý a vylévající Boží milosrdenství, aby tak zabránil krajní zhoubě, kterou by jinak Adamův pád byl neodvratně způsobil.

Suarez se snaží, ale s velmi omezeným výsledkem, tato dvě mínění sjednotiti.

Neodvážuji se nyní, zvláště pokud jsem vyloženě nepojednal o vtělení, rozhodovati o těchto theologických školách, ale přece mohu říci, že je mnoho věcí, které doporučují mínění scotistů. Pokud se týče hříchu, Bůh jej mohl odpustiti mimo vtělení; a též milosrdnost hojivého rázu tajemství toho je v názoru scotistů uváděna nad jiné přesvědčivěji a dojemněji: jako by hřích, dalek toho, aby překážel tomuto velikému milosrdenství, dával jen svěží výraz a novou něžnost daru, o němž jsme mohli očekávati, že ho budeme docela zbaveni. Tajemství stvoření se stává v tomto názoru na vtělení srozumitelnějším a podivuhodnějším, uspořádání Božích ustanovení soustavnějším a souhlasnějším s tím, co nám Bůh

* Úplnější rozprava o této otázce v knize IV.

ráčil o sobě sdělit. A zbožné mínění, že naše Paní nebyla zahrnuta v dekretu o hříchu, má své potvrzení v nynějším nezbytném a definitivním článku víry o neposkvrněném početí.

Ale ať hledíme na vtělení se scotisty jako na dvojí tajemství, či s thomisty jako na tajemství jedno, jaké rozsáhlé pole rozjímání se nám otvírá: nedostižná moudrost vynálezů Božího milosrdenství, způsob, jakým Stvořitel pozdvihl stvořené k sobě, hlubina, do níž vnikl, aby shromáždil pro svůj majestát nejvzdálenější rozumové bytosti, způsob, jakým dílo to vykonal spojením dvou přirozeností v jedné osobě, nevýslovné zázraky slabého, unaveného, tupeného, trpícího, umírajícího Boha — andělé si právem žádají nahlížeti v tyto věci! Nebýti toho, že Boží vůle je jejich vůle, záviděli by nám, svým mladším bratrům, protože naše ubohá přirozenost, nikoli jejich skvělá a vznešená, navždy zasedla po pravici Majestátu na výsostech.

Jako se zdá veliké dílo vtělení vyplývati ze stvoření, aby bylo jeho korunou a naplněním, tak dílo *ospravedlnění* vychází ze vtělení a závisí na něm jakožto jeho božské a slavné ovoce a jakožto jeho protějšek. Ospravedlnění hříšníka je jistě jedno z nejkrásnějších Božích děl a zasluhuje, abychom o něm s láskou uvažovali. Když se na ně díváme prostě jako na přechod ze stavu hříchu do stavu posvěcující milosti, bez zřetele na dispoice v něm blízce nebo vzdáleně obsažené, je plno divů a zvláštního rázu Boží činnosti. Ať je udíleno nevědomému dítěti na křtu svatém, ať dospělému hříšníkovi z milosti dokonalé lítosti nebo z milosti lítosti nedokonalé spojené s působením svátosti pokání, je to dílo jednoho okamžiku. První okamžik života milosti je poslední okamžik života hříchu či spíše smrt hříchu. Mezi tím nic není. Také nepoužívá Bůh spolupráce andělů nebo svatých, ale on sám přímo uděluje milost duši svého tvora, a tvor je ospravedlněn nikoli pouze konem Boží vůle, ale nevýslovným sdílením účasti na Boží přirozenosti. Je to z mnohých důvodů větší dílo nežli stvoření. Předně zahrnuje v sobě také vtělení. Potom, stvoření se stalo z ničeho, kdežto ospravedlnění povstalo po předchozí vzpouře, když byla zkažena vůle člověka. Ten, praví svatý Augustin, jenž tě učinil bez tebe, nechce tě ospravedlniti bez tebe. Stvoření má za účel přirozené dobro, ospravedlnění dobro nadpřirozené. A dále praví svatý Au-

gustin, že je větším dílem ospravedlniti bezbožníka než stvořiti nebe a zemi. Dobro z jedné milosti, jak praví svatý Tomáš, je větší nežli přirozené dobro z celého vesmíru, a Církev nás v mešní kolektě učí, že Bůh projevuje svou všemohoucnost hlavně svou shovívavostí a milosrdenstvím.

Vizme příklad. Ze svého domu vychází muž do londýnských ulic a je ve stavu smrtelného hříchu. Boží hněv a kletba krve Kristovy těžce spočívá na jeho duši. Pro anděly, když o jeho stavu vědí, je pohled na něho nevýslovně odporný. Nechtěl by, aby se o jeho hříších v proudu lidí třeba jen šeptalo, protože pohrdání i těch, kdož jsou také hříšníky, by jej sráželo až k zemi. Je otrokem temného démona a je v porobě horší, nižší, bídnejší a trýznivější nežli je otroctví africké. Ve své hrudi má, i když o tom sotva ví, začátky pekla a zárodky věčné nenávisti k všemohoucímu Bohu. Divoký, zasmušilý a nepokojný Kain, kletbou poháněný a bloudící nezalidněnou zemí, nebyl na tom hůře, ba snad i lépe.* Na ulici potkává pohřeb nebo kněze a poznává, že kněz nese Nejsvětější svátost. V hlavě se mu kupí myšlenky. Víra se probouzí a je na stráži. Milost jej uzpůsobuje pro milost. Odhaluje se opona jeho hříchu a on se odvrací od ohyzdné vidiny se studem, odporem a pokořením. Oko jeho popatří na ukřižovaného Vykupitele. Bázeň mu ukazuje cestu k naději, naděje vede k rozhodnutí a víra mu praví, že jeho rozhodnutí bude přijato. A on miluje — jak by mohl nemilovati toho, jenž chce přijmouti tak ubohé odhodlání! Jakýsi tlak je v jeho duši. Menší nežli bodnutí včely, ačli vůbec zraňuje. To byl nátlak Stvořitele, všemohoucího, nesmírného, přesvatého a nepochopitelného, na jeho milující duši. Neviditelná ruka se ho dotkla byť jen na okamžik. Přešel sotva půl tuctu obchodů, a dílo je vykonáno. Je kající. Peklo je poraženo. Všichni andělé nebes jsou vzrušeni radostí. Jeho duše je krásná. Bůh po ní touží s nevýslovnou láskou. Stačil by jeden chladný dotek smrti a věčnost slávy by se před ním otevřela s veškerými svými rozsáhlými sférami blaživého patření. A nezůstává jenom takový, jak jej zanechaly svržené okovy hříchu; jako z nějaké tajné hlubiny Božího stvoření vrací se k němu skvělé a milé shromáždění zásluh z jeho dřívějších let milosti, které od něho odešly,

* Svatý Jan Zlatoústý míní, že Kain se kál a že mu bylo odpuštěno.

když hřešil. Kromě toho je oděn takovým svatebním rouchem duchovní krásy, že by přirozené oko bylo oslepeno jeho vznešenou skvělostí, a všechna pestrá nádhera světa je proti němu jako smutný, ponurý stín. A toto dílo, tak krásné, podivuhodné a veskrze hodné Božích dokonalostí, není učiněno jenom jednou nebo tu a tam, v nějakých lhůtách, nebo aby vytvořilo nějakou epochu v dějinách světa. Bylo konáno v přemnohých zpovědnících tohoto dne a této hodiny, v chrámech, nemocnicích, ve vězeních, na lodích, na popravišti, na ulicích a na polích všední práce, vedle žence, zahradníka a vinaře, a ti netuší, že Bůh je v jejich sousedství a tak pilný při díle tak úžasném. Neboť obrátit dítko satanovo v dítko Boží je dílo tak ohromné, že svatý Petr Chrysologus o něm praví, že andělé nad ním žasnou, nebe se podivuje, země se chvěje, tělo je nemůže snést, sluch je nemůže pojmouti, mysl je nemůže proniknouti, a celé stvoření je slabé, aby uneslo jeho velikost, nedostatečně schopné, aby je náležitě uctilo, a bojí se mu uvěřiti, protože je to tak příliš mnoho.

Zabralo by mnoho času, kdybychom měli podle zásluhy zkoumati jiné velkolepé Boží dílo, dílo *oslavení*, jež plyne z ospravedlnění. Je ovšem podřadeno tajemství vtělení, protože, jak praví svatý Bonaventura, je vyšší to, že se Kristus vtělil, nežli že člověk byl oslaven. Ale ačkoli tkví v ospravedlnění a z něho vyplývá, má tři své vlastní přednosti, jimiž je přesahuje. Je nad ně tím, co poskytuje; ospravedlnění dává milost začáteční, oslavení milost dovršenou; je nad ně tím, že je stálé a nezrušitelné, kdežto držení milosti je nejisté a bývá velmi často ztraceno. A ospravedlnění připouští v jistém smyslu vzrůst a další dokonalost, ale oslavení je stav stálý a definitivní koruna nesmrtelné dokonalosti, podle slov apoštolových „Až přijde to, co je dokonalé, zanikne to, co je částečné“. Někteří dřívější theologové, jimž odpovídá svatý Bonaventura, se dokonce odvažují dávat tomuto tajemství přednost před vtělením, jako by bylo hlavní a toto podřadnější.

V tomto tajemství oslavení jsou tři takřka prohlubně, v nichž můžeme viděti Boží činnost.

Nejprve je to blaživé patření samo, jasné, intuitivní, stálé, přímé a prosté patření na Nejsvětější Trojici, vidění tak velkolepé, výsada tak blažící, že v mezích všeho možného

stvoření se mu nic nerovná. Katolická theologie oplývá různými hlubokými, vznešenými a nejzajímavějšími otázkami spojenými s tímto patřením a pěstuje v nás tak nejnežnější lásku k Bohu a nejuvědomělejší úctu k jeho velebnému majestátu. Ale když lidská mysl, vedená Církví a podporovaná Duchem svatým, došla takto k své nejkrajnější mezi, vychází právě z hlubin tohoto patření, že pravdivá jsou slova: „Oko nevidělo, ucho neslyšelo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří ho milují.“

Druhá prohlubeň, k níž může dojít naše duše, živená duchovním pokrmem z těchto pravd, je „světlo slávy“, jak je nazýváno, či ono tajemné prostředí, skrze něž jedině může stvořený duch intuitivně poznávat Boha a o němž Písmo praví „Ve světle tvém uvidíme světlo“. „Ale jaké světlo?“ volá svatý Augustin v knize Soliloquia — „světlo nesmírné, světlo nehmotné, neporušitelné, nepochopitelné, spolehlivé, neuhastitelné, nedostížitelné, nestvořené, pravdivé, božské; světlo, jež rozzařuje oči andělů, obveseluje mladost svatých, jež je světlem světél a zdrojem života, světlo, jímž ty jsi sám, ó můj Bože: neboť ty jsi Světlo, v jehož světle uvidíme světlo, tebe spatříme v tobě, ve skvělosti tvého obličeje, až tě uvidíme tváří v tvář.“

Třetí hlubina krásy a světla, jež se nám otvírá v tajemství oslavení, obsahuje účinek blaživého patření na náš rozum a vůli, věci, které poznáváme a vidíme v Slově, a dar našich oslavených těl s duchovními smysly, jež se vyvinou při vzkříšení spravedlivých.

Nikdy nepoznáme plnost tohoto tajemství, pokud je nedeme skutečně prožívat, ale Písmo a katolická theologie nás dostatečně poučují, že je to jedno z nejvíce podivuhodných Božích děl.

Kapitola čtvrtá.

Theologie přepodstatnění.

Pozorování těchto čtyř hlavních Božích děl, stvoření, vtělení, ospravedlnění a oslavení, nás připravilo k bádání o onom pátém velikém díle, jež nás právě zajímá, o tajemství *přepodstatnění*. Může být vyjádřeno jakožto pravé proměnění a podstatné obrácení celé substance chleba a vína v tělo a krev Kristovu, vzniklé pod způsoby skutečným produk-

tivním konem, bezprostředně závislé na způsobách chleba a vína, ale bez jakéhokoli splynutí s nimi, ježto podstata chleba a vína konem tím zcela zaniká. Jsou to těžká slova. Budiž mi dovoleno je vysvětlit, a podrobně, neboť nyní hodláme získati jasný pojem o tom, co je předmětem celé rozpravy.

Svatý Tomáš praví, že Nejsvětější svátost je kompendium všech zázraků. Vidíme v ní jedno Tělo současně ve všech hostiích a ve všech částkách všech hostií, a to bez jeho rozpětí. Vidíme hmotu, přijímající vlastnosti ducha, a akcidy bez substance, působící tytéž účinky jako substance. Jiný autor nazývá Nejsvětější svátost náplní zázraků milosti. Je zázračná v podstatě, praví, ježto ruší podstatu chleba a vína a staví na jejich místo Boží tělo. Je zázračná kvantitou, ježto tělo by mělo míti rozpětí, ale u těla Ježíšova pod způsoby tomu tak není. Je zázračná kvalitou, ježto tělo by mělo býti viditelné a hmatatelné, kdežto tělo Ježíšovo je zde neviditelné a vymyká se i jiným smyslům. Je zázračná aktivním působením, neboť jednak slovo člověka dává přímo Bohu nový způsob bytí, aby člověka živil, jednak místo aby pokrm ten změnila v podstatu člověku vlastní, pokrm přetvořuje člověka v sebe a sdílí s ním své vlastnosti. Je zázračná svými pasivními stavy zde snášenými: vidíme tu volného vězně, živého zemřelého, netrpícího trpícího, tělo oddělené od krve a přece s ní spojené, vidíme vzkříšeného a přece pohřbeného, pokrm požívaný a nestravovaný, stravovaný a nezničený. Je zázračná v pohybech: v jednom a též čase je různě umístěna, je vyzdvižována a snímána, nesena na východ a na západ, obé současně. Je zázračná ve všech akcidentech chleba a vína, neboť ony jsou odloučeny od svého subjektu a nemají jiné opory nežli všemohoucí ruku Božího Syna, jež je udržuje.

Kdo viděl kdy, pokračuje Nouet, jehož cituji, tak mnoho divů najednou? Och, jak je pravdivé, že božská láska žije jen z nadměrnosti! Její vylévání nemá žádných mezí a její úmysly nestrpí žádných překážek. Nestačí jí nátlak na tvora, aby uplatnila svoji náklonnost, ale zmocňuje se Stvořitele a užívá Boží moci proti němu samému. Kdyby šlo jen o konání divů nad zákony přírody, byla by to jen dětská hra jeho moci. Ale když uvažuji o nedůstojnosti místa, kde ráčí přebývat, zdá se mi, že to není jen příroda, jež je kompromito-

vána jeho přízní projevovanou člověku, ale ještě více vlastní velikost Boží. Neboť komu by se kdy zezdalo, že majestát tak vznešený, až se před ním zachvívají sloupy nebes, sestoupí do příbytku, do vězení tak těsného, jež uzavře v sobě vše to, co je na Velebné Trojici nejvznešenější? Věru, když uvažuji, že ten, jenž naplňuje nebe a zemi svou nesmírností, je skryt v okruhu hostie a oděn chabými akcidenty místo královským purpurem, jsem uchvácen svatou hrůzou a musím k němu volati: Ó nebeský Adame, kde to jsi? A kdo tě sem uvedl? Bůh v tabernáklu z červotočivého dřeva! Bůh v ciboriu z trošky ubohého kovu! Bůh pod stanem z vetché látky! Je to onen zbožňování hodný Snoubenec, jehož trůn měl býti vztyčen na slunci? Hle! Je zmenšen na atom a zakryt chatrnou záclonou!

Ale přiblížme se k tajemství a pozorujme je zevrubněji. Téměř nedýcháme, ježto jsme na svaté půdě, a hledíce takřka přes Boha, klademe svou tvář těsně k jeho rukám, jež tvoří toto úžasné dílo jeho všemohoucnosti. Jak známo, zůstávají v Církvi nerozhodnuty mnohé otázky týkající se tohoto tajemství, a ve školách se o nich volně debatuje s vědeckou hloubavostí i se srdečnou zbožností. Nebylo by vhodné, kdybych přetěžoval tyto stránky polemikou, a také nemohu poctivě sledovati jenom jednoho autora, ač by to bylo nejlehčí. Když tedy mluvím o věcech, které nespádají pod definice Církve, a prostě mám některé mínění za pravé, neznamená to, že zasedám jako soudce nebo že odporuji mínění opačnému. Každý badatel v theologii má prostě svůj vlastní názor, sleduje jednu školu spíše než druhou, je přesvědčen spíše tím důkazem než oním a kloní se jaksi pudově k jednemu směru na cestě po krásné říši theologie více nežli k směru druhému. Slibuji, že podám jen schválená a uznaná mínění; nebudu však uváděti námitky proti nim, neboť se zabývám jen svým vlastním přesvědčením a jeho zbožnými důsledky a nehodlám vůbec polemisovati.

Spisovatelé, které sleduji a kteří sami se přidržují svatého Tomáše, jenž nazývá předpodstatnění kompendiem všech zázraků, učí, že toto tajemství může býti rozloženo ve dvanáct čínů či zázračných činů; z těchto dvanácti zázraků dva se týkají podstaty chleba a vína, dva způsob, šest těla Páně a dva proměňovatele při mši svaté. O každém si musíme něco povědět.

Prvním zázrakem je zrušení, zničení, zánik či zmizení, ať chceme užítí kteréhokoli z těchto slov, podstaty chleba a vína. Vlastně není u theologů obvyklé mluvit o nich jako o zničených, neboť podle Božích úmyslů jejich existence nekončí v nicotnosti, nýbrž v nastoupení těla Kristova na jejich místo. Nicméně z podstaty, na příklad chleba, nic nezůstane, ani tvar, ani látka, ani existence, ani její nejmenší stupeň, ale vše mizí úplně jakoby přivedeno vniveč a jako by nic jiného na jejich místo nenastupovalo. Víme, že kdyby Bůh zamýšlel zastaviti energii a pohyb, jimiž naplňuje vesmír, musilo by vše hned spadnouti zpět do nicotna, z něhož je všemohoucí jeho vůle nejprve vyvolala. Boží vliv na stvoření je nezbytný k jeho trvání, nejen k jeho udržování, ale k jeho existenci vůbec. Součinnost Boží (theologicky concursus) proniká celým světem a probíhá jím s nevýslovnou životností, zpodstatňujíc všechno, co v celém stvoření je. A nyní Bůh tento vliv a součinnost odejme a odčerpá, proti svému všeobecnému zákonu, z podstaty chleba a vína ve Velebné svátosti. Tím ony ztratí výsadu stvořeného, uhynou a zapadnou zpět do své původní nicoty. Tento zázrak je ukázkou toho, co by mohl učiniti s celým světem, kdyby jej hodlal tak navštívit. Ale on jej stvořil navždy, a kromě tohoto jediného případu chce jej udržovati a zachovávat, hmotu i ducha, až do věčnosti.

Druhý zázrak, jenž se týká také podstaty chleba a vína, spočívá v reprodukci a obnově těchto podstat, když způsoby byly porušeny nebo změněny a náš Pán je opustil. Neděje se tak tím, že by způsoby samy konaly úlohu látky nebo poskytovaly materiál k porušení, či se zdály tak činiti; ale ač odloučeny od své podstaty, která je udržovala, podléhají jejím zákonům a podstupují změny v příslušném čase. Proto, když změna způsob dosáhla takového stupně, kdy již by nebylo pro vlastní podstatu chleba a vína přirozené pozůstávati dále s akcidenty, v té chvíli obnovuje a reprodukuje náš Pán svou moudrostí a všemohoucností ony podstaty a odnímá svou svátostnou přítomnost, a obvyklé zákony stvoření znovu se ujímají své přerušené vlády. To vše se děje tak tajemně, že není žádných vnějších známek, podle nichž bychom mohli seznávatí původní zaniknutí nebo nové nastoupení substance, takže zde není nic, čím bychom si porušili zásluhu nadpřirozené víry. Aniž nastupuje látka nová, ale

spíše se vrací látka stará, jež existovala a potom přestala existovat, jako kdyby byla zašla ze stvoření do nějaké bezemenné schránky božské všemohoucnosti, a z té byla nyní znovu vyvedena.

Toto se těžko vysvětluje, ale theologové tak učí, a to z důvodů, které se zdají přesvědčivé, ačkoli jsou nad náš nynější rozhled. Jeví se shodnější s analogií stvoření, že by tomu tak mělo býti, aby svět nakonec neztratil jednu svou prvotnou látku, která byla stvořena, aby trvala navždy, kromě té krátké doby mezi konsekrací a změnou způsob, kdy zanikla jakousi přechodnou dispensací. Tento druh reprodukce se také více shoduje s reprodukcí těla Kristova pod způsoby; neboť jako v přepodstatnění je reprodukováno tělo Páně, které již existovalo a existovat nikdy nepřestalo, tak v tomto zázraku to, co mělo předchodit existenci a potom ustalo, je reprodukováno. Souhlasí to tedy více se zvláštní a zázračnou povahou celého tajemství a se způsobem, jakým zde Bůh užívá své moudrosti a všemohoucnosti. Oba tyto zázraky týkající se podstaty chleba a vína jsou, abych užil výrazu jednoho svatého učitele, tak „exotické“ a tak odlehlé přirozenému řádu světa, že nevíme o ničem obdobném vně tohoto tajemství přepodstatnění.

První ze dvou zázraků, jež se týkají způsob, je ten, že existují a pohromadě se drží bez opírání o nějaký subjekt. Tento div může býti chápán jedním z trojího názoru. Bůh může udělit těmto akcidentům nové bytí nebo nahradit jim bytí, jež ztratily odnětím substancí, bez obnovení substancí samých. Ale to není v souladu s celým tajemstvím; také to není nezbytný předpoklad, neboť akcidenty ve skutečnosti nikdy neztratily své bytí, ale toliko změnily způsob bytí tím, že pozbyly, jak říkají staří metafysikové, inexistenci ve svém subjektu. Nebo může Bůh uchováti bytí a entitu akcidentů a posílit je novým vlivem, a ten by jim propůjčil zcela nový způsob existence, odporující prvnímu stavu, jim vlastnímu jako akcidentům. Ale to také není nezbytný předpoklad. Proč by měl nový způsob jejich existence odporovati způsobu dřívějšímu? Forma odtržená od svého subjektu nevyžaduje ničeho nad prosté zázračné zachování svého bytí, nezávislé na způsobu, v němž existovala dříve. Za třetí si tedy můžeme lépe učiniti pojem o tomto velikém díle, když si představíme, že Bůh prostě pokračuje ve své blízké a ži-

votné součinnosti a vlivu na akcidenty, jež jsou nyní odloučeny od svého subjektu, takže jejich dřívější způsob bytí zanikl. Neboť bytí akcidentu je věcně přednější nežli jeho spojení se subjektem; a proto bytí svátostných způsob bylo věcně přednější nežli jejich existence v substancích chleba a vína. Tedy co je přirozeně přednější, nezávisí nezbytně a podstatně na tom, co bylo později, ačkoli může na tom záviseti svým přirozeným způsobem bytí. Tak se můžeme domnívati, že první Boží vliv, jenž jim dal jejich bytí, prostě pokračuje bez přerušení, ačkoli v přirozeném běhu věcí byl by býval ustal v době, kdy destrukce substancí připravila akcidenty o jejich obvyklý způsob existence.

Tento poslední předpoklad obzvláště doporučuje to, že styl tohoto zázraku, můžeme-li tak mluvit, se více shoduje s duchem celého tajemství. Na příklad akcident chladu je chován v ledu vlivem a součinností Boží. Představme si, že led je hozen do žhavé pece; podle svých obvyklých zákonů by Bůh odňal svou součinnost, a žár, jenž existuje jeho součinností v ohni, by vypudil chlad, jenž zaniká z nedostatku onoho Božího vlivu. Ale kdyby se Bohu líbilo trvati na zachování onoho chladu svou součinností, oheň by byl vůči ledu bezmocný, ať by pálil sebe žhavěji. Tím se osvětluje, jak Bůh může zachovávat akcidenty bez jejich podstaty. Ale ať se tyto pokusy o vysvětlení osvědčí jakkoli, zázrak sám je absolutně jistý; svátostné způsoby zůstávají, když jejich podstaty jsou od nich odňaty. Náš Pán nastoupil na místo jejich podstaty. Ony se oň opírají, ač se ho nedotýkají; a jako při vtělení svaté Člověčenství nemá žádné lidské osoby, o niž by se opíralo, tak zde v předpodstatnění jsou akcidenty bez substance je držící. Toť jedna z četných příbuzností, které se vyskytují v těchto dvou nejsvětějších a nejkrásnějších tajemstvích.

Druhý zázrak týkající se svátostných způsob je ten, že ony podléhají týmž vlivům a jsou provázeny týmiž vlastnostmi, jako kdyby jejich podstata nebyla zanikla. Mohou se tudíž státi teplými, chladnými, suchými, a podléhají stejným proměnám, jakým by podléhaly, kdyby existoval jejich subjekt; a to nejen zdánlivě, na oklamání smyslů, ale skutečně. Jinými slovy jsou zde ony vlastnosti jako teplo, chlad, sucho a jiné produkovány Boží mocí zázračně, bez jakéhokoli subjektu, který by je přijímal, snášel a udržoval;

a ony se spolu slučují a prostupují právě tak, jako kdyby byly pojeny společným subjektem. Jasnější pojem o tomto zázraku získáme, když si představíme, že oheň hoří nebo slunce vydává světlo do vzduchoprázdného prostoru, což mohou činit, když se Bohu v jeho absolutní moci zlíbí dáti k tomu součinnost a uschopniti stvořenou příčinu, oheň nebo slunce, aby působila proti obvyklým zákonům, pod jaké ráčil postaviti přirozený svět. Zdá se, že Bůh nikde jinde kromě v tajemství předpodstatnění nepropůjčil své spolupůsobení kvalitám bez subjektu, a to nám dokazuje jedinečnost a výsostnost transcendentního tajemství, jež si zde dovo-
lujeme zkoumati.

Nyní budeme uvažovati o šesti zázracích, jež se týkají Těla Páně a průvodních jevů.

Prvním zázrakem je produkce těla a krve Kristovy — existujících a zůstávajících v nebi — pod způsoby chleba a vína, takže Kristus Pán je v hostii přítomen o nic méně pravdivě, skutečně a podstatně, nežli je v nebi: a toto nejvelebnější dogma je článek božské víry. Právě nyní má nesmíte vytýkati, že mluvím těžkými slovy. Z ujasnění pojmu o tomto tajemství ve vaší mysli brzy vyplyne zvýšená láska ve vašem srdci a hlubší úcta ve vašem duchu. Mějte se mnou trpělivost ještě aspoň několik stránek. Povstává otázka, jak toto veliké tajemství, tato produkce těla Kristova je vykonána. Jakým působením Boží činnosti je tělo Kristovo pod způsoby tak jako v nebi? Jak máme kvalifikovati a vyjádřiti děj, jenž dovršuje tento úžasný div? Plnost toho je ovšem nad dosah lidského rozumu, ale mnohé můžeme poznati pokorným bádáním.

Jeden způsob, jímž se theologové snažili podati vysvětlení, je tento: Tělo Kristovo není vůbec *produkováno* pod způsoby. Je tam spíše *přivedeno*. Kristus Pán udělí svému tělu, v nebi existujícímu a podržujícímu nebeské umístění, nové umístění pod způsoby chleba a vína, takže je v jednom a témž čase zázračně v držení dvojího umístění: jednoho trvalého v nebesích a druhého přechodného mezi způsoby. Není zde tedy produkce, ale prostě, aby se ukulo slovo, adukce. Proti tomuto názoru jsou tři námitky, které podle mého soudu jsou mu osudné.

Především je všestranně uznáváno, že dějiště všech těchto zázraků, scéna veškeré této zázračné Boží činnosti, je pod

způsobami a nikde jinde. Nuže, nežli může býti subjektu uděleno nové umístění, subjekt musí zde existovati, aby mohl býti umístěn, vpraven do nové posice; neboť, jak žádá církevní nauka, toto nové umístění může býti tělu Kristovu propůjčeno toliko pod způsobami, nikoli tělu existujícímu v nebesích nebo kdekoli jinde mimo způsoby. Avšak co je speciálně uděleno tělu Páně pod způsobami a nikoli Tělu existujícímu v nebi, je nový způsob bytí, jímž má existovati jako by bylo duchem, totiž neviditelně a nedílně; a tento způsob bytí interně přísluší Tělu, které je tedy aktuálně přítomno ve způsobách skrze kon, jenž předcházeli udělení tohoto nového druhu existence; a tento předchozí kon musil nezbytně být produktivní povahy a takový, jakým podstatné bytí, které má tělo Kristovo v nebi, je uděleno témuž tělu s jiným druhem bytí pod způsobou. Kdyby se Bohu zalíbilo, praví jeden veliký církevní učitel, reprodukovati nesmírné slunce pod malou zlatou minci, zatím co by udržoval podstatné bytí a umístění slunce na nebi, činil by zázrak podobný produkci těla Páně pod způsobami; a substance slunce by ovšem musila býti uvedena pod minci skrze kon, jenž, i když časově splývá, pořádím předchází přijetí jejího nového, zázračného druhu existence. Nezdá se tedy, že by pouhý adduktivní kon uspokojivě řešil toto tajemství.

Dále: Tridentský koncil definuje, že Tělo Páně je obsaženo v této svátosti pravdivě, skutečně a podstatně. Z toho následuje, že náš Pán má v Nejsvětější svátosti tak pravé, úplné a celistvé podstatné bytí jako v nebi. Jeho tělo by tedy mohlo býti božskou mocí chováno v Nejsvětější svátosti i tehdy, kdyby, za nemožného ovšem předpokladu, přestalo existovati v nebi, — a to právě tak, jako přebývá nyní v nebesích ve svém podstatném přirozeném bytí a přebývalo by tam, i kdyby na zemi nebylo Velebné svátosti vůbec. Ale kdyby přestalo existovati v nebi, nemohlo by existovati ve Velebné svátosti pouze tím, že by mu bylo dáno nové umístění. Aby bylo vyhověno definici Církve o skutečnosti svátostného života, zdá se nezbytným předpoklad, že Kristus Pán existuje ve svátosti novým podstatotvorným vlivem Božím a součinností Boží. Na druhé straně nemůže býti řečeno, že kdyby přestalo existovati v nebi, že by nemohlo býti chováno ve Velebné svátosti na tom podkladě, že ve svátosti přebývá v téže vnitřní a podstatné závislosti na sobě, jakou

má v nebi; jinak by totiž tělo Páně ve Velebné svátosti nemělo celistvé a absolutní bytí, nýbrž vztažné a zmenšené, přivedené dolů skoro jako obraz nebo figura.

Třetí námitka proti onomu názoru vyplývá ze samé povahy přepodstatnění, neboť „lokální addukce“ nemůže býti v žádném pravém smyslu nazývána přepodstatněním. Mínění, že vstup Kristova těla pod způsoby vypudí místně substancí chleba, nemůže předpokládati dění, které by se mohlo nazývat přepodstatněním ve vlastním smyslu, jak ukazují obyčejné příklady podstatných proměn (konversí), jako šťávy země v travu, krve v maso, Mojžíšova prutu v hada a podobně. Neboť všechny proměny záleží ve dvou věcech, v ustání věci, jež má býti proměněna, a v existování věci, v kterou má býti proměňováno; a má-li býti proměna proměnou podstatnou, obě tyto změny musejí býti podstatné; ustání jedné věci musí býti tak podstatné jako existování druhé. Tyto dva termíny, ustání jedné a existování druhé věci, nesmějí býti možné pohromadě; nesmějí býti schopné spoluexistence; a musí jít jeden po druhém. Je-li proměna jen jednou z podstatných forem, musejí tyto formy následovati jedna po druhé v témž objektu nebo látce; ale když jde o konversi, jako je tomu v Nejsvětější svátosti, celé jedné substance v celou substancí jinou, musí následovati jedna druhou pod tímiž akcidenty. Proto by pouhý adduktivní kon udělení nového umístění Kristovu tělu nestačil uskutečnit konversi tak podstatnou, jak se Církev zdá požadovati při užívání slova přepodstatnění.

Z těchto důvodů se můžeme odvážiti odkloniti se od těch, kteří praví, že Tělo Páně je jen přivedeno pod způsoby přijetím nového umístění.

Mluvit o absolutní jistotě v takovém oboru bylo by pro největší theology opovázlivostí. Ale snad můžeme říci, že vývody Lessiovy a Coninckovy, jež nyní uvedu téměř jejich vlastními slovy, zdají se odpovídati tomuto tajemství více než kterékoli jiné; a v pouhém polodokrinálním pojednání, jakým je toto, není nutné, abych se zatěžoval hájením sporných thesí nebo uplatňováním námitek, které mám za dobře míněné, ale nikoli za rozhodující; stačí mi, když jiným předložím způsob, jímž vedla theologie mě, jak pohlížeti na Nejsvětější svátost.

Tito theologové hájí, že tělo Kristovo je umístěno pod **způsobami** produktivní akcí, jež může býti nazvána reprodukci téhož podstatného bytí, a tak totéž bytí, které má v nebi, je mu uděleno a jaksi reprodukováno pod **způsobami**, ačkoli v jiném druhu existence. Když Bůh může obnoviti, co bylo zaniklo, a reprodukovati to zcela totožně, jako činí, když obnovuje zaniklou substanci chleba, může také produkovati po druhé to, co pokračuje v existenci. Jistě nemůžeme popřít, že to je v moci všemohoucnosti. A nikoli jen po druhé. Skutečná existence věci nebrání, aby ji Bůh nemohl kdekoli produkovati tisíckrát. On ovšem není závislý na okolnostech, které to činí nemožným v přirozeném řádu. Z jednoho muže, praví Lessius, může produkovati celou armádu. Jako v zásobě jeho moudrosti a moci leží nesčetní jedinci svého druhu, tak také v téže zásobě každý jedinec může býti obsažen nesčetněkrát, a Bůh může vydávati nekonečné reprodukce tohoto jedince; a ačkoli věc takto reprodukována je v sobě kon jeden a týž, přece je virtuálně rozmanitá: neboť je rovná mnohým co do umístění, činnosti, začátku a konce. Naplňuje vzdálená místa a v jistém smyslu je vzdálena sobě. Může vyvolávat různé a také opačné účinky na různých místech, a tak skutečně připouští činiti ze sebe mnohosti. Když začíná nebo končí v jednom místě, nemusí začínati nebo končiti na místě jiném. Na jednom místě může býti horká, na jiném chladná; zde může vystupovati, tam sestupovati; někde může ustati a zemřít, jinde začít a se zroditi. Že toto je exaktní vyličení tajemství, to nepravím. Ale je to nemožné všemohoucnosti? Je to v nesouhlase s jinými činy všemohoucnosti, které známe? Není to v podivuhodném souhlase se souborem tohoto tajemství a neskýtá to přirozenou a snadnou interpretaci neomylných slov Církve?

Pohledme nyní na závěry, které theologové vyvozují z této hypotese, aniž jí dáváme důstojnější jméno. Předně vidíme, že v tomto tajemství je právě předpodstatnění čili skutečná změna a podstatné obrácení podstaty chleba v podstatu těla Kristova, protože tělo Kristovo je zde produkováno takovou *podstatotvornou* činností, že silou této produkce je podstata chleba nucena ustati. Neboť je zde produkováno cestou substance, nikoli jakoukoli cestou, ale s přímým vztahem k akcidentům, jako bezprostředně na nich závislé, ačkoli bez ja-

kéhokoli splynutí s nimi. Za druhé, církevní Otcové byli v právu užívající takových výrazů, jako že tělo Kristovo je „confectum, effectum, factum, creatum“ denně svými kněžími. Neboť tato akce, kterou se tak děje, je pravdivě tak podstatná, produktivní a účinná, že, jak učí Gabriel, Scotus a jiní, kdyby tělo Kristovo neexistovalo podle svého přirozeného bytí, bylo by tímto tajemstvím produkováno z ničeho. Scotus praví, že kdyby se bylo Bohu tak líbilo, toto tajemství mohlo býti ustanoveno s touž účinností před Vtělením, a tak svátostný život Páně, mluvíme-li o něm jako o člověku, byl by předcházel jeho přirozený život. Ať je cokoli na tomto názoru, jehož se vřele ujímá ctihodný Lessius, on osvětluje nejpriměřeněji a nejvroucněji tuto otázku. Za třetí, tento předpoklad nejspokojivěji vysvětluje, kterak podle definice Tridentského sněmu tělo Kristovo může býti opravdově, skutečně a podstatně ve svátosti s vlastnostmi nijak menšími, nežli je v nebesích. Za čtvrté se tímto předpokladem vysvětlují rozličná viditelná zjevení Páně na zemi: Pavlovi u Damašku, Petrovi u Říma, svatému Carpovi a jiným jinde, souhlasně s tím, co Písmo praví, že nebesa Jej musí chovati až do času obnovení všech věcí; a tím se splní přání těch, jimž se přičí věriti, že taková vidění byla způsobena jen skrze anděly anebo že by to byla zjevení vzdušných těl.**

** Kdyby někdo mínil, že tyto otázky o způsobu bytí Páně v Nejsvětější svátosti nejsou vhodné pro populární učení, nechť se rozpomene, že bulla Auctorem Fidei odsuzuje Synodu Platojskou pro vyřčení, že farní kněží se mají zdržovati všech scholastických otázek o způsobu bytí Páně v Nejsvětější svátosti. Remotis, praví bulla, quaestionibus scholasticis circa modum, quo Christus est in Eucharistia, a quibus parochos docendi munere fungentes abstinere (Synodus Platojensis) hortatur. Viz také Gerdilovu Annotation on the Bull and on Feller. Tom. 14. p. 362. Roman Edition. Synoda je odsouzena nikoli jen proto, že vypouští „tertiam veritatem in ritus consecratione“, totiž proměnu řečenou přepodstatnění, ale také pro snahu přivést tyto nauky v zapomnutí; „tenditque adeo ad ejus oblivionem inducendam quasi ageretur de quaestione mere scholastica“. Tyto Gerdilovy poznámky byly otisknuty v první serii Analecta Juris Pontificii.

Kapitola pátá.

Pokračování theologie přepodstatnění.

Druhý zázrak týkající se těla Páně je ten, že pod týmiž způsoby je s ním přítomna jeho blahoslavená duše s veškerou svou svatostí, blaživou láskou a blaživým patřením, se všemi svými vlohami, přirozenými i nadpřirozenými. Řečí Tridentského koncilu pravíme, že duše Páně je přítomna pod způsoby nikoli mocí slov konsekrace, ale tím, co koncil nazývá konkomitancí: to je, že se slušelo a bylo čestné pro tělo Páně, aby je doprovázela jeho duše s veškerou svou vynikající krásou, a to tak skutečně, jako je ve svátosti jeho vlastní přítomnost. Nebylo tedy nutné, aby duše přišla, aniž přímo přišla, mocí konsekrace. A ačkoli přichází mocí přirozeného spojení s tělem Kristovým, jak koncil praví, přece když tělo vzniklo pod způsoby zvláštním vlivem Božím, jenž nezasahoval duši, přítomnost duše vyžaduje nového, určitého produktivního vlivu dotýkajícího se její podstaty, jako dřívější vliv se dotýkal substance těla. Je zde tedy nový konkras a moci, aby nastala přítomnost duše Kristovy pod způsoby a byla tam tak pravdivě, skutečně a podstatně jako tělo samo.

Třetí zázrak vztahující se k tělu Kristovu je přítomnost hypostatického spojení, jímž tělo a duše jsou spojeny s božským Slovem. Od tohoto spojení přijímá tělo Kristovo svoji hodnost a všechnu sílu posvěcení; a je pod způsoby přítomno svou vlastní produktivní činností. Neboť ačkoli božské Slovo je všude, přece spojení těla a duše Kristovy se Slovem není všude, protože tělo a duše Kristova nejsou všude, ale vymezeně (circumscriptive) na zvláštním místě. Nicméně hypostatické spojení je jim tak vnitřně vlastní, že nemohou bez něho existovati. Ježto tedy tělo a duše Kristova jsou přítomny v Nejsvětější svátosti zvláštním konem, jsou rovněž tím způsobem spojeny se Slovem. Tak je božské Slovo v Nejsvětější svátosti přítomno skrze konkomitanci (průvodně), tedy nikoli jen z příčiny své všudypřítomnosti vlastní jemu jakožto Bohu, s kterou je ve všech věcech, ale také z příčiny hypostatického spojení. Tedy dobře pozorováno: třebas bez produktivní činnosti, která nemůže sahati tak daleko, Otec a Duch svatý jsou také přítomni pod způsoby z příčiny spojení a totožnosti se Slovem.

Čtvrtým zázrakem je duchovní způsob, kterým Kristovo tělo existuje s veškerými svými hmotnými vlastnostmi pod způsoby. Jeho tělo v celé své postavě a vlastnostech je božskou mocí povzneseno nad stav těla a dostává duchovní ráz existence; tím je soustředěno takřka na bod a současně a nepřetržitě tak rozprostřeno ve způsobách, že jako duchovní substance je celé pod celou způsobou chleba a celé pod každou její částkou, právě tak, jako je rozumová duše člověka celá v celém těle a v každé jeho části. To je snad nejúžasnější div v celém tomto skvoucím souboru zázraků, a kromě tohoto tajemství přepodstatnění nemá sobě rovného: aby totiž věc rozprostřená (extensovaná) v částkách mohla existovati duchovně a bez extense, a když substance a existence jsou obě hmotné, aby způsob bytí byl přece duchovní.

Pátým zázrakem je rozmnožování těla Kristova: jeho mnohonásobná přítomnost či způsob mnohonásobného existování. Pohledme, jak je tomu s duší člověka. Ta je celá v každé části těla, ale ne plně, nýbrž nedokonale, neboť její existence v jedné části závisí na částech druhých, takže je-li jeden úd odříznut, může chovati duši leda zázrakem, a i v tom případě by byla v určitém smyslu neúplná. Leč tělo Kristovo je celkově a úplně v každé částce způsoby, jakkoli malé a podle smyslů nedělitelné, tak dokonale jako pod celou způsobou; aniž je jeho existence v jedné částici nějak závislá na existenci v částici druhé, nýbrž on existuje dokonale a nezávisle v jedné každé, takže když způsoba se dělí, on zůstává cele v každé její částici bez jakéhokoli nového zázraku.

Tento pátý zázrak se liší od zázraku předešlého a tvoří jeho dodatek: z toho totiž, že Kristovo tělo má vlohu duchovní existence, nenásleduje ještě to, co theologové nazývají „mnohonásobnost úplné existence“. Kristus Pán se na příklad mohl dáti pod způsobu jen jedinkrát. Tedy zázrak předešlý dává jeho tělu výsadu duchovní substance a tento pátý zázrak připojuje k němu mnohonásobnost, kterou jinak ani duchovní substance nevládne. Toto rozmnožování jeho samého, jeho těla, jeho krve, jeho duše, jeho hypostatického spojení, co to vše je nežli láska, táž přehojná, přestědrá, marnotratná láska, která vyvolává naše slzy nad proléváním jeho krve, nad celým tajemstvím jeho velikého utrpení, nad jeho třiatřiceti lety.

Šestým zázrakem je ustoupení těla Kristova ze způsob, když jsou porušeny. Když nějakým vnějším vlivem nebo vnitřním konfliktem vlastností prodělávají způsoby takovou změnu, že by substance chleba, kdyby se tam nacházela, byla přirozeně porušena — tu v témž okamžiku, v kterém by substance chleba podléhala poruše, ustupuje tělo Kristovo. Ne že by tělo Kristovo nějak přirozeně záviselo na způsobě, jako by na ní závisela podstata chleba, ale proto, že tělu Kristovu, jež se tam nacházelo zvláštním produktivním vlivem Božím, je tento vliv odňat, a ono zaniká, takže kdyby nebylo v nebesích a v Nejsvětější svátosti jinde, ustalo by a zaniklo by vůbec. Leč náš Pán tím nijak netrpí, protože pro něho je stejné, existuje-li jednou nebo tisíckrát; neboť když existuje jednou, má plnost veškerého dobra a veškeré moci, a miliony desítek milionů existence mu nemohou nic přidati.

Tento krásný a velebný div uzavírá okruh zázraků vztahujících se k tělu Páně.

Ale náš přehled o tomto velikém díle Pána Boha, o tajemství přepodstatnění, by nebyl úplný, kdybychom nepřipojili k těmto deseti zázrakům dva další, jež se týkají proměňovatele a proměňování. Jsou to zázraky spíše lásky než moci.

Jeden z nich záleží v přebohaté štědrosti, kterou náš Pán obmyslil tento nesmírný dar proměňování svého těla. Kdyby jeden člověk měl jednou za století tuto moc, jak by se svět vrhl na pouť do tohoto jediného místa, kde by vyvolený velekněz konal toto úžasné dílo. Leč Bůh je svěřil velikému a všelikému množství kněží. Aby byla konsekrace platná, nepožaduje svatosti života, ba ani vyznání pravé víry a dokonce ani stavu bez hrozných zločinů. I rouhači, rozkolníci, heretikové a odpadlíci, pokud byli na kněze platně posvěceni, mají tuto moc a používají jí k potupě našeho nejdražšího Pána a k zneuctění jeho nejsvětější přítomnosti. Takoví jej před lidem snižují a zbídačují, lidu znechucují. Takoví si z něho činí obchod a tupí ho svatokupectvím a svatokrádeží. Ale zdá se, že on toho nedbá. Hledí jenom na nás, myslí jenom na náš prospěch, vydává zákony jenom k našemu blahu. Musí nám být nablízku. Úctyhodná oběť musí býti snadná a připravená pro nás všechny. Příležitost k přijímání musí býti laciná a obecná, jako je vzduch, který dýcháme. Tak je to pro nás nejlépe, tak je nám to nej-

milejší. A ježto naše dobro je pravidlem Boží dobroty, je tomu tak!

Kdo by se chtěl s námi přiti pro to, že tyto věci nazýváme zázrakem?

Dvanáctý a poslední zázrak spočívá v snadnosti konsekrace. Když svatý činí zázrak, je především svatý, a to je třeba mít na paměti, protože to svědčí o dlouhých letech boje a modlitby, o skromném mlčení, o tělesné kázni. Kdyby tedy dlouhý půst a veliké učení, mnoho bdění a námahy s předchozí přípravou bylo nutné před konsekrací, zdálo by se to snadným výcvikem pro tuto schopnost, když uvážíme úžasnou majestátnost díla dokonalého. Ale ne! Pět slov, a stalo se! Co je snazšího? Zázračně snadné, mohli bychom říci nebezpečně snadné pro naši vlastní víru, nebezpečné pro naši vlastní úctu! Tak by tomu mohlo býti, kdyby nejkrásnější ze všech věcí kromě nebe, latinský obřad velebné Oběti, kdyby ten nevycházel z velebného ducha Církve a nepovznášel nás nad zemi a nad nás samé, kdyby nás nehalil v oblaka mystické sladkosti a vznešenosti liturgie více nežli andělské, kdyby nás neočišťoval takřka bez nás samých a neuchvacoval nás nebeským kouzlem, takže naše smysly pociťují patření, slyšení, vůni, lahodu a dotyk nade vše, co země může dát. Tím způsobem — zda smím tak říci? — v římském obřadu nás Církev tak chránila a našeho Pána tak opatrovala, že se učinila milující a pečlivou matkou i jemu při jeho denním Rození, i nám.

Ale proč všechna tato snadnost? Z téže příčiny, jako ten veliký, všeliký zástup kněží. Pro nás, kvůli nám, pro naše pohodlí. Je to nový zázrak lásky. Býti snadno přístupný, býti rozmnožován při mších, vábiti vlažné kněze k proměňování, býti chován ve stále větším počtu svatostánek, odpočívat v domech chudobou postižených, to je vše, co si Ježíš žádá. Málem jsem řekl, že to vše není jen pro nás, že je to zájem jeho stejně jako náš. Jeho radostí je býti mezi dětmi lidskými, a proč mu děkovati, když hledá své vlastní potěšení? Ach! To je právě korunní zázrak všeho, nejdojemnější div, nejúchvatnější pravda, naše nezměrná závaznost. Ale bčda, Pane! Země nemá žádných váh, aby mohla zvážít těchto dvanáct zázraků lásky — ale člověk je dovede i překonati, ani ne tak svou nevěrou, neboť ta by se dala i odpustit tam, kde js

tak nevýslovně dobrý, ale svou chladností k tomuto tvému planoucímu daru, k tvé nejvybranější lásce, k tobě samému, nejdražšímu a nejsvětějšímu!

Těžká část mé práce je nyní skončena. Když jste podstoupili tu námahu a trpělivě se učili této úloze, budete mi později děkovati.

Chci ještě jen říci, že jsem na těchto předchozích stránkách neuváděl své vlastní názory o této nauce. Vykonal jsem málo více než překlad: často slovo za slovem, jak sloh tomu nasvědčuje; vypůjčil jsem si jenom od věhlasných učitelů Církve, které celý svět uznává za mistry v Izraeli. Vzpomeňte si — měl jsem dvojí zřetel, když jsem vás vedl těmito těžkými cestami. Jeden je ten, že já plně věřím, že inteligentní pochopení Nejsvětější svátosti povede k intensivnější lásce k ní; a za druhé bych jinak neměl žádné jistoty, zda byste mě neobviňovali z řečnické a náboženské nadsázky, když na dalších stránkách řeknu to, co říci hodlám. A nyní tento základ suché doktriny, možno-li ji suchou nazvati, mě bude udržovat a nést více než spolehlivě v tom, co přijde; ano, více než spolehlivě, neboť co může býti nad to, co jsem již řekl?

Takový je tedy výkaz, jež podává katolická theologie o tomto pátém velikém Božím díle, o tajemství předpodstatnění; a jakou strhující podívanou Boží moci, vědění a lásky nám neposkytuje? Je to tak, jako by nám bylo dovoleno nahlídnouti do tajných Božích kabinetů, z nichž jeden vede do druhého a v každém je jeviště tajemné činnosti tvořivé lásky. Je to tak, jako by nám bylo dovoleno podrobně zkoumati ony procesy stvoření, které zaujaly jenom vteřinu času, když bylo vysloveno Boží *Fiat*, ale které by vyžadovaly věků, abychom vykonali jejich přehlídku, a nesčetných knižních svazků, aby nám vysvětlily jenom to, co chápeme, jak doufáme, náš ohraničený rozum. Tvoření a ničení, dva protilehlé výrazy Boží všemohoucnosti, a jiné kony promítající v sobě ráz a povahu obého, souhrn vybraných zázraků, nejkrásnějších a nejvzácnějších to vzorů každého jejich druhu, a nové zázraky, jimž se divíme i při tajemství a jež nemají ani příkladu ani sobě rovných, důmyslnost božského Slova, jak se pochovávati hlouběji a hlouběji ve svém drahém stvoření, až se ubytuje takřka v hnízdečku na hrudi nicoty, jak se takřka ničiti tisíckrát za den, a potom způsob, jakým má na paměti

nás hříšníky při každém našem kroku, předvídá naše potřeby a zajišťuje náš prospěch, a jakým svůj božský majestát snižuje, aby dosáhl cíle, který my každý den svévolně maříme, dále lidské tělo Kristovo mající takřka přednost před jeho duší a přivádějící za sebou své božství, Nejsvětější Trojice kolem něho jako jeho dvůr a doprovod, moc tohoto nadzemského světa zázračného tvoření a ničení, jež vychází z jeho ruky a je udílena skoro namátkou do rukou zástupu lidí nejistých intelektuálních schopností a různých morálních vlastností: — toť to, co tajemství Přepodstatnění předvádí našemu užaslému zraku. Jestli někde, tedy jistě zde můžeme říci s Tertuliánem, že nic nám nedává skvělejší pojem o Bohu jako nemožnost ho pochopiti; jeho nekonečná dokonalost jej lidem i zjevuje i skrývá v jednom a témž okamžiku.

Nikde nejsme uváděni tak hluboko do věcí Božích jako v tomto drahocenném tajemství. Zdá se nám, že necháváme svět a jeho cesty zcela za sebou, ba že jdeme i z dohledu oné pravidelné Boží činnosti, jež nás obvykle uvědomuje o jeho přesvaté přítomnosti. Spějeme s Ježíšem z hlubiny do hlubiny nevědouce, kde se zastaví nebo kde nekonečné jeho ponížení bude vyčerpáno. Učíme se novému vědění, nové zbožnosti, nové lásce. Ano i světlo, jež nám odhaluje všechny tyto věci, se mění, to pro velikou hloubku, do níž jsme sestoupili. Jako v Modré jeskyni na Capri, kde světlo mění svou barvu a připadá nám modřejší nežli jasná obloha nahoře a krásné vody dole, tak když klesáme dolů do hlubin tohoto tajemství, ačkoli totéž světlo víry a rozumu nás osvětluje, je tomu jako by jeho přirozenost byla změněna a ono tvoří nový druh prostředí, skrze jehož jemnost lépe vidíme slávu božské činnosti. Tehdy, jaká vroucnost uctívání se nám otvírá! Když patříme na svého nejdražšího Pána klesajícího z jedné hlubiny do druhé, zdá se nám, že mezi stvořením pátrá po nejhlubší hlubině, kterou by mohl nalézt, a naše srdce je samou láskou nuceno napodobovati jej v jeho ponižující cestě a uctívati jej v jeho svátostné přítomnosti stálým cvičením vnitřní pokory.

Nic nás neučí pokoře tak jako Nejsvětější svátost. Nic nás tolik nenabádá k vroucnější touze po této milosti. Nic nám neposkytuje tolik citelné sladkosti a tolik líbezných sil pro její pěstování. Naše bídnota a naše nicotnost se před námi rozprostírá jako podzemní vězení o mnohých komorách, zcela

za celou, jako by byly nekonečné, a jedna tmavší a ponuřejší než druhá. Bůh je v každé z nich a čeká na nás s hojnými a zvláštními milostmi, kdykoli tam pro ně vejde; a čím hlubší je hloubka, tím bližší je jeho přítomnost a tím bohatší jeho dary. Právě v těchto hlubinách načerpáme sílu k duchovnímu životu. Tam nacházíme milost, že ochotně a radostně volíme raději hanu nežli chválu a hýříme pokorou, jako děti světa hýří slávou, bohatstvím a radovánkami. Tam ztrácí samoláska svoji atmosféru a nemůže dýchat. Blahoslavená smrt, blahoslavenější nežli slova mohou říci; neboť svoboda, kterou dává, je blažící, jako ujařmení předtím bylo nesnesitelné.

Tu se nám také nabízí milost vrhnouti se pod nohy každého jiného tvora, i bídňějšího a bezcennějšího, jak nám praví náš rozum a naše srdce, než cokoli jiného Bohem stvořeného. Tu je milost, v níž vidíme, že naše nejlepší schopnosti jsou malodušnými nedokonalostmi, milost to, jež skrývá před námi všechnu přednost a krásu naší duše; a milost, jež nám dává pociťovati tím větší zahanbení, tím větší vědomí bídnoti, tím větší údiv nad naší vlastní krajní nicotností, čím více nás Bůh kráší dary a vylévá na nás přetékající skvělost své lásky, takže čím světlejšími se stáváme, tím bídňějšími si připadáme, a když svatí, tedy nesnesitelně bídni. Šťastní, kdož jsou pilní v tomto cvičení! Šťastní, kdož si oblibují svět si takto zatemňovati, vcházeť do podzemí a seznamovati se s těmi hlubokými místy, která jsou i jeskyněmi naší nicotnosti, i klenotnicemi Božími! Když tací ztrácejí půdu a padají do hlubiny jakoby beze dna, když se lekají jako Petr na hladině jezera, tu vzhlízejí k Ježíši; vidí jej v jeho vyvoleném tajemství Nejsvětější svátosti, jak klesá mnohem níže, mnohem blíže k zničení, jakého oni mohou kdy dosáhnouti, a oni se vzchopí a statečně a s láskou jej napodobují v této jeho nevýslovné blahovůli. Toto cvičení vnitřní pokory je nejpřirozenější a zároveň nejúrodnější zbožností, která doprovází úctu k Nejsvětější svátosti.

Kapitola šestá.

Přepodstatnění v poměru k ostatním Božím dílům.

Ale my můžeme získati ještě přesnější ocenění důstojnosti a výsostnosti tohoto tajemství přepodstatnění, když je srovnáme s ostatními čtyřmi Božími díly, o nichž jsme jednotlivě uvažovali.

Začneme se stvořením.

Aniž rovnoběžky přibližujeme jednu druhé těsněji, nežli by snesly, pozorujeme, že tajemství stvoření a přepodstatnění oplývají podobností. Božská činnost v jednom se podobá božské činnosti v druhém. Nová substance, jež tam dříve neexistovala, je uvedena pod způsoby. Akcidenty dostávají nový způsob bytí, jaký jen všemohoucnost může udělit. Celek je uskutečněn mocí božského slova. A působnost tohoto slova je okamžitá, takže neuplyne ani zlomek času mezi vyjádřením slova a uskutečněním díla. Dále, veliká přednost stvoření spočívá v tom, že se stalo z ničeho; a tak podle výměru uvedeného na předchozích stránkách, že totiž přepodstatnění není jen pouhým propůjčením nového umístění tělu Kristovu, je kon, jímž svaté Tělo je zpřítomněno pod způsoby, skutečným produktivním konem, a nemá sobě rovného kromě díla stvoření z ničeho, takže, jak theologové praví, tyto dva činy jsou si příbuzné.

Ale když připustíme mínění scotistů, citované se schválením Lessiovým a jiných, že kdyby — za nemožného předpokladu — tělo Kristovo v nebesích vůbec neexistovalo a bylo stvořeno z ničeho pod způsoby božským řádem Nejvyšší svátosti, pak je pravdivé, že v tomto tajemství spočívá moc totožná s onou, kterou vzniklo stvoření z ničeho, jenže přepodstatnění daleko převyšuje stvoření, protože to, co vzniká v přepodstatnění, totiž tělo Kristovo, je nevýslovně vznešenější.

Jiná souběžnost se stvořením může býti shledána v konu takřka-zničení (quasi-annihilatio), jímž se vyznačuje toto tajemství. Substance chleba, když ne doslovně zničena, je jakoby zničena. Totéž je pravda o substanci vína. Mizení Ježíšovo, když se způsoby porušují, je příbuzný kon; a kdyby, za nemožného předpokladu, nebyl nikde jinde, bylo by to

tak, jako by byl zničen. Leč svatý Tomáš učí, že žádný Boží tvor nebude nikdy zničen. Způsob existence může zaniknouti, ale látka nebo duch jsou nezničitelné a musejí trvati navždy. To mají theologové na mysli, když mluví o věci takřka-zničené (quasi-annihilata) nebo jakoby zničené. A tyto kony virtuálního zničení jsou nejvíce vynikajícími rysy Přepodstatnění. Tvoření a ničení jsou tedy příbuzné kony. Úvedení věci vniveč se rovná utvoření věci z ničeho. Myšlenka o jednom vede k myšlence o druhém. Ba, zničení je konem větším. Nicolas praví:* „Co nazýváme smrtí, není zničení.“ Nemáme v přírodě žádného příkladu o úplném zničení nějakého bytí. Nemůžeme si o tom učiniti představu ani sami v sobě. Rozum to nechápe. Pro obrácení jednoho jediného atomu v úplnou nicotu musili bychom počítati s veškerou silou, jež stvořila vesmír, a tím se vysunouti ze všech zákonů přírody, které táž síla stanovila při stvoření této přírody. Ničení a tvoření jsou dva shodné kony. Nechápeme jeden bez druhého. Učiniti něco z ničeho nebo přivésti něco zpět vniveč je týž zázrak, a zázrak ze všech nejpochoptelnější. Ještě více chci říci: Zničení jediné věci bylo by zázrakem větším nežli stvoření celého vesmíru, protože by mělo proti sobě vše, co má zázrak stvoření, a kromě toho ještě dva činitele, za prvé právo existence, které ona věc chová, a za druhé Boží příchyllost plynoucí z jeho svrchované šlechetnosti a vlastnosti tvořiti a zachovávat.

Mimo to můžeme pozorovati další souběžnost v tajemnosti božské činnosti jak u Stvoření, tak u Nejsvětější svátosti. Fénelon se již dávno krásně vyjadřuje ve spise, v němž vyvrací názory P. Malebranche, že povšechné zákony přírody, o nichž filosofové tak mnoho mluví, nejsou konec konců tolik projevením Boží přítomnosti a působnosti, jako zástěnou, jež má obě skrývati. „Proč,“ táže se, „ustanovil Bůh tyto zákony? Proto, aby pod rouškou pravidelného a usměrněného běhu přírody skryl svou ustavičnou činnost před očima lidí pyšných a pokažených, kdežto čistým a poddajným duším dává mnohé, co mohou v jeho dílech obdivovati.“ — Tak jsou v Nejsvětější svátosti akcidenty pro přepodstatnění tím, čím povšechné zákony pro Stvoření. Zdá se, že jsou vedeny pravidly, když sama jejich existence je proti ustanoveným

* *Etudes Philosophiques.*

pravidlům; neboť ony existují beze své substance; a skrývají úžasně zázračnou činnost Boží zraku lidí pyšných a pokažených, ale pro duše čisté a poddajné chovají cenu víry a odměnu duchovního rozpoznávání.

Když tedy patříme na moc Pána Boha rozvíjející se před naším zrakem v neobyčejnosti method jeho působení, v rozmanitosti zázraků konaných pod způsoby, v hlubině božského vědění a dobroty, poznáváme, že přepodstatnění je skutečně nesmírným světem, jehož duchovní dění je soustředěno na bod, že je novým stvořením, odlišným od světa skutečného, ale skutečně světem, a světem podivuhodnějším a pravícím nám o Bohu mnohem více, nežli skvělý svět hmotný, který obýváme a který leží, lehký a malý, v dlani Toho, jenž se skryl pod rouškou Nejsvětější svátosti. A mnohem více: ježto tělo Páně je vznešenější nežli hmota země a hvězd, a ježto zničení je podivuhodnější nežli stvoření, tedy svět Nejsvětější svátosti je podivuhodnější nežli svět nebe a země, a kon přepodstatnění dílem nesrovnatelně převyšujícím kon stvoření.

Příbuznosti mezi přepodstatněním a vtělením jsou ještě obdivuhodnější, a theologové je často vypočítávají.

Jako je v tajemství vtělení spojeno neviditelné božství s viditelným člověčenstvím, tak je v Nejsvětější svátosti neviditelné tělo Kristovo spojeno s viditelnou způsobou. A jako byl hypostatickým spojením ve vtělení učiněn jeden Kristus, tak je ve svátostném spojení se způsoby učiněna jedna svátost těla a krve Kristovy. A jako je ve vtělení spojeno celé Slovo s každou částkou lidské přirozenosti, tak je konsekrací spojeno celé tělo Kristovo s každou částkou způsob. A jako ve vtělení zůstává božství neporušené a bezbolestné, kdežto člověčenství bylo zraněno a trpělo, tak v Nejsvětější svátosti se změna a újma způsob nijak netýkají Krista v nich se nacházejícího.

Než opět, jako z příčiny hypostatického spojení mluvíme o Bohu trpícím, ukřižovaném, umírajícím, když to bylo člověčenství samo, které tyto věci podstoupilo, tak v Nejsvětější svátosti mluvíme o těle Kristově jako o zlomeném a stráveném, ač jenom o způsobách jsou tato slova pravá: neboť toto svátostné spojení přivádí jistou komunikaci idiomat, jak theologové názvu toho užívají, a v jejím důsledku pravíme, že Kristus je viděn, dotýkán, míšen a podobně, protože se

tak děje se způsobami; a to, co vidíme, je právem nazýváno živým, rozumným a posvěcujícím, protože pod způsoby je náš Pán. Dále, jako ve vtělení člověčenství Páně nespočívalo ve svém přirozeném způsobu existence, ale bylo udržováno samotnou osobou Slova, tak ve Velebné svátosti způsoby ztratily svou přirozenou skladbu existence a jsou udržovány mocí těla Kristova bez jakéhokoli svého přirozeného subjektu. Konečně, jako žádná stvořená síla nemůže zlomit jednotu vtělení, tak také pokud způsoby trvají, žádná stvořená moc nemůže zrušit jednotu v Nejsvětější svátosti.

Bylo tedy právem řečeno, že předpodstatnění je pokračováním a mnohonásobením vtělení; a s jednoho hlediska je můžeme považovat za tajemství význačnější: Vtělení se uskutečnilo jen jednou, kdežto předpodstatnění se děje každý den, za každé hodiny a na mnoha místech najednou. Má všechnu skvělost a vznešenost vtělení a nadto přibírá při nejmenším nové druhy milosti, laskavosti a milosrdenství k lidem. Vlastně žádné Boží dílo není odlišné a stranou od ostatních. Boží jednota dává jim jednotu života; a mám za to, že vtělení vychází z tajemství stvoření tak důsledně, jako předpodstatnění z tajemství vtělení; kdyby tomu tak nebylo, byla by pro mne celá theologie zmatkem.

Písmo svaté velmi dojemně líčí život jako únavnou zemi, tak únavnou, že i chladný stín skály je vítán jako něco božského, jako dar Boží, jako i přítomnost Boha samého. My bychom mohli více velebiti Boha ve svých vlastních duších, kdyby byl více veleben v jiných duších kolem nás; a ony mohou rovněž tak obviňovat nás, neboť jeden druhého odvrací od Boží oslavy. Když cestujeme širými kraji neúrodné a nezajímavé země, scény kolem nás nejen skličují našeho ducha a vrhají ze své suchopárnosti něco i do našeho smýšlení. Tak je tomu s náboženstvím. Nemůžeme žít mezi nevěrci a požívat onoho zářivého života duchovního, jenž náleží těm, kteří žijí ve věku a oblastech víry. Ti, kdo prodlévají v domácím ráji, jež by neradi opustili, a mnoho se druží s těmi, kteří nejsou dětmi Církve, stávají se zřejmě horšími od chvíle, kdy žijí s nimi v pokoji a ustali od pokusů je obrátit. Víra a svatost jsou takovou společností odčerpány a chřadnou v této nepříznivé atmosféře. Tak se stává, že lidé nabývají podivného názoru o snadnosti spásy heretiků a nakonec klesnou tak, že dělají blahovolnost ně-

kteřé nauky měřítkem její pravdy, a to nikoli z blahovůle k našemu nejdražšímu Pánu a jeho Církví, ale k těm, kteří nejsou jeho nebo její. Denně se stávají dobří lidé méně dobrými tímto pohlouzením a vlastně sobeckou a sebeohlouvající povolností. Méně a méně snášejí přísné výroky a svatá rozhorlení zdravé theologie, neboť se jim stávají hrozícími meči přísného a moudrého cheruba, který přichází, aby je vyprávěl z jejich pozemského ráje a z jejich neblahého klidu.

Rovněž, je-li naším údělem žítí mezi špatnými katolíky, nemůžeme, nejsme-li doprovázeni velmi zvláštní milostí, zůstatí takovými, jako jsou druzí svatých a společníci lidí jednající podle nadpřirozených zásad. Nejen že se naše víra otupuje, nejen že naše srdce je zatíženo neznámou tíhou, které se nemůžeme zbaviti, nejen že naše křesťanská láska ochabuje, jako kdyby jed byl ve vodě, kterou pijeme, a nákaza ve vzduchu, který dýcháme, ale naše porozumění pro náboženství, naše vědění o Bohu, naše vnímání svatosti, vše je, ne-li zabito, čehož nás chraniž Bůh, aspoň oloupeno o svoji původní sílu. Mějme jen na paměti, že morální svět je daleko horší nežli hmotný. Ve světě hmotném, když kamenité pláně jsou dlouhé a neútesné a žhavý písek hrozivý svou nezměrností, aspoň jasná obloha nad námi je krásná. Když dny pustiny nás prudce oslňují a pálí, aspoň za noci chladivé světlo hvězd naplňuje obrazem pokoje, a dobrotivá rosa jako nesmírný soucit Boží nepohrdne ani neužitečným pískem. Ale jsou oblasti morálního světa, kde očividně nelze nic zachránit. Jsou věky a kraje, které sotva postaví nějaké pomníky k slávě Boží. Neužitečné a ztracené jsou, a ubohá duše, jež se mezi nimi octla, má těžkou práci, aby se nestala tak neužitečnou a ztracenou jako ony.

Odtud také pochází, že svatí lidé často opouštějí své záležitosti a svou vlastní zemi, aby se vyprostili z nízkého okolí života, a obklopují se tajemstvími Ježíšovými a Mariinými; zvolí si je za své okolí, kde potom žijí jako by to bylo jejich povinností a snaží se povolání svého života přizpůsobiti jejich skryté kráse a nadzemské svatosti. Duchovní díla Boží jsou oněmi stíny, jež dává skála únavné zemi. Těmi jsou duše osvěžovány, srdce povzbuzována, mysl osvicována. Kráčetí uprostřed Božích tajemství milosti a seznamovati se s nimi, to je takřka obnovení oné podvečerní procházky se živým Bohem, jež byla nedostižnou výsadou našeho prvního otce,

pokud nebyl padl a pokud stál zpříma mezi nádhernými rajskými stromy v nebeské kráse své původní spravedlnosti.

Není snadné pro člověka, aby byl hned nábožný a hloubavý, když nemá dostatek zbožné citlivosti spojené se vzpomínkou na Adama*. Adamův život byl nástinem dějin vyvolených Božích a střídajících se různých stavů svaté Církve. Stvoření Adama, nadpřirozené dary, které ho zdobily, ta skutečnost, jež mluví za svazky o Božích vlastnostech, že totiž Bůh stvořil Adama nikoli ve stavu přirozenosti, ale v milosti, krása místa jeho pozemského pobytu, vznešenost jeho rozumu, jeho vláda nad silami a zákony přírody, jeho tajemná důvěrnost se Stvořitelem, jeho blízkost k andělům, jeho spojení s neposkvrněnou Evou, jeho pád s mnohonásobným poznáním sebe, Evy, lidské přirozenosti, satanovy zloby a Božích dokonalostí, jeho devět set let heroického pokání, krev Ježíše Krista a konečně jeho podrobení se smrti, která byla takřka jeho dílem: to vše je tolik mysterií k rozjímání. Adam byl strůjcem smrti, on ji viděl a hrozil se jí ve smrti svého vlastního zabitého syna.

Zaujalo by léta přemýšlení, abychom zbádali mysteria nejhlubšího významu, která jsou shromážděna v životě nejstaršího smrtelného syna Božího. Jemu vděčíme, že jsme byli uvedeni do života, že známe Boha a Ježíše, jehož Bůh seslal, že milujeme svého Stvořitele, Vykupitele a Posvětitel, že plesáme v nesmírnosti své víry, že spočíváme v jistotě své naděje, že žijeme životem a silou milosti a lásky a že jednoho dne máme patřiti na Nedílnou Trojici. A máme-li od něho smutnější věci, tu naše vlastnictví Ježíše Krista tak zeslabuje onu myšlenku v naší paměti, že si ji sotva připomínáme častěji než jednou v roce, když se nám totiž uvádí jako kolemjdoucí div, ana Církve v době svých nejhlupších tajemství píše o Adamově vině téměř jako o šťastné věci, protože obohacuje příchod našeho nejdražšího Pána ještě větším soucitem a ještě úžasnější velikostí vykoupení.

Ale proč jsem mluvil nejprve o slávě Boží a potom o Adamově cti? Protože hodlám mluvit o velikém díle ospravedlnění člověka a Adam byl první, jehož Bůh uvedl ve světlo a nádhru nového stvoření, první, jehož krev Ježíše Krista vykoupila. Dvě myšlenky mi přicházejí najednou a společně

* Viz knihu *Betlem*, kapitulu IX.

pracují. Svět je velmi neútešný, ježto žeň Boží slávy není taková, jaká by měla být; a dobré duše cítí tento smutek více, než mohou říci, a více, než by mohl rozuměti svět, kdyby mu mohly říci, co ony cítí.

Bůh buď veleben! Je mnoho duší, kterým jeho sláva je vášní jejich života. Všechny věci oceňují jen podle toho, jak jsou schopny přispět k oslavě Boží, a nijak jinak. Volbu cíle a prostředků řídí touž snahou. Jejich štěstím je úspěch v této jediné záležitosti. Jejich neštěstím nezdar, který tu zakusili na sobě nebo na jiných. Mnoho věcí se jim staví v cestu. Mnoho věcí uplatňuje nárok na jejich sílu a na jejich zájem. Mnohé věci světa musejí konat jako povinnost, ale z těch vznikají u nich záležitosti nikoli světa, nýbrž Boží. Leč i tak je to pro ně rozptylováním. Avšak luk, který síla ruky napínala, se vrací do své původní polohy, jakmile tlak pominul. Pro ně je život jenom jedinou záležitostí a všechny pravdy se jim vysvětlují pravdou jedinou, a tou je nesmírná důstojnost Boží, jež má býti milována. A zdá se, že vynakládají všechnu sílu, aby bylo vidět, že on má býti nekonečně milován i konečným tvorem. Malé a skrovné paběrky světa jsou brzy posbírány činností lásky; a malé a skrovné se jim zdají přes všechnu svou krásu a velikost. A potom, jak jsem již pravil, zbavují se tyto milující duše vedlejších věcí života anebo je opouštějí, jako opouští včela obranou květinu, a obklopují se velikými Božími díly duchovního světa, aby se mohly radovati z hlubiny tichého blaha, které jim zajistila jeho láska a sláva.

Nebudeme hned nyní mluvit o prvním záchvěvu lásky Mariiny v lůně svaté Anny, ani o prvním nevýslovném okamžiku Ježíšovy duše ve vtělení; ale v Adamově tajemném životě jsou dva projevy lásky, o nichž tyto vzácné duše rády uvažují, neboť ačkoli jsou projevy ty tak vysoko, přece se jim přibližují a jsou v dosahu jejich schopností.

První je projev lásky, který Adam učinil ve chvíli, kdy jeho skvoucí duše byla Bohem vdechnuta do jeho těla. Abychom změřili tento projev lásky, musíme uvážiti vznešenost darů, jimiž byl Adam vybaven. Jsou srdce i svatých tak veliká, jako bylo tehdy srdce jeho, kdy nebylo hříchu, ani zla samolásky, ani malosti sobecké nedokonalosti? Neposkvrněný jako Maria, k níž jediné ze všech svých potomků může býti přirovnán, stál před Bohem na čisté panenské zemi. Zvláštní

ráj byl pro něho vypěstěn rukou Boží. On byl výsledkem slavné porady Nejsvětější Trojice. Jeho přirozenost byla krásná svou dokonalostí, ale byla přioděna převyšující krásou jeho prvotní milosti a skvělosti jeho původní spravedlnosti. Velikost jeho vědění byla taková, že stěží máme o ní sotva ponětí, a nejúžasnější zázraky svatých jsou jen slabým náznakem a částečným obnovením onoho oprávněného a nadpřirozeného panství nad přírodou, kterým byl obdařen a které vykonával. Andělé padli, jedna třetina celého množství; a Adam přišel na jejich místo, ačkoli v Ježíši byl ustanoven před nimi. Ona přirozenost byla stvořena, kterou od samé věčnosti ustanovilo věčné Slovo na sebe vzíti.

Adam byl utvářen podle idey Ježíšovy; a Adam měl býti předkem Ježíšovým, až by přišla plnost času. Byl roven, jako Boží díla vždycky bývají, hodnosti svého místa. Byl hoden vyvýšení, na němž stál. A jen před okamžikem nebyl ničím. Temno, ticho, neživotnost jsou jen náznaky nejhlubšího nicotna, z něhož na pokyn Boží vykvetla duše prvního člověka. A nyní v síle, zdraví a skvělosti onoho prvního uvědomění byl jeho prvním úkonem projev téměř nekonečné lásky k Bohu, jehož poznal, viděl, miloval, z něho se radoval, jak mohl ten, jenž byl obdařen smysly těla, vroucností srdce a schopnostmi rozumu jako žádný z jeho potomků, až jeho hříchuprostá dcera Marie. Kdo si dovede představití city onoho prvního, svěžího srdce? Kdo dovede proniknouti hlubiny onoho nového, úchvatného života bez hříchu? Kdo vytuší vznět onoho oživujícího dechu, jež Bůh právě vroucně vydechl svou tvůrčí láskou? Jenom těmito výšinami můžeme měriti úžasné hlubiny Adamova ducha pokorného klanění. Co náhrady bylo v tomto projevu Adamovy lásky za chmurnou minulost padlých andělů! Co příslibu pro budoucnost tohoto nového a zvláště milovaného tvora! Dosti bylo již v tom, že Adam první podal důkaz lásky, jenž byl, když ne v celé velikosti, tedy aspoň v lidské možnosti, týž jako ony korunní úkony, ony jediné dostačující úkony, které Boží sláva měla jednoho dne míti v nesčetných milionech ze srdce Ježíšova. To byl první čin Adama ospravedlněného darem původní spravedlnosti a onou nadpřirozenou láskou, jež stvořila první obraz předurčeného člověčenství Ježíšova nikoli ve stavu přirozenosti, ale ve stavu milosti. Když tedy myslíme na Adamův pád, máme vždy zapomínati na Adamovu lásku,

první lásku člověka, kterou dobrota Boží tak toužebně hledala a tak vroucně oceňovala? Myslíme příliš mnoho na Adama padlého hned, jakmile byl stvořen. Ale on vlastně, v duchovním smyslu, žil dlouho a měl velkou historii před svým pádem.

Byl Bůh Adamovi méně žádoucí, méně podivuhodný, méně nevyzpytatelný potom, když ho znal a studoval a když cítil na sobě jeho mnohonásobné požehnání, než v prvním okamžiku stvoření? Nevyčerpatelné Boží bohatství a dalekosáhlé vědění Adamovo a jeho rychlý, mocný vzrůst v milosti až do oné osudné chvíle pádu může naši otázku jistě úměrně zodpovědět.

Ale on padl. A jestli kdy poznal člověk žalostnost hříchu, byl to Adam, jenž kdysi byl bezhříšný. Jestli se kdy lidské srdce přiblížilo úzkosti onoho nejsvětějšího srdce, jež tak podivuhodně vydávalo svoji krev pod olivami getsemanskými, bylo to moudré a až dotud neposkvrněné srdce Adamovo. Věděl, že Bůh je milosrdný? Ano! Neboť věděl, že stvoření samo je nejstarším dítkem milosrdenství; vždyť Bůh nemůže konati žádné milosrdenství sobě samému, aniž může býti navenek jiný než milosrdný. Ale nebylo žádného vzoru milosrdenství nad hříchem. Vše se stavělo proti této myšlence. Adamův hřích nebyl první. Zhřešili před ním andělé; a nad vše hrozné bylo jejich postižení. Ani vteřina nebyla dopřána jiné myšlence. Čin vzpoury a blesk z Boží tváře se zdály jednou událostí, tak rychle šla jedna za druhou. Oni, synové Boží, byli světem intelektuální krásy, bytostmi duchovní velikoleposti, propastmi moudrosti a vědění a hlubokého poznání, byli silní v majestátní moci, měli mnohonásobné schopnosti oslavování a uctívání Boha a lásky k němu; a pro každou jednotlivou z těchto nesčetných bytostí měl Stvořitel vroucí touhu ji zachovávat, zdobiti a milovati, a přece při jejich pádu nebylo okamžiku váhání ani posuňku shovívavosti. Drtil, mařil, pustošil a z bojiště na nebesích svrhl do propasti pekla všechn ten zázračný oceán bohatého života a intelektu. Horliví andělé, kteří zůstali věrní, neorodovali. Oni nikdy neviděli přímluvce. Snad proto nemohli ani sníti o přímluvě. Vytasili meče svého statečného ducha, dali se prostě do majestátní služby svatého a čistého Božího hněvu a bojovali proti svým bratřím, radující se ze zpečetění díla jejich věčné zkázy, oni, nekonečně milující, protože Svato-

svatý tomu tak chtěl. Věčného Slova se oni nešťastní duchové nezachytili, když padali. Dech jeho úst jim nebyl sladkostí opětného odpuštění, opětného rozehřešení, ale byl to žár krajní a beznadějně opuštěnosti.

To bylo tajemství, o němž Adam věděl. On je znal mnohem lépe nežli my, pronikl je hlouběji a rozpoznával je moudřeji a pravdivěji. Nyní padl on sám, a s výšky tak veliké, přes milost tak podivuhodnou a pod zákonodárstvím tak lehkým. Jestliže Bůh neušetřil svého prvního tvora rozumem obdařeného, když zmařil jeho milostivé úmysly, jaká pravděpodobnost, že by ušetřil jeho, druhého, jenž zhřešil za okolností tak přitěžujících? Nebylo zde té krásy, kterou andělé měli, aby Bůh prominul Adamovi z té pohnutky. Zástupové nemohli za něho prositi, protože Adam a Eva stáli osamoceni, a Bohu nezbyvá, než je uvrhnouti do pekla a stvořiti nového muže a novou ženu, kteří by mu sloužili věrněji a ušlechtleji. Ani strom nebo květina, ani pestrý motýl nebo něžný zpěvný pták nemusejí býti přitom postiženi nebo polekáni. Co snazšího pro božskou moc? Co jiného pro božskou spravedlnost? Představme si, jak toto vše dopadalo na mysl Adamovu, se silou mnohem větší, než je tomu u nás.

Ale Adam byl předobrazem Ježíšovým, a to jej zachránilo. Beránek byl zabit dříve, než byly položeny základy světa, a Krev byla přichystána, a ta jej ospravedlnila. Bylo mu odpuštěno. Bylo jistě zapotřebí zázraku všemohoucnosti, aby jej udržel při životě, se srdcem tak zlomeným, právě jako bylo třeba zázrakem zachrániti zlomené srdce Mariino před smrtí u paty zkrváceného kříže.

Povstal nový svět. Nastala milost, jaké nikdy předtím nebylo, milost kající; nastal druhý projev Adamovy lásky, první ze všech úkonů lítosti, a jistě překonával jeho dřívější projev lásky, když vznikla jeho neposkvrněná duše a on ležel v kořící se lásce u nohou Stvořitelových. Jakkoli vynikající bylo jeho dřívější chápání Boha, jistě se mu nyní zdálo, že ho dříve neznal, takové nové hlubiny dokonalosti, takové dálavy nepochopitelného milosrdenství se mu otevřely. Ale k čemu více slov! My nemůžeme vypověděti, jak Adam miloval, jak vroucně a nevýslovně. Odvážil bych se myslit, že z jeho dvou lásek ona první, když stál spravedliv původní spravedlností, byla menší nežli ona druhá, když nečekaně odpuštění jej více překonávalo, nežli jeho nedávné stvoření

uchvacovalo, a když stál před Bohem ospravedlněn drahou krví Ježíše Krista.

Ale přece bychom snad neřekli, že tato druhá láska byla větší nežli ona první; je nám spíše bližší a nás více dojíká, ježto věci pokání se nás dotýkají více nežli věci nevinnosti; a pojem o Bohu, jež chová duše, které bylo odpuštěno, se jistě liší od onoho, který mají o jeho vždy svatém majestátu bytosti krásné a věrné. První projev Adamovy lásky v zářném jítu jeho stvoření nám spíše připomíná první projev lásky Panny Marie a první okamžik vtělení. Kdežto jeho druhý projev byl otcem tisíců podobných projevů lásky, které denně činí ospravedlnění hříšníci, i když jsou v heroismu a vroucnosti mnohem nižší. Není dnes duše, jež odchází z křesťanské zpovědnice zbavena nemilosti a viny smrtelného hříchu, aby nečinila Bohu projev lásky, obdivující chvály a pokorné vděčnosti, jakého byl Adam prvním začátkem, původním vzorem a příkladem. Je prvním původcem veškeré naší kající lítosti a tedy úctyhodný v našich očích. Potom byl první vznik této milosti tklivější nežli ostatní milosti, které ji předcházely, neboť jejím skrytým zápallem je tep nejdražší Krve, milost to, v níž my sami žijeme, se modlíme, doufáme a milujeme po všechny dny svého života. Jaký div, že má býti pro nás více nežli vštípení ráje, nežli uspořádání slunce, měsíce a hvězd? Je větším dílem Božím.

Ale jak srovnáme tajemství přepodstatnění s tímto velikým dílem ospravedlnění hříšníka, které, ačkoli je mnohem větší nežli stvoření milionu světů, děje se každé hodiny na této nevděčné zemi? Vycitujeme, že přepodstatnění je mnohem vyšší povahy. Vede nás do oblastí vznešenějších a nebesky vyšších věcí; a Boží činnost je v něm citelnější a duchovnější. Když však pozorujeme dílo ospravedlnění se stanoviskem doktriny, shledáme, že je ve zvláštním smyslu dílem svátostí. Svátosti naše ospravedlnění buďto přímo uskutečňují, nebo je udělují nepřímou, nebo je potvrzují a dovršují, nebo je podporují a zachovávají, nebo je udržují jasným a zářivým, nebo je rozvíjejí ve vyšší dílo, nebo vytvářejí zdroje svátostné moci působíce ve svátosti kněžského svěcení, že tryskají ze suchých skal lidských srdcí. To vše tedy tvoří zvláštní spojitost a zvláštní postup při srovnávání Nejsvětější svátosti a tajemství ospravedlnění, a toto tajemství ospravedlnění je dílem tak svátostným, že i když působí bez prostřednictví

vlastní svátosti, neuskutečňuje se bez předpokládaného žádání si svátostí, které jsou oprávněným průplavem ospravedlnění.

A je-li ve svaté Eucharistii nějaké důstojenství, které je nepopíratelnější nežli jiné, je to ta skutečnost, že velebná Eucharistie je královnou svátostí. Žádná jiná svátost se jí nemůže rovnati, neboť když jiné svátosti nám přinášejí vzácné dary Ježíšovy, Eucharistie nám přináší něco nevýslovně drahocennějšího, Ježíše, Bohočlověka samého. V jiných svátostech jsou zvláštní milosti; v Eucharistii sám Zdroj milosti. Jak nevýslovná je tedy její důstojnost!

A svatá Eucharistie nepřevyšuje ostatní svátosti jenom svou výsostně vynikající předností. Překonává je také tím, že zahrnuje v sobě zvláštní vlastnosti všech ostatních svátostí. Má v sobě víru křtu a sílu biřmování. Čistota pokání je přípravou pro ni. Manželské spojení je jejím symbolem a balzám posledního pomazání je polibkem oněch rtů, které jsou v Eucharistii. A zároveň je sama touž Obětí, pro kterou je ustanovena svátost kněžského svěcení.

Ospravedlnění je jedním z nejslavnějších děl Boží všemohoucnosti, jedním z nejvíce nadpřirozených vynálezů jeho moudrosti, jedním z nejpřitažlivějších zázraků jeho lásky. Ale Nejsvětější svátost není ani tak dílem, jako všemohoucím, moudrým a milujícím Strůjcem a Ospravedlnitelem samým, skrytým pod rouškou, jejímž předivem prochází více všemohoucnosti, moudrosti a lásky, nežli je v tajemství ospravedlnění hříšníka. Tak obsahuje svatá Eucharistie všechno dílo a více nežli všechno dílo ospravedlnění, a je kromě toho božským Strůjcem a Ospravedlnitelem samým.

Kapitola sedmá.

Krása slávy a krása Nejsvětější svátosti.

Krása ospravedlněné duše je skryta tělesnému zraku. I rozum ji může oceniti jen velmi slabě, a spíše její účinek nežli ji samou. Víme, že je to proměna duševní smrti v život, Božího hněvu ve vroucí zalíbení; víme, že má v sobě již zárodek nebes a že je toliko zapotřebí, aby jej smrt rozvinula. Odtud její úchvatná líbeznost. Ani náš křesťanský postřeh ji necení podle zásluhy. My stále pocítujeme osobní antipatie — pokud je tak možno bez hříchu a bez újmy na křesťanské

lásce — k duším, o nichž věříme, že nyní jsou ospravedlněny. To samo již dokazuje, že nepoznáváme duchovní krásu ospravedlněné duše tak jasně, abychom přemohli dřívější odpor a obrátili jej, jako je tomu u Boha, v kladnou a oplývající lásku.

Ale když je krása ospravedlnění ve své plnosti skryta i svatým, co říci o kráse onoho Božího díla, jež zoveme oslavením spravedlivých?

Je-li pravda, že svatý Jan Evangelista byl častým druhem Hocha z Nazaretu, pak se s Ježíšem znal po mnoho let. Jako novic Křtitelův patřil s láskou a posvátnou úctou na mistrův způsob svatosti, samoty, odříkání, mlčení, úžasného postu, na jeho přátelství s divokými zvířaty a na důvěrnost s anděly. Potom přešel do jiné školy, do školy Ježíšovy. Viděl krásu jeho působnosti a nebeskou líbeznost jeho života a jednání. Často cítil, jak ani nedýchá a jak je ponořen v čisté ovzduší svatosti, jež ho obklopovala. Vystoupil na Tábor a zakrýval svůj oslněný zrak před bílým světlem Proměnění. A přece i pro jeho oči, v patření na krásu tak cvičené, byl blažený duch jednoho anděla tak skvělý, že musil, jak vypravuje v Apokalypse, padnouti před ním na kolena a kořiti se mu.

Právem mohl říci svatý Filip Neri, když jisté vidění od něho odstoupilo, že slova nedovedou vypověděti krásu duše, jež zemřela v milosti. Mysleme na skvrny, jež jsou smyty, na známky milosti a na svátostné znaky, jež jsou jí vtisknuty, na rysy duše Ježíšovy, jež se v ní odrážejí. Spočítejme slabosti a nedokonalosti, které jsou v ní zničeny, či spíše které vykvetly jakožto milosti a dokonalosti. Změřme její nové mohutnosti, výšku, šířku a hloubku jejího vědění, patření, nesmrtnosti a lásky a nadto jistotu její nezměnitelnosti, kterou nezajišťuje žádná vlastní schopnost, ale zářící tvář Patření. Představme si vlité vlohy a vštípené ctnosti, které byly u světce na zemi tak krásné, tak nevylicitelné, a které se nyní rozvinuly ve skvělé květy, pro něž pozemská řeč nemá pojmenování a jejichž vůně opojuje i andělské sbory. Patřme, jak tato duše prochází nezměrnými oblastmi Božích dokonalostí, nikoli přístupnými dosahu smrtelného školení, jak vniká v hlubiny a koupe se ve světle, pije krásu a takřka se rovná vznešenosti Toho, jenž ji oděl Sebou. Může to býti naše vlastní duše, táž duše, kterou jsme znali tak chudou a malou, tak slabou a v jejím rozhledu tak omezenou, tak nespolehli-

vou v předsevzetích, tak kolísavou ve vytrvalosti a neúspěšností svou samoláskou? Počítejte a připusťte, chcete-li, mocné působení očištného ohně snad po staletí a staletí, ale i tehdy, jakou nádheru představuje tento proces, když může způsobiti změnu tak úžasnou!

Ale dílo není ještě úplné. Rovněž tělo má býti oslaveno. Porušitelné se má probudit v neporušitelno, smrtelné se má odít nesmrtelností. Čtyři skvostné dary našeho oslaveného těla, jak o nich theologové hovoří, čím jiným jsou, nežli téměř novou naší přirozeností? Jistě novým způsobem bytí. Čím je bezbolestnost (*impassibilitas*) pro toho, jenž za dlouhá léta zapomněl, co je dobré zdraví, a jenž má slabost v každém údu, bolest v každém nervu, ochablost v každém smyslu a hlavu stále bolící? Čím je skvělost (*claritas*) obličejí věkem zbrázděnému, čelu vráscitému a očím žalem zkaleným? Co znamená čilost (*agilitas*) pro naše zdlouhavé, poutané, namáhavé, těžkopádné úsilí, nežli jako podíl na Boží všemohoucnosti? Co jiného značí pronikavost (*subtilitas*), nežli že jsme povoláni požívatí s Bohem výsady jeho nezměrnosti, tajemství jeho všudypřítomnosti?

Pohledme na celý svět nynější, otevřme kroniky jeho dějin minulých, vizme sílu smyslového potěšení, popatřme na ohromné revoluce fysické, morální a intelektuální, které přinesly své zmatené opojení: a uvažme, že jako je červ proti serafu, tak jsou naše duše zde i se svou bystrostí, jemností, duchovostí, intensitou radosti, obsáhlostí předmětů, rychlostí úsudku, trvalostí vjemů proti tomu, čím budou, až se roztrhnou svírající pouta smrtelnosti a duše se rozvinou v tajemství slavného vzkříšení.

Slova nám zde sotva pomohou, neboť tyto pojmy jsou daleko nad naše nynější chápání. Náleží k jinému světu, k jinému řádu bytí, k oslavení spravedlivých.

Jak líbezná je duše utvářená podle duše Ježíšovy, jak slavné tělo, jehož vzorem a typem je tělo Ježíšovo! Ale přitom všem jsme dosud nechávali stranou ten dar, jenž všechny ostatní zastihuje: úchvatné, svrchovaně dokonalé patření na Nejsvětější Trojici!

Je toliko třeba, aby nás zastihla smrt ve stavu milosti a aby k jednomu blahodárnému doteku jejího chladného prutu byl připojen či nepřipojen, jak případ bude toho vyžadovati, třibící děj očištného ohně, a celé toto nevýslovně nebeské dílo

bude nad námi vykonáno. Věru, nikdy nevystihneme velikost věčné ztráty tolik, jako když zjistíme velikost své věčné spásy.

Vzácné tajemství slávy! Proč na tebe více nemyslíme? Přece toho tolik potřebujeme! Jak umdléváme v dobrém! Jak zvláštní život je život duchovní; překonání jedné překážky je toliko zárukou, že nějaká horší nám bude dána k překonání; práce vede k práci a míjí odpočinek. Pokušení přemožené je toliko neuvěřitelným znásobením pokušení; a ďáblové, jako mouchy, dorážejí v tím větším množství, čím více je odháníme. Jak dlouho můžeme obstát? Vše se zdá tak beznadějně jako zápas tonoucího člověka, jenž se chce udržeti na povrchu. Čím déle vytrváme, tím nemožnější se zdá vytrvání. V mnohých věcech snad je pravda, že první rána je polovina boje; kdo se odváží říci to o duchovním životě? A přesto se někdy odvracíme od pomýšlení na budoucí slávu, jako by to byla sobecká a nehodná myšlenka, láska k Bohu nikoli kvůli němu samému, nikoli výhradní hledání jen jeho slávy. Ale je to moudré? Je to pokorné? Ach! Kdo by nevěděl, že ti, kdo nejvíce mluví o nezbytnost tělesného umrtvování, jsou právě ti, kteří se v něm nejméně cvičí? Tak ti, kteří by nechtěli mít nic jiného nežli nezištnou lásku a úplné sebezapomenutí jakožto stálý a obvyklý stav, a kteří odmítají naději v slávu jakožto způsob pro ně příliš nízký, jakožto pohnutku nedokonalou, velmi často upadají ještě níže, takže by někdy bylo bývalo pro ně dobré, kdyby se byli drželi pokorné a krotící bázně před peklem. Ne tak povýšená je moudrost žalmistova, když praví: Naklonil jsem srdce své k vykonávání rozkazů tvých, ustavičně — pro slíbenou odměnu (Ž. 118, 112).

Ale je na čase, abychom srovnali toto tajemství oslavení s tajemstvím přepodstatnění. Pohlédneme-li na složky, jež obsahuje tajemství oslavení, shledáme, že tajemství přepodstatnění je zaujímá všechny a že kromě toho je chová význačněji a za okolností, které velmi zvětšují jeho hodnotu a zvyšují jeho krásu jako Božího díla. Vždyť co je duše největšího svatého, nebo více, duše knížete apoštolů, nebo i duše Panny Marie u srovnání s lidskou duší Ježíšovou, tak zvláště přítomnou v Nejsvětější svátosti? Ze všech oslavených duší je jeho duše prvorozená a kraluje. Cokoli krásného, moudrého, mocného, svatého může býti řečeno o nějaké duši nebo o všech oslavených duších, to vše tisíckrát zvětšeně platí o jeho duši, a ještě potom její nejvyšší skvělosti zůstá-

vají nevyslovené. Z oslavených těl jeho služebníků, z těch několika, která k slávě již povstala*, a z množství těch, která povstanou posledního dne, zda se může některé rovnati tělu jeho, jež má nejen dary všech oslavených těl v nejvyšší míře, ale také oněch pět krásných a jako slunce skvoucích ran, které jsou zvláštními zdroji nevýstižné sladkosti a líbeznosti a takřka vyzařují krásu věčného Slova? Ba, jeho duše a tělo jsou právě vzorem, podle něhož bude oslavena naše duše a naše tělo, až přijde soudný den. Právě v obraz jeho těla budeme my sami přetvořeni.

Ale toto tělo a tato duše Ježíšova s veškerou nádherou a plností slávy je v Nejsvětější svátosti. Tajemství slávy, věčné božství, zdroj veškeré blaženosti, příčina nebeských radostí, ono moře, v němž vše oslavené žije, miluje a se raduje po všechnen čas, to vše je také v Nejsvětější svátosti. Vidění božství, blaživé vidění, jež se jaksi liší od Předmětu viděného a od patřící duše — toto vidění samo je tam též; neboť duše Ježíšova ho pod způsoby požívá. A nadto, když se rozpomene, že tato duše, tělo, božství a patření přišly k nám na tento chudý svět, na tuto zemi, před smrtí a na pouhé smrtelné slovo při předpodstatňování a že skrze svaté přijímání nejsou jen kolem nás, ale v nás, skrze spojení tak těsné a důvěrné, že nemůže býti úměrně vyjádřeno — kdo tu může pochybovati, že mezi slávou Božích děl, která jsou všechna slavná a svrchovaně krásná, sláva *Předpodstatnění* je větší nežli sláva ustavičné blaženosti v nebesích?*

Odváživ se takto srovnati největší Boží díla jedno s druhým, opakuji výstrahu a protest, které jsem učinil na začátku. Taková bádání se nekonají proto, abychom snad objevili nějaký kaz nebo nedokonalost v Božích dílech, nebo nějaký způsob činnosti, jenž by byl mohl býti třeba duchovější nebo účelnější. Ačkoli Boží svoboda není vázána, jak optimisté učí, činiti vše nejdokonalejším způsobem, je jisto, že všechna jeho díla jsou dokonalá, každé z nich úplné, každé podivuhodné, a nejmenší z nich nad naše chápání. Sama Boží slova jsou Boží díla, neboť neomylně vykonávají určené poslání; a Boží díla dosahují svého přesného záměru se způsobností,

* Vizme vysoce zajímavý traktát XXXIV *Sluri de Novissimis*.

** Náš Pán pravil karmelitce Pavle Martí od Ježíše, že prozkoumal všechny možnosti a shledal, že Eucharistie je nejvzácnější z jeho vynálezů.

kterou jen nekonečná Boží moudrost může oceniti. Je to důsledek Boží nesmírnosti, že u něho není nic veliké nebo malé, ale vše nezměrné. Když tedy srovnáváme jedno Boží dílo s druhým, neznamená to, že některé odsunujeme do stínu anebo že bychom se bez jednoho obešli snáze než bez druhého, nebo že by skvělost jednoho bledla v podmaňujícím světle druhého. Také se nechceme při takovém srovnávání domnívati, že můžeme vyčerpati cíle, které Bůh sleduje v každém jednotlivém díle, aniž chceme říci, že Bůh má na mysli jen jeden záměr a že ten jeden záměr je měřítkem pro dílo celé; také nemůžeme vybrati jeden cíl z mnohých jako úmysl hlavní, k němuž Bůh směřuje, a jako záměr přední, vůči němuž by ostatní byly druhotné a podřadné. Vše takové by bylo opovázlivostí, porušovalo by hlubokou úctu, kterou mají vzbuzovati všechny Boží stopy, a odporovalo by onomu duchu klanění, jež nezbytně sebou nese všechno svědomité bádání po cestách Božích.

Všechna vnější Boží činnost je jasně znamenána touž jednotou, jež je výsadou vnitřního Božího života, tří osob a jednoho Boha. Jedno tajemství vyvěrá z druhého, jedno působí na druhé, tíhnou k sobě nebo se kolem sebe otáčejí. Nemůžeme si nakresliti jejich mapu, jako činíme u hvězd nebeských, a u každého vyznačiti jeho určitou dráhu. Když se snažíme zjistiti vliv jednoho tajemství na druhé, je to jen proto, že Písmo a Církev svatá nás vybavují určitými daty, podle nichž můžeme postupovati. Pokud se týče jejich váhy, můžeme zvážiti na svých miskách tíhu nesmírného slunce, ale nikdo nemůže zvážiti ohromnost nejmenší vnější činnosti Pána Boha. Účelem takových bádání není tedy ani tak určovati a dogmatizovati, jako sebe poučovati a svým studiem Boha uctívati. Na božská tajemství se díváme s hledisek, která jsou nám přístupná, a při jejich zkoumání užíváme svých vlastních method, svých pravidel, měřítek, poměrů, značek; a pevně se přidržující analogie víry, pozorujeme, jak těmito výzkumy získáváme jasný pojem o Božích dílech, nové důvody, proč Boha milovati, a duchaplnější způsoby zbožnosti. Tradidit mundum disputationibus, praví mudřec v Písmě; a stejně jako odevzdal Bůh našim disputacím svět hmotný, tak nás zve v katolickéologii k mnohem vznešenějším diskusím o duchovním světě. Ale nesmí to býti duch ledabylý, s nímž se odvažujeme přistoupiti k takovému studiu. Musíme

se s radostí postaviti vedle Boha a pozorovati jeho práci na poli přírody, milosti a slávy. A když nás dobrotivá dovednost a láskyplná prozřetelnost našeho slitovného Otce mnohokráte pohne k slzám vroucí lásky, ovládá duch klanění naše srdce a náš rozum tak svrchovaně jako láska sama.

Blízkost Pána Boha, jeho podivuhodné cesty, velikost jeho činnosti, úžasnost jeho klidné, neúnavné práce, způsob, jakým nepoddajná hmota nebo odporující duchové nebo neproduktivní nicota plynou do jeho rukou tiše, poslušně, snadně, a všesvatá svrchovanost nevýslovné spravedlnosti nade vším, co činí: — to vše jako by nás skoro ničilo, skoro uvádělo zpět do prázdnoty, z níž nás kdysi láskyplně vyvolal. Plané myšlenky, nerozvážná slova a lehkovážné úsudky, vše stojí zaraženě v přítomnosti Nejvyššího; a konečně, i když naše myšlenky se mu koří a když naše slova jsou modlitbou a naše úsudky děkováním, nemůžeme nikdy mluvit o Bohu a jeho cestách, leč že potom padáme na kolena a vzýváme ho za odpuštění zvědavosti našich očí a opovážlivosti našich slov. Tímto způsobem ukončíme své dosavadní zkoumání; neboť když ho milujeme, milujeme ho tak nehodně, a když chválíme, chválíme ho tak neladně, že sama naše láska a chvála potřebují jeho otcovského slitování.

Nyní můžeme shrnouti výsledky této knihy a popatřiti, jaký pokrok jsme učinili. Nejprve jsme zkoumali rozmanitá díla Pána Boha a velikost jeho vnější činnosti, jak on sám ráčil vše zřejmě ukázati ve své Církvi, ve svém Slově, ve svém světě. Z nich, z jejich rozmanitostí, z jejich souvislosti a ze zřejmé božské jednotnosti vyplynuly jisté znaky krásna a vznešena v činnosti božského Umělce. A ježto znaky ty jsou odvozeny z celého souboru děl Všemohoucího, můžeme jich užití opět u každého z jeho mistrovských děl, abychom rozpoznali ani ne tak dokonalost, jako povahu jejich krásy. Výsledkem je objev, že tajemství přepodstatnění odpovídá každému z těchto znaků, že je v sobě všechny spojuje a projevuje způsobem nejskvělejším a ve stupni nejvyšším.

Ale to nebylo pro náš účel dosti. Vybrali jsme tedy ona velká a charakteristická díla Boží, jež se zdají ve spojení s jeho vnitřní dokonalostí nezbytnými k doplnění idey o Bohu, kterou máme na mysli: Stvoření, Vtělení, Ospravedlnění, Oslavení a Přepodstatnění. Srovnavše potom vespolek těchto pět velikých děl, poznali jsme, že každé z nich má svou

význačnou přednost, že Přepodstatnění obsahuje každou z těchto předností měrou vyšší a že kromě toho se skvěje přednostmi, které nemají u ostatních děl sobě rovných.

Zkoumání toto bylo samo sebou zajímavé, ježto jsme s katolickými theology sledovali mnohé užitečné otázky a rozpravy, a naplnilo nás novou láskou, obdivem a oddaností k Božím zájmům.

Ale naším hlavním účelem je položit základy pro velikou a serafínskou zbožnost k Velebné svátosti. Bádání toto mělo získat větší důvěru, i když vaši pozornost chvílemi unavovalo, a má vás připravit, abyste později přijali přesvědčivou řeč a plamenné líčení jakožto vlastně skromné vyřčení střízlivé nauky, jakožto nevyhnutelně chladný podklad ryzí pravdy, a nikoli snad jakožto krasomluvu horujícího nadsazování.

Slovem, jaký je závěr?

Nejsvětější svátost je Bůh.

Úcta k Nejsvětější svátosti je prostě bohopocta.

Obraťme to vše jakkoli a osvěťme světlem lásky na straně jedné i na straně druhé, výsledek je stále týž, stále ten nevyčerpatelný fakt: skutečná Přítomnost. V rukou kněze, za kříšťálem monstrance, na jazyku přijímajícího, jednou a tisíckrát, a takřka podle naší vůle a záliby, jsou ruce, nohy, oči, ústa, proudící krev a žijící srdce Toho, jehož se Tomáš dotkl a Magdalena si žádala se dotknouti, je duše, která oblažila svou úžasnou krásou předpekli a osvobodila vězně, ano, je tu věčné, nevystižné, všemohoucí Slovo, které se nachází všude a přece je pevně zakotveno zde. Skvoucí jas jeho velebné slávy by náš zrak nesnesl, a proto z lásky k nám jej mírní a zastiňuje v tiché skromnosti Nejsvětější svátosti.

Kniha II.

NEJSVĚTĚJŠÍ SVÁTOST V ÚCTĚ KATOLÍKŮ.

Kapitola první.

Nejsvětější svátost jakožto předmět zvláštní pobožnosti.

Na první pohled se snad zdá divné a ne zcela uctivé ke skutečné přítomnosti Pána Ježíše v jeho veliké svátosti, když ji řadíme mezi předměty zvláštní pobožnosti. Zvláštní pobožnost ve smyslu, jak duchovní spisovatelé slov těch užívají, znamená, že z přirozeného smýšlení nebo z jisté spojitosti tajemného děje v naší duši nebo ze zvláštní přitažlivosti Boží milosti lneme k některým tajemstvím ze života Páně nebo k některým vlastnostem Božím nebo k některým andělům a svatým více nežli k jiným. Je pochopitelné, že muž veřejně činný zakouší větší lahodu při rozjímání o veřejné působnosti Páně nežli při uvažování o skrytém životě ve svatém domě nazaretském, neboť příklady první jsou bližší a přístupnější jeho vlastním zkušenostem v plnění veřejných povinností; ale zase nalézá více uklidnění v modlitbě plynoucí z pozorování skrytého života, neboť ta mu skýtá jako protiklad jeho veřejnosti lék v neklidu a odpočinek v únavě. Řeholnice však, bohoslovec a kdo vede život v ústraní, vcházejí do nazaretského domku jako ke svěžejšímu a plnějšímu zdroji síly, útěchy a povzbuzení, a takovým není nutně zapotřebí úlevy, kterou skýtá kontrast. Někteří, jako Petr, se zdají dávat na chvíli přednost Táboru před Kalvarií, a to bývá příklad ukvapené zvláštní pobožnosti. Jiní dávají přednost Betlemu před Kalvarií, a ježto kříž je v obou, je to příklad řádné a bezpečné zvláštní pobožnosti. Světec paníc je v některém mínění větší nežli mučedník; a jiní oceňují církevního učitele nad oba.

To vše je jasné i když jde o volbu a přednost jistých tajemství vtělení před jinými. Ale jak se to vůbec náležitě vztahuje na Velebnou svátost, jež není nic jiného nežli sám Ježíš v zahalení, které si vyvolil? Tu můžeme zajisté říci, že je to spíše část přímého povšechného uctívání Boha nežli předmět zvláštní pobožnosti. Neuctíváme přímo navštívení, nalezení v chrámě, úzkost v zahradě, ale uctíváme přímo Nejvyšší svátost jako samého živého Boha v mystickém závoji. Jak tedy můžeme mluvit o osobách pěstujících zvláštní pobožnost k Nejvyšší svátosti, když se tím míní, že se nejen vyznamenávají v neobyčejné míře zbožností k Velebné svátosti, ale že to je jejich zvláštní pobožnost?

Zcela malá úvaha stačí k vysvětlení této obtíže. Když se koříme Nejvyšší svátosti, je to skutečně součást přímého univerzálního uctívání Boha, jímž jsou mu povinni jeho věrní. V mešní oběti, při svatém přijímání a při klanění se jeho svátostné přítomnosti v kostelích ukládá Církev tuto poctu svědomí svých dětí; a pobožnost požehnání se nyní stala lidu téměř tím, čím je chór řeholníkům nebo breviář kněžím. Tato úcta a hold ovšem nejsou obsaženy pod pojmem zvláštní pobožnosti; jsou tím, co každý musí zachovávat a co každý musí činit, jinak je odbojník, odrodilec, bludař. To náleží k plnění svrchované katolické povinnosti. Je to nezbytná část vyznání křesťanské víry a pocty, kterou je dlužen poučený rozum tvora majestátu a přítomnosti Stvořitelově, kdekoli se mu zjevuje.

Ale ježto Přepodstatnění je tajemství příbuzné Vtělení a takřka jeho částí či spíše jeho doplněním, je ještě jiné hledisko, které může býti zaujato k uctívání Nejvyšší svátosti, a s hlediska toho může býti Nejvyšší svátost pozorována jako předmět řádné a uctivé zvláštní pobožnosti. Někteří lidé na příklad mají na zřeteli Boží přítomnost kdekoli, třeba ve svém pokoji nebo v rušných ulicích zrovna tak jako v kostele a před svatostánkem. Nezdá se, že by Velebná svátost byla nutná k jejich zbožnému usebrání a k horlivosti jejich modliteb a že by přítomnost v kostele vykonávala nějaký znatelný vliv na jejich zbožnost. Jiným je opět krajně za těžko dobře se modlití jinde než v kostele. Modlitba je pro ně něčím zcela jiným, když jsou v kostele; ať vnější povinnosti a rozptýlení nebo vnitřní rozrušení a zápasy jakkoli způsobují, že ztrácejí vědomí Boží přítomnosti, jakmile se

octnou před naším Pánem, jsou uklidněni takřka bez vlastní snahy; všechn nekld je utišen a duch modlitby opět vítězně zaujímá svoji šťastnou vládu v jejich mysli. Této třídě lidí je Nejsvětější svátost něčím, čím není jiným, ačkoli tito mohou býti vyššího duševního stavu.

Někteří kněží raději slouží mši svatou u oltáře, kde je chována Velebná svátost, ježto tam pociťují mnohem větší vroucnost a usebranost. Jiní zase dávají přednost oltáři, kde chována není, protože si uvědomují svátostnou přítomnost Páně s takovou intenzitou víry, že je ruší a ztěžuje jim plnit s klidnou pozorností přesné obřady a rubriky mše svaté a vadí jim za takové chvíle v konání oběti. Jiní zase pociťují značnou ztrátu zbožnosti při slavné mši nebo při velkých obřadech, ježto se jim zdá, že světla, kadidlo, roucha, úkony přísluhujících a hluk hudby porušují tichou svrchovanost svatostánku. Ale množství výborných osob nezakouší nic takového.

Někdy členové komunity, které je Nejsvětější svátost z nevyhnutelného důvodu na čas odňata, jsou tak vymknuti z rovnováhy, že dodržování pravidel, cvičení v pokání, ba i úkony poslušnosti, které mají třeba jen vzdálenou spojitost s Velebnou svátostí, stávají se jim takřka nemožnými, právě jako si neví rodina rady v mnohých věcech, když její hlava není doma, kdežto jiní členové téže komunity prostě želí, že jsou zbaveni prostředku milosti, že je přerušeno jedno duchovní cvičení.

Některé osoby bývají chladné ke kříži, protože Nejsvětější svátost je pro ně tak úplně vše ve všem. Jiní pociťují, jako by nějakým tajemným způsobem všechna jejich zbožnost k naší drahé a svaté Matce vycházela z Nejsvětější svátosti a tam se opět vracela. Někteří světci a velicí rozjimatelé upínali celý svůj život k následování skromnosti Nejsvětější svátosti. Jiní, v prostším a nemystickém vyjádření své lásky, slibem se zavázali činiti vše možné k šíření znalosti a lásky této veliké svátosti a věnují všechn svůj čas, sílu a nadání tomuto záměru. Některé kláštery řeholnic žijí jen proto, aby dávaly Kristu Pánu náhradu za urážky, jimiž je tupen v této svátosti svého milosrdenství a skrytého majestátu. Někdo věnuje všechny získané odpustky duši, jež za života měla největší zbožnost k Velebné svátosti. Někomu dává Bůh dar, že citem ve své duši vystihuje, kde je Velebná svátost chována,

a jiným že jsou k svatostánku naší skryté Lásky vábeni nevyhlášenou vůní.

Vyvolení některých osob, jako mučedníků gorkumských, záleželo v tom, aby položily svůj život za Nejsvětější svátost. Některým osobám bylo podáváno samým Kristem Pánem a jiným anděly. Někdo vidí krásná zjevení v Hostii. Opět jiní přijímají Pána tělem, podobně jako jeho oslavené tělo prošlo zavřenými dveřmi po vzkříšení. To byla výsada svaté Juliany Falconieri. A opět jiní bývají vybídnuti, aby učinili Církvi zjevení o Nejsvětější svátosti; tak byl zjeven svátek Božího těla skrze svatou Julianu z Lutychu, a to právě v době, kdy zákeřný jed tajné nevěry a ghibelinské bohaprázdnoty pustošil svět, podobně jako když nevěra velmi časově vyvolala — opakem své lidské chytrosti — nadpřirozené projevy Církve právě v době, když se Bohu zalíbilo čeliti nevěře novější doby rozhodnutím o Neposkvrněném početí. Svatý Filip Neri a mnozí Boží služebníci měli Nejsvětější svátost za pokrm k udržování svého přirozeného života. Svatému Paskalovi Baylonovi bylo dáno, aby jeho mrtvé tělo učilo této zbožnosti klepáním v rakvi, kdykoli byla vyzdvihována Hostie v kostele, v němž se nacházelo. Byly to pověstné Colpi di San Pasquale (úderý svatého Paskala), o nichž se tak mnoho mluvilo a psalo.

Toto jsou četné zjevy a vývoje zvláštní pobožnosti k Velebné svátosti a jsou zřejmě zcela odlišné od přímého a nezbytného uctívání toho, co je podstatnou částí křesťanského náboženství. Jsou to znaky a znamení, jež vyznačují jednotlivé osoby z velikého množství dobrých. Při nejmenším ukazují zvláštní směr ducha, zvláštní vkus pro pobožnost a neobyčejné potěšení z určitých doktrin a jejich chápání, duchaplnou význačnou volbu posvátných věcí nebo vliv duchovního nadání zpovědníka či vůdce. Ale mnohem častěji znamenají tajemnou, ale nepochybnou přitažlivost Ducha svatého, a někdy se zdají skoro magnetickou přitažlivostí samého našeho nejdražšího Pána pod svátostným závojem.* To často dalo vznik a růst a téměř stereotypní ráz celému duchovnímu životu člověka dříve, než si toho byl vědom; sama tato přitažlivost je součástí tajemnosti, která charakterizuje tajemství samo.

* Úkazy Nejsvětější svátosti jako magnetu duší budeme pozorovati ve IV. knize.

Tak jistý kazatel jednou vyznal, že si učinil pravidlem nikdy nekázati beze zmínky o Panně Marii; a stávalo se velmi zřídka, že opominul tak učiniti. Byl však překvapen, když mu jeho přítel pravil, že mnoho osob si všimlo, že nikdy nekáže, ať je thema jakékoli, aby nepřešel k Nejsvětější svátosti a nevsunoval zmínky o ní do vlastního předmětu promluvy; nebyl si toho nikdy vědom, až když byl na to upozorněn. Co se jiným zdálo na něm takřka strojeností, bylo u něho bezděčné.

To vše dokazuje, že zvláštní pobožnost k Nejsvětější svátosti je v technickém slova smyslu nejen možná, ale že se v Církvi zjevuje hojně a rozmanitě. Nejsvětější svátost kromě toho, že se v ní povinně koříme přímo Bohu, řadí se k Děťství, Utrpení, Drahocenné krvi, Nejsvětějšímu srdci, Pěti ranám a Neposkvrněné Matce Páně jako předmět zvláštní katolické pobožnosti; a v tomto světle budeme o ní uvažovati v této druhé knize.

Zvláštní pobožnosti, ať plynou z přirozeného smýšlení a z osobního sklonu či z přímého vlivu Ducha svatého, v obou případech sobě podobné, ale nikoli stejnoměrně, vykonávají důležitou převahu v celém duchovním životě. Je zcela pravdivé, že veliká bohatost katolické pobožnosti takřka vábí naše duše k Bohu, neboť utiňuje jejich neklid, splňuje jejich touhu po změně a snímá únavu jednotvárnosti, naše to přirozené slabosti — slabosti, které nás pronásledují až do svatyně a zasahují i náš nejvroucnější styk s Bohem. Ale to není nijak úplné vystižení zvláštních pobožností, i když účinky právě uvedené mají na naši svatost nemalý vliv. Zvláštní pobožnosti jsou něco více nežli něčí zbožný nápad. Ony mají svůj vlastní vnitřní život, svého silného skrytého ducha, a tím mohou vtisknouti našim duším svůj určitý duchovní ráz. Jsou více nežli krása svatosti; jsou částí jejího života. Nekvetou jenom; přinášejí ovoce, a to hojné. Někdy je velmi obtížné najíti vnitřní spojitost mezi nimi a ovocem, které dávají; ta se často vymyká poznání rozumem, ale skutečnost, že taková spojitost existuje, není proto nijak méně jistá, a všechny zbožné duše, které se bedlivě zkoumají, dobře vědí o její existenci.

Rostlinu poznáváme podle jejího tvaru, listů a zabarvení, a z dřívější zkušenosti víme, že poupata dosud nerozvitá rozkvetou žlutě, červeně nebo modře, a často se divíme

skryté síle, jež činí rostliny jedné a téže skupiny, jejich barvu a rozložení odstínů, tak rozmanitými. Podobně je tomu se zvláštními pobožnostmi. Pro pěstění svatých mají většinou mnohem větší důležitost nežli vnější okolnosti. Ba, u největšího počtu rozjímavých světců vykonávají celé dílo samy. Některá pobožnost tvoří jeden druh svatých, jiná pobožnost jiný druh; a směs pobožností úměrně představuje ve vývoji svatosti poměr oněch pobožností, z nichž se skládá. Bůh propůjčuje určité zbožnosti doprovod zvláštních milostí, pomoc ve vytváření zvláštních vloh ctnosti, nebo vede k zvláštním druhům modlitby, zatím co jiné pobožnosti jsou také, ale jinak nadány ve všech těchto směrech.

Tak v těch četných případech, kde se zdá, že nelze rozpoznati žádnou zvláštní přitažlivost milosti, tvoří tato přitažlivost vlastně významnou část duchovního směru, aby zbožné duše byly obezřetně vedeny ve volbě svých pobožností, a uschopňuje je, aby z každé pobožnosti ssály, jako včely med z libovůně květů, onoho zvláštního ducha, jímž je Bůh ráčil obmysliti.

První otázka, jež má býti zodpověděna o nějaké pobožnosti, týká se ducha, kterého přenáší na duši, milosti, kterou obdržela pro sebe, a rázu, jako u svátostí, který vyznačuje a pečetí celý náš život.

Když tedy Velebná svátost je předmětem zvláštní pobožnosti musíme dříve poznati jejího ducha, nežli se zamilujeme do její krásy nebo se vzdáme účinkům její moci.

Duch Velebné svátosti jest jasně dvojitý, podle toho, zda se tu díváme na oběť nebo na svátost. Duch této oběti je nesporně duch Kalvarie, vždyť mše je obnovou tajemství utrpení Páně a je sama právě touž obětí.

Je pravda, že v jistém smyslu slov může někdo míti zvláštní pobožnost ke mši svaté, a míní se tím neobyčejně velká zbožnost k velebné oběti mše svaté. Ale v jiném smyslu slov je sotva pravda, že mše může býti katolíkům předmětem jednotlivé zvláštní pobožnosti. Mše svatá vniká zcela povšechně do našich povinností a závazků a do jádra celého systému křesťanského náboženství, jež je eminentně náboženstvím oběti.

Právě duch oběti tvoří Církev, ji podporuje, rozšiřuje, zachovává a proudí jejími žilami jako krev jejího života. Oběť je klíčem k obtížím jejích dogmat, je duší jejích tajemství,

příčinou jejího asketismu, vzorem jejího mystického spojení s Bohem. Její obřad je dějem oběti. Modlitba je řečí oběti. Rozjímání je myšlenkou oběti. A vnitřní umrtvení je obětí sama. Oběť je Církvi tím, čím je duše tělu. Je celá v celém těle a celá v každé části těla, a když některá část těla přestane býti jí oživována, přestane tím býti živoucí částí těla vůbec. Kde není mše, tam není ani křesťanství. Vnější život Církve jest jen slavné a neomylné kázání oběti. Papežství samo je neustávající, pokračující, necouvající mučednictví. Bystré oko vidí, že Církev nikdy neopustila katakomby, a opustila-li, byla to jen cesta za novým utrpením, podobně jako svatá Marie Magdalena z Pazzi praví, že náš Pán naléznuv v nebi všechnu radost kromě skvostné řízy utrpení, opustil nebe a lůno Otcovo a šel ji hledat na zem.* Když vnikáme do vnitřního života Církve, do samot jejího spojení s Bohem, do jejích obydlených pouští tiché lásky, jejích to klášterů zaslíbené a nadpřirozené líbeznosti, čím dále vnikáme, tím více objevujeme, že je to soustředění, převedení a zduchovení oběti. Vše to spočívá na živoucí síle a všemohoucí energii mše. Tato daleko sahající oběť je všude a koná vše pro každého.

Oběť mše náleží tedy příliš povšechně k existenci Církve, aby mohla býti předmětem tak zvané zvláštní pobožnosti, jedné z mnohých, které mohou býti srovnávány jako jedno skvoucí tajemství s jinými tajemstvími, která kolem nás září. Potřeby duší jsou téměř nekonečně rozličné; mnohé duše mají milost, že svůj nedostatek velmi vycítují a že si žádají stále více; mnohé na neštěstí si žádají málo a snad ještě méně jim stačí. Ale stejně jako řinoucí se proud naplňuje ze své hojnosti nádobu ať malou ať velkou, která byla do něho ponořena, a stejně jako slunce dává plné světlo rozličné síle zraku lidí i zvířat, tak tomu je se mší svatou. Rozprostírá se nade všemi potřebami, obejímá vše, uspokojuje vše, povzbu-

* Na svém smrtelném lůžku pronesla tato slova: „Sapplate che l'esercitio del patire è cosa tanto pregiata e nobile, che il Verbo trovandosi nel Seno del suo eterno Padre, abbondantissimo di ricchezze e delitie di Paradiso, perchè non era ornato della stolla del patire, venne in terra per questo ornamento; e questo era Dio e non si potea ingannare.“ („Vězte, že cvičba v utrpení je něco tak vzácného a vznešeného, že Slovo nacházející se v lůně svého věčného Otce, v bohatství a rozkoších ráje, poněvadž nebylo ozdobeno řízou utrpení, sestoupilo na svět pro tuto ozdobu; a byl to Bůh a nemohl se klamat.“)

zuje vše. V ní je pro nás všechno, náš chléb vezdejší, i naše poslední posila na cestu do věčnosti. Stačilo by, aby ustala denní oběť mše, a Církev by se hned octla v těch nevyjádřitelných posledních dnech, kdy Antikrist bude vládnouti a pronásledovati. Zákony směřující proti mši, tupení mše, zne-
možňování fundací pro její sloužení, to vše jsou jádra pronásledování. Týmž způsobem, jakým jsou všechny duše stejné, je mše stejná pro všechny; a týmž způsobem, jakým každý stupeň duševní síly a nadání, od vrcholné inteligence theologa k vymezenému chápání sedláka, je zajištěn a podporován do té míry, jak je nesmrtelnou duší žádán, a nijak více, tak rozsáhlá stavba svatosti světce a malé začátky dobrého úsilí hříšníka mají vše, čeho si žádají, a ne více, v oběti mše svaté. Velebná oběť vyplňuje všechny duševní hlubiny a mělčiny; její darovací mocí je, aby tak činila, kdekoli je; naplňování je její výsada.

Z toho vychází, že povaha mše svaté nepřipouští, aby byla přesně předmětem zvláštní pobožnosti.

Když tedy mluvíme o Nejsvětější svátosti jakožto o předmětu zvláštní pobožnosti, míníme tím nikoli oběť nebo přijímání, ale svátostný život Páně, přebývání Pána Ježíše mezi námi pod mystickým závojem způsob. Přítomnost Boží je jakoby atmosférou duchovního života; lekce jeho přítomnosti obsahuje a spojuje všechny lekce pobožnosti; a právě jako se Bůh přioděl viditelnou přirozeností ve Vtělení, aby se lidem zobrazil a aby zabránil modloslužbě, tak mnohým duším skutečná, byť ne absolutní, všudypřítomnost svatého člověčenství v Nejsvětější svátosti skýtá poznání Boží přítomnosti, které v jejich případě daleko přesahuje to, čeho by dosáhli, kdyby se snažili představit si duchovní přítomnost Boží. Nejsvětější svátost činí pro Boží nesmírnost tolik, co Vtělení koná pro jeho neviditelnost.

Tedy tento život Ježíšův ve Velebné svátosti je předmětem zvláštní pobožnosti.

Kapitola druhá.

Duch Nejsvětější Svátosti.

Ježíš v Nejsvětější svátosti žije několikerým životem. V jistém smyslu možno říci, že mnoha vnějšími životy. Neboť v každém svatostánku, kde je chován, setkává se s různým zacházením, koná různé zázraky milosti, přijímá různé pros-

by, prodlévá různou délku času a je předmětem různých stupňů lásky. V tomto smyslu může býti každá proměněná hostie nazývána vnějším životopisem. Ale to není to, co míníme, řekneme-li, že Ježíš ve Velebné svátosti žije několikerým životem. Co je tím myšleno, je vnitřní, mystické, duchovního rázu. Jeho život ve Velebné svátosti se liší od jeho života v nebesích; děje se za jiných podmínek a řídí se zvláštními zákony, jak tomu chtěl. Jeho život zde je stavem mystické smrti. V něm s největší pravděpodobností upouští od užívání smyslů člověka, aspoň v obvyklém významu těchto slov. Ve velebné hostii nepatří svýma lidskýma očima a nenaslouchá lidskýma ušima, jako my se díváme a nasloucháme. Potlačuje všechny tyto věci a zmlká v mystické smrti, abychom s ním mohli jednati tím spíše beze strachu, ačkoli nijak méně uctivě, a tím důvěrněji, ačkoli nijak méně pokorně, když se blížíme k jeho tajemné přítomnosti.

Ale kromě toho jsou smysly, jimiž vede ve Velebné svátosti život činný i nazíravý, život chudoby i božské bohatosti, život utrpení, ale také slávy. Kolik je stavů v duchovním životě věřících, tolikéž životů vede v Nejsvětější svátosti. Apoštolský misionář, řeholnice, osamělý poustevník, pilný obchodník, prelát i dítě, nově obrácený kající i zkušený rozjimatel vidí ho v rozličných hlubinách jeho sladké svátosti, an vede týž život jako oni a nakloňuje si je svým porozuměním pro jejich stav a zaměstnání tak význačně a určitě, že se zdá, jako by vylučoval všechna jiná. Zatím co je vzorem všech stavů, zdá se, že není výhradním představitelem žádného, právě jako jeho umučení bylo celé pro každého z nás, avšak zároveň po všechnu dobu také pro celý svět. Budeme však míti ještě jindy příležitost vrátit se k těmto rozmanitým životům v Nejsvětější svátosti. (Kniha IV.) Nyní máme zkoumati zvláštního ducha, jež skýtá a naší duši vtiskuje pobožnost k těmto životům Ježíšovým.

Nejsvětější svátost byla zřejmě ustanovena na památku utrpení Páně. Čas a okolnosti jejího ustanovení nenechávají o tom nijak pochybovati, i když nemyslíme na výslovné nařízení, že se tak má díti na památku utrpení. Mše sama je zevně drama utrpení Páně a vnitřně táž oběť ustavičně nekrvavě opětovaná. Ale již při zcela povrchním pozorování je nám zajisté nápadná zjevná shoda Velebné svátosti se svatým dětstvím; a když přistoupíme k bedlivému uvažování,

poznáme, že duch Oběti je duchem Kalvarie a duch Svátosti duchem Betlemu; a celý ráz této pobožnosti se podobá pobožnosti k svatému dětství, jak se jen mohou dvě pobožnosti sobě podobati. Postupujmež nyní tak, abychom zjistili nejprve skutečnost, potom seznali důvody a konečně vyvodili analogii.

Především přihlédneme ovšem k mluvě a pravi Církve. V hymnech a hodinkách oktávy Božího těla je nám stále přiváděno na mysl dětství Ježíšovo způsobem, jenž nám ukazuje, že v mysli skladatelově byla tato dvě tajemství spojena. Mše o Nejsvětější svátosti nemají svoji zvláštní prefaci, nýbrž si vypůjčují prefaci určenou pro slavnost narození Páně, právě že je stejně vhodná pro slavnosti obě. Přejdeme-li od jednání Církve k smýšlení jejich dětí, shledáme, že pobožnost k Nejsvětější svátosti a k dětství Páně jsou zcela sjednoceny a takřka přirozeně spojeny. S jistými rozdíly nám připadá, že jedna přináší totéž duchovní ovoce jako druhá a že povzbuzuje k stejné vroucnosti a askesi.

Sestru Marketu od Nejsvětější svátosti, karmelitku z Beaune, Bůh povzbudil, aby dala svěží podnět k šíření pobožnosti k dětství Páně, a to je případ našeho předmětu se týkající. Celý její život objasňuje souvislost, o níž nyní uvažujeme. Dokonce se zdá, že náš Pán upozorňuje na tuto souvislost způsobem, kterým se ráčí v Nejsvětější svátosti zjevovati svým světcům a služebníkům. Každému, kdo je obeznámen se životy svatých, je jistě nápadné, že se téměř všechna tato zjevení sobě nejen podobají, ale že ho představují skoro jednostejně jako dítě, buď s jeho matkou nebo bez ní, většinou bez ní. Jsou případy, že se v hostii zjevil v podobě, jak byl po bičování, jindy jako trním korunovaný nebo nesoucí kříž, a opět jindy jako vzkříšený. Ale to jsou výjimky. Téměř v každém případě, kdy ráčí potěšovati nebo poučovati své svaté, ukazuje se jako betlemské děťátko, někdy zápasící jakoby v bolesti a vzpírající se býti někomu podáno ve svatém přijímání, někdy udělující požehnání shromážděnému lidu. V tom rozsáhlém souboru soukromých zjevení, která náš Pán ráčil učiniti o sobě, o svých cestách a přáních v tajemných divech, viděních, snech, promluvách a extasích, není jiné skutečnosti tak nápadné a nepopíratelné, máme-li na mysli její časté opakování a stejnost projevení; a to jasně ukazuje, že souvislost Velebné svátosti a dětstvím Páně je skutečná a božská.

Když tento pozoruhodný úkaz upoutává naši mysl, můžeme se také odvážit pátrat po jeho příčinách. Skutečnosti obou těchto tajemství na sebe upozorňují hned na začátku. Zdá se, že jedno zvěstuje druhé. Ve Velebné svátosti se zračí každá pozornost, i jakkoli nepatrná, z dětství Páně. Děťátko se narodilo v Betlemě, v „domě chleba“, a položeno do jeslí, jako když má býti pokrmem lidí, kteří se podle slov žalmistových stali v očích Božích takřka zvířaty pro svůj hřích. Oltář a jesle jsou přeplněny podobnostmi, choeme-li je viděti. Betlemské plenky jsou akcidenty hostie. Proměňování při mši odpovídá tajemství jeho zrození. A rozličné důvěrné služby, které prokazují kněží při obřadu jeho tělu, jsou jen četnými obnovami úsluh, které on se podrobil přijímati z rukou svého pěstouna svatého Josefa. Když tedy přemítáme o jednom z těchto tajemství a potom o druhém, shledáme, že se v naší mysli rozvinuje týž postup myšlenek a na našich rtech táž aspirace. Způsob Boží blahovůle je v obou případech stejný.

Když pozorujeme pobožnost k Nejsvětější svátosti se stanoviska doktrinního, uvidíme, proč tomu tak je. Ačkoli nemůžeme oddělití svaté člověčenství od osoby věčného Slova, aniž je můžeme uctívati odděleně od hypostatického spojení, přece je pravda, že uctívání Nejsvětější svátosti je obzvláštní uctívání, a to nejvyšší uctívání svatého člověčenství, které je význačně přítomno v Nejsvětější svátosti mocí přesných slov konsekrace, kdežto božství je zde nikoli silou konsekrace, ale konkomitancí, a rovněž tak lidská duše Páně. Tímto způsobem je Nejsvětější svátost v obzvláštním smyslu tělem a krví našeho nejdražšího Pána. Je to přítomnost jeho svatého člověčenství a obzvláštní dějiště jeho divů.

Když srovnáme pobožnost k utrpení Páně s pobožností k jeho svatému člověčenství, uvidíme, jak se jeví při našem předmětu. Při utrpení nemyslíme ani tak na tu skutečnost, že náš Pán je Bůh a zároveň člověk, jako na velikost jeho utrpení, na krásu jeho trpělivosti a šlechetnost jeho lásky, na děs hříchu, na strašné následky Otcova hněvu, na hrůzu zloby židů i naší vlastní. Co Ježíš mluvil, činil, myslil, snášel, jak vypadal a cítil, a proč to všechno podstupoval — to jsou cíle našeho rozjímání o jeho utrpení; a zájem o to vše je nejen nesmírně zvyšován ustavičnou vzpomínkou, že Ježíš je Bůh učiněný člověkem, ale vzpomínka ta je prostě nutná k rozjímání vůbec. Tak tomu je, protože to není nijaká ro-

mantická historie, ale tajemství křesťanské nauky, a ta uchvacuje hlubiny našeho srdce svým majestátem a nebeskou vznešeností a vzbuzuje všechny ty složité přirozené i nadpřirozené dojmy, které tvoří křesťanské smýšlení a cítění. Nicméně vzpomínka na božství Páně není jediná nebo převážná myšlenka při pobožnosti k utrpení.

Při svatém dětství je povaha Páně, jeho činy, utrpení a vnitřní stavy mnohem méně v popředí našich myšlenek. Mnohé osoby vlastně na to vše sotva kdy myslí. Naši mysl především zaujímá velebná skutečnost vtělení; je nesčetnými způsoby zpestřena, pravda, ale je to stále táž jedna skutečnost nebo tajemství. Ježíš spí, a my se obíráme líbezným divem spánku Nestvořeného a Nespícího, spánkem „Strážce Izraele, jenž ani nedřímá ani nespí“. Pláče; a když naše slzy provázejí něžnou vzpomínku na něho, je to proto, že je tak dojemné viděti na Všemohoucím Bohu znaky skutečného člověčenství, znaky nejtklivější v naší dětské slabosti a tak ulevující v našich strastech. Ráčí-li hledati mateřský prs, vidíme v tomto tajemství, že si žádá pokrmu od svého tvora ten, jenž v témž okamžiku sytí všechna polní zvířata, ptáky ve vzduchu, ryby v hlubinách a množství lidských čeledí.

Jinými slovy každá činnost a každé utrpení v dětství Páně nás zajímá ani ne tak pro ně samé — jak tomu je při umučení, kde nás uchvacuje něha pod utrpením, sladkost pošť opuštěností, mlčení pod křivdou a podobně —, ale zajímá nás jakožto nový pohled na skutečnost vtělení a jakožto živá představa vtělení, takže se ani nemůžeme dosti vynadívati na toto podivuhodné tajemství a obcházíme je kolem dokola, abychom je viděli v každém světle a s každého hlediska, nacházíme pro ně stále nové výrazy a je nám vždycky svěží a vždycky líbezný. Pobožnost k dětství Páně je pobožnost jedné myšlenky, jedné ideje, jednoho tajemství, kdežto pobožnost k utrpení obsahuje cvičení všech ctností, rozmanitosti rázu a ducha a množství jiných pohnutek, to vše se základní vzpomínkou na vtělení, které je udržuje a činí tím, čím jsou.

Pobožnost k Nejsvětější svátosti se podobá pobožnosti k dětství Páně. Má týž ráz jednoty, tytéž obměny soustředěné v jedné ideji, v jednom tajemství, a více: idea jedné pobožnosti je táž jako idea pobožnosti druhé, vtělení totiž, a to ani ne tak v jeho výsledcích, v jeho požehnání a velkolepém vývoji, jako prostě v jeho kráse samé.

Ale souvislost mezi pobožností k Nejsvětější svátosti a k svatému dětství nevyplývá jenom z toho, že obě jsou pobožnostmi ideovými; povstává také z té skutečnosti, že v obou je jedna a táž idea, totiž vtělení. Neboť veliké milosrdenství zračící se v Nejsvětější svátosti je obnovou, a nejen obnovou, ale také rozšířením vtělení. Přítomnost věčného Slova, učiněného člověkem a přebývajícím ve svém vlastním stvoření a majícím na něm podíl, je největší dar, který Bůh mohl udělit světu, ježto spojení hypostatické je nejtěsnější spojení, které bylo mezi námi a jím.

Slunce zářilo na vtělené Slovo, měsíc osvětloval horské výšiny, kde se Ježíš modlil, vítr províval jeho vlasy a země nesla jeho kroky. Ticho naslouchalo jako okouzleno jeho slovům, jež padala na žíznivá srdce lidská jako rosa. Když se den skončil a spánek se laskavě snášel na znavenou zemi, odvážil se položití svoji ruku na těžká víčka vtěleného Slova, a Ježíš usnul. Živlové poslouchali jeho nebo on poslouchal je, jak bylo jeho vůlí. Byl světu podívanou, melodií a vůní, jakých předtím nikdy nebylo a jaké byly hodny nekonečného stvoření, ba daleko převyšovaly všechno možné stvoření. Když oko věčného Otce patřilo s milosrdným zalíbením na panenský svět, jak vyšel z jeho tvůrčí ruky, a ráčil jej prohlásiti krásným, dobrým a požehnaným, jak krásný, dobrý a požehnaný byl zajisté tehdy, když na něm byl ten, jenž je Otci rovný, s ním spoluvěčný, a jenž přijal stvořenou přirozenost, takže lidské činy nekonečné ceny, nevýslovné líbeznosti a nejposvátnějších milostí od něho vycházely každé hodiny. Od samého počátku vtělení stal se svět něčím zcela jiným, nežli byl kdy dříve, to prostě přítomností Páně v těle.

A Bůh svých darů nelituje. Není jeho zvykem — a budiž za to jeho jméno velebeno —, aby odnímal, co jednou dal. V proudu jeho božské slitovnosti není nic, co by se obracelo zpět. Jedno milosrdenství je nahrazováno větším. Taková je královská štědrost a přemíra nebeské lásky. Proto by odnětí přítomnosti věčného Slova, zemi jednou udělené, znamenalo skutečně, že opouští lidské děti a nechává je sirotky; a Pán sám na to myslí, protože když četl úzkostné myšlenky učedníků, řekl jim: „Nezanechám vás sirotky, přijdu opět k vám.“ Budťo bude tedy pokračovati jeho viditelná přítomnost na zemi, nebo bude její místo vyplněno přítomností stejně sku-

tečnou a podstatnou ve způsobu vyšším, vhodnějším a duchovějším.

Leč lidský život, jak jej Bůh na světě ustanovil, byl by se stal nemožným, kdyby byla viditelná přítomnost Ježíšova potrvála i potom, když jeho vzkříšení bylo rozhlášeno, víře v něho učeno a jeho Církev ustanovena. Svět by byl musil povstati ke zcela jinému stavu věcí a k zákonům života, morálního života, tak odlišným od nynějších, jako by byl po fysických stránkách život na Jupiteru nebo Saturnu. Soud světa by byl býval prudce uspíšen. Stálá přítomnost Ježíšova mezi lidmi by se byla stala zkušebním kamenem, který by byl velmi rychle přivedl všechno lidstvo k pádu židů nebo k milosti apoštolů. Všechna hříšná zloba by byla vzala na sebe hroznou zlobu umučení a všechna zkouška života by se byla soustředila v jednom průkazu: buď přijetí nebo zamítnutí viditelného poslání Kristova. Kromě toho by se bylo dalo všechno obyvatelstvo světa na prudkou a neodolatelnou pouť do jedné oblasti, a tím by byly povstaly sociální a politické následky, které by jistě byly porušily rovnováhu světa. Za nynějšího uspořádání věcí není země schopna snést přechod do viditelného nebe.

Dále bylo pro vlastní přátele Páně nezbytné, aby jeho viditelná přítomnost naplnila své přechodné poslání a byla přerušena, aby jej tak chovala nebesa až do skonání světa. „Bude pro vás užitečné, když odejdu“, byla jeho vlastní slova k apoštolům. Neboť, jak mnozí staří otcové i moderní učitelé míní, byli by apoštolé lpěli na jeho viditelné přítomnosti s takovou připoutaností, jaká by byla nejen ohrožovala jejich duchovní vzestup, ale ani by nebyla vzdávala Pánu takovou poctu, jakou je hluboké uctívání promíšené sladkou, důvěrnou láskou, jež odchod jeho a příchod Ducha svatého vlévaly do jejich duší. Tím způsobem bylo pro ně prospěšné, že odešel, protože pro ně i pro nás, všechno-li uvážíme, seslání Ducha svatého bylo přiměřenější a tedy výbornější nežli pokračování jeho viditelné přítomnosti, a nadto její místo je nahrazeno jinou přítomností téhož našeho drahého Pána, a to je podivuhodnější, výbornější a duchovější nežli byla jeho viditelná přítomnost. Tak mnoho bylo obsaženo v oněch málo slovech: „Maličko, a neuvidíte mě, a opět maličko, a uvidíte mě, protože jdu k Otci!“

Bylo tedy v obvyklém proudu božských darů nezbytné, aby jeho nová přítomnost předčila jeho přítomnost dřívější; a touto novou přítomností je jeho přítomnost ve Velebné svátosti. Nebyl to přesně náš Pán krásný, náš Pán něžný, svatý, mocný, těšící, trpělivý, bez něhož by se země nemohla obejít a žádala si ho zpět. Nebylo to přesně děťátko betlemské nebo hoch nazaretský nebo muž Kalvarie, bez něhož by nebeská láska umdlěla a umřela na zemi, když tajemství Nanebevstoupení ji zanechalo ovdovělou a cele se opírající o modlitby a přítomnost jeho neposkvrněné matky, královny apoštolů. Bylo to vtělené Slovo, byl to prostě Ježíš sám, lidské tělo, které přijal a kterého se lidé dotýkali a zmocnili a které bylo ihned zhojeno. To bylo to, čeho si žádala: jeho vtěleného, toho, jehož přirozenost jej učinila naším bratrem; a tak ho přijímáme v Nejsvětější svátosti. Právě jeho vtělení je naší oporou, naším požehnáním, naší láskou, naší útěchou v jeho novém, svátostném přebývání mezi námi; a ježto v každé mši stále obnovuje a reprodukuje své vtělení, přichází k nám, jako v tajemstvích svatého dětství, den co den s veškerou novostí a svěžestí svého prvního příchodu.

Rituál Církve, zjevení, která Bůh dopřál světcům, a úkazy vnitřního života dokazují tudíž beze vší pochyby ten zřejmý fakt, že je skutečná a zvláštní souvislost mezi pobožností k Velebné svátosti a pobožností svatého dětství. Když se tedy odvážíme pátrati po příčinách toho, zdá se, že je nalézáme nejprve v tom, že rozličná tajemství Velebné svátosti jsou s jistými dodatky Boží úpravy kopií či opakováním tajemství svatého dětství, a za druhé v tom, že obě pobožnosti mají jednu ideu, byť různě představenou, a že se jakožto takové liší na jedné straně od pobožností jako je pobožnost k umučení nebo třem letům veřejného úřadu, a na druhé straně od pobožností k jednotlivým tajemstvím, jako k bičování a korunování, nebo ke kompendiím vtělení, jako k drahocenné krvi a srdci Páně; a za třetí nalézáme tuto souvislost v té okolnosti, že idea obou pobožností je stejná, totiž vtělení.

Nyní musíme přejíti k podrobnostem svatého dětství a přesně je srovnati s Velebnou svátostí.

Kapitola třetí.

Děťátko a Hostie.

Mnohé svaté osoby měly zvláštní pobožnost k tajemství Zvěstování a jedna řeholní kongregace je přijala za svůj odznak a za vzor svého duchovního života. Sytily své duše myšlenkami na hloubku, skrytost a jiné nadzemské známky tohoto tajemství, na půlnoční modlitbu Mariinu, na návštěvu a pozdrav andělův, na její poslušnost. Jiní rozjímalí o rozličných dokonalostech svaté Panny projevivších se v té době, zvláště o velebnosti jejího klidu. Uvažovali, jak hluboká byla její pokora, když neupadla ve zmatek, a jak pevná její oděvzanost do vůle Boží, když v takové chvíli a ve stínu tajemství tak nevýslovného trvala v tichosti. Jiní zde viděli zdroj růžence a dlouze prodlévali u samého úžasného tajemství vtělení Páně.

Okamžik, a panenská krev Mariina byla cele její vlastní. Neposkvrněná dívka nebyla ještě přioděna jedinečnou výsadou panenského mateřství. Opět okamžik, a svaté tělo Páně bylo utvořeno z její nejčistší krve samým Duchem svatým, dokonalé v každém údu, souměrné po každé stránce, krajně uzpůsobené pro hluboké a zdrcující utrpení, a v každém pomyšlení neobyčejně krásné.

Okamžik, a velická říše ničeho leží před mlčenlivou mocí Boží, nižádné slovo nebylo proneseno nad jejími matnými, širými propastmi. Daleko široko se rozkládají tmavé, neohraňované oblasti možného tvorstva, ale v jejich nehybných a mlhavých hlubinách není žádného života.

Jiný okamžik, a zářivější nežli světlo nebe, krásnější nežli všechna duchovní a intelektuální krása nesčíslných andělů, majestátnější nežli mnohonásobně tajemná nádhera veškerého stvoření vůkol, tak vzešla z ničeho lidská duše Kristova. Okamžik, a věčné Slovo bylo Otcem od věčnosti plozeno, a od Slova a od Otce věčně a nevýslovně vychází Duch svatý.

Všechny stvořené přirozenosti byly od Slova zcela odděleny a odlišeny, také žádnou z nich na sebe nepřijal, aniž se snížil, abychom tak řekli, aby se stal částí svého vlastního stvoření.

Ale v jednom okamžiku, tak okamžitě, že kromě pouhé představy žádný atom času mezitím nepřešel, žádný jiný myslitelně nejrychlejší a blesku nejpodobnější postup ne-

nastal, v tom jediném okamžiku Duch svatý utvořil ono Tělo z krve Mariiny, a Duše Ježíšova vytryskla z ničeho a oživila toto podivuhodné Tělo, kteréžto Tělo a Duše nepotřebovaly žádné lidské subsistence, neboť v témž okamžiku osoba věčného Slova je přijala na sebe, i byl Ježíš jednou osobou o dvou přirozenostech a blažená Panna pannou ještě jedinečnější a zároveň matkou, matkou věčného Boha. Hluboké ticho naplňovalo malou komnatu v Nazaretě té noci v březnu, hvězdy nic netušící šly dále oblohou, zavřená lilie spala ve své váze a toliko psi nazaretských pastýřů tu a tam přerušovali ticho noci, v níž se naplnilo úžasné tajemství. Na zemi vzešlo jitro, chladivé, čisté, jarní; dlouho očekávaný Vykupitel lidstva přišel a kromě matky nikdo o tom nevěděl.

Změňme na chvíli toto jeviště za oltář. Je ticho uprostřed velikého úkonu. Okamžik, a v rukou kněze je chléb a v kalichu víno, ovoce révy. Podstata chleba je zde se svými akcidenty, a bylo by hrubým modlářstvím, kdybychom se této neživé hmotě nějak klaněli.

Okamžik, a tělo Páně je na pravici Otcově, přijímajíc v nádheře své skvoucí velebnosti poctu kořících se řádů nebeských.

Jiný okamžik, a co bylo chlebem, je Bůh. Tvor vyslovil slovo, a hle: padá na kolena, neboť v jeho rukou je Stvořitel, produkovaný zde jeho vlastním tichým slovem. Okamžik, a na pokyn muže bázní se chvějícího přispěchala Všemohoucnost řadou skvělých zázraků, z nichž každý zázračnější nežli stvoření světa z ničeho. Přispěchala nikoli rychlostí, jakou se ruka umělce dotýká kláves svého nástroje, ale nevýslovně rychleji; v jednom a témž okamžiku celá řada zázraků prošla a se uskutečnila. Je zde právě to tělo, které vytvořil Duch svatý z krve Mariiny. Je zde právě ta duše, která vytryskla v plnosti své krásy z moře nicoty. Je zde právě ta osoba věčného Slova, která v lůně Mariině přijala na sebe toto tělo a tuto duši. Jenom v tom je oltář podivuhodnější nežli jizba v Nazaretě, že se zde mnohokrát za den a na nespočetných místech od končin věčného sněhu až tam, kde bujné listoví tropů padá do teplého moře, na tisících oltářích současně, uskutečňuje toto úžasné tajemství, a že nástrojem není matka prostá hříchu, nýbrž nedokonalí kněží. Kromě toho nový způsob existence, bez rozpětí místa, je propůjčen tělu Kristovu ke způsobu, kterého požívá již v nebi. Slunce

klidně září chrámovými okny, na oltáři hoří svíce nic netušící a květiny ve vázách tiše vydávají svoji vůni, zatím co se děje veliké tajemství. Ale ačkoli neoduševnělá příroda nedává o tom nic tušiti a ačkoli smysly se mýlí a nemohou proniknouti za svátostný závoj, přece opravdový zázrak, jehož existenci nedovedou zvěstovati, není žádnou tajností. Skloněná kolena, schýlené hlavy, bití se v prsa, náhlé ticho, to vše zjevuje, že v chrámu není jediného katolického dítěte, které by v srdci svého srdce nechápalo, nemilovalo a v bázni neuctívalo toto úchvatné tajemství lásky. Div konsekrace obsahuje v sobě drahocenný div Zvěstování, a ještě více.

A tajemství Navštívení! Kdo dovede vyjádřiti hlubiny sladkosti v něm skryté? Náměstek Kristův a následník svatého Petra nedávno povýšil význam jeho oslavy. Svatý František Saleský založil řád řeholnic, aby konaly vnější díla duchovního a tělesného milosrdenství, a ježto nebyly v klášteře a měly svoji práci vyhledávati venku, nazval je dcerami Navštívení. Prozřetelnosti se zalíbilo, aby vůle světce nebyla splněna zcela. Řeholnice se staly klášterními a rozjímavými. Ale nebylo třeba měniti jejich název. Bylo více než dosti mystické sladkosti a významu v onom tajemství, aby představovalo svěží život vnitřní zbožnosti, který měly nyní vésti.

Dlouhé by bylo vyprávění o tom, jak mnohé a líbezný byly ctnosti, které mladá Matka pěstovala v tomto tajemství. Jak duševní radost propůjčila křídla jejím nohám, jak překonala svoji lásku k uzavřenosti a jako holubice vylétla ze svého hnízda přes hornatou krajinu judskou, plna obětavosti, aby sdělila svaté Alžbětě nikoli tajemství — neboť věděla, že Duch svatý sám je oznámí její tetě —, ale radost z příchodu Mesiáše, jak Alžběta ji pozdravila jakožto skutečnou matku Boží a jak se čisté srdce Mariino přelilo ve slavný a prorocký zpěv; a jak andělé byli s ní na cestě doprovázejíce živou Archu úmluvy a kořice se Panovníku světa skrytému ve svatyni svého vyvoleného chrámu — o tom všem vyprávěti není nyní čas. Zde se máme především zaměstnávatí stavem Ježíše samého a jeho divy.

Věru spěchá, aby pracoval na tom, co je Otcovo. Je věru nedočkavým dobyvatelem a hodlá rychle začíti s výbojem, aby položil základy k Otcově světové říši. Nemůže snést, aby i za nejkratšího jeho pobytu na zemi hřích nepocítil tíhu

jeho ještě nezrozené paže. Na Marii nebylo žádné viny, kterou by snímal. K tomu dávno přihlížel. Tam nebylo ani stínu hříchu, který by rozptýlil září svého světla. Jeho první poslání a první služba byla v lůně a děťátko ještě nenarozené bylo prvním výbojem jeho božského apoštolátu. Za nedlouho jej uvidíme v měsíčním svitu bledého a krvácejícího v zahradě pod olivami, jejichž zášeří skrývá Stvořitele v jeho hrozně smrtelné úzkosti, i poznáme, s jak nevýslovnou silou nenávidí hřích. Ale skromné, malebné tajemství Navštívení skrývá nenávist k hříchu neméně intenzivní, ba téměř mocnější a božstější. Křtitel byl počat ve vině jako ostatní Adamovy děti, jedině Marii vyjímajíc. Je zatížen porobou pádu a řetězy dědičného hříchu. Ale živoucí archa úmluvy, věž Davidova, věž ze slonové kosti, stolice moudrosti a vznešená nádoba zbožnosti přináší své nebeské břímě do jeho blízkosti, a Děťátko ještě nezrozené ničí hřích a zrušuje kletbu u jiného dítěte také ještě nezrozeného. Křtitel poskočil a zaplesal v těle matčině a koří se pln radosti své nevinné duše svému Vykupiteli a Bohu skrytému v Panně-matce; neboť je mu uděleno plné užívání rozumu a mnohé dary původní spravedlnosti jsou mu vráceny a on je tak ozdoben milostmi, že se skví a září více než lidským světlem, a je tak vrchovatě naplněn heroickou svatostí, že žádný ze zrozených ze ženy není tak veliký a svatý jako Jan, předchůdce Páně; a Alžběta se diví zázraku, který se v ní stal, zatím co Matka, kterou všechna pokolení budou blahoslavít, pje sladký chvalozpěv pokory, který Ježíš v jejím srdci složil a ona jej pronáší.

V všechna sladkost při svatém přijímání, všechna radost při svatém požehnání, všechny blažené záchvěvy uchváceného srdce před svatostánkem jsou zajisté protějškem tohoto líbezného tajemství Navštívení. Nebyla to vždy Maria, která nám jej přináší? Kdy jindy jsme přišli k tomu, abychom milovali Ježíše tak vroucně a tak nadšeně, jako činíme nyní? Kdy to bylo, kde a jak, a jaké vzpomínky se k tomu upínají? Ó moje Matko! Moje Matko! Vidím jakoby zlaté nitky vinoucí se předivem mého života. Jsou to zlaté nitky tvé lásky, jsou od tebe, jež jsi byla mou prozřetelností. Jsou zde a jsou onde, žádný díl není bez nich, není žádného záhybu, aby se v něm neskvěly. Místy je božský vzor sice porušen a místy zatemněn, a samy zlaté pruhy poskvrněny; ale přece tam jsou, spojují jednu část s druhou a scelují dílo. Když

držím tkanivo vzhůru k světlu nebes — snad nevidím jasně, neboť jsem musil hořce plakati nad svou bídou minulostí —, jako by se v tom světle zdálo, že od kolébky přes temné omyly až k plnosti moudrých let se ony zlaté nitky tak řadí, že stále tvoří drahé jméno Ježíš, a ať se dívám jakkoli, ať čtu zpředu či zezadu, shora či zdola, ať obracím tkanivo na kteroukoli stranu, vždy čtu Ježíš, Ježíš, stále Ježíš, nic než Ježíš. Nikdy jsem neměl přijímání, abych je nevděčil tobě. Svatostánek, ciborium, monstrance — vlastní krása tajemství je v tom, že to je tvůj Ježíš a nikdo jiný, že to je ono tělo, jež bylo utvořeno z tebe, a není jiné to, které konsekrace přináší. Když k tobě přicházím o tvých svátcích, abych tě viděl a obdivoval tvoji krásu, abych velebil tvou milost a oslavoval Boha za všechny tvé dary, abych před tebou poklekl a v modlitbě ti vylil své srdce, ježto jsi všemohoucí svojí přímlovou, tehdy máš Ježíše sebou a dáváš mi ho tušiti, i když při všem mém štěstí jsem na něho právě nemyslel, ačkoli jej zajisté stále ve svém srdci miluji.

Všechn náš lepší život, všechn náš duševní život je pokračováním Navštívení, navštívením Panny Marie přinášející sebou Ježíše. Ale podobnost toho není nikde tak věrná jako ve Velebné svátosti. Jak často, když přijdeme blízko k svatostánku, vychází zde tajemný oheň, a naše srdce se zapaluje bez zjevné příčiny. Starosti odcházejí, slzy usychají, pochybnosti mizejí, pokušení je ochromeno, úzkost uklidněna a naše duše ponořena v náhlé, tiché plesání. Radost, jásot, chvála, blaženost, vědomost odpuštění, to je ovoce, které v nás vzniklo, jak bylo vzniklo v duši Křtitelově.

Není nikoho, pro něhož by již pouhé sousedství Velebné svátosti nebylo příčinou nesčetných požehnání, i když je nezná. A málo je těch, kdo by je nebyli pocítili, jich se nedotýkali a s nimi se nelaskali skoro jako s viditelnou věcí, neboť tak živé a tak jisté jsou skutečnosti milosti. Naše ruce se dotýkaly Slova života, praví svatý Jan. Tak je tomu s námi. Když láska nás seznámila s Velebnou svátostí, zdá se, že viditelná přítomnost Páně na zemi sotva mohla býti tak skutečná, tak jasná a poznatelná, tak nepopíratelně zřejmá jako jeho svátostná přítomnost. To se stává těžko uvěřitelným, ne proto, že by tajemství bylo tak zárážející, jeho zázraky tak zvláštní a tak četné a jeho obtíže tak nepřekonatelné. Ó nikoli, ale proto, ó Pane, že víra je z věcí nevidi-

telných, a nám se zdá, že jsme tě viděli tak jasně, že bychom tě měli nyní znáti navždy; a proto, že víra je z věcí, v něž doufáme, a my jsme s tebou jednali, tebe poznali a tebe u sebe chovali; co tedy zbývá, na čem cvičiti víru? Hle, naše srdce a naše duše poskočily radostí, když matka Pána našeho nás přišla navštívit a jeho přinesla sebou, a když on, příčina, láska a spěch jejího příchodu, způsobil v našem srdci, aniž ono vědělo, že to byl on, tyto tajemné zázraky, takže se stalo skoro nevinným, — ale běda, jací bychom byli, kdyby naše srdce potom, když ho poznalo, bylo chladné, vzdorné, nevlídné, jemu odcizené!

Tajemství svatého dětství, jak se před námi postupně rozvíjejí, odhalují nám velmi něžnou a hlubokou pobožnost, která byla odedávna drahá vniterným duším a v duchovním životě často přinášela podivuhodné ovoce, pobožnost k životu Ježíšovu v těle Mariině. Celé toto tajemství nezbytně vede naše myšlenky k životu věčného Slova v lůně Otcově, kteréhožto velebného tajemství kopií a projevem je přebývání Slova v lůně Mariině; my pak musíme míti jisté porozumění pro jedno, abychom pochopili druhé. Theologie nás vede k nazírání na věčné Slovo v jeho od věčnosti neustálém rození z Otce, v rození nekonečně vznešeném, nekonečně čistém, bez začátku, nevýslovném a nepochopitelném. Lůno Otcovo je mystický název, který máme pro jeho božský odpočinek. Předvádí nám — nedokonalými slovy — ideu o domově, a tak nás lépe uschopňuje, abychom si poněkud představili Syna vycházejícího z lůna a jeho pobyt mezi lidmi, ačkoli ve skutečnosti lůno Otcovo nikdy neopustil; neboť nikdo nepřišel dolů z nebe kromě Syna člověka, jenž *jest* v nebi.

Vidíme ho zde v plnosti jeho božství, jednoho s Otcem v nevyjádřitelné jednotě, stejně věčného, stejné podstaty s ním, a ačkoli jakožto Syna, přece nijak podřízeného, ale ve všem rovného. V tomto přebývání v lůně Otcově vidíme a uctíváme vzájemnou lásku Otce a Syna a jejich nevyzpytatelné společenství, a zároveň uctíváme jako stejně pravého, stejně rovného a stejně věčného Boha onu Lásku, kterou je osoba Ducha svatého, věčně vycházející od obou jako z jediného zřídla. Vidíme tam věčný plán Vtělení a pořadí — jak naše nevědomost nás nutí k tomuto názvu — oněch skvoucích a oslňujících zázraků, jež se týkají Ježíše, Marie a dějin tvorů. Pád andělů je předveděn po předurčení Ježíše a Marie,

a tito andělé jsou vyloučeni z hojivých dobrodiní Vtělení, která byla stanovena jakožto dodatek, když pád člověka byl předvídan. Vidíme také rozličná vyvolení věčného Slova v lůně Otcově, jeho nevystihlé vyvolení svatého člověčenství, jeho volbu utrpení, utrpení celého jeho života, jeho smrti a obzvláště kříže, a vidíme také vyvolení, kterým projevuje tak nepřírovnatelně své božské dokonalosti: vyvolení jeho matky, které bylo hned i jedinečným i trojnásobným zdrojem její vznešenosti, milosti a bolesti.

Ale něco jiného než psáti suchými, nedovednými slovy o těchto věcech, je pěstovati pro ně hluboké porozumění při vroucí modlitbě, když náš duch blažen se vrhá před tajemství Nejsvětější Trojice a když podle hloubky našeho ponížení se nám dostává světla, jež milosrdný Bůh sesílá naší duši. Tehdy všechny tyto skutečnosti nás dojmají jako vyprávění o lásce a bolesti lidí, které je naplněno tisícerými ději oplývajícími něhou a slzami. Promiňte mi, pravím-li zde, co jsem řekl již dříve,* že totiž naše pobožnost k věčnému Slovu je měřítkem naší pobožnosti k Ježíši Bohočlověku, a když tajemství třiatřiceti let a Velebné svátosti se zdají dávat jen málo světla, zápalu a vroucnosti, pak to často bývá z nedostatku inteligentního, promyšleného a prohloubeného klanění se božským tajemstvím věčného Slova.

A tento život v lůně Otcově se stává vroucím duším viditelnějším, pochopitelnějším a známějším skrze život Páně v lůně Matčině, a to je hlavní příčina této vpravdě vnitřní pobožnosti. Pokusme se ji popsat, jak se jevila u svatých lidí.

Věčné Slovo, jež od věčnosti přebývalo v lůně Otcově v nedělitelné slávě, zdá se začínati nový život v lůně Panny Marie. Zdá se, a ovšem se jen zdá, že nastává změna u Nezměnitelného; ale již toto zdání je blahé a hluboké tajemství. Jeho život je nekonečně čistý, nekonečně drahocenný a celý pro nás a k našemu prospěchu. Od prvního okamžiku jeho početí byla blaženost jeho duše dokonalá a ze všech duší on první požíval blaživého patření. Od onoho tajemného a nevystihle radostného prvního okamžiku viděl jakožto člověk jasně Boha. Byl první lidskou duší, která patření toho vůbec požívala, a jedinou lidskou duší, která ho kdy, vyjímajíc přechodně, v tomto životě požívala; a jeho vidění Boha v onom

* *Vše pro Ježíše*, kapitola VII, oddíl druhý.

prvním okamžiku, stejně jako nyní, daleko převyšovalo jasnost patření všech lidí a všech andělů.

Jeho první úkon lásky byl nejdokonalejší, jaký kdy byl aneb kdy bude; a byl nejobsažnější, protože se vztahoval na všechna díla Boží a obzvláště a nejvroucněji na všechny lidi. Jeho radost v onom prvním okamžiku byla nevýslovná. Jeho duše se radovala z jeho božství, s nímž byla spojena; radovala se z toho, že vlévá milosti na jeho svatou matku, a z toho, že s jasným a přesným předveděním určuje milosti pro každého jednotlivého z nás. Jeho život byl životem nepřírovnatelného velebení Otce, pokorného podrobování se mu jako stvořiteli jeho svatého člověčenství; byl životem hluboké víry, kterou vzdával se svého dokonalého hlediska dokonalostí Otcovým, a životem oddaného klanění se Otci u vědomí nicotnosti své lidské duše. Týž život oddaného klanění možno viděti ve vztahu k Duchu svatému a dále v nejvyšším tajemném a nepředstavitelném způsobu, kterým jeho vlastní duše nazírala na osobu Slova, vůči níž byla jeho duše na místě lidské osobnosti.

Chvála, kterou vzdával Nejsvětější Trojici v tomto tajemném životě, daleko převyšuje všechnu poctu, kterou by mohly podati všechny možné světy. Každý vznět jeho svatého srdce byl nekonečné ceny, a ježto jich bylo nesččetně, možno říci, že v každém okamžiku uctívalo Boha nekonečnostími chvály. Každý takový vznět byl také konem, skutečným konem nejpodstatnější bohopocty; a přece neuspokojen ještě tímto velkolepým holdem svého svatého srdce, překonal sebe a povzbudil neposkvrněné srdce své matky, aby připojilo svoji podivuhodnou moc a nevýslovnou záslužnost, aby tak, i když nižší nežli úkony jeho, byly v jistém smyslu nutným doplňkem holdu jím vzdávaného. S touto chválou a poctou musíme spojití jeho tiché a nevyjádřitelné *Te Deum*, jež v každém okamžiku jeho života náleželo velebnosti Boží. Kdo si dovede představití díkůvzdání jeho duše za radosti a výsady hypostatického spojení a za všechny divy a požehnání s ním přicházející, a kdo způsob tohoto díkůvzdání za všechna požehnání Stvořitelova jeho tvorům, minulým, nynějším i budoucím? Kdyby všichni nesčíslní duchové andělští rozmanité krásy a skvělosti svých kůrů mohli vrhnouti celou svoji bytost do nějakého nebeského ohně a spáliti ji jako vonné kadidlo v přítomnosti Nejvyššího, neměla by oběť ta žádně

ceny a díkůvzdání takové by nebylo hodno zmínky proti nejmenší chvále, kterou vzdávalo jeho svaté srdce v lůně Panny Marie.

Dále ještě spojoval v tomto životě zdánlivou neslučitelnost stavu poutníka (Viator) a dosažitele (Comprehensor). Byl současně na cestě k blaženosti s dílem, jež měl vykonati, s obětí, již měl přinést, s utrpením, jež měl podstoupiti, a s vytrvalostí již měl osvědčiti, ale také již dosáhl cíle, který pojal, když byl ještě na cestě; a nebylo nic, co by mohlo zvětšiti způsob nebo druh patření na Boha, kterého již požíval. Jeho jsoucnost poutníka byla vůbec jakýmsi násilím na Synu Božím, dobrovolným násilím, které bylo součástíou dobrotivosti tajemství jeho vtělení. Vpravdě láska spojovala ony dva neslučitelné stavy. Od první chvíle tohoto tajemného života obětoval se nebeskému Otci se všemi svými milostmi; obětoval se bez výhrady, pro všechno a s nejdokonalejší ryzostí oběti.

Byl naplněn soucitem se všemi bédami tvorstva, a ten jej nikdy neopustil; nejvíce jej měl se hříchem, jenž je naší největší bédou, a měl zvláštní a zřetelný soucit s každým z nás. Ba hned převzal na sebe tíhu tvorstva. Chopil se jí s láskou a přijal kříž z rukou Otcových a našich a objal nejen všechno utrpení nutné k naší spáse, ale také všechnu onu marnotratnost nadměrného, nadbytečného utrpení, kterou je znamenáno jeho vždy blahoslavené umučení. Pro slávu Boží a pro naše vykoupení začíná své dílo v oné tajemnosti vroucně a pokračuje v něm vytrvale. Jeho svoboda byla úplná a jeho zásluhy od prvního okamžiku nekonečné. Uzavřel se jako vězeň v lůně matčině pro zločin, pro dluh a jako válečný zajatec, jako by byl trojnásobným provinilcem za tuto trojí dlužnost. Své vězení opustil jen proto, aby trpěl a odpykával viny, a zdá se, že je tak miloval, že svůj stav uvěznění opětuje v Nejsvětější svátosti.

Také jeho závislost nebyla o nic menší nežli jeho uvěznění, neboť se učinil závislým na Panně Marii svým životem, výživou, zachováváním. Byl to dále život odloučenosti, neboť on byl v tak sladké samotě, tak vzdálen tvorů, tak sám s Bohem v nejdokonalejší svátyni, že se mu nemůže rovnati ani tichý klášter světu odlehlý; také odtud nespěchal, neboť tam nezahálel. Tam i pro něho bylo ticho obvyklou sestrou

samoty. Byl počat v tiché noci; a ačkoli byl Slovem, nemluvil, a byl tich tehdy i potom, jako je tich ve Velebné svátosti, posvěcuje tak mlčení svých služebníků a svatých. Zaměstnával se tam utrpením, pokořením, slabostí, chudobou, modlitbou, poslušností a toužením, jimiž se zabývá nyní i vždycky pod způsoby ve Velebné svátosti. Trpěl nepohodlím svého vězení a sebezapíráním takového stavu, když už plně požíval rozumu a toho nepředstižně dokonalého nadlidského vědomí, jež mohlo dáti jenom spojení jeho duše s osobou Slova a je- muž se nemůže pouhé lidské vědomí nijak rovnati. Trpěl také anticipací svého budoucího utrpení a tím, že bylo na něho takřka uvaleno v nejintensivnější síle všechno utrpení jeho Matky, jeho mučedníků a jeho vyvolených. Jeho ponížení bylo nevysvětlitelné; neboť jako si nemůžeme vysvětliti věčné plození Slova, tak nemůžeme vypověděti blubinu jeho pokoření.

Jeho početí, tajemství to cele zářící krásou nejvýš nebeské čistoty, která již při pouhém rozjímání naplňuje nevinné duše blažeností, to bylo pro něho nekonečným ponížením. Že „nepohrdl lůnem Panny“, bylo ponížením prostě a doslovně nekonečným. Před Bohem se také pokořil malostí a nicotností svého stvořeného člověčenství a před lidmi budoucími potomci, které se uvolil snášeti. Když jeho duše oplývala radostí blaživého patření a jeho rozum mohutností své skvělé a nepřirovnatelné dokonalosti, byly tím zřetelnější slabosti jeho těla a toho, že byl neschopen mluvit, měniti své postavení a užívatí smyslů, jak si ráčil také ve Velebné svátosti vyvolit. Podivuhodná chudoba Velebné svátosti je předobrazena také v chudobě tohoto tajemného života. Leží zde zbaven slávy, v jistém smyslu zbaven sama sebe a odkázán na nás, své tvory. Jeho modlitby byly ustavičné a za nás za všechny; ba, zda mohu pochybovati, že za jasného předvedění a dobrotivé shovívavosti se jistě modlíval za mne a že v této chvíli cítím neoslabenou působivost této vzdálené modlitby? Jeho poslušnost v lůně vůči Matce, vůči určenému času a budoucím požadavkům všech lidí, i hříšníků, nepřátel a katanů, představuje přesnou podobnost jeho poslušnosti ve Velebné svátosti; a jako povzbudil Marii svatou touhou, aby jej dala lidem a spatřila ho svýma očima, aby mu sloužila jako svému synu a svému Bohu, tak on žil životem nejvroucnější touhy oslaviti svého Otce a zachrániti lidské duše; ba,

snad i toužil opustit svoji sladkou svatyni proto, aby mohl vstoupiti do života ještě hlubšího a pronikavějšího utrpení.

Čtenáře by prostě unavovalo, kdybych slovo za slovem popisoval život našeho nejdražšího Pána v lůně Panny Marie a popis ten obracel na Velebnou svátost. Podobnost ta je tak úplná, že se nám zajisté sama vnucuje. Prodlel jsem u ní déle, protože jako pobožnost k životu Páně v lůně Mariině je zvláštní pobožností vniterných duší, tak tytéž myšlenky, shodné se vztahem k Nejsvětější svátosti, jsou právě ty, které nejlépe znají vniterné duše při svých modlitbách před svato-
stánkem; a opět, jako všechna tajemství svatého dětství přijímají svůj výraz a význam od života v lůně Panny Marie, tak vyznačení analogie mezi oním životem a Nejsvětější svátostí je věru vyznačení analogie mezi Velebnou svátostí a svatým dětstvím povšechně. Ale tím ještě není vše vyčerpáno. Nahlédneme-li v jiné tajemství svatého dětství, přijdeme na touž shodu, a ta bude tím nápadnější, čím hlouběji vnikneme do podrobností.

Kapitola čtvrtá.

Matka a syn.

Uvažujme chvíli o pobožnosti k Panně Marii. Kdo by pochyboval o blízké a stálé spojitosti pobožnosti k naší drahé Matce s pobožností k Velebné svátosti? Důkazy o tom podává množství příkladů v duchovních naukách a v životopisech svatých, ale my jich ani nepotřebujeme, ježto věc tu plně dosvědčuje zkušenost každého z nás, aspoň nám samým. Vycítili jsme a poznali, že v míře, jak milujeme Pannu Marii, tak se naše pobožnost k Velebné svátosti stává tklivou a uctivou, a že zase čím více se věnujeme Velebné svátosti, tím vroucnější pobožnost k svaté Panně zaujímá místo v hlubině našeho srdce, i když na ni zdánlivě nemyslíme. Zjev ten je v Církvi všeobecný a nepotřebuje dalšího vysvětlování kromě té připomínky, že je tu Matka a Syn. Nyní hodláme hlavně ukázati obzvláštní souvislost pobožnosti k Matce Boží s tajemstvími svatého dětství. Začneme s dobou, kdy náš Pán nebyl ještě zrozen, a zastavme se u prvních čtyř zdrojů pobožnosti k blahoslavené Matce.

Co činí zasnoubení naší Paní tak sladkým a vydatným pramenem rozjímání? Toto tajemství je jako lesnatá hora

ozářená zlatem slunce ještě nevyšlého. Je to mnohonásobné proroctví věcí příštích. Je to příprava oné tajemné záštity, za níž Bůh chtěl umístiti veliké tajemství vtělení. Doprovází je dvojitá krása, krása matky a dívky. Kromě toho, když si všimneme všech okolností, obsahuje činy takové heroické ctnosti, jaká se sluší na bezhříšnou a vyvolenou dceru Boží. Poslušnost, víra, obětování se, pokora a panenství, všechny tyto milosti byly zde uplatněny, jak svět dosud neviděl. Ale čím by bylo toto tajemství dvojnásobné čistoty — jež má pravzor panenství a přece plodnosti v Nejsvětější Trojici* — a spojení dvou přirozeností v jedné osobě našeho Spasitele, kdyby nebylo světla, které na ně již padá z přicházejících tajemství svatého dětství?

Tak také obětování Panny Marie v chrámu je tajemství plné krásy, byť krásy, která sotva může býti nazvána jeho vlastní krásou. Je to věru líbezný pohled: Zázračná, tříletá dívka stoupá po chrámových stupních s vážností a důstojností věku dospělého a věnuje se domu Božímu za plného užívání nejbystřejšího a nejmajestátnějšího rozumu, jaký svět kdy znal, dokonce v mládí tak útlém. Ale je to jen stupeň v oběti, která měla počátek v lůně svaté Anny a heroicky stoupala v celoživotní žertvě, až dosáhla největší výšky na Kalvarii, a na téže mystické Kalvarii zůstala patnácte let potom, když Ježíš odtud sestoupil a vešel do slávy svého Otce. Je to jeden ze zázračných začátků zázračné Matky, na něž s takovou zbožností patříme při jejím obětování.

Vystupme ještě výše. Země nikdy nevydala zřídlo tak čisté a blahé, jako když děťátko Maria, radost celého světa, květina viditelného stvoření a dokonalost neviditelných a dosud bez královny jsoucích andělů Božího dvora, přišlo jako bohaté, zralé a zlaté ovoce onoho měsíce září, na světě nejpamátnejšího.

Je sotva svátek v roce tak radostný a zářivý jako tento svátek jejího narození právě v srdci bohaté žně, jako kdyby byla, jakož skutečně byla, nebeského vzrůstu na zemi, a její kolébka kolébána v taktu zpěvů vinobraní celého světa,

* Svatý Rehoř Nazlánský, *Carmina* II.: „První panna je Svatá Trojice.“

Bail, vykládáje toto místo, praví: „Jako v tajemství vtělení plodnost nezměňuje panenství matky zcela neposkvřněné, tak ve Svaté Trojici, která podle výrazu bohovědcova je první pannou, plodnost a početnost osob nerozdělují jednoty bytností. — *Theologie affective. De la Ste Trinité, Med. VI, 1.*

neboť přišla ta, jež byla pravou dobou žní tehdejšího světa bez domova. Leč pravá příčina veliké radosti z jejího narození je tajemství jejího mateřství, a toto tajemství samo se musí nakloniti dopředu a čerpati své světlo z tajemství dětství Páně.

A nyní ještě výše, až k onomu původnímu zdroji, kolem něhož v této chvíli* Církev Boží klade mezníky a zdvíhá hradby jako kolem nejčistších pramenů vod sionských. Zde je živá voda nejbožštějšího zázraku, nejbožštějšího vykoupení, nejbožštější milosti, nejbožštější lásky: Neposkvrněného početí naší Matky. Vizme, jak se celá Církev v zástupech shromažďuje kolem a patří do tekoucí hlubiny léčivé vody, vizme divy nebes a činy Boží věrně a hrozně tam se zračící. Nesčetné duše se sytí nejvyšší svatostí z její nadzemské svěžesti. Jsou zde církevní učitelé a hasí u těchto oživujících proudů svou žízeň po pravdě. A nevidoucí zástupy přijí a vzhlížejí vzhůru, a hle! jejich oči se otvírají a vidí Ježíše krásnějšího a lesk Mariin zářivější. A chudí a smutní a všichni ustaraní, vysocí i nízcí, s mitrami a korunami, i prostovlasí jsou zde a radostí vyhazují vodu do vzduchu, a ta padajíc zpět tvoří nescíslné duhy po celém obzoru Církve bouří zmítané. Zástupy panen ve dne v noci radostně a se zvláštními modlitbami a zpěvy bdí nad těmito vodami. Velepastýř je zde kleče na okraji zřídla, a na jeho znamení se nese vzhůru od všech řádů Církve velebné Veni Creator, preludium to nejslavnější definice katolické víry, té definice, kterou na rozvážlivé důstojnosti Církve nevynutily nástrahy krutého bludařství, ale která je neodolatelným a samočinným výbuchem nauky a zbožnosti příliš žhavé, aby mohla déle zůstatí uvnitř i silného srdce Církve.

Moudrost škol a instinkt zástupů spolu závodily, a jak vypověděti, kdo z nich byl vítězem? Šťastni ti, které Bůh, jako kdysi Simeona, zachoval k tomuto dni, kdy Petr přikázal svým pastýřům, aby rozložili stany a pásli svá stáda tak vysoko na svaté hoře a u tohoto zřídla nejčistších vod! Ale je to radost betlemská, jež buší v jejich žilách. Není to toliko nebo, hlavně bezhříšnost krásné Boží bytosti, ale drahé matky Boží, kterou zdravíme voláním tak triumfálním. Je to u prazdroje

* Psáno v době, kdy náměstek Kristův Pius IX. shromažďoval ve svatém městě katolický episkopát k slavení nejšťastnější události svého velikého pontifikátu — prohlášení dogmatu Neposkvrněného početí.

Vtělení, kde se koříme. Tyto vody radosti! Od nich doufáme, že jednoho dne je budeme čerpati z jiného pramene, kde změní svou barvu a vezmou na se svou cenu, neboť jsou to požehnané prvky drahocenné Krve.

Ale spočínáme ještě chvíli u Neposkvrněného početí a s výše onoho raného tajemství pozorujeme vyhlídku, která se před námi otvírá. Právil jsem, že tyto vody budou jednou drahocennou Krví. Mohl jsem říci, že jednoho dne budou tělem a krví Kristovou na oltářích Církve. Nazval jsem tajemství toto prazdrojem na zemi, z něhož nejprve vytrysklo světlo věčného úradku o Boží vykupitelské lásce. Sledujme proud milosti, kudy plyne. Po devíti dlouhých měsících obrací svůj směr s hory Neposkvrněného početí a ubírá se zázraky nepochopitelnými a milostmi nepřírovnatelnými. Ještě jednou vychází na světlo, kde lidský zrak může plně patřiti na krásu dítky, budoucí matky Boží. Podle stupňů chrámových v den obětování, kolem svaté dvojice při zasnoubení a kolem domu v Nazaretě plynul patnácte let.

Pohledme na pramen ještě jednou. Je to zdroj krve v Mariině neposkvrněném srdci, a hle! odlévá se neviditelně a vzniká jiný zdroj, krev ve svatém srdci Ježíšově, a kolem něho se shromažďují všechna tajemství svatého dětství, jinošství v Nazaretě, tři léta veřejného působení a blahodárné utrpení. A jaká podívaná na oněch třiatřicet let!

Pohledme na pramen znovu! Rozptýlil se: je v prsti olivetské, na kamení ulic sionských, v pletivu bičů, v sňaté koruně z trní, v prosáklém rouchu na Kalvarii, na rukou Mariiných a na tmavě zkropeném stromu kříže; andělé jej sesbírali, klaněli se mu a uctívali jej jako Boha, jak se slušelo.

A nyní pohledme! Je ve svatém srdci Ježíše vzkříšeného. Skrýval ho na zemi po čtyřicet dnů. Stoupil s ním na nebesa. Tam je v této hodině uctíván ve své božské kráse a na hoře mnohem vyšší než je Neposkvrněné početí, po pravici Otcově. Vystoupil nad svoji hladinu. Tak vyvýšen plyne majestátně dále staletími milosti, jejíž řeky, zdá se, každým věkem se rozšiřují a zvětšují.

A konečně, drahý čtenáři, stojí kolkolem milosti, přípravy milostí, ovoce milostí, které mají co činiti s tebou a se mnou a s veškerým naším tíhnutím k Bohu; a podívaná, jež začala Neposkvrněným početím, končí Nejsvětější svátostí.

Když je pravda, jak učí svatý Tomáš, že všechny milosti, které přijímáme před účastí na této královské svátosti, přijímáme toliko v poměru, jak implicate si žádáme svatého přijímání, a když je pravda, že Velebná svátost působí v nás rozmnožení a zdokonalení duchovního života, a že utrpení Páně je pramen, původ a podklad Velebné svátosti, pak je pravda, že onen zázračný proud milosti, jenž začal u Neposkvrněného početí, plyne bez kazu a přerušení pro každého z nás přímo do Velebné svátosti. Jedno tajemství odpovídá druhému; jedno osvětluje druhé; jedno doplňuje a dovršuje druhé. Krev, jež je v kalichu, pochází ze živého srdce Ježíšova. Byla prolita v utrpení, dříve než byla vlita do kalichu. Žila dlouho v jeho svatém srdci, dříve nežli ji prolil. A on ji předtím přijal, spolu s bezúhonným tělem, z neposkvrněného srdce Mariina, a že byla bezhříšná a nevinná, to pocházelo z Neposkvrněného početí.

Při každé mši a při každém přijímání s úctou vzhlížíme k Neposkvrněnému početí. Světlo onoho dalekosáhlého tajemství je na naší tváři při vstupu k oltáři. Září přímo na nás a je tak naplněno tímž světlem, jakým je světlo Velebné svátosti, že takřka slyšíme hlas své Matky od onoho vzdáleného zdroje: „Jezte, ó přátelé, a pijte, moji draze milovaní!“**

Než vraťme se od této odbočky, ačli to odbočka skutečně je. Vše, co je Mariino, zdá se mluvit více o Ježíši nežli o ní samé, a jeho tajemství se zase zdají vrhat více světla na ni nežli na něho. Kdo může oddělit to, co Bůh tak zázračně spojil? Toť moje omluva. Žádal jsem vás, abyste nahlédli do čtyř zdrojů pobožnosti k naší Paní, kteréž zdroje předcházely svaté dětství, a abyste seznali, že ony mají své světlo a slávu od něho. Nyní popatřme na čtyři zdroje její slávy, které následují po svatém dětství.

* Velepíseň V., 1.

** Jak mnohé srdce bylo přivedeno k rozjímání o věčných věcech nadzemskou radostí, jež se zřejmě zmocnila všech národů, kmenů a jazyků Církve při definici Neposkvrněného početí, a jak ztemnil hrozný stín, v němž byli ti, kdo stáli opačně, teď ranění a polekáni oním výbuchem světla z věčné pravdy, oním odhalením trůnu Mariina samým vtěleným Slovem! Definice Neposkvrněného početí je takřka zkušebním kamenem naší doby, kde nyní Matka, podobně jako její Syn, bude k pádu nebo k povstání mnohým.

Nikdy nebyla stvořená bytost povýšena do stavu takové moci a vlády jako Maria, matka lidstva, u paty kříže, když její bolest byla dovršena a její srdce zlomeno, ale ona přece zázračně žila. Zde je na ní opět světlo svatého dětství. Proto, že je matkou Boží, stává se matkou lidí. Ježto ho zrodila, má právo sdílet s ním, co on pro nás snáší. Když pak o letnicích, kdy byla již celá světlem, byla nevystihle osvěcena a obdařena Duchem svatým, stala se jako matka Slova královnou apoštolů Slova. Sláva její smrti láskou byla také pozemskou korunou zvěstování, a tajemství nanebevzetí zahrnuje v sobě korunu nebeskou, kterou jí Ježíš Kristus oplácí její líbeznou službu mateřské lásky. Tato čtyři tajemství mají ovšem svoji vlastní krásu a slávu a svůj vlastní význam, ale i tak plnost jejich krásy a důstojnosti jim připlývá z tajemství svatého dětství.

Život Panny Marie možno tudíž rozdělit ve čtyři tajemství předcházející vtělení, totiž její neposkvrněné početí, její narození, její obětování a zasnoubení, dále ve čtyři veliká tajemství svatého dětství, totiž zvěstování, navštívení, narození a obětování Páně, a ve čtyři tajemství potomní, to je spoluutrpení, letnice, její smrt a nanebevzetí. To je jejich dvanácte hvězd. Mezi svaté dětství a kříž vstupují čtyři tajemství stínu a nejhlubšího významu, plna slávy, ale slávy skryté, či spíše zdánlivého ponížení. Ty nazýváme Zatměním Panny Marie; v nich je obzvlášť podobna svému Synu a pije nejhlouběji z podoby vtělení. Je to nalezení v chrámu, svatba v Káně, Ježíš odcházející z Nazareta za svým veřejným působením a jeho slova, když mu bylo řečeno, že ona je u dveří. Těmito tajemstvími, ač jsou plna naučení a pobožnosti, se nyní zabýváti nebudeme. Zde si žádám vytyčiti, že zdroje její cti jsou ve čtyřech tajemstvích svatého dětství, jež jsou: zvěstování, kde se stává Matkou Boží, navštívení, jež představuje jeho život v lůně, dále narození, kde se odevzdává do jejích rukou, a obětování, kde ji uschopňuje podati Bohu oběť tak nesmírnou, jako je Bůh sám; a tato čtyři tajemství vysílají světlo na ona čtyři, jež svaté dětství předcházejí, a na další čtyři, jež ho následují; a čtyři tajemství zatmění nebyla by žádnými tajemstvími, nebýti jejího božského mateřství. Z toho vyvozují toto: Pobožnost k Nejsvětější svátosti je táž jako pobožnost k svatému dětství. Ale pobožnost k svatému dětství je ve skutečnosti pobožností k Panně Marii.

Tudíž pobožnost k Panně Marii je pobožností k Nejsvětější svátosti. Sudťe, zda to dokazují dostatečně.

Ti, kteří odvozují všechno od Ježíše, od jeho jednání, dovolení nebo chtění, zakládají svou pobožnost k Panně Marii prostě na vůli jejího Syna; a majíce na mysli, nijak povrchně, ustanovení Boží, podstatná práva božského mateřství a theologické konvence, jimž se učíme ve školách, staví nicméně svou pobožnost k Panně Marii na těchto třech zásadách neboli skutečnostech: 1. Ježíš nepřišel bez ní. 2. Když přišel, učinil přístup k sobě závislým na ní. 3. Když odcházel, zanechal ji Církvi, aby jí byla tím, čím byla jemu, a vpravdě pracuje v Církvi vždycky s ní, nikdy bez ní.*

Pohledme nyní na první skutečnost: Ježíš nepřišel bez ní. Panna Maria byla neoddělitelnou součástí vykupitelského plánu, nikoli pouhou ozdobou, jak někteří praví. Může být něco pouhou okrasou v nějakém Božím díle? Tak mluvit, sotva se shoduje s důstojností. Pohledme na první úkaz při svatém dětství: Ježíš se nechtěl vtělit bez jejího souhlasu. Za jeho vtělení děkujeme jejímu svolení, a tedy děkujeme jejímu svolení za Velebnou svátost, která je denně a za každou hodinu obnovováním vtělení. Co je přítomno ve Velebné svátosti mocí konsekrace, je právě to, co přijal od Panny Marie, a jen to, jeho tělo a krev. Vše ostatní je přítomno skrze konkomitanci.

Přejděme ke skutečnosti druhé: Když přišel, učinil přístup k sobě závislým na ní. Když měl být Jan Křtítel posvěcen, přišla milost ta skrze ni. Byla takřka delegována, aby mu předala znaky nevinnosti. Ale již jsem ukázal souvislost mezi Velebnou svátostí a životem Páně v lůně. Když prostí pastýři přišli, aby se poklonili novorozenému Králi v Betlemě, naše Paní konala u jeslí stráž. Když učení králové od Východu klečeli a obětovali své mystické dary všemohoucímu Dítku, našli je na jejím klíně. Její kolena byla stolicí Moudrosti. Když líbali nohy Spasitelovy, právě ona projevila svou vůli a dovolila tuto důvěrnost a milost. Tak také v Nejsvětější svátosti svítí světlo její důstojnosti nad kněžími jejího Syna, a co bylo jednou její výsadou, stalo se úřadem a právem

* Tato třetí pravda je podivuhodně podána v listech Ollerových, byla hlavním rysem jeho krásného ducha a přešla na jeho duchovní syny.

zástupů. Neboť co je svátostné požehnání nežli opětování toho, co bylo uděleno pastýřům a králům? Rozdíl je zde jenom v tom, že Nejsvětější svátost znásobuje a obohacuje první výsady vtělení, a že to, co se přihodilo pastýřům a králům jedenkrát, děje se nyní mnohokrát za den po celém světě smíšeným zástupům dobrých i zlých.

Obrátme se k třetí skutečnosti: V Církvi pracuje vždycky s ní, nikdy bez ní. V dogmatě se stalo téměř příslovečným, že nauka o Panně Marii uchovává nauku o Ježši a ji obsahuje, jako kdysi Maria obsahovala jeho.* V bohoslužbě nejsou nikdy oddělení. V pobožnosti vyrostli spolu, a ve velikých církevních epochách bylo její působení v Církvi projevováno nesčetnými směry jak přirozeně, tak zázračně. Zdá se — jak učením tím vynikl Olier a jeho škola a jak učil již svatý Bernard ve své doktríně o mystické šíji Církve —, že Kristus Pán nekoná v Církvi nic význačného, kde bychom nepozorovali prostředkující ruku a moc Panny Marie. Tak tomu bylo ve svatém dětství; svět byl ovládán jí a skrze ni, jako je nyní ovládán viditelnými způsoby Nejsvětější svátosti. Když tedy pokorně a podrobně zkoumáme svaté dětství, vidíme, že je obrazem Nejsvětější svátosti a Panny Marie v Církvi: Nejsvětější svátost představuje svaté dětství a Pannu Marii v Církvi, a Panna Maria v Církvi je nejlépe viděna a nejlépe objasněna Velebnou svátostí a svatým dětstvím. Do jaké míry potvrzuje zkušenost, co je zde řečeno? Nuže, v rozsahu tak velikém, že v pobožném životě je téměř totožné, řekneme-li o muži, že chová velkou pobožnost k Panně Marii, jako když řekneme, že chová velkou pobožnost k Velebné svátosti.

Mnohem více by mohlo býti řečeno o pobožnosti k Panně Marii v souvislosti s pobožností k Velebné svátosti, ale nutno si vzpomenouti, že zde o ní pojednávám pouze ve vztahu k svatému dětství.

Kapitola pátá.

Pěstoun a jeho dítě.

Přechod od Panny Marie k svatému Josefovi je přirozený a snadný. Tajemství svatého Josefa vycházejí ze svatého dětství jako krásný oblak kadidla. Svatému dětství náleží svatý

* Vizme Newmanovy rozpravy O slávě Mariině, 17, 18.

Josef zcela. Vše, co o něm víme, má vztah k svatému dětství. Toto se zdá jediným cílem, pro nějž byl stvořen a tak podivuhodně posvěcen, jediným dílem, které mu Bůh přidělil. Od utrpení Páně byl zcela vzdálen a nezasáhly ho ani předběžné jeho stíny, ačkoli na Matku bolesti dopadaly. I k svému odpočinku byl povolán ještě před tím, nežli Ježíš opustil svatý dům v Nazaretě, aby se ujal tříletého veřejného působení. Jsa stráven božskou láskou umíral v sladké extasi na prsou Ježíšových vedle Panny Marie, právě v klíně všeho toho, co bylo na zemi nejkrásnějšího, nejsvětějšího a nejbožštějšího. Žádná prudká myšlenka se nemísí se vzpomínkou na jeho pokojnou, ač starostlivou službu. Krev obřezání Páně byla jeho Getsemanou a jeho Golgotou. Jeho raný život se ztrácí v šeru a o jeho jinošství si nemůžeme učiniti žádnou představu, kromě toho, co nám podává vidění sestry Emmerichové. Ale kdo může pochybovati, že vše bylo přípravou na veliký úřad, k němuž jej Bůh ustanovil? Kdo může pochybovati, že vše jej připravovalo a posvěcovalo na pěstouna Slova člověkem učiněného?

Ježto náležel výhradně svatému dětství, nepřekvapí nás, když shledáme, že duch pobožnosti k němu je duchem pobožnosti k svatému dětství, a to s dvěma dodatky nejdokladnějšího způsobu. Především nám připadá, že je naším zástupcem v jeskyni betlemské, za pobytu v Egyptě a v domě nazaretském. Všechna známost a důvěrnost, k nimž dítko Spasitel nám dává právo a důvod svým vtělením, všechny drobné služby něhy a pobožnosti, které se uvolil od nás přijímati, všechna smělá radost, kterou jeho dětské slabosti v našem srdci vzbuzují, a všechno to rozechvělé klanění, jehož si od nás vyžaduje blízkost jeho skrytého božství — všechny tyto věci má Josef přijímati a podávati, cítiti a ukazovati takřka za nás. Je zde jako zástupce všech příštích generací věřících, jmenovitě těch, jejichž srdce je vábeno zvláštní přitažlivostí těchto prvotných tajemství Ježíšových.

Za druhé je však Josef v Betlemě, v Egyptě, na poušti a v Nazaretě jakoby stínem věčného Otce. V tom je nesmírnost jeho důstojnosti. Nesdílitelné a vždy požehnané otcovství věčného Otce je s ním obrazně sdíleno. On je pěstoun Ježíšův. Před vnějším světem platí za jeho otce. Vykonává nad ním otcovskou autoritu a plní pro něho pečlivou a lásky-

plnou povinnost otcovskou. Ba, Josefovi je náš Pán ve své lidské přirozenosti podřízen, kdežto ve své božské přirozenosti nemůže nikdy býti podřízen svému nebeskému Otci. Nevýslovné Boží poklady, Ježíš a Maria, jsou svěřeny Josefovi; a on sám je i poklad i klenotnice Boží. Je součástí vykupitelského plánu. Jako Ježíš a Maria, má také on své předobrazy, předchůdce a proroctví ve Starém Zákoně. Asistuje Bohu při skrývání mysteria vtělení. A jako zástupce věčného Otce je pro nás při svém doprovodu svatého Dítka ustavičnou připomínkou jeho božství. Právě svým úřadem, jenž má své zastupitelské pověření z nebe, nám při každém kroku ukazuje, že ono děťátko je pravý Bůh z pravého Boha. Proto také, když nás učí největší důvěrnosti, učí nás také největší uctivosti. Když nás povzbuzuje, abychom šli blíže a Děťátko zlíbali, vybízí nás též, abychom padli na kolena a hluboce se kořili skrytému majestátu nově zrozeného Věčného. Tak se v Betlemě v osobě svatého Josefa sešlo nebe a země a jeho dvojí úřad, zastupování věčného Otce a zastupování věřících křesťanů. Jaký div, že theologové nám sdělují tak veliké věci o jeho mnohých milostech a bohatých hřivnách? Jaký div, že věrní věří,* že jím bylo zmrtvýchvstání spravedlivých anticipováno a on že byl jeden z těch, kteří o velikonocích kráčeli jerusalemskými ulicemi v těle vzkříšeném, a že v něm šel do nebe v doprovodu a družině Páně ve čtvrtek o Nanebevstoupení?

Jaký to dar udělil Ježíš své Církvi v této něžně a vznešené pobožnosti! Nauka o našem požehnaném Pánu byla již probádána a pevně stanovena. Z pokladů své apoštolské tradice odpověděla Církev každému bludu a s neomylností stolce svatého Petra potvrdila koncily a vymezila pravá dogmata o osobě a přirozenostech Ježíšových. Byla nejen stanovena skutečnost jeho svatého člověčenství, jedinstvo jeho osoby, nesplynulost jeho přirozeností a dualita jeho vůle, ale byly vytyčeny i skvělé pravdy o jeho duši a jejích schopnostech a o způsobu hypostatického spojení, a to vše odevzdáno věřícím jako tolikéž zdrojů velebné theologie. Ale jedna věc byla jasná nade vše. Nedostupné výšiny jeho pravého božství vystupovaly nesporně před očima všech lidí. Od profesora

* Suarez, sv. Bernardin Sienský, sv. Jan de la Salle, Gerson, Isolanus, Vignierius, Fonseca, Bernardin de Bustia, Soto, Jerome, Gracian a mnozí jiní měli za to. Viz Siuri de Novissimis, Tr. 34, kap. 2.

za katedrou až k dítěti při hodině katechismu nikdo nemohl nyní o dogmatu tom pochybovati, leč by se uznával za nekatolíka. Ale když se toto vše rozvilo, bylo v hlubinách apoštolské tradice znovu a znovu bádáno o důstojnosti Matky Boží. Při zabezpečování cti Synovy byly dotazovány staré církve, a tu hlas Petrův, Pavlův, Jakubův a Janův dal odpovědi, jež obestírají Syna ctí jeho Matky. Když pak ustal hluk a prach všech těch konfliktů s bludařstvím, vyšel před očima všech, jako kdysi před očima svatého Jana na ostrově Pathmu, skvoucí zjev Ženy, Matky Člověka-Dítka, s dvanácti hvězdami kolem její hlavy a s měsícem pod jejíma nohama. Tu uctívání Ježíše a pobožnost k Marii nezměnitelně zaujaly své místo v mysli věřících a v bohoslužbě Církve. Jedno šíří světlo na druhé a obé poučuje, osvěcuje, obživuje a posvěcuje lidstvo.

Ale v „pozemské trojici“, jak je nazývána, byla ještě jedna osoba. Pobožnost k svatému Josefu ležela takřka spící v klíně Církve. Ne že by o něm bylo známo něco nového nebo nějaká nová zjevení, kromě těch, jichž se soukromě dostalo svatým. On náležel výhradně svatému dětství. Začátek evangelia svatého Matouše jej obsahuje. Dva evangelisté o něm úplně pomlčeli a třetí jej pouze jmenuje v rodokmenu. Tradice chová o něm několik skrovných zmínek. Ale ty by neměly žádného světla, nebýti toho, jež na ně přichází od svatého Matouše. Vše, co známe o svatém Josefu, bylo známo tehdy, ale mysl věřících to nepojímala; Boží čas ještě nepřišel. Ve vnímavosti věřících nebylo úplné vědění apoštolů. Nerovnála se mu, ale měla k němu dorůsti, je zvládnouti, vyplniti pobožností, oživiti institucemi a podrobiti se mu jakožto náležitě zřízené hierarchii. A Boží čas pro tuto vzácnou pobožnost přišel. Přišel, jako všechny jeho dary, když doby byly temné a rány zralé.

Krásná Provence! Na západě tvé líbezné země vzešla pobožnost ta jak oblak jemného mandlového květu, jenž plynul a se skvěl mezi nebem a zemí nad tvými nivami v jarním rozpuku. Vyrostla z bratrstva v bílém městě Avignonu, byla kolébána rychlou Rhonou, onou řekou mučednické paměti, jež protéká Lyon, Orange, Vienne a Arles a vlévá se do téhož moře, které omývá břehy Palestiny.* V zemi, kterou

* Jiná zpráva praví, že Západ si pobožnost tu vypůjčil od Východu a že ji z církve řecké do latinské přenesli karmelité.

rozjímavá Magdalena posvětila poustevnickým životem, kde byly slyšeny svaté zpěvy Martiny školy panen a kde Lazar nosil mitru místo rubáše, tam právě ten, jenž tak podivuhodně sdružoval ve své osobě Marii a Martu, po prvé přijal čest své pobožnosti. Potom se rozšířila po Církvi. Gerson byl povolán, aby byl jejím doktorem a theologem, svatá Terezie aby byla její světicí a svatý František Saleský jejím lidovým učitelem a misionářem. Domy Karmelu se jí rovnaly svatému domu v Nazaretě a koleje jesuitů pokojnému pobytu v Egyptě.

Duše rozjímavá se jí chopila a jí se živila. Praktický činitel se jí přidržel a v jejím jménu ošetřoval nemocné a sytil hladové. Pracující lid k ní přilnul, bylť světec z jejich třídy. Vábila mládež a činila ji čistou, a staří nalézali v jejím klidu odpočinek. Kolej svatého Sulpice ji přijala a vtiskla ducha této pobožnosti světskému kléru. A když veliké Tovaryšstvo Ježíšovo vzalo útočiště k svatému Srdci a Otcové svatého Srdce* udržovali své hořící lampy pro vzkříšení Tovaryšstva, pobožnost k svatému Josefu byla jejich stanem a útěchou; oni pak zaseli símě nové pobožnosti, pobožnosti k srdci Josefovou, která napotomně měla rozkvést a se rozhojniti. Tak pobožnost k svatému Josefu shromažďovala kolem sebe řady a kongregace, vysoké a nízké, mladé a staré, duchovní i laiky, školy a bratrstva, nemocnice, sirotčince a chudobince, všude vyzdvihujíc Ježíše a všude ruku v ruce s Marií, vše s osvěžujícím stínem věčného Otce. Potom, když naplnila svou vůni Evropu, zavanula dále přes Atlantik, pohroužila se do mlhavých zálesí, objala Kanadu, stala se silnou misionářskou mocí, a desetitisíce domorodců plnily při západu slunce lesy a prerie hymnami k svatému Josefu, pěstounu Páně.**

Ale co má toto co činiti s Velebnou svátostí? Zajisté velmi mnoho. Samo porozumění věřících i hlas autority označily tuto pobožnost jako zvláštní pobožnost kněží, a to prostě pro jejich vztah k Velebné svátosti. Z několika málo pobožností k svatému Josefu, které obdařila Svatá stolice odpustky, mají dvě platnost jen pro kněze. Jedna, jež se říká přede mší,

* Viz Život P. Varina.

** Biskup z Buffalo, Mgr. Timon, mi vyprávěl, že když kladl základní kámen k své nové katedrále v tomto městě, všechny školní děti byly kolem něho shromážděny a na jeho pokyn zpívaly hymnu k svatému Josefu.

praví „nejen že viděl a slyšel Ježíše, ale že ho nosil, líbal, odíval a o něho pečoval“, a dále „Ó Bože, jenž jsi nám udělil královské kněžství, dopřej, abychom podobně jako svatý Josef, jenž si důstojně zasloužil dotýkati se svýma rukama a chovati tvého jednorozeného Syna, zrozeného z Panny Marie, také my mohli tak sloužiti u tvého oltáře“; a opět v jiné modlitbě, obdařené Piem VII. odpustky rovněž jen pro kněze, mluví se o svatém Josefu jako o strážci panenské Marie a Ježíše a jako o vzoru kněžské služby jim oběma.

Popatřme blíže na souvislost mezi svatým Josefem a katolickým kněžstvím. Byl správcem domu Božího? Kněží také. Byl rozdavatelem Božích darů, jak ho Církev nazývá? Oni také. Byl ochráncem Chleba života? Oni také. Měl v rukou, nosil, zdvíhal a ukládal tělo Ježíšovo? Oni také. Ježíš mu byl poddán; mnohem podivuhodněji je poddán také jim. Líbal Ježíše, a oni, když nemohou býti tak smělí, líbají patenu, na které spočíval včera a bude spočívatí dnes. Myl a strojil Ježíše; tu musí oni poodstoupiti, i umývají posvátné nádoby, opírají roušky, přiodívají ciborium, zahalují svatostánek a zdobí jeho trůn květinami obklopený. A výstav, průvod, požehnání, přijímání, odmykání a zamykání svatostánku, donášení Velebné svátosti nemocným, zda se to vše nepodobá tomu, co konal svatý Josef pro dítě Ježíše? Rozdíl je opět jenom v tom, že co bylo jediné jeho výsadou, náleží nyní zástupům kněží, a že mysterium konsekrace je královstvím zázraků nad náš dohled a nad dosah Josefův.

Ale vynalézavý duch křesťanského umění i při svém nadání a nejšťastnější inspiraci nemohl najíti pro to, co konají s Velebnou svátostí, žádný jiný vhodnější nebo obsažnější obraz nežli tajemství svatého Josefa. Tedy pobožnost Velebné svátosti vychází vstříc a navazuje dvě veliké pobožnosti, k Panně Marii a k svatému Josefovi, na svou spojitost se svatým dětstvím, k němuž ony obě náležejí. Hned z povahy věcí, jak je zde líčíme, se od počátku očekávalo vyznačení Velebné svátosti jakožto universální pobožnosti Církve, a proto zajisté nejsme překvapeni těmito rozličnými nárysy nápadné spojitosti mezi ní a ostatními pobožnostmi Církve. Tím se také dokazuje, jak zvláštní pobožnosti jsou vzdáleny toho, aby byly pouhou okrasou katolické soustavy, a jak neuctivé je povahou a netheologické smýšlením stavěti je proti jiným věcem, jako by jen tyto byly solidní a užitečné, zvlášt-

ní pobožnosti však prázdné a v nejlepším případě pouhou libovůní. Všechny spolu souvisí. Pravá nauka je s nimi spojena a čest Ježíšova v nich zahrnuta. A umrtvování, jež je něco lepšího nežli tvrdost stoika nebo fakira, vychází z láskyplného napodobování Ježíše, a jedině z něho.

Kapitola šestá.

Betlem, Egypt a Nazaret.

Přejdeme-li od velikých pobožností spojených se svatým dětstvím k jeho vlastním podrobnostem, uvidíme všude týž nápadný obraz Velebné svátosti. K čemu se náš Pán uvolil ve dnech svého dětství, k tomu se denně uvoluje ve svátostném životě. Stvořitel světa leží jako slabé děťátko v jeslích a nerozumní tvorové, trpělivý volek a opovrhovaný oslík, stojí na místě, kde nezasluhují býti králové země. Svýma měkkýma, nevědomýma očima patřili na skrytý majestát Věčného. Zahřívají jeho chladné údy svou blízkostí a svým dechem. Právě tak leží na oltáři. Světla před ním září a se stravují, květiny vydávají svou vůni a zmírají u něho, obláčky sladkého dýmu z vonných pryskyřic odvážně vystupují k jeho trůnu, prolétají se paprsky jeho monstrance, ovinují kříšťál jeho příbytku a zanechávají svoji vůni na roušce jej zahalující. Toto vše je malé, prosté, nevinné, z jeho vlastní tvorby pro něho vybrané a dané mu za družinu, podobně jak tomu bylo při jeho zrození.

V Betlemě spal; Maria a Josef viděli jeho zavřené oči, slyšeli jeho pravidelné oddechování a bděli nad všemi spanilými příznaky dětského spánku. Nic nemohlo býti úplnější nežli jeho zdánlivá bezstarostnost. Zdálo se, jako by chlad a bída jeskyně byly pro něho pochovány v šťastném zapomenutí, vnější svět od něho oddělen, proud hořkého dumání zastaven a hrozná všudypřítomnost jeho předvedění abychom tak řekli sesazena v lehkém, ale osvěžujícím spánku dítěte. Ale nikoli! V té hrudi bdí srdce, ačkoli tělo spí. Za těmi klidnými víčky děsivá vidina Kalvarie je silná a jasná a prudká jako v hodinách bdění. Spánek se nedotkl činnosti jeho velícího rozumu, kde nevýslovné úkony oběti, zbožnosti, zásluhy a důstojnosti byly znásobeny každým rychlým tepem novorozeného dítěte. Právě tak ve svatostánku. Tam spí v ob-

jetí mystické smrti. Zbavuje se užívání svých smyslů. Ale je zde a vládne světem, udílí milosti a žije mnohotvárným životem, jak nemohou naše slova vyliciti a naše láska hodně uctíti.

Ale opusťme Betlem. Chladné světlo hvězd se rozlévá nad velkou pouští a svěží ranní van proudí nad nesmírnou rozlohou a zroseným pískem. Bůh je jako malý bod na obzoru pouště jím samým učiněné. Přišel ten, po němž svět toužil po celé tisíce let, a nyní, ačkoli jeho krásná přítomnost je mezi lidmi sotva několik týdnů, musí prchat před svými vlastními tvory jako vyhnanec. Jsa v náručí Josefově opouští zemi, kde po staletí konal divy milosti a milosrdenství, a hledá úkryt v nejtemnějším ústraní modlářského Egypta. Před světskýma očima je svatý Josef v postavení viny a hanby. Prchá před mocí světa, aby zachránil dítě, jež králův rozkaz odsoudil k smrti. Srdce Mariino je zdrceno. Ona zná, jako neznal žádný apoštol a jako posud nepoznal žádný doktor Církve, nadměrnou krásu svého dítěte; a nyní svět, místo aby mu ušel vstříc, odhání je od svého pomezí jako něco obtížného a nežádoucího. Dítě samo spočívá trpělivě v rukou Josefových. Nechává si chladný vítr pouště metati ve tvář, až se jeho něžné údy chvějí zimou. Žhavé slunce srší nesnesitelné světlo na jiskřivý písek a ono je bolestně oslňováno palčivým odrazem. Ojedinělý bublající pramen je milý jeho sluchu lidskou zálibou a chladivý stín palmy se zavděčuje svému všemohoucímu Stvořiteli. Jaké tajemství v tom všem! Promítněme všechny myslitelné okolnosti tohoto útěku, a jaké svazky zbožnostní theologie vzejdou! Vše, co umění zobrazilo, vše, co poesie vyzpívala, vše, co svět zná z epické velkoleposti nebo z lyrického pathosu, co to vše je proti kráse a vznešenosti útěku dítěte-Špasitele?

Ale pohledme dále na ono divé a bezuzdné město. Lidé se srocují se zbraní v ruce. Strašlivý duch povstání shromáždil jejich bezohledné davy, a ty ztratily v té chvíli své osobní svědomí. Obkličují katolickou kapli. Jejich posunky jsou posunky šilenců, jejich výkřiky hulákáním rozzlobených divochů. Nezůstala v nich žádná stopa vzdělání, žádná známka morální kázně, žádné hnutí jemného citu. Každá šlépěj civilisace je onou barbarskou hordou zahlazena jakoby povodní. Temný duch, Boží to nepřítel, uchvátil jejich mysl; zmocnil se jejich duše; vře v jejich krvi ;myslí jejich mozky.

Se sekerou a ohněm se vrhají na svatyni: žízni po masakru Nevinného, jenž spočívá na jejím oltáři. Mezi davem, jsa polekán a přestrojen, leč s duší neohroženou, je Boží kněz. Nepokouší se, aby zastavil šílený dav. Ni slovem je nepřemlouvá, aby upustili od svého černého úmyslu. Snaží se, aby unikl pozornosti, aby se zdál tu jedním z nich, tu náhodným chodcem, jenž se musil zastaviti jda ulicí. Prchá s Ježíšem. Pokud je na něm, ochotně by podstoupil mučednictví. Ale on nese svého Pána. Ježíš je mezi těmito zaslepenými, zdivočelými surovci. Ti do něho vrážejí, hrubě se na něho tlačí, tisknou jeho malý stříbrný domov k prsům jeho kněze, jenž s ním prchá před znesvěcením. V ulicích tohoto města republiky na Západě, které nechci jmenovati, nyní se děje tak, jako se dalo, když lid v Nazaretě by se byl rád chopil našeho Pána, aby jej svrhl se skály, na níž jejich město stálo; prošel jejich středem a oni ho neviděli.

Nebo pohledme do ulic Londýna. Proudý vozů projíždějí a se potkávají, ekvipáže bohatých lidí a šlechticů se mihají, chodníky jsou přeplněny a tisíce známek mohutné i pokažené civilisace se leskne v oknech výkladů. Uprostřed toho všeho se ubírá kněz s očima sklopenýma a s výrazem nesmělým, a ten považují ti, kdo si ho všimnou, za vědomí viny. Jeho římský kolárek jej prozrazuje a v mnohých chodcích vyvolává rozhořčené myšlenky a nelaskavé podezření. Mnohá kletba byla proti němu vyřčena, kterou on neslyšel a kterou Bůh změnil v požehnání. Tu a tam jej zdraví některý z ubohých Irů a vzdává mu poctu. On pozdrav neopětuje, nevysloví více než Benedicite. A oni, jediní z toho zástupu, přitom vědí, že prchá se svým Pánem k nemocným a umírajícím jako Josef ulicemi Heliopole; zastavují se a dívají se za ním, až zajde z jejich dohledu, a šeptají modlitbu, a ta u Boha více znamená nežli bohatství a umění a politika a změny ministrů v onom královském Babylonu. Oni, zpupným protestantismem vyhoštění Irové a otrhaní pariové pyšného a necitelného veleměsta, oni jediní mají oči, aby viděli, uši, aby slyšeli, srdce, aby milovalo, mysl, aby rozuměla, a osvícenou duši, aby uctívala a se klaněla.* Není útěk do Egypta předobrazem toho?

* Od doby, kdy autor toto psal, se ovšem katolicismus v Anglii dalekosáhle povznosl. Svědčí o tom také množství neustávajících konversí, takže nynější Anglie může býti jiným zemím vzorem. Př.

Ale vraťme se z Egypta. Jakým tajemstvím je ono nové jeho skrývání se ve svatém domku nazaretském a loretském? Vykupitel světa se zdá nečinný, jako by u něho byla možná nepevnost úmyslu a jako by ho pohled do budoucna nutil k ústupu neb odkladu, anebo jako by si tolik liboval v lidské, jemu drahé přirozenosti, kterou ráčil na se vzít, že by se nemohl odtrhnouti od posvěcených stěn, svědků to úžasného tajemství, a jako by Panna Maria sama byla světem, jež přišel učit a vykoupit. Theologie a zbožnost mohou tuto záhadu obklopiti divy. Ale u těch se nemůžeme nyní zdržovati. Hledme na něho prostě tak, jak byl znám a neznám v onom tichém městě Nazaretě. Maria ho znala jako nikdo potom. Josef ho znal a kořil se mu, i když z Božího ustanovení musil svou pokoru ovládnouti a jemu poroučeti. Svatá Alžběta ho znala. Mladý evangelista Jan a s ním snad i jiní byli k němu vábeni, aniž věděli proč. Cítili se čistými, dobrými a svatými, když byli u něho. Na jeho rtech byla moudrost a láska. Jeho pláč byl hudbou. Jeho způsoby byly jako nějaký div nebes, uklidňovaly, budily posvátnou bázeň a vábily. Ovzduší kolem něho bylo okouzlující. Bylo samo o sobě přípravou na Mesiáše.

Také širší okruh lidí si ho všímal, když chodil s Josefem do dílny nebo s Marií k studnici. Připadal jim zvláštní. Jeho pohled přiváděl jejich mysl bezděčně zpět do staré hebrejské slávy a oni takřka nevědomky obraceli Písmo na něho. Téměř vše, co činil, bylo příznačné. Dožijí-li se budoucího času, mohou očekávati, že budou o něm slyšeti. Opět jiní ho viděli a vše u něho v pořádku; ale kde bylo co mimořádného? Proč přeháněti? Na dítě byl příliš tichý, plachý, zdrženlivý a mlčenlivý, aby až bude mužem, byl z něho hrdina. Podle nich stačilo Marii, že je matkou hodného syna, který nikdy nezpůsobí jejímu srdci žádný zármutek a jejímu domu žádnou hanbu. Jiné pak zlobilo, že se mu podle jejich zdání věnuje příliš mnoho pozornosti; byli takové povahy, že je popuzovalo, když byl obdivován, a že ho snižovali, když byl chválen. Byli z té přechetně zastoupené třídy, které výbornost jiných je duševní i fysickou útrapou. Vcelku to bylo s dítětem tak, jak tomu bylo později s mužem; prorok nebývá ve své vlasti ctěn.

Nyní změňme Nazaret ve svět, svatý domek v katolickou Církev, Dítě v hostii; je tu táž skrytost, táž utajenost, táž

důvěrná sladkost, totéž smýšlení jiných pohybující se od upřímné chvály k povrchnímu, byť příznivému úsudku, a od pohrdavého přezírání k zlobě nevěry. I pokud je znám neb neznám, jak podivuhodná podoba!

Přejdeme-li od rozmanitých tajemství a podrobností jeho dětství ke stavům, jimž se ráčil za dětství podrobiti, budeme stále nacházeti touž podobnost s Velebnou svátostí. Jeho stav v hostii se rovná, ačli ji nepřesahuje, chudobě Betlema, Egypta a Nazareta. Je zbaven všeho, tak všeho, že je velkým aktem víry věriti, že je tam vůbec nebo že se může dovolovati všemu tomu, co katolická nauka obsahuje o jeho svátostném životě. Když se svět horšil nad malostí Nesmírného a Nepochopitelného v postavě dítky, jak to bude s jeho malostí v hostii, kde existuje bez jakékoli postavy! Když oděl svůj skvoucí majestát tělem a krví slaboučkého dítky a když skryl v drobounkých, bezradných a zavinutých prstíčkách netělesnou Pravici, jež rozpoutává hrom a roztáčí ohromnou sluneční soustavu ve volné prázdnotě širého prostoru, uvedla chatrnost tohoto přestrojení Izaiáše ve svatý úžas, an patřil na Slovo Boží, dlouhé jako věčnost, široké jako dokonalost, hluboké jako všemohoucnost, nyní takto zkrácené — Verbum abbreviatum — v panenském lůně a v matčině klíně. Ale jak nesrovnatelně chatrnější je toto nové přiodění chlebem a vínem!

Když poslušnost Všemohoucího a jeho podrobení se Josefovi byly tajemstvím, které podivuhodně kárá lidskou pýchu a domýšlivost naší svobodné vůle, zda není jeho postavení ve Velebné svátosti vysoce a nad všechno stavem poslušnosti, poslušnosti k jeho vlastním slovům, k jeho kněžím, ba k samým akcidentům substance, jejíž místo zaujal, podrobením se — smím-li tak říci — jeho duše jeho tělu, jeho přirozenosti božské přirozenosti lidské mocí konsekrace? A co se týče stavu bezmocnosti, kdo by se odvážil srovnávati i bezmocnost Dítky s bezmocností Hostie? Jako stav opuštěnosti při jeho zrození byl takový, že měl u svých jeslí toliko Marii a Josefa — jako později Marii a Jana u svého kříže —, tak i zde jak často má za svou družinu toliko kněze a jeho sluhu? Ačkoli — ze své vlastní vůle — byl na kříži opuštěn anděly, přece v dětství tomu tak nebylo s nebeským zástupem, jenž hlasitým zpěvem na obloze ohlašoval jeho zrození, a podobně není opuštěn ve Velebné svátosti svatými anděly, kteří jsou

stále kolem něho v hustě seřaděných kúrech nebeské krásy, spolu s dušemi svatých, kteří za svého života s obzvláštní láskou často prodlévali u svatostánku. Zde tedy máme obdobu dětství s Velebnou svátostí, ale rozdíl mezi dětstvím a utrpením, neboť při utrpení zadržel legie dychtivých andělů a dovolil toliko jednomu — ach, jaká přízeň! — těšiti je v zahradě, aby tak ukázal, že to nebyla snad jejich lhostejnost, nýbrž jeho vůle, která jim kázala býti mlčícími, nečinnými a neviditelnými za onoho poledního zatemnění na Kalvarii.

Nyní, ačkoli se vydávám výtce opakování, prosím, abyste pohlédli zpět na pobožnosti, tajemství a stavy svatého dětství, a když zjistíte, že se podobají pobožnostem, tajemstvím a stavům Velebné svátosti, abyste si všimli, že v každém tom znaku se Velebná svátost nejprve rovná svatému dětství, ale potom nad svaté dětství vyniká. Prodléval-li v jednom lůně, dlí nyní v tisícerych svatostánkách; a prodléval-li tam po devět měsíců, prodlévá zde po věky. Skrýval-li se v jednom svatém domku, skrývá se nyní v nesčetných kostelích. Měl-li dvě místa, kde ráčil odpočívat, Josefovou a Mariinu náruč, odpočívá nyní v rukou nesčetných kněží a na jazycích denních zástupů. Když jej Panna Maria ukázala pastýřům a králům, jeho kněží jej často ukazují smíšeným zástupům dobrých i zlých. Když se jednou vtělil, je v tajemství přepodstatnění proměňován nesčíslněkrát, a to i ve stejném čase. Když jedenkrát svou sladkostí povzbudil Křitele k zaplesání, povzbuzuje tak miliony při žehnání a přijímání, a to i tytéž duše opět a opět. Byl-li jednou v jeslích a mezi zvířaty skryt, je veřejně na tisícerych oltářích mezi svými tvory. Spal-li po mnohé hodiny za svatého dětství, co je to proti hodinám mystického spánku v ciboriu? Prchal jedenkrát s Josefem do Egypta; se svými kněžími prchal nesččetněkrát před znesvěcením aneb k nemocným. Když jeho chudoba v Nejsvětější svátosti nepřesahuje jeho skutečnou nouzi v Betlemě, má tu převahu, že on nyní, ač obohacen slávou vzkříšení, nanebevstoupení a místa po pravici Otcově, přece si onu prvně zvolenou chudobu v Betlemě tak zamiloval, že si na své cestě zachází a vybírá si ji po druhé ve Velebné svátosti. Když byl malý jako dítě, měl aspoň postavu dítěte; v hostii nemá vůbec žádné dimenze a není tam ani měřitelný, ani vážitelný. Že v Nejsvětější svátosti je cha-

trnost jeho přestrojení větší a jeho opuštěnost krajní, jsme již viděli. Poslouchal-li jediného svatého Josefa, poslouchá zde tisíce kněží, přichází z nebe na jejich pokyn a spěje rychle, ba v jednom nedělitelném okamžiku prochází škálou zázraků nemajících sobě rovných, to na pět slov svého kněze. A v jeho bezmocnosti jako dítě bylo její vlastní znamení, totiž dětský pláč, mocí, kterou Velebná svátost nemá. Tu se zřekl i možnosti požalovati si.

Zajisté si vzpomeneme, že mezi pozorováními, jež dala vznik tomuto prodlouženému měření Velebné svátosti se svatým dětstvím, byla dvě, která zasluhují zvláštního důrazu. První je ta skutečnost, že Církev ustanovila prefaci mše o Narození pro mši o Velebné svátosti a že se v hymnech a hodinkách o Božím těle významně zmiňuje o posvátném dětství. Byl to částečně příklad a praxe Církve, jež vedly směr tohoto zevrubného bádání. Tu jsme s to uvažovati o námitce, kterou si klade svatý Tomáš v Summě a která zde dále osvětlí toto obřadní učení Církve. Když — praví svatý Tomáš — Eucharistie je obnovením utrpení a oběti Kristovy, proč o Velikém pátku, výročním a vážném to vzpomínání na utrpení Páně, není žádné konsekrace, kdežto o výročí narození, kde není žádné připomínky utrpení, máme ojedinělý obyčej tří mší? Odpovídá, že Eucharistie jako oběť obnovuje oběť na Kalvarii, a proto v den, kdy se stala skutečná a krvavá oběť, Církev, vedená krásným instinktem, zakazuje nekrvavé obětování Krista na svých oltářích. Ale aby ani jeden den nebyla připravena o svátostné ovoce a účinky utrpení, má mši předpodstatněných darů, kde je obětována a knězem za Církev požitá Hostie již proměněná, kdežto krev uchována nebyla, protože o prvním Velikém pátku krev byla oddělena od těla a protože tato mše je ve zvláštním smyslu „obrazem utrpení Páně“.

Ale svatý Tomáš nachází zvláštní vhodnost trojího celebrování mše o Božím hodu vánočním v pozoruhodné spojitosti mezi Velebnou svátostí a zrozením, kteráž spojitost je větší nežli kterákoli zde uvedená mezi Eucharistií a svatým dětstvím. Pravíť, že Kristus má trojí zrození, své zrození od věčnosti v lůně Otcově, představované půlnoční mší s jejím přízpůsobeným introitem, dále své duchovní zrození v duších jeho vyvolených, jež se připomíná mší na úsvitě, když Kristus-jitřenka je zrozen v našem srdci, a konečně své narození

v čase a v těle v Betlemě, jež se slaví v třetí mši; její introit nám zvěstuje, že se nám narodilo Dítě, a její evangelium nás vede velmi hluboko a velmi přirozeně zpět, k věčnému plození Slova. Tato spojitost mezi Velebnou svátostí a posvátným dětstvím není tedy obrazivostí nebo kusem poesie, ale pravou skutečností věcí, je pojata Církví a krásně vyjádřena v tomto uspořádání obrazů.

Druhé závažné pozorování záleží v té skutečnosti, že mezi četnými zjeveními, která se Bohu zalíbilo udíleti svatým ve vztahu k Velebné svátosti, převládá počet vidění s dítětem. Tak se zdá, jako by Bůh sám vyznačoval spojitost Velebné svátosti se svatým dětstvím. Z několika důvodů se musíme u tohoto pozorování zdržeti a tato zjevení vysvětliti.

Ve stvořených věcech není žádné hlubiny, která by byla skryta božštějším a neproniknutelnějším tajemstvím nežli existence Ježíšova pod způsoby v proměněné hostii. Těsně přitáhl clony svého stanu, takže ho nemůže nikdo viděti, a úmyslně učinil pro sebe nadpřirozenou tmou, kterou není s to proniknouti ani nejbystřejší zrak. Vezměte nejcvičenější oko některého z největších Božích svatých, zkušené ve viděních a extasích a ve všelikém patření a slyšení, ve zjeveních a hovorech známých z theologie, oko, jež je zároveň očištěné neslýchaným umrtvením a posílené nebeským světlem — a vše je marné: nemůže viděti nic. Jak mnozí doktoři učí, není žádné schopnosti, která může býti dána tělesnému oku, aby je uschopnila viděti našeho Pána v Nejsvětější svátosti. Ať přijde smrt; ať pomínou všechny nedostatky tohoto života a jeho nedokonalé užívání smyslů; ať předejde pro onoho svatého vzkříšení spravedlivých a ať jeho tělo zkvétá dary slávy v míře nikoli obyčejné a skvělým procitnutím neznámých smyslů a podivuhodných sil; a nechť světlo slávy, *lumen gloriae*, *medium*,* v němž svatá Trojice je viditelná,

* *Medium* není povšechně nejlepší slovo; ale *Viva* užívá výrazu *mediate per lumen*. Pars. I. Disp. 2 de Visione Dei, Quest. IV, art. 1; a opět, zahrnuje touž myšlenku, *intellectum partialiter immediate concurrere ad Dei visionem producendam*. — Billuart, Diss. VI, art. 5, sect. 2, praví: *Lumen gloriae non est ipse Deus, non ejus concursus simultaneus aut assistentia extrinseca, non concursus actualis praevious, non ipsa visio beatifica, non species impressa, non habitus charitatis, non tandem qualitas per modum potentiae completae totaliter visionem eliciens*. Hae sunt variae theologorum sententiae. Sed *lumen gloriae est in beatis qualitas permanens, seu habitus supernaturalis infusus inherens intellectui ipsum elevans et perficiens ad videndum Deum*.

se rozlévá jako ovzduší nad tímto oslaveným svatým; a přece jeho tělesné oči nemohou viděti v hostii nic více, nežli vidíme my. Není vlohy k proniknutí tohoto zahalení. Tělesné oko samé neposkvrněné Matky se upírá na Nejsvětější svátost a setkává se jenom s oblaky a tmou, jež obklopují našeho Pána. Ona vidí tělo Ježíšovo v jeho vlastních způsobách po pravici Boží, uctívá je a sytí jím svůj zrak; ale totéž tělo pod způsoby svátostnými svými mateřskými očima nevidí. Andělé nemají tělesný zrak, kterým by je rozpoznali; jakožto duchové blažení vidí je toliko inteligencí svého patření na božskou bytnost. Dáblové o něm vědí, pociťují je, bojí se ho, jsou jím ohromeni; ale nemohou znesvětit svatyni této neproniknutelné tmy. Jen svým vlastním okem vidí Ježíš sebe, poněvadž ono je s ním v zahalení; ale i tu se odvažuje svatý Tomáš říci, že nevidí *způsob*, jakým náš Pán přebývá a žije pod způsoby.* Viděti jej tam, to je výsada víry. Víra je nám tím, čím jsou oči Páně jemu samému; snad je víra i něčím více, neboť i když nepraví vše, praví mnoho o způsobu jeho svátostného bytí.**

Ale když je tomu tak a nemá-li býti pečeť tohoto tajemství nikdy zlomena, co možno říci a oněch zjeveních? Neporušují tajemství? Nepředstavují samého našeho Pána? S největší jistotou nikoli. Nejsou tedy pravá? To jistě nikoli. Jsou nejvýš pravá, a přece to není náš Pán; a nechávají neporušené a nedotknuté tajemné zákony Velebné svátosti. Vizme, jak se to děje.

* Na jiném místě svatý Tomáš jasně učí, že náš Pán se viděl pod způsoby za večera Svatého (Zeleného) čtvrtku. — Billuart praví — Diss. IV. art. 2 —: *Oculus corporeus de potentia Dei absoluta potest videre corpus Christi in Eucharistia, non tamen modum quo existit. A praví o tomto mínění, ne že by jeho opak byl pravdě nepodobný, ale že jeho vlastní názor je mezi thomisty obecnější a se svatým Tomášem shodnější.*

** Viva je v této otázce ještě silnější nežli Billuart, ač doznává, že jeho mínění je méně obecné. Para. VII, Disp. 4, Quaes. 7. Circa tertiam difficultatem, docent communius, Christum, prout est in Eucharistia, non posse naturaliter agere, ac pati, videre, aut videri, nec gravitare, aut seipsum vel alia corpora movere; eo quod careat extensione partium extra partes requisita ad hujusmodi actiones. Dico tamen cum Nominalibus Okamo, Gabriele, Majore, necnon cum Martinonio, Arriaga, probabile esse, quod possit naturaliter Christus sub speciebus haec omnia praestare, perinde ac si haberet ubi locationem circumscriptivam. A jde tak daleko, že činí tento závěr: Hinc fit quod Christus Dominus, praecisa dote impassibilitatis, quam habet, quatenus Beatus, posset prout est in Eucharistia, calefieri naturaliter ab igne propinquo.

Zákonem této Svátosti je, že jakmile svátostné způsoby přestanou existovati, přestane existovati tělo Páně pod nimi se nacházevší. Kdyby tudíž měl porušiti způsoby a ukázati se jako opravdové dítě, s akcidenty dítěte a v postavě dítěte, přestal by býti ve Velebné svátosti, a hostie, z níž takto vystoupil, přestala by býti mocí jeho vlastního zákona Velebnou svátostí. Ve zjevení tom není tedy sám náš Pán.

A zase, kdekoli je Tělo Páně, je pod jedním ze dvou způsobů, buďto ve svých vlastních způsobách v nebeské slávě, anebo bez dimensí pod svátostnými způsoby, a pod svátostnými způsoby se nachází tak, jak byl v den, kdy vstoupil na nebesa. Kdyby se tedy zjevil jako opravdové dítě, zjevoval by se pod třetími způsoby, a to je nemožné. Kdysi byl dítětem, ale nyní jím není, ani ve svých vlastních způsobách v nebi, ani pod způsoby svátosti; neboť kdyby byl pod svátostnými způsoby jako dítě, byla by zbořena celá pravda o Svátosti; a ona se přednostně nazývá svátostí pravdy. Ve zjevení tom tedy není přímo náš Pán.

Ještě dále — cokoli je v Nejsvětější svátosti a pod způsoby, nachází se tam mocí konsekrace a přepodstatnění. Toto dítě, které je viděno se svým tělem a krví, nebylo nikdy proměněno v tělo a krev Kristovu. Není zde skrze konsekraci a není tudíž opravdové. Ve zjevení tedy není sám náš Pán.*

Jak se to tedy událo? Jsou dva druhy zjevení, a oba pravé, nadpřirozené a božské, výtvor Boží.

Především může Bůh svou absolutní mocí způsobiti takový vjem na smysly svého služebníka, že zatím co jiní vidí obvyklou bělost, okrouhlost, tenkost a kvantitu svátostných

* Theologie těchto zjevení ve Velebné svátosti není snad nikde lépe podána než v následujícím odstavci Vivově (Disp. IV, De Euch., ques 7): *Notandum hic, apparitiones Christi in Eucharistia multipliciter contingere posse, easque semper esse miraculosas, si Christus non appareat sub ea confusione membrorum explicata. Possent autem primo contingere, si singulae partes corporis seorsim emittant speies suas, ita ut in una parte appareat solum caput, in altera solum collum, etc.; secundo si Christus novam praesentiam circumscriptivam assumat, ut se praebeat videndum. Tertio, si immutetur potentia visiva per productionem miraculosam speciei exprimentis corpus Christi. Quarto si immutetur medium, ita ut causet speciem impressam corporis Christi. In his autem casibus nulla haberetur deceptio; quia per huiusmodi miraculosas apparitiones Deus solum intendit confirmare veram praesentiam Christi in Eucharistia: sicut Christus Dominus non dicitur deceptisse discipulos euntes in Emmaus, quando apparuit sub specie peregrini.*

způsob, tento služebník patří na krásný zjev betlemského dítko, představený mu božskou vůlí; a není to žádný klam, neboť, jak praví svatý Augustin, fikce, která se vztahuje k vyznačení, neznamena faleš, ale zobrazení pravdy.

Nebo zase, je-li vůle Boží, aby celý zástup zřel toto vidění, může se Bohu zalíbiti, že místo zázračného ovlivnění lidských smyslů změnil všechny akcidenty hostie kromě její kommensurální kvantity, jež je základem a oporou všech akcidentů,* a může je proměnit v toto zjevení; tím nejsou zákony Svátosti měněny, falšovány nebo podstatně porušeny, a dimense zůstávají nedotknuty. Z toho následuje, že toto dítko není předmětem božského uctívání. Ani kdyby krev stékala z hostie, jak se stávalo, a byla uchována, nemohli bychom na ni pohlížeti jinak, než jak bychom pohlíželi na šat, třásně nebo opánek našeho Pána. Nemusili bychom padnouti na kolena a uctívati ji, jako bychom musili učiniti kapce krve vymrštěné z důtek nebo ssedlé na trnové koruně v *triduu umučení*, nežli ji Kristus Pán znovu na sebe přijal velikonocního rána.** Tudíž jako objevení se těla a krve je ohro-

* Toto je thomistický názor a je uváděn andělským učitelem jako zmenšující počet zázraků v transsubstanci. Jsou však velmi silné důvody proti mínění, že jiné akcidenty jsou udržovány v kommensurální kvantitě, a nebyl jsem s to přesvědčiti se o pravdě thomistického názoru.

** Proti tomuto znění byly námitky, jako by jím bylo učeno, že drahocenná krev zůstavší na nástrojích umučení by měla být uctívána božskou poctou. Nutno si však povšimnouti, že v tomto textu jasně pravím „v třídním umučení“. Nejobecnější učení theologů chápou takto:

1. Ze ne všechna krev prolitá v třídním umučení byla při vzkříšení znovu přijata.
2. Ale že všechna, kdekolí byla, zůstala po dobu tohoto třídní spojena s Věčným Slovem.
3. Ze tedy, jsouc takto spojena, měla být všechna uctívána božskou poctou.
4. Ze ona část krve, jež po vzkříšení nebyla znovu přijata, ztratila svůj vztah k svatému člověčenství a přestala být spojena se Slovem.
5. Ze jí tudíž náležela nižší pocta.
6. Ze tedy krev ze zázračné Hostie, ačkoli hodna jisté pocty, není vůbec drahocennou Krví.

Text z De Luga, De Incarnat, Disp. XIV, cect. 5: In illo triduo totum corpus, quale tunc erat, unitum erat hypostatice Verbo: ergo licet sanguis etiam haberet aliquid superfluum, quod in resurrectione relinquendum esset, adhuc in illo triduo totus sanguis unitus erat Verbo... Eodem modo, licet non omnes et singulae partes huius sanguinis effusi deberent resurgere, omnes tamen debabant habere jus intrinsecum, et unionem immediatam cum Verbo, quia hic sanguis erat tunc ille, cui debebatur resurrectio sanguinis ejusdem moraliter cum isto... Ad hoc autem ut moraliter sit pars sanguinis Christi, non requiritur

mujiím svědectvím pravdy o Velebné svátosti, tak tato zjevení dítká jsou vlastně znakem, zobrazením jejího ducha, znázorněním její sladkosti a odhalením směru pobožnosti, kterou vzbuzuje. O Velebné svátosti můžeme říci, že je květem, ale květem tím není mučenka, nýbrž útlounká, bílá ozdoba našich živých plotů, kterou venkované na severu Anglie nazývají hvězdou betlemskou.

Kapitola sedmá.

Květy oltáře.

Pobožnost k svatému dětství a k Velebné svátosti má tudíž jednoho a téhož ducha. Vzniká otázka, jaký je ten duch, čili jinými slovy, jaké jsou zvláštní květy a ovoce, jimiž se tyto pobožnosti projevují v duchovním světě, a jaké jsou zvláštní milosti, jimiž jsou obdařeny. Všechna tajemství Páně plodí v nás určité ovoce, a jednotlivá tajemství se liší větší nebo menší měrou, v které ovoce to přinášejí. Tak na příklad nemůžeme upínati své oči a srdce k některé složce Vtělení, aby v nás zároveň nezapůsobil královský duch umrtvování a sebeoběti. Ježíš je za všech okolností a pod každým hlediskem učitel pokání a umrtvování. To doprovází všechno jeho učení. To každá jeho lekce předpokládala a k tomu se vracela. Neprijme-li někdo svůj denní kříž a nenásleduje tak Ježíše, nemůže ho následovati vůbec. Také nestačí umrtvování, jež přichází toliko zvenku. Musí býti též takové, které si člověk sám vyhledává. Rovněž nestačí jen vnitřní umrtvování, které se týká vůle a citů; také tělo musí trpěti. Musí býti tělesné umrtvování, má-li účinnost Vtělení přejíti do našeho umrtvování vůbec. Neboť ačkoli je vnitřní umrtvování samo o sobě cennější, přece v nynější době pro zhýčkanost

conjunctio physica, sed moralis . . . Hinc ergo est quod priores illae guttae to horto effusae debuerunt retinere unionem cum Verbo, et poni ex vi verborum in calice, quia adhuc non intelligebantur separatae moraliter a reliquo sanguine Christi, ut non significarentur per sanguinem ipsius. Post resurrectionem vero resumpto sanguine sufficienti, illae guttae relictas jam non erant amplius sanguis Christi, quia status gloriosus reddebat illas alias partes separatas jam, non solum physice, sed moraliter etiam a sanguine Christi . . . Sic toti sanguini mansit unitum Verbum, quia sanguis ille reassumendus erat, licet non singulae ejus partes essent reassumendae.

života a pro mnohé pohodlné vynálezy zdá se potřebnější trvati na vnější kázni, už proto, že bez ní cvičení vnitřní bývá klamné. A umrtvování, pokora a tichost jsou květy všech pobožností k tajemstvím Páně. Ty květy pak, které se zdají náležitě když ne výhradně, tedy obzvláště svatému dětství a Velebné svátosti, jsou tyto patery: radostivost, klanění, vděčnost, prostota a skrytý život.

1. Bylo moudrou myšlenkou P. Lombeze, zvláště když zkoumal předmět „Vnitřního pokoje“, že připojil své doplňující pojednání o křesťanské radosti; aniž bylo bez neomylného vedení, že svatý Pavel uvádí radost mezi prvním ovocem svatého Ducha. Neděje se zajisté žádná újma kajícímu rázu vyšší svátosti, pravíme-li, že radostivost je jeden z nejdůležitějších živelů duchovního života. A velmi známé jsou případy, že mnohé osoby byly brzděny ve velkých činech neb i odvráceny od svého povolání z nedostatku radostné mysli. Praví se, že na této naší planetě byla epocha, kdy z množství kysličníku uhličitého růst vegetace byl velkolepě bohatý, rychlý a obrovitý. Rovněž tak je tomu v duchovním životě, když všechno dýše svatou a nadpřirozenou radostí. To je ovzduší hrdinných ctností. Snad i my jsme měli údobí takové veselé mysli, ale nyní jsme o ni přišli, protože jsme neodpovídali dané nám milosti, a když pohlížíme zpět na to, co jsme činili a čím jsme byli, skoro nám připadá, že jsme byli „obry v tehdejších dnech“. Skutečně se zdá podle založení naší přirozenosti a ještě více podle zákona milosti, jenž je zákonem synovství a nikoli služebnosti, že radostnost je takřka nezbytná podmínka šlechtného, trvalého působení. Je velmi těžké pěstovati nějaké cvičení, ač jinak snadné, když je založeno toliko na přirozeném podnětu, neboť pro nevyčísitelnou slabost naší přirozenosti se nám stává stálou námahou. A proto svátosti, které na tuto naši slabost a únavu povzbudivě působí, jsou v pravém slova smyslu zdroje radosti a sladkosti našemu lidskému srdci.

Vizme na příklad modlitbu, a ptejme se na zkušenost zbožných osob, a ony nám odpoví, že obtíže privilegia vnitřní modlitby jsou tak veliké a tak nepřemožitelné, a to, co se jí staví na odpor, tak mnohonásobné, že toliko duch radostnosti pomáhá člověku, aby vytrval, vítězil a razil si cestu k vyšším a vyšším stupňům dokonalosti. I vnitřní zkoušky většinou bývají — vyjímajíc určité přechodné zjevy u svatých

— doprovázeny radostí, ač bývá velmi skryta a dává se často pociťovati jen tak málo, jak je nutné k jejímu úkolu. Je věru pozoruhodné u těch duchovních spisovatelů, kteří se nejvíce vyznačují nadpřirozenou prozíravostí a hojnou měrou daru rady, že jsou velmi opatrní, aby nebrali na lehkou váhu citovou pobožnost a sladkost v modlitbě, a jen velmi zvolna připouštějí, že odnětí jich je v tom či onom případě mystické působení Boží a nikoli spíše trest za nevěrnosti v duchovním životě. Dávati útěchu je mnohem snadnější než napomínati, a není divu, že mnozí duchovní rádcové si ji oblibují, zvláště když shledávají, jak tomu u nich je, že nezištné duše, hledající skutečně jen Boha samého, jsou tak úžasně vzácné. Tak se stává, že mnohé duše k své vlastní škodě odcházejí ze zpovědnice téměř hrdy na odnětí citové pobožnosti, což, jak jim bylo řečeno, znamená u nich jakousi zvláštní činnost Ducha svatého, ačkoli ony potřebují, aby byla přiložena sůl a ocet na jejich rány, které jim způsobilo snad přílišné mluvení nebo záliba v radovánkách, žízeň po chvále nebo lehkomyšlnost, s jakou vynechávají duchovní cvičení, nebo jejich drobné ostrosti v domácím kruhu. Nelze dost často opakovati, že pro svatý sebezápor není žádnou ctí mysliti nebo mluvití povrchně o sladkosti, balzámu a vůni, jež dává duchovní radost.

Laskavost a mírnost jsou vlastnosti, v nichž máme svého Pána podle jeho přání nejvíce následovat. A jistě si všimneme, když se díváme na vzdělávání jiných, na své posvěcování a na oslavu, kterou má náš život vzdávati Bohu, že důležitostí se nemůže nic řadit před uhlazené způsoby a přívětivé jednání vůči jiným. „Odpovídej mírnými slovy s vlídností“, praví mudrlec, „a nenechávej v duši žádnou trpkost; budeš tak poslušným synem Nejvyššího a on bude míti s tebou soucit větší nežli matka.“ Je všeobecně známo, že radostivost nám nejvíce napomáhá pěstovat tuto žádoucí laskavost k jiným. Jsme-li radostné mysli, všecko je nám vhod. Nic nás nepřekvapí a nezbaví naší ostražitosti. Nelaskavý výklad činů a slov jiných lidí se nám zdá nemožný a opustila nás naše pohotovost činiti příkré úsudky a neodůvodněně podezřívati. Ať jsme přivoláni k jakékoli povinnosti, ať se dostaví netušené zklamání, ať nás přepadne náhlý popud k podráždění, vše nás najde klidné. V naší duši není žádného stínu, v němž bychom mohli mrzutě sedět, neboť milost

radostivosti je tak universální jako silné slunce za pěkného dne.

Jsou-li kořeny stromku tak pevně vklíněny do tuhé hlíny, že vítr jimi nemůže pohnout, stromek neporoste a sotva se přioděje listím. Je-li jeho kmen k podpěrné tyči nadměrně přitažen a sevřen, nemůže mohutnět. Stojí-li v hustém osazení, nemohou se jeho větve rozvíjeti a dávati milý stín, on pak roste vytáhle, neduživě, bez půvabu. Tak také duše, nemá-li dostatek svobody. V přčetných povinnostech a rozličných zaneprázdněních nemůže učinit pro sebe místo. Opo-ry se stávají překážkou, svátosti formalitou, horlivost úzkostli-vo-stití, a pořádek pravidel a zvyku místo aby byl snadným rozmachem, zvrací se v pouto a malomyslnost. To vše pochází z nedostatku svobody ducha, oné svaté nadpřirozené vol-nosti, která jediné může spojití zdánlivě neslučitelné vlast-nosti duchovního života, brzdící důvěrnost lásky bázní Boží a sdružující s ochotou křesťanské služby, jež je pohotově kdykoliv žádána, přesné a věrné podrobování se jhu před-pisu a zachovávání řádu. Je to však jen radostnost, která může dáti tuto svobodu ducha. Není žádných cest suchých a upravených, kterými bychom k ní došli, není žádných ro-zeznatelných stupňů, abychom k ní po nich stoupali, nemáme žádného receptu na její získání. Je to duch, instinkt, genius, nevymezená milost. Vskutku je to činnost duchovní radosti, výsledek radostivosti, co radostí je a co ji v asketickém životě působí.

Ale to vše není jediný prospěch radostivosti v duchovním životě. Celá naše asketická výchova na ní spočívá. Pěstujeme v srdci radost, abychom se jí živili a vychovávali, a pěstujeme kázeň, abychom zvýšili svou radost. I trest, když překonán, přináší radost, radost, které by bez trestu nebylo; a čím kázeň rozsáhlejší a přísnější, tím radost-citelnější a dětštější. Nepraví to každý, kdo užívá nástrojů pokání? Samoláska je bláto, nečistota, uvěznění, chudoba, stísněnost, špatný vzduch duchovního života, a umrtvování je naše odpoutání od toho všeho. Jaký tedy div, že je tak radostivé? Či jsme snad jako Galatští, že jsme začali dobře a běželi statečně, a nyní kulháme, jsme unavení, zatrpklí a bez lásky na své cestě? Ráno svítilo při našem rozběhu a bylo osvěžující; rosa byla na trávě, vítr pohrával listím, a nyní je horko, prach, nepří-jemno? Nikoli, není tomu zcela tak. To není úplný výkaz.

Začali jsme s rozličným umrtvováním, ale upustili jsme od něho. Stále se chystáme je obnoviti, ale nikdy se k tomu nedostáváme. Chvillemi se rozhodujeme tak činiti, ale pak ztrácíme odvalu. Chápeme se důtek, ale nemáme v pěsti žádné síly. Upevňujeme řetízek, ale buď nám není dobře, anebo jej nelze dobře skryti, a konec konců je to takové chatrné pokání, tedy je odmítáme.

Jindy se rozpomínáme, kolik je tomu let, co jsme se obrátili k Bohu: podle všech pravidel a duchovních knih máme býti nad nezbytnou úrovní tělesného umrtvení a vcházeti do sféry askese čistě duchovní, kdy askesi tělesnou pěstujeme více ze zvyku, pokory a lásky nežli z nutnosti. Ó duchovní knihy! Co všechno máte zodpověděti! Jako kdyby asketický život byl rozstřihán a rozdělen mezi rozmanité stavy a jeviště, kterými musí každý projíti, a to předepsaným krokem, takže my a naši rádcové můžeme jen nahlédnouti do svých knih, jako když cestující nahlíží do svého „průvodce“ a může říci, kam až došel: podle mapy jsem nyní zde a zbývá mi ještě tolik a tolik mil za takovou a takovou dobu; zrovna co vypočítavý spěch slibuje dokázati. To působí v askesi divočinu. — Ale my jsme přišli o svou radost a nyní vidíme, že se bez ní nemůžeme obejít. Samoláska opět postoupila a vnitřní rozklad nás nepálí. Lék je však dosti jednoduchý. Vraťme se k tělesnému umrtvování. Nalomme své tělo a nechme odtéci trochu krve, a budeme šťastni. Jsou-li svatí tak bodrými výhonky a řeholníci a řeholnice nevysvětlitelně veselými stvořeními, je to prostě proto, že jako svatý Pavel svá těla trestají a v služebnost uvádějí. Kdo chce býti radostné mysli, musí se nejprve umrtviti, a ten, kdo je umrtven, je již vesel radostí, která je původu ryze nebeského.

Takové jsou asketické výhody a plody radosti. Jak velice se nám radosti nedostává, vidíme na obtížích, které se jí staví v cestu v naší době a v našem místě. V tom není žádného omylu. Naše doba je proti radostnosti srdce. Náš život je zatížen hmotnými zájmy a křiklavým triumfem materialismu. Svět se dostal na šikmou plochu a na té se šine dolů s překotností, která se dotýká každého z nás. Také Církev je tím zasažena a se sklíčeným srdcem trpí veškerou touto závratností a nevázaností. Není času býti rozvázným, klidným, pokojným; nemůže tedy býti žádné radosti. Kromě toho nám vadí množství zaměstnání. Všichni máme dvacetkrát více

práce, než jí můžeme dobře vykonati, a desetkrát více, nežli jí můžeme zastati. Jak to vše mluví o modlitbě, o tichém postání a pokleknutí k přípravě na přijetí svátostí, o čase věnovaném užitečné přehlídce minulého života, o častém a dlouhém spočinutí duše u Božích dokonalostí? Ach, požadavky života vzrostly v nynějších dnech zcela neúprosně. Do jejich vleku upadáme den co den a zřídlo radosti nikdy předtím nekleslo tak nízkou. Úsměv volného srdce a přímé, upřímné oči nezatíženého svědomí, jak ty se srovnávají s tvářemi, které potkáváme v zástupech zrána na londýnském dláždění, když se pohybuje proud těchto ctitelů směrem k City do chrámu světské činnosti?

Povaha naší země je naší radosti tak osudná jako nynější doba. Ach, to nesvaté vzezření zdejších tváří, jak je smutné! Celý život je úsilím o vlastní cestu hustým zástupem, kde také každý jiný bojuje o svou cestu týmž směrem. Přeplněná plocha tohoto ostrova je jako paluba potápějící se lodi. Není zde pořádku, je tu jen málo naděje, tisíc výkřiků a končina marné námahy. Jen jeden zákon je uznáván, jen jedna moc má navrchu, a to je sebezachování. — Máme úspěch, ale netěšíme se z něho. Pohlcuje tolik, že do svého víru vtahuje všechny ty, kteří jsou od něho dále, zrovna jako ty, kteří jsou blízko. Vír ten je pociťován v seminářích a obáván v klášteřích, i když jsou od bursy tolik vzdáleny. Merry England! Radostná Anglie! Jaká nyní ironie v tomto starém, historickém názvu, jenž svědčí, jako tak mnohé jiné památníky, o radostivosti staré víry a mateřské Církve! Nyní nemáme žádné radosti kromě oné hrozné, kterou pociťují ti, kdož milují nebezpečí a svévolně se do něho vrhají. Máme radost jistého druhu, ale ta spočívá ve vzrušení a v intenzitě horlivosti pro všechny možné účely, jenom ne pro Boha.

Okolnosti, za kterých také my katolíci jsme vtahováni do tohoto víru, rovněž se staví proti zdravému pěstění křesťanské radosti. Sousedství bludu zatemňuje, mrazí, svírá, a my nemůžeme uniknouti z jeho otupujících účinků a následků, které jsou v této zemi stále našimi nepřáteli, když ne jedinými, tedy nejhoršími. Odtud také pochází, že my sami nejsme vždy takoví, jací máme býti. Býváme také sklíčení svými vlastními nedostatky a nedokonalostmi; není vždy v naší moci je napravit, a přece se zdají volati do nebe, jako by byly tak mnohým pohoršením. Nebo býváme malo-

myslni, a není ani jinak možno pro trvalou nenávist a před-sudky vůči nám, ježto denně musíme snášeti potupu, ne-upřímnost a nestoudné nepravdy, a to i od lepšího druhu svých protivníků; trpíme neúprosnou přemírou práce, vysilující ubohostí své izolace a stálými mučivými překážkami, které se zdají skoro vítěziti, ježto naše práce a nesnáze se nezvládně rozrůstají, právě když jsme se domnívali, že jsme svým nadlidským úsilím nasytili jejich hlad, zkontrolovali jejich sílu a je opanovali.

Ale proč mluvím o těchto překážkách radosti? Protože míním, že obtíže pěstění této milosti mohou býti ukazatelem její důležitosti a potřeby. Pobožnost k Velebné svátosti poskytne nám dar, kterého velmi potřebujeme, poskytne nám milost radosti v Ježíši Kristu.

2. Dále je nám zapotřebí adorace, a to je druhý květ spojitě pobožnosti k Velebné svátosti a svatému dětství. Duch bludařství a duch světa jsou oba duchem povrchnosti a lehkomyslnosti, duch Církve však je duchem klidné vážnosti a hlubokého, důstojného klanění. V heretických a rozkolnických společnostech se stává i uctívání Boha buďto formálním, chladným a nevýrazným, nebo vulgárním, hrubým a opovržlivým. Tomu oběmu čelí duch katolické pocty Bohu. Nyní se podívejme na svět, změřme doby, zkoumejme jejich vývoj a příznaky: a zda je myslitelné, že by i stavitelé nádherného Babylonu byli měli méně smyslu pro klanění se Bohu, méně z genia bohopocty, než lidé nynějších dnů? Byla kdy Boží práva tak zúžena? Byl kdy svět tak bez kvasu pobožnosti? Byla kdy samostatnost satanova království zpupněji zajištěna nebo zhoubněji triumfující?

To však poznáme lépe, budeme-li nejprve zkoumati ducha adorace a uvidíme-li, v čem spočívá. Možno říci, že zahrnuje v sobě sedmero vidění Boha.

Předně vidí Boha všude. Žádný kout není tak tmavý, žádné zaměstnání tak nevhodné, žádný zájem tak zcela světský, aby duch adorace v něm neviděl Boží působení a aby tam nepoklekl a se neklaněl. Hospodinova je země a náplň její. Tento duch neuznává panství zla nikde, nikde nepřipustí ďábla k sobě neb do svého majetku, nepopustí mu žádné půdy, ale všude zasazuje Boží korouhve a všude dává ve známost universální Boží suverenitu.

Za druhé duch adorace vidí Boha všude velikého. Poznává vnitřní velikost veškeré jeho činnosti a všeho toho, co dopustí. Vidí, že Bůh vše posvěcuje a že jeho přítomnost je velkolepá. Tento duch adorace nečiní se světem žádných kompromisů. Ničeho se nevzdává, protože v jeho očích není nic tak malého, aby se mohl odvážit to vydati neb vyměnit; Bůh se toho dotkl, a hle, věc ta nabyla důstojnosti a nezměrnosti a přerostla všechen pozemský prostor. Tím způsobem může duch adorace činit světlo z ničeho.

Za třetí vidí Boha tak, že jej všude oceňuje. Bůh je v jeho očích nejen velký ve všem, ale je velikostí všeho. Je také hodnotou všeho a drahocenností všech věcí. Klade na Boha takovou váhu, že necení nic než jeho. A v tom je jeho potěšení, že vidí, jak bezcennost všech stvořených věcí nádherně osvětluje cenu, jedinou cenu, vynikající cenu Boha a všeho, co je Boží.

Za čtvrté vidí všude nejprve Boha. Bůh je první předmět, jenž všude zaujme jeho oko; a nevidí-li ho, snad pro nějaké zamžení oka samého, hledá jej a nemá klidu, nedbá ničeho jiného, pokud jeho nenalezne. Potom si vykládá vše, co na Bohu vidí; zkoumá nejprve jeho vůli, hledá nejprve jeho království, stanoví nejprve zákony pro jeho zájmy; a pokud to vše není učiněno, nedbá žádné výšky a žádné míry čehokoli, co by na místě tom mohlo býti.

Za páté vidí Boha všude naposledy. Neukončí žádnou povinnost, aby nedohlédl, zda Bohu bylo dáno vše, co mu náleží. Neopustí žádné místo, aby se nepřesvědčil, že Boží práva jsou zabezpečena. Když je vše vyčerpáno a dokonáno, vidí ještě Boha v prázdném chrámě. Přes závoj všech jiných věcí a po rozptýlení jejich víření je jeho přívětivé oko stále, až do posledka, upřeno na Boha, jenž je konec, souhrn, celek a výsledek všech věcí.

Za šesté ho vidí všude nablízku. Duchu adorace je Bůh vždy při ruce. Bůh se ho dotýká, drží ho a dovoluje, aby se o něho opíral. Má vždy pohotově pomůcky k Boží oslavě; minulé dílo, nynější dílo, otevřené rty, sklopené oči, vztáhnutá ruka, vše může Boha velebiti ihned a stále, protože je vždy vedle něho. Neztrácí žádný čas jeho hledáním a nepočítá se žádnou námahou. Malé detaily za samoty každé hodiny jsou vesměs svátostmi, skutečnou přítomností, protože Bůh je v nich.

Za sedmé vidí Boha všude zasahujícího. Bůh mu není modlou nebo obrazem, nějakým příhodným předmětem vnějšího zbožňování, kterému se může pokloniti a před ním pokleknouti, a potom jíti dále podle své vůle a svou vlastní cestou. Modlitba v stanovenou hodinu, kadidlo ráno a večer, to, když jen to, je s hlediska adorace ubohé. Jeho očím je svrchovaná vláda a moc Boží podstatou a bytností všech věcí, které existují. Proto zbystřuje svůj zrak, aby viděl Boha, jak všude působí, jak si činí nároky a zajišťuje svá práva každou hodinu, jak klade svou ruku na všechny věci a razí na ně svou značku, a jak stále trvá na tom, aby mu lidé aspoň v srdci a vzezřením vzdávali veřejný hold i za ten vzduch, který dýchají, a za samu krev, kterou žijí. Duch klanění neví nic o zahálující Prozřetelnosti: uctívá důstojnost a láskyplnost Pána Boha, tkvící v tomto nepřetržitém jeho působení, a vzhlíží k Bohu vždycky jako dítko k otci, když se stezky rozcházejí, až Boží ruka jemně a toliko pro bdělou lásku pozorovatelně ukáže směr, jímž se má bráti.

To bylo sedmero vidění Boha. Blažen, kdo má dar patřiti na ně po celý život! Jeho cesty budou bezpečné a jeho srdce v nebeském pokoji!

Nyní se podívejme na svět a vizme, jak se v něm chová společnost životných bytostí, uvědoměle životných, vůči svému Stvořiteli, do jaké míry je jeho vůle jejich pravidlem, jeho krása jejich magnetem, jeho chvála nebo hana jejich měřítkem pravdy a nepravdy, jeho sláva jejich odměnou. Boží sláva, nutno pamatovati, je v nepřetržitosti a universalitě Stvořitelových zásahů; a hold jeho tvorů je uznáváním jeho práva k zásahům. Jak planá se zdají tato slova! Co jim ve světě vůbec odpovídá? Jak dalece je chování lidí zrcadlem jedné živé Bytosti ve třech božských osobách?

Literatura je květ a krása lidského intelektu; a čím je Bůh literatuře nežli nanejvýš ozdobou?

V umění je krása, v dramatu pathos, v poesii vznešenost a v historii obdiv, ale nikoli podle Božích zákonů, nýbrž způsobem proti jeho výslovnému zákazu.

Místo, které literatura Bohu vykazuje, je estetické, scénické, divadelní, a nic více.

A filosofie připouští Boha jakožto prvek úvah a výpočtů v jeho vlastním světě, a spíše jakožto sílu rušící nežli jinak. On je obtíží, s níž nutno počítati, a námitkou, na niž nutno

odpovědět, a běda, filosofii více méně dráždí, když se setkává s touto obtíží nebo námitkou!

Věda se jím zaměstnává, ale ignoruje jeho osobnost, jeho život, jeho povahu. Jedná s ním jako se zákoníkem, jako se starobylym rukopisem nebo s vykopaným zkamenělým velezvěrem, jako s věcí, příčinou či silou, jejíž zbytky se projevují v podzemí tvorstva.

Politikové mají svůj vlastní názor o Bohu. Mají jej asi za něco takového, jako jsou oni sami: obávaní svou hrubou silou nebo svou obratnou diplomacií, jednou jako barbaři a po druhé jako pochlebníci a chytráci. On je v jejich očích vladař velmi vzdálený, který má sotva právo dostati se na politický obzor nebo zasahovati do pěkně upraveného rozdělení moci; je jim jako orientální šach, velmi vznešený a velmi vážený, s kterým však není přímo co činiti, leda když se při nějaké příležitosti vyměňují dary v jejich prospěch. Tak jej tedy politikové uznávají za existujícího a mocného, za toho, jenž může býti přibrán k poradě, když má právo o něco se zajímati. Ale nezdá se, že by se to dělo příliš často.

Společnost ho má více méně za jakýsi nástroj odměny a trestu, který sice neodpovídá celému dílu vlády a pořádku, ale je povšechně důvěryhodný a snad nezbytný.

To je názor světa o Bohu, paterý pohled na všemohoucího a životodárného Stvořitele!

Ale jak si stojí náš vlastní duchovní život v poměru k onomu sedmeru katolickému klanění? Nemluvím o našem zapomínání na Boha, ale o našem jeho uznávání. Máme dostatek bázně, úcty, tichosti, obdivu, pokory a tudíž také dostatek lásky a pravé důvěry k Bohu a oddaného v něm zalíbení?

Poslyšme Sirachovce, onu kapitolu, jež začíná slovy „Všeliká moudrost je od Pána“, a pozorujme, zda její hymnická mluva přiléhá k naší obyčejné pobožnosti: „Bázeň Páně je sláva a chlouba a veselí a věnec plesání. Bázeň Páně oblažuje srdce a dává veselí a radost a dlouhý život. Bojícímu se Pána dobře je nakonec. V den svého skonu dojde požehnání... Koruna moudrosti je bázeň Páně, přináší úplný pokoj a zdraví.. Kořen moudrosti je báti se Pána a její radost jest dlouhověkost... Bázeň Páně zapuzuje hřích, neboť kdo je bez bázně, nezdrží se hříchu, ježto jeho vášnivost bude mu zkázou.“ (Sir. 1, 11—28.)

Taková je líbeznost a sláva bázně Boží, že můžeme skoro říci, že tato bázeň je hlubina lásky. A tu se nám vynořuje otázka, jak dalece se náš duch rovná duchu tohoto klanění, zda je trpělivý, obsáhlý, poddajný, hluboký, prozíravý, zralý v úsudku, výmluvný mlčením, důstojný v pokoře, radující se v ponížení. Klanění je nadpřirozený kvas tvora. Nic mu nemůže uniknouti, nic zabrániti jeho vstupu. Každá schopnost a každá mohutnost musí jím býti prostoupena, každý pocit jím zkrášlen, každý čin jím provázen. Má svůj úkol i v našem těle. „Pronikni mé tělo bázní, neboť se bojím tvých soudů“, praví žalmista.

Tento duch adorace se má jeviti v našem rozumu, v našem citění a jednání, v naší lásce. Celé naše smýšlení má býti proniknuto úctou k Bohu. Při studiu, v myšlence, v disputaci, v přesvědčování, při napomínání, když mluvíme i když nasloucháme, naše vědomí se musí stále takřka ohlížeti po Bohu, musí býti bdělé k přijetí pravdy, horlivé k její obraně, bystré v mínění a úsudku o Boží slávě. Neboť když člověk pojednává o věci třeba nejobyčejnější, kde o jméně Božím není ani zmínky, přece je plna Boha, dýchá Bohem, svítí Bohem, voní Bohem, zaznívá Bohem. Mysl, která se stále zabývá Bohem, která se vzpomínkou na něho sytí a pro kterou cíle Boží jsou rychlým závěrem všech premis, ta má svou vlastní moudrost a je na zemi mohutností, jaké se nemůže rovnati ani důstojenství ani genius. K pěstění adorace v našich citech musí býti naše instinkty tak cvičené a jemné a v ruce milosti tak ohebné, aby byly naplněny blízkou, tajemnou shodou s Bohem. Musejí Boha vyciťovati před jeho příchodem a předvídati jej, když ještě není viděn. Musejí neomylně vystihnouti, co je dobré a co nikoli, nevědouce ani proč, ač budoucnost ukáže, že šlo o Boží slávu a že úsudek byl takový, jako by byla soudila láska, pravda a jasné světlo.

Naše jednání musí také býti jako milé tváře klečících soch, s rukama sepjatýma a očima k nebi upřenýma, plné sebezapomenutí a krásné adorace. Každý čin člověka, jehož myšlenky jsou modlitbou a city bohopoctou, je sám o sobě umělecké dílo nadmíru líbezné, daleko předstihující vlysy chrámu nebo starou attickou skulpturu, je to umělecká studie prostoupená samou podstatou krásy hlouběji než všechny posvátné zbytky čarovné antiky. Leč nejen mysl, city a jed-

nání musejí býti pohrouženy v adoraci, i láska musí býti očištěna v jejím kárném ohni. Čím je pokora horlivosti, tím je bázeň lásce. Musíme chovati takovou bázeň, aby naše láska dosáhla nejvyššího nebe, a musíme Boha tak milovati, aby se bázeň stala nezbytností našemu životu lásky. Samy záchvěvy lásky musí býti nerozeznatelné od záchvěvů bázně. Když jsme zlekáni líbeznou smělostí lásky, když je těžko věřit, že Bůh tak velký může milovati tak něžně, když je pro lásku úlevou, může-li se skrýti do nadměrné pokory, když se srdcem pukajícím v slzící naději, že Bůh naše prosby nevyslyší, voláme s Petrem: Pane, odstup ode mne, neboť jsem člověk hříšný — tehdy je naše láska bezpečná, svatá, plná odpočinku a předtuchý věčného sabatu lidu Božího.

Ale jak se toto uskuteční v denním životě? Tímto čtvrtým jednoduchým způsobem: Budeme konati jen nemnoho věcí, přijmeme na sebe jen nemnoho odpovědnosti, převezmeme jen nemnoho díla, zavážeme se jen k nemnoha duchovním cvičením, vše tak, abychom nebyli ve zmatku a měli více místa pro Boha. Jak často nám toto říkal svatý František Saleský, a proč jsme ho neposlechli? Potom, když jizby našeho života nebudou přeplněny nábytkem a my sami svedeni duchovními přívěsky, budeme pracovati pro Boha zvolna, klidně a zhluboka, právě jako pracuje on pro nás, takže nezávislost našeho díla, ba i methoda naší práce bude jeho poctou: a není methoda pro něho více nežli dílo? Co jsou mu naše díla? Prostě nic. Ale naše pracující srdce? Proč ta by mu měla býti něčím, nevím. Ale ona jsou. On po nich touží. On se jich dožaduje. Něžně je zkoumá jako matka tvářičku svého prvorozeného. Konečně to, co takto vykonáme, bude důkladné, nikoli jako socha, viděná Danielem, ze směsi zlata a stříbra, mosaze a hlíny, ale vše veskrze z ryzího zlata iako skutky Ježíšovy a Mariiny, a v jistém smyslu hodno Boha. Nebude žádného spěchu, žádné neúplnosti, žádného lacinějšího příměsku, žádného nepořádku, žádné mlhoviny všedního hříchu, které by obkličovaly jasnou věc a činily z ní spíše vozidlo zla nežli oběť dobra. Nemnoho, zvolna, dokonale — to je dílo klanění.

3. Uvedl jsem vděčnost jako třetí květ naší pobožnosti. Její potřeba je dnes právě tak obzvláštní a naléhavá, jako je potřebná radostivost a adorace. Když naše moderní mysl pročítá životopisy svatých, připadá nám takřka divné, že

u nich nacházíme vděčnost v míře tak vynikající a charakteristické, neboť my bychom ji hnedle nazvali jakousi starou pohanskou ctností. Vděčnost je jedna z příznačných známek všech světců a jmenovitě zakladatelů řeholních řádů a kongregací. Zdá se, že až přehánějí i malá dobrodíní jim prokázaná, a tak je oceňují, jako by se za ně nemohli nikdy odvděčiti. Svatý Filip Neri měl podivuhodně dlouhou paměť pro zcela nepatrné laskavosti. Svatý Ignác je jimi mnohdy zcela zaujat a odkazuje je jako závaznost budoucím generacím svého řádu. Pocta vzdávaná patronům a zakladatelům ve středověku a pozornost Církve prokazovaná jim při slavnostech a na posvátných místech je projevem téže svatosti a ovšem těsně souvisí s vděčností. Teď to není náš způsob. Nastala změna, jež je znamením čehosi vadného.

Ať je to z jakékoli příčiny, vděčnost dnes není moderní vlastností; a jejím zanikáním vzniká jedna z oněch moderních nepravostí, proti kterým musíme býti obzvláště na stráž, když se snažíme vycvičiti své duše podle vzoru katolické svatosti. Mnohým je snad divné, že z ní tolik dělám a že ji pokládám za jeden z květů pobožnosti k Velebné svátosti. Ale její nedostatek je vážná chyba a vychází z povahy velmi neblahé. Kdyby mi byl ukázán člověk, jenž chová v dobré paměti prokázané mu laskavosti, jenž má stále pocit, že je za ně dlužen a své závazky za ně zveličuje, vzpomíná na jejich výročí a oplácí je dvacateronásobně, o tom bych spíše soudil, že se ubírá k svatosti, než kdybych slyšel, že se denně do krve trestá, že spí na holé podlaze, požívá mystického nazírání, že byl trýzněn ďábly a viděl svatou Pannu. Běda, my zapomínáme na deset malomocných, z nichž devět bylo nevďečných. V nynější době samochvály a domýšlivosti jsme jako Ezechiáš, jenž, když mu dal Bůh znamení, neodpovídal, protože jeho srdce bylo povýšené.

Ale podívejme se blíže na důležitost vděčnosti v duchovním životě. Boží milosrdenství je velkým znakem dvou království, přirozenosti a milosti. A vděčnost je odpověď člověka na Boží milosrdenství; a právě jako naše blahovůle k našemu bližnímu je nejlepším osvědčením naší pravé lásky k Bohu, tak vděčnost k našemu bližnímu za jeho laskavosti k nám je jasnějším důkazem vděčného založení nežli vděčnost k Bohu, která je spojena s mnohými jinými mocnými pohnutkami. Když si představíme, že všechno pochází od Boha, tedy

tato dobrodiní jsou od něho; a přicházejí od něho způsobem nejkrásnějším a nejdojemnějším, skrze lidské srdce našeho bratra, které bylo povzbuzeno milostí. Tak je každá laskavost, kterou přijímáme, malým napodobením Vtělení a miniaturou tohoto půvabného tajemství.

Vděčnost je také založena na pokoře, a jak tomu obyčejně bývá, rozmnožuje milost, z které pochází. Hrdinná pokora soudí, že křivda je jediné právo, které jí náleží. Nejmenší laskavost se zdá nepoměrně veliká bystrému a jemnému smyslu naší nehodnosti. Divíme se, že může býti vůbec někdo k nám dobrotiv. Taková pokora míní, kdyby nás jiní znali jako my se známe, že by si musili činit svaté násilí, aby nám projevili i jen běžnou zdvořilost, tak veliké násilí, jako si činili svatí, když líbali vředy malomocných. Svatý František Borgiáš kráčival rychle skrze jatky v nelíčeném strachu, aby se ho řezníci nezmocnili a nezabili jakožto nehodného, aby jej země nosila. Tento poslední příklad se však vymyká naší sféře. O takové pokoře si dovedeme učiniti tak málo pojmu jako o způsobu života, jež vede obyvatel horké Venuše nebo zavodněného Jupitera. Ale ilustruje vděčnost svatých.

Opět, co více rozehřívá srdce k jiným, nežli prokazování vděčnosti? Neláska k dobrodincům se zdá skoro nemožností. Dcery krále Leara byly příšery. Než, pomysleme, jak těžké je milovati někoho, někoho jen jediného, pravou křesťanskou láskou, bez posuzování, bez kritiky, bez kárání, ale omlouvati při něm zlé, zvětšovati dobré, radovati se z jeho ctností. Je to veliké, když člověk má na zemi jednu osobu, s níž takto cítí. Je to nezměrná pomůcka k jeho posvěcování, opravdová hřivna, z níž vydá počet. Pochybuji však, že je častá, aspoň ve své evangelické ryzosti. Vděčnost k dobrodincům je cesta k ní, a nikoli daleká.

Vděčnost je dále výmluvný, přívětivý a přesvědčivý misionář. Působí nejen v nás samých, ale skrze nás činí dobrými a ctnostnými také jiné. Je též příčinou, že dobrodiní, která prokazujeme jiným, se nám zdají tak malá, že toužíme je zvětšiti a rozmnožiti. Zušlechťuje naše srdce a vypuzuje z něho všechny druhy drobné antipatie a žárlivosti, chladné nedůvěry a malicherného soupeření.

Konečně je vděčnost pravý a náležitý stav, v němž se svatý tvor zdokonaluje pod stálým vědomím svých závazků,

kteřé nemůžē nikdy splatiti. Takový je poměř mezi svatým tvorem a Stvořitelem. Zároveň je pravou zhoubou pro všechny zlé a nižší součástky naší přirozenosti, když na nás doléhá vědomí zadluženosti. A je známkou hrubého člověka, že takové závazky neuznává. Obojím způsobem má tedy pocit našeho povinování velký podíl na naší svatosti. Vděčný člověk nemůžē býti špatným člověkem. A bylo by jistě smutné, kdyby v konání a hodnocení této ctnosti měli pohané předčítí učedníky toho vděčného Mistra, jenž se na konci času v nádhře svého soudu rozpomene na čišku studené vody podané v jeho jménu a ji oplatí.

4. Další význačná milost naší pobožnosti je prostota. Ačkoli prostota je z božských ctností nejméně napodobitelná, přece její následování je podstatná část svatosti, a tedy se nám v evangeliu uvádí jako „prostota, která je v Kristu“. Má jeden cíl, hledá jeden předmět, zabývá se jedním dílem, miluje celistvým srdcem. V poměru k Bohu odmítá všechnu složitost, svéhlavost, rozháranost a všechno ulpívání na věcech, a její síla spočívá v jednotě úmyslu a soustředěného úsilí. V poměru k jiným je přímá, milá, laskavá, bez přetvářky, bez neupřímnosti, bez lichocení, beze všeho klamu. A ovšem čím se svět stává přeplněnějším a vyumělkovanějším, tím těžší je udržování prostoty, neboť ona je oblesk bezvadné a neměnní se pravdivosti Boha samého. Písmo nám odhaluje řeči velmi varovnou, jak pronikavě nenávidí Bůh lež. Ale je mnoho věcí, které se nezahrnují do lži, ale které jsou opakem dokonalé krásy prostoty. Je řeč a je mlčení, nehodný souhlas a zatajování, jsou pohledy, způsoby, nejasné úsměvy, předstíraná přehlédnutí, a to vše rmoutí Ducha svatého a smutně pustoší vniternou duši, ačkoli to nejsou absolutní lži.

Myslím, že svatý Augustin to kdesi praví, že ďábel tak záviděl Bohu vlastnictví jeho milovaného Slova, že se pokoušel napodobiti Věčné Plození Syna a vydati ze sebe slovo, které mělo býti s ním soupodstatné, a že tak byla rovnou zplozena lež. Lež je tedy slovo ďáblové, opovážlivé, nečisté a odporné napodobení věčně velebného a jednorozeného Syna Božího. To vysvětluje, proč Bůh tak prudce nenávidí lež. Potom světec či někdejší italský komentátor, v jehož knize jsem toto jednou našel, pokračuje a praví, spíše snad zbožně než theologicky, že Bůh zařadil lež mezi všední hříchy proto, aby tak rozptýlil její panství a snížil její moc, pak

pro její snadnost a nátlak pokušení a z pohrdání k satanově chytrosti. To je postoj jména Páně proti ďáblu, otci lži.

Toto vše může býti doporučeno pozornosti i osob zbožných. Urážejí Boha a činí si škodu nikoli v podobě falše, ale nedostatkem prostoty. Chcete-li býti dokonalí, musíte býti pravdiví až k úzkostlivosti, a klam v šíři vlasu vám musí býti jako míle výslovné nepravdy.

Mnohé osoby se snaží o dokonalost, pěstují vnitřní modlitbu a tělesně se umrtvují, ale dostanou se na mrtvý bod, když si nečiní výčitky pro neupřímnosti zkracující pravdu. Diplomatically obratné řeči a jednání, okliky ze zdvořilosti, nepravé pojmenování věcí, mlčení, když mlčení je vlastně jistou mluvou, to odčerpává svatost a působí, že se svatí hroutí k zemi a maří krásné výsledky každodenní milosti. A někdy jsou tyto šalby tak vyhraněné, že když lidé vycitují, aniž to dovedou vyjádřiti, že u nich něco není v pořádku, probouzejí se takřka k nekulturním teoriím o nevhodnosti bratrského napomenutí, nebo zase míní, že svou nepěknou dvojakost vyrovnají vulgární nešetrností. Ďábel obrací jejich pozornost na všechny strany, jenom ne na správný směr. On vřele miluje ony šalbičky. Jsou jeskyně, kde nachází sympatické temno, i když paprsky milosti nejjasněji září na duši, a tam se skrytě usadí, až nádhera duše vybledne k obyčejné šedi toho, kdo žije Bohu jenom zpola.

Kolem nás je vše liché a neupřímné. Svět byl takový za každého věku, a jak by tím nevynikal v době velkého přepychu a vysoké civilisace! Prostota schází ve všech oborech života. Jak rok po roce uplývá, učí nás zkušenost stále téže veliké pravdě, ač vždy nové, protože zklamání je vždy čerstvé, že totiž i lepší lidé jsou méně věrní, méně upřímní, méně poctiví, méně stateční, méně ušlechtilí, než za jaké jsme je měli. My však stále důvěřujeme, protože nedůvěřovati je něco tak ubohého, že chceme raději důvěřovati a býti zklamáni, nežli nedůvěřovati vůbec. Je to výkřik, jež doba stále žalostněji vydává, jak náš věk pokračuje a vlas šediví, že krása pravdy nás opouští. Neboť je jakousi útěchou věřiti, že mládí bylo zlatou dobou a že svět se od té doby pohoršil. Běda! Pozlátko, kterého postrádáme, tam nikdy nebylo: byl to jen sluneční svit, jež jsme sami vydávali.

Je trpké, musíme-li vytyčovati nedostatek upřímnosti kolem sebe. Nikdo není před svým nejdražším přítelem tím, čím sku-

tečně je. Představme si sami muže, jehož nejvíce milujeme a ctíme. Jak málo o nás ví! Jak málo necháme o sobě znát! Jak mnohé mu dáváme na srozuměnou, co ve skutečnosti není pravda. Hrajeme před ním divadlo. Vážíme svá slova, zveličujeme své sympatie, měníme úsudky, přizpůsobujeme své názory jemu. Za celý svět nechceme, aby věděl, jací vlastně jsme. Celé stránky své povahy skrýváme před ním za oponu. Víme, že jeho úsudek o nás je neprávem příznivý, ale nemáme odvahu uvést jej na pravou míru. Nemůžeme důvěřovati síle jeho lásky před tváří své bezcennosti. Mnohdy se nenávidíme pro tento svůj klam; je tak nepohodlné vědomí, že jsme milováni pro ctnost, když jsme otroky opačné nepravosti.

Když i přátelství bývá takto obvyklé a jakoby nevinně a nevyhnutelně neupřímné, jaké jsou asi méně posvátné vztahy společenské? Sejměme ze společenských styků nepravou chválu jiných a polovědomou a polonevědomou samochválu, a co zbude? Nenávistné smětí příkrého posuzování a nic více. Slovem, kamkoli se podíváme, vše kolem nás je lež a strojenost. Vynucené sympatie, předstírané dojetí, líčený zájem, pokrytecké nadšení, módní obliba a neobliba, nakažlivé napodobování a celý význačný svět konvenční konversace, která nevyjadřuje ani tolik, co by řeč aspoň gramaticky chtěla podati — to jsou složky denního styku uhlazené společnosti. Ale jak dlouho se udrží a pokvetou domácí ctnosti v takovém ovzduší? Pokud se týče jména Božího, hrubá rána by nezpůsobila drsnější překvapení nežli jeho vyslovení v této pěkně upravené a hladce přiléhající soustavě neupřímnosti. Jaký tedy div, že toto hrabivě ohlodávající město, do jehož brlohu se mladé generace postupně vrhají, rok po roce ujídá hodnotu muže a samé srdce ženy?

Leč podívejme se na působení prostoty v životě duchovním. Prostota žije vždycky ve vyrovnaném vědomí své nehodnosti a neužitečnosti. Stále má na mysli, jak vypadá duše před zrakem Božím. Ví, že má jen tu cenu, kterou vidí Bůh, a protože pohlíží na sebe jen s tohoto hlediska, nijak se nesnaží skrývati je před jinými. Opravdu si žádá býti před jinými jen tím a ničím jiným; a rmoutí ji, zdá-li se něčím více. Každý bližní je jí takřka jako oko Boží, zvětšující jeho přítomnost; prostota jedná tak, jako když nás každý vidí, zná a soudí jako Bůh; a neuráží se, že se tak děje.

Tím způsobem, skoro bez přímého úsilí, okruh sebelásky se tak zúžuje, že ona má poměrně málo místa k činnosti, ačkoli nemůže býti nikdy zničena a ustává až v tichosti hrobu. Řetězy ohledu na lidi, které nás v prvních dějích našeho duchovního života jítřily tak nesnesitelně, nyní s nás padají, ježto prostota nás táhne k nezkalenému světlu Božího oka. Není již žádné přetvářky. Nebojíme se, že přijdeme o dobré mínění, protože víme, že žádného nezasluhujeme. Věříme, že jsme milováni přes své chyby a ctěni pro milost, která je v nás, ale není naše. Všechna diplomatická obratnost ustoupila; není, koho bychom podskočili a čím bychom se maskovali. Nikde není stínu toho, že bychom se nějak stavěli na obdiv. Ale nezbytné a sotva vědomě vydávané naše světlo svítí před lidmi způsobem tak zřejmě nevinným a nezamýšleným, že se tak děje k onomu cíli, aby byl oslaven náš Otec, jenž je v nebesích. Kdo by se odvážil mluvit o Bohu, že staví své dokonalosti na obdiv ve svém tvorů? Nikoli, Bůh se skrývá; musí býti hledán a nalezen všemi cestami hlubokého myšlení, v netušeném úkrytu, v tichém odhalení, v líbezném překvapení. Tajenost svatých je příbuzná jejich prostotě. Ale to mě již skoro přivádí k další naší milosti. Nebudu tedy o prostotě říkat již nic více, nežli že nás přiodívá od hlavy až k patě v milostnost Kristovy podoby. Dává nadzemské vzezření všemu, co konáme, a úžasnou přesvědčivost všemu, co mluvíme, a samo naše mlčení a náš klid mají u sebe cosi nebeského, takže zahánějí zlo a obracejí duše.

5. Je ještě jeden květ spojitě pobožnosti k Velebné svátosti a svatému dětství, totiž milost skrytého života. Vyslovili jsme již politování, že přítomnost Boží je ve světě tak málo uznávána, a viděli jsme, že i věci, jimiž se honosíme, toto uznávání jenom zeslabují. Literatura, filosofie, věda, politika a móda, všichni tito činitelé se namáhají obejít se bez Boha a všichni jsou při pomyšlení na něho neklidní, když on nehodlá býti Bohem toho druhu, jak si jejich srdce představuje. S tím má moderní společnost mnoho co činit. Čím více žijeme před světem, tím méně dbáme úsudku Božího. Ostrá záře světského oka je hněvivá a žárlivá a oslepuje nás, takže nemůžeme vnímati tklivý pohled Božího oka.

Není už soukromého života. Žijeme na ulicích a na náměstích, jako činili staří Atheňané, ale nikoli pro chvályhodný důvod, jež měli oni, že jejich domovy byly prosté

a bez přepychu a jejich obloha jasná a krásná, ale že jsme vášnivě zamilováni do popularity. Celá naše společnost se zdá sbírkou samozvaně zřízených soudních stolic, před které je denně volán kdokoli a pro cokoli, i pro detaily z nešťastného domácího života. Veškero lidstvo dalo souhlas k soudní pravomoci nad sebou a nad každým jiným a zavedlo tak veřejné tribunály právě v opak křesťanských zpovědnic. Spolky, ať povahy vědecké, politické nebo literární, ať určeny k vzájemnému prospěchu a občasnému pohoštění, jsou výhonkem této náruživosti zveřejňování. Kluby jsou toho společenským vyjádřením. Veliký počet osob, mezi něž je odpovědnost vlády rozdělena na míru nekonečně malou, vede k témuž výsledku. Rostoucí snadnost rychlé dopravy žene vodu na týž mlýn. A velikým tyranským prorokem toho všeho je tisk a neodpovědná, despotická vláda anonymního žurnalistu.

Toto veliké zveřejňování je nakažlivé a dává vznik malému zveřejňování a duchu veřejnosti, a odtud pochází, že duchovní život je tím zasažen a trpí. V duchovním životě vždycky znamená mluvení ztrátu na síle. Je to jako s párou. Je mocná, když je uzavřena, ale pouhá pára, když je uvolněna. „Královské tajemství“ bývá zneuctěno, když se ho zmocní veřejnost, a přestává býti živlem a pramenem vážnosti. Proto také jen někteří lidé mají dostatečně pevné duchovní založení, aby beze škody obstáli v hovoru o svém duševním životě a o svých mystických zkušenostech. Téměř vždy je vysílí, vede k roztržité modlitbě, nejasnému zpytování svědomí a podlamuje předsevzetí.

Podobně je tomu s dobrými díly. Mnohý pěkný plán byl pokažen předčasným zveřejněním: nejen proto, že to bylo nerozvážené a že povstaly překážky, které mohly býti jinak klidně překonány,* ale také proto, že nás znavila věc, o které jsme mnoho mluvili. Naše síla za řeči vyprchala. Také naše odvaha byla podlomena chladnou a nepříznivou kritikou, které jsme se tak vydali. Tedy částečně proto, že kouzlo novinky bylo setřeno, částečně že nás zdrtila kritika a částečně že nám propadlo zvláštní Boží požehnání, když jsme svůj

* „Dobré dílo rozhlášené před časem je zpola zničené.“ Sv. Vincenc z Pauly.
— „Zájmy Boží se uchovávají v tajnosti Jeho Ducha; vyhlásit je světu, toť vystavit je ďáblu, jenž je může snadno potírat pomocí těch, kteří se dávají vést Jeho zlobou.“ P. de Condren.

dobrý úmysl stavěli na obdiv v záři světské chvály, upustili jsme od svého záměru, zanechali jej právě jen začatý či rozdělaný, aneb jsme vůbec nezačali, a to je vlastně to nejlepší, protože tak je zklamání nejmenší. Naše síla k vytrvalosti vyprchala, když jsme rozhlašovali tajemství.

Rovněž křesťanská láska je v tomto zveřejňování sesazenou královnou. Vše, co je na ní líbezná a nebeská, je pokaženo a znetvořeno; její květ zašel a vůně vyprchala, protože její svatyně byla napadena. Ale to ještě není největší zlo. Metody hříchu a příležitosti k hříchu se množí tím, že o jiných lidech tak mnoho víme a že jsme se přičinili, aby jiní o nás také mnoho věděli. Jazyk je vodomět, který vyžaduje ohromné vodní síly k svému nasycení, a zdá se, že veřejnost jej touto silou vydatně zaopatřuje. My se nejen dáváme na popas veřejnosti, ale chceme také vědět vše o jiných. Odtud pochází, že naše mysl je naplněna takovým houfem podrobností, klepů, pověstí, nárázek, domněnek, výkladů a pohoršení, že jsme sotva s to uvědomovat si Boží přítomnost; a pokud tu jde o naše modlitby, roztržitosti se do nich vtírají s pravidelností tak neodolatelnou, že můžeme předvídati a si vypočítati dobu, kdy už nebude žádné modlitby, nýbrž jen samá roztržitost, právě jako když ony sypké, neúrodné pískové nánosy nemilosrdně narůstají nad ubohými přímořskými vesničkami a nechtějí vydati ani stébla trávy ani vrbového výhonku, který by svými kořeny poskytoval nějaké zabezpečení.

Co z toho pochází, nežli nedostatek velikosti? Vše je tak nízké, tak velmi nízké. Z lásky k veřejnosti, v níž si předstíráme spiritualitu, k tomu dochází. Duše je tak unavena, aby se povznesla k Bohu, tak vysílena, aby mohla dýchat lehký, čistý vzduch Boží přítomnosti, že umdlévá a opírá se o svět, svět činí svým soudcem, odměnitelem a bohem; a ježto svět žije rychle a živí se jako vlaštovka v letu a nestará se o žádnou žeň kromě rychlého výsledku prchavé velikosti, vše se stává kolem nás mělkým, neúměrně vytáhlým, neurovnaným a nejistým; všechno musí spěchat, a tak není času k růstu pravé velikosti. Žádoucí jsou novinky, úspěchy, podívané a smělé výkony toho druhu. Všechny tyto věci jsou v rozporu s duchovním životem.

Je to zlá věc býti na ostrém světle světa, a těžká věc dostati se odtud; a veřejnost vytahuje jako slunce svěžest na-

ších barev, ale nemůže jako slunce dáti barvu květinám a zrání ovoci. Ale přece jsou cesty a prostředky k vysvobození pro ty, kdo se chtějí o ně pokusiti a mají jistou schopnost získati pro ně požehnání.

Odvažuji se nabídnout pět malých pravidel:

1. Měj vždycky jednu věc tebe se týkající v tajnosti, nějaký dobrý skutek, nějakou milost nebo nějakou dobrou vlastnost, o kterých míníš, že by je jiní chválili. Toto jedno tajemství ti bude prospěšné jako nějaká pevnost.

2. Nikdy nesvěřuj jiným věci z duchovního vedení, ani co jsi sám pověděl svému duchovnímu vůdci, ani radu, kterou ti udělil. Zmíníš-li se o prvním, ztrácíš pravý poznatek o sobě, protože zveličuješ, co odhaluješ; a v případě druhém ztrácíš sílu k plnění rady ti dané.

3. Nech, aby ti některé odvětví vědomosti bylo neznámou zemí; musí to být něco takového, co není nutné k náležitému plnění tvých povinností, ale co je tvým zájmem a touhou. Dojde-li k nějakému zápasu, nenajdeš v duši pevnější opory, nežli je tato dobrovolná, sebezapíravá nevědomost.

4. Nikdy nepiš duchovní deník, nedělej zápisy zbožných myšlenek nebo toho, co by nasvědčovalo náboženské autobiografii. Neříkám, že svatí tak nečinili. Ale ty tak nesmíš činit. Kdybys tak jednal, žil bys v kraji snů a představ, a ačkoli tomu nyní snad nevěříš, dospěl bys nakonec k tomu, že bys činil a mluvil pošetilosti, abys je potom zapisoval. Kdybys chtěl vědět, jak zaslepenost psaní deníku je zamotána do každého kořínku a vlákna sebelásky, hod' svůj žurnál do ohně, a poznáš to. Zapomeň na sebe a na to, čím jsi prošel. Bůh si vše pamatuje. To jistě stačí. Když pak tvá vidění, extase a sladké myšlenky o Bohu jsou dobrodiním, bez kterého by se svět sotva obešel, Bůh ti sešle duchovního vůdce, jenž ve jménu svaté poslušnosti ti přikáže, abys je zapisoval. Vyčkej, až tak učiní.

5. Nikdy nerozptyluj nedorozumění, jež o tobě povstalo, pokud jsi na ně klidně nepohlédl třikráte v odděleném čase ke cti Otce, Syna a Ducha svatého, a pokud nejsi jist, že to bude vskutku k Boží slávě. Spíše vzchází Bohu sláva z nedorozumění nežli z jeho rozptýlení. Ale jeho rozptýlení je vždy k naší slávě. Sloučení těchto dvou myšlenek má nás činiti pomalými, opatrnými a vzpírajícími se vyjítí opět

na výsluní dobrého mínění lidí, když jsme byli tak šťastni, že jsme o ně nevinně přišli.

Toto jsou hned i květy i ovoce pobožnosti k Velebné svátosti a svatému dětství — radostivost, klanění, vděčnost, prostota a milost skrytého života.

Co je jasnější, nežli že ze svatého dětství přichází radost. Andělé zpívali; bylo to poselství velikého potěšení. Jsou to, jak je Církev nazývá, radostná tajemství svatého růžence. A co je zvláštní milostí Velebné svátosti, nežli duchovní sladkost a eucharistická radost?

Svaté dětství nás vábí každým krokem ke klanění. Ať Ježíšek spí, se usmívá nebo pláče, ať bdí, je v jeslích, na klíně Panny Marie nebo v náručí svatého Josefa, vždy a v každém tajemství je to Bůh, živý Bůh, a náleží mu úcta a klanění ve všech jeho četných úkrytech. Tak také v Nejsvětější svátosti je ukryt sám velebný Bůh. Lampa hoří, zvonky zvoní, kadidlo se vznáší, koleno se ohýbá, hlava se sklání, mluva zmlká. To vše jsou znamení a symboly, neboť pobožnost k Velebné svátosti je adorací Nestvořeného Majestátu. Klanění je podstata této pobožnosti, nikoli jen její součástka.

A každá okolnost svatého dětství je sama o sobě jasným podnětem k vděčnosti. Nelze ani jinak. Je to jeden z prvních pocitů, které vtělení vyvolává, a při našem prvním spatření Ježíše se vylévá přirozeně. Abychom dokazovali spojitost vděčnosti s Velebnou svátostí, není zajisté potřebí; vždyť se Eucharistie sama právě svým jménem prohlašuje za svátost díkůčinění!

Prostota je vedoucí složka svatého dětství. Chceme-li se státi svatými, musíme se státi dětmi, musíme býti jako betlemské Děťátko. Ale prostota je rovněž velký zákon Velebné svátosti. Není to jen něco posvěceného Boží mocí, je to Bůh sám. Není to vliv, účinek, milost Ježíšova; je to Ježíš sám, osobní zdroj milosti: a proto propůjčuje milost způsobem odlišným aneb aspoň pod odlišným titulem nežli jiné svátosti.

Mluvíme-li o Betlemu a Nazaretě, o hostii a svatostánku, co je to jiného nežli mluva o skrytém životě? Nežli Kristus Pán přišel, svět o ní nic nevěděl. Je to jedna z nových idejí, které vtělení Páně vložilo do hrudi člověčenstva. Je to jeden z nápadných rysů zjevení se Boha člověku. Je to nauka, praxe, pobožnost veskrze katolická. Zdá se, že mizí tam, kde

mizí pravá víra, jako by byla trestí evangelia, která uniká a vyprchává tam, kde jednota Církve byla porušena sebe menší trhlinou.

Takový je poměr mezi pobožností k Velebné svátosti a pobožností k svatému dětství, jak je napovídá praxe církevní a jak je zjevil sám Kristus Pán v tajemných sděleních svým svatým. Obě pobožnosti jsou povahou téměř totožné. Jejich tajemství jsou si tak pozoruhodně podobná, že vyvolávají dojem, jako by jedno druhému bylo vzorem a jako by jedno bylo stínem druhého, možno-li při něčem tak skutečném mluvit o stínu.

Ale jeden veliký, dvojnásobný rozdíl zde vystupuje. Pobožnost k svatému dětství je přesně vzpomínková. Je to láska a uctívání upírající se k minulosti. Tajemství Betlema a Nazareta byla jednou živá a činná. Nyní žijí toliko ve víře. Svět je viděl, slyšel, dotýkal se jich, cítil je. Nyní jsou poesii, naukou, historií, pobožností. Tím způsobem naše uctívání jimi takřka prochází a hledá za nimi Ježíše a v dáli v něm odpočívá. Ale pobožnost k Velebné svátosti je uctívání živé přítomnosti Ježíšovy. Ta zahrnuje v sobě denně obnovovaný úkon, tajemství neustálé a skutečné činnosti, a to zde u nás a mezi námi, opětované naším vlastním hlasem a před našima očima. Mystéria Velebné svátosti žijí nyní a nyní jsou v činnosti. Působí současně s námi. Je to opravdová skutečnost svatého člověčenství našeho drahého Pána, nikoli jen pouhá upomínka na nějakou krásnou věc, kterou by byl vykonal před nějakými tisíci lety. To ovšem dává hloubku a velebnost, vážnost a opravdovost této pobožnosti, s níž se žádná jiná nemůže měřit.

Za druhé, pomineme-li pouhou vzpomínkovou povahu pobožnosti k svatému dětství a představíme-li si, že se toto postupně odehrávalo před našima očima, můžeme proti sobě postavit tajemství Betlema a oltáře; a tu se můžeme odvážit s veškerou uctivostí říci, že moudrost, moc a blahovůle Boží na oltáři překonává to, co učinila v Betlemě. Na oltáři působí ještě podivuhodněji, skrytěji a nebeštěji. Ba, skutečnost, že se taková další hlubina dobroty, taková nová podívaná zázračné slitovnosti sahající v nekonečno a neviditelně, před námi odhaluje, když už úžasná hlubina vtělení se byla otevřela a vydala svůj svět krásy, svá znamení moci, svá zjevení lásky, své mnohonásobné svátostné formy božské milosti, to

zajisté je samo o sobě novým divem, jako vtělení samo bylo novým divem přidaným ke stvoření. U Boha je tomu jinak než u lidí. U těchto tří Božích děl je sláva druhého chrámu větší než prvního a sláva třetího spojuje a převyšuje slávu prvních dvou.

Uchylme se tudíž s velikou vroucností k této Královně svátostí a obnovme svou víru, abychom se podobali Dítku betlemskému. Jak praví de Lugo (I, 1), možno zbožně věřit, ač to nelze prokázat, že za stejných dispoic nám Eucharistie prostě jakožto svátost a svou svátostnou působností propůjčuje v kvalitě i v kvantitě takovou milost, jaká je u jiných svátostí neznámá. Je to jen zbožná víra, skutečnost zná toliko Bůh. Ale nejdůležitější je, že Kristus Pán je zde, a v tom záleží nepochybná přednost této slavné Svátosti. Nelekejme se odvážných otázek hluboké theologie. Vzpomeňme si, že jejich vůdce, Tomáš, je svatý, a sám Kristus Pán řekl, že o něm dobře psal. Církev je na naší straně. Žádná otázka není planá. Svatost, bázeň Boží, láska a nadzemskost porostou v našem srdci, když pozdvihneme oponu a s čistou a svatou myslí se budeme dívat na tuto tajemnou činnost v Nejsvětější svátosti.

Blažení ti, kdo se přizpůsobují Věčnému prostým a čistým úmyslem, bystrostí víry a vroucností lásky, pracují s ním, pro něho a v něm, podle něho se řídí a vyčkávají jeho času. Jednoho dne z veliké slitovnosti spočineme na jeho srdci a budeme patřit na jeho sladkou tvář. A daleko dole pod přístavem našeho odpočinku nebude již pozemských měst hlučících lopotou. Svět pomine. Jako když v lese padá nějaký mohutný strom a zmítané listoví se rozšumí a nastává ohromující praskot, potom chvíli ticho a pak opět šelest zelených ratolestí nad místem, kam velikán dopadl, lež v letním vzduchu mezitím zaznívá nebojácný zpěv ptáčka: — tak svět zajde, ale nepominou zpěvy serafů, jasné, něžné, krásné, jako kdyby nikdy nebylo bývalo padlého světa, zpěvy jasné, něžné, krásné jako na úsvitě stvoření, a v tčze melodii bude zníti nejvyšší sladké a nejvyšší úchvatné Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.

Kniha III.

NEJSVĚTĚJŠÍ SVÁTOST — OBRAZ BOHA

Kapitola první.

Trojice v jednotě.

Problém světa často těžce doléhá na našeho ducha, a to z rozličných důvodů a v rozličném čase. Jednou proto, že život je únavný a obtížný. Vše kolem nás vypadá nudné a zdoluhavé, jako by to nemělo míti konce a my to nemohli až do posledka snášet. Tíha povinnosti, místo aby byla zvykem ulehčena, se stálým opakováním zvětšuje, kdežto síla k vytrvání se oslabuje neb vyčerpává. Výsledkem je nechuť k denním povinnostem, nedostatek zbožnosti v našich duchovních cvičeních a ztráta úslužnosti a přívětivosti k jiným. Jindy nás trápí, že život je temný a beznadějný. Jako když se letní den někdy uzavře a obloha ztemní šedými mraky, které se nakupily bez výstrahy a tvoří tichou, nehybnou, neproniknutelnou masu, tak i naše obloha bývá zatažena a skličující. Vše se staví proti nám. Nemůžeme pracovati, protože jsme malátní, a nemůžeme odpočívati, protože nemáme klid a jsme v úzkosti. Nevíme, kde hledati chybu, ačkoli chyba zde je a je v nás samých.

Jindy, když se klidně zaměstnáváme zbožností a žijeme v pokojné době modlitby, náhle zavanou kolem nás myšlenky jiného řádu, až se konečně nahnou v takové síle a v takovém množství, že se zmocní naší mysli a ji opanují. Nejsou to přesně pokušení proti víře, ale jsou jim příbuzné. Církev ztrácí v našem zdání svou důstojnost. Kloníme se ke kritice. Co nás dříve dojímalo, činí nás svěhlavými. Světská stránka otázky nás přerůstá. Nevidíme dobře, ač nám to

bylo před chvílí zcela jasné, jak různá moderní hnutí zasahují do postavení a nynější činnosti Církve. Nemyslíme, že theologové jsou k světu spravedliví, a opačné úsudky zbožných lidí o tom mají pro nás zvuk prostořekosti, samolibosti a nedostatku širší vědomosti a větší umírněnosti k vyvážení a ocenění skutečností; a u katolických spisovatelů se nám zdá, že neodpovídají úrovni svých odpůrců.

A mnohdy vystávají před námi obtížné otázky, kterými jsme se již dříve zabývali a potom je odsunuli jako odbyté; ty nyní nabývají ohromných rozměrů a pánovitě se dožadují odpovědi, a my marně přemítáme, jak je vyřešit, aby nás v nynějším našem smýšlení uspokojily. Připadá nám, že svět je velmi dobrý a lidé v něm velmi dobří, i když tato dobrota nemá většinou podklad milosti, a jindy zase, že svět je nezměrně zlý, a již ta nezměrnost nás zastrašuje dávati křesťanské odpovědi na otázky, které náhle vystupují; a tak se dostáváme k tomu, že klidně pohlížíme na heresi a na rozkol, jako kdyby snadno mohla býti zla nad ně hroznější. Kromě toho je svět ve svých zájmech tolik hlučný a sebou si jistý, a tento rozhodný tón a vystupování nás k sobě mimovolně strhuje. Jsme k světu uznalejší než dříve, neboť míníme, že jsme mu dosud křivdili.

Tyto obtíže nerozptýlíme, řekne-li se, že to jsou pokušení; a pokušení to skutečně jsou. Když jim dáme pravé jméno, to je ještě neodklizuje. Jsou částí nepokoje a netrpělivosti v našem nedokonalém porozumění a částí naší marnivosti, sebelásky a chorobné citlivosti naší morální přirozenosti. Kromě toho jsou to výsledky, s kterými jsme mohli předem počítati při síle světa a třpytném světle jeho panství, rozumu a civilisace. Bylo by proti každému zákonu, kdybychom se mohli na své dráze pohybovati bez jakékoli úchyvky uprostřed tak hrozné masy světa a formy světu náležející.

Ba, čím více pozorujeme, co se kolem nás děje, tím více se snažíme držeti krok se stavem věcí, na které vlastně máme vykonávati svůj vliv, ale vykonávati jej nikdy nemůžeme, pokud zůstáváme pozadu; slovem, čím šetrnější jsme k tomuto množství, tím více nás mnohdy znepokojuje. Shovívavost sjednává pořádek, když ji spojujeme s pokornou modlitbou a přívětivou ochotou k jiným. Pronikavé utrpení, tíseň někdy nesnesitelná je v těchto zkouškách nevyhnutelná jak pro náš vlastní prospěch, tak pro sílu konati dobro. Že zkoušky

ty bývají provázeny našimi chybami, je jasné. Ale musíme být opatrní, abychom nepřeháněli. Celkem se nezdá nejmoudřejším způsobem taková pokušení buď zcela snášeti nebo je zcela odmítati. Obojí takové úsilí je vadné a prokazuje pokušením těm příliš mnoho cti. Odvracení se od nich a rozptylování jich je snad nejrozumnější, nejsnadnější a nakonec nejúspěšnější methodou k obnovení ztraceného pokoje a bývalé činnosti na výsluní.

K tomu nejmocněji vede a v tom nejvíce utiňuje pobožnost k Velebné svátosti. Mnohokrát, když člověk je štván otázkami, pochybnostmi, beznadějí a obavami, kterými jej život obklopuje a které na něho štěkají a dorážejí jako smečka psů, jde z podnětu milosti k Velebné svátosti, a v minutě, aniž o to usiluje, všechny tyto křiklavé hlasy zmlkají. Jeho Pán je s ním, vlnobití ztichlo, bouře pominula, a nikoli po další cestě, ale ihned je v přístavu, kde si přál být. Jeden pohled na Ježíšovu tvář, a oblaky zapadly a vzešlo světlo.

Světlo svatostánku osvětluje Církev a osvětlení to prohlubuje temnotu všeho, co je mimo ně. Nikoli tělo a krev, ale věčný Otec zjevil nám božství Ježíšovo, jak Ježíš kdysi pravil Petrovi, a ačkoli jsme při své slabosti náchylní jej zapřít, přece z jeho milosti jsme ochotni za něho zemřít. Nikdo nepřichází k Ježíši, nepřivede-li ho Otec, a potom Ježíš nám ukáže Otce, a to nám stačí. Tak je Nejsvětější svátost pro nás vším. Naš nejdražší Pán je s námi, proč se starati o něco jiného? Tma je jenom příjemným stínem, když on je nablízku. Obtíže jsou jen žádoucí, když skrze ně zahledneme vycházení jeho, slunce spravedlnosti osvětlující všechny věci tak náhlou a tak zářící krásou. Odpočinek je potom tak podivuhodný! Právě u dveří svatostánku nacházíme své pravé místo na světě, tam je naše pýcha krocena, naše rány ošetřeny a hojeny a naše nespokojenost zahanbena onou neslyšnou láskou. Čeho jsme se dohadovali, o čem jsme dosud pochybovali, to nyní známe, cítíme, chováme. Naše nepatrnost, světa velikost a zloba, Boží sláva a spravedlnost, mnohonásobný význam Ježíšův a radost, že jsme v jeho Církvi, to se vše před námi rozkládá na pravém místě a v pravých rozměrech, jasné, krásné, harmonické. Slovem, že se nám Bůh tak podává, že je s námi a náš, jak je ve Velebné svátosti, to je naše vše ve všem.

Ale ještě jedné věci si všimněme. Velebná svátost je nejen jistý a nikoli zřídka okamžitě působící lék všech těch duševních zmatků, které jsou tak těsně spojeny s morální trestuhodností v nás, ale jaksi skoro všechny životní obtíže jsou přitahovány k Nejsvětější svátosti a jí vysvětlovány. Obtíže ve vědě, v morálce, v theologii, v historii, v Církvi, v Bohu, vše se zdá přicházeti a seskupovati kolem Velebné svátosti, jako by byla pro ně sluncem a místem, kde se ohřívají oživujícím světlem. Tak skoro všechny problémy, které nás v těchto dnech rmoutí a sužují, jsou Velebnou svátostí více méně rozluštěny aneb ukázány rozluštitelnými. Tento můj začátek snad zlověstně zaznívá jako zahájení polemické diskuse. Ale nebude tomu tak, jak hned uvidíte. Pobožnost je mým předmětem, nikoli polemika; a ukáži to v začátku klidným přijetím prokázané pravdy o celé katolické nauce o Eucharistii, jak jí učí Tridentický koncil.

Sledujmež účel této mé třetí knihy. Znání Boha a rozumění jeho cestám je velký cíl života, a kráčet v Boží přítomnosti je všechna svatost. Leč Bůh je velkou obtíží nynějška. Kde je, jak mnoho působí, jak mnoho požaduje, proč to působí a jakým právem to požaduje, jaké nároky, jestli vůbec, povoluje jiným věcem, to vše jsou otázky, které tvoří intelektuální obtíže ve vědách přírodních, v politice, v metafysice, v zákonech, v theologii a ve všech vztazích mezi Církví a světem: a na všechny tyto obtíže vnáší neobyčejné jasné a měkké světlo zjev Velebné svátosti. Ale hledání Boha a jeho nalezení není jenom nebo hlavně uspokojením intelektu. Je to také, a mnohem více, pobožnost, uctívání, radost, láska. Je to požívání Boha a tudíž předtucha nebe. Tedy sledování takové snahy je neobyčejně zbožné. A právě v tom duchu jsem vás k následování pozval. Jste unaveni polemikou. Není divu. Bůh buď pochválen! Kontroverse je věru kříž, pokuta a přísnost horší než půst, bdění nebo trýzeň žíněné košile. Kdybych byl psal za polemickým cílem, byl bych začal s dokazováním katolické nauky o Velebné svátosti, ale místo toho jsem začal s jejím převzetím, a převzav ji, žádám si ukázati, že Velebná svátost je příklad a obraz všech Božích výkonů, model všech způsobů, v nichž Stvořitel ráčí býti, pracovati, se skrývati a se projevovati ve svém stvoření.

V životě není nic zpola tak sladkého jako pomyšlení na Boha. Ruka ve tmě po něm pátrá, chápe se tisícera věcí, ale

hned je pouští, neboť to není to, co hledá, není to Bůh. Oko neklidně a nespokojeně téká po množství předmětů; teprve když se upře na Boha, nalézá svůj pokoj a vidí radost. Bůh je domov mysli a srdce; a když se jeho vůle vpravdě stala jak skutky, tak tužbou domovem naší vůle, pak je to již nebe. Ale když hledáme Boha, musíme mít uctivě na paměti, že nemůžeme nikdy říci, jak hodlá jednati v nějakém zvláštním případě, pokud neznáme, jak se již ráčil projevit v jiných zvláštních případech, jasně zjištěných poznatkem a vírou.

Známe Boha jen podle toho, co učinil pro své stvoření, anebo podle toho, co sdělil svému stvoření; jsou to jenom tyto dva způsoby, z nichž poznáváme něco o Božích dokonalostech. Míním tím to, že při svém vědění — skrze zjevení nesmírném — o Božích dokonalostech a o Božím životě jakožto Trojjediného nemůžeme přikročiti k výpočtu, jak by jednal zevně vůči sobě, ačkoli můžeme v jisté míře vědět, jak by nejednal. Pouze podle způsobu, jakým se mu již zalíbilo jednati, můžeme vědět, jak by jednal. Nemáme schopnosti předem vyvozovati akt tvoření z tajemství Nejvyšší Trojice. Nemůžeme předem souditi, že Bůh musí postupovat takovým a takovým způsobem. Bylo by nekonečně nejisté a sotva uctivé činiti takové dohady. Nic z vnější činnosti Boží není nezbytné. Vše z vnitřní jeho činnosti je nezbytné. Věčné plození Syna je nezbytné. Věčné vycházení Ducha svatého je nezbytné. Ale vše vnější je volné. Nemůžeme tedy říci, že proto, že Bůh je dokonalá bytost, jak o něm víme, bylo nezbytné stvoření, aby ukázalo ony dokonalosti. Aniž chceme říci, jak se zdá praviti Malebranche ve své optimistické soustavě, že když Bůh vůbec tvořil, byl vázán tvořiti jak možno nejlépe, neboť u Boha nemůže býti žádné takové nejlépe možné věci. (Viz knihu čtvrtou.) Nicméně je zcela správné, řekneme-li, že všechna vnější Boží činnost představuje věčné ideje Boží mysli, a že tedy jejich pozorování prohlubuje naše vědění o Bohu; a dále je pravda, že cokoli prohlubuje naše poznání Boha, prohlubuje také naši lásku k němu.

Je tedy jasné, ačkoli nemůžeme vésti důkazy od Boha k jeho dílům, nýbrž jen od jeho díla k jeho dílu nebo od jeho díla k němu, že přesto je velmi důležité, abychom před zkoumáním jeho děl měli o něm ten pojem, který on sám

nám ráčil sdělit o sobě, o svém životě, o své slávě a o svých dokonalostech. Získáme tak větší oporu pro svůj předmět a vyjdeme také s takovou uctivostí své mysli, že budeme-li o něm mluvit obyčejnou řečí, nebude pojena s obyčejnými asociacemi. Musím se tedy pokusit podat vám náčrt katolické nauky o Nejsvětější Trojici. Bůh je, žije a vládne nezávisle na nás. Byl, když my jsme nebyli. On nás nepotřeboval. Ničím mu nepřispíváme, leč co je čistě akcidenční. Ale jsme, protože on je; a jsme čím jsme, protože on je čím je. Odtud pochází náš zájem, abychom poznali, jaký je Bůh sám v sobě.

Leč běda, jak těžko je vyjádřit i to, co nám řekla Církev. Tajemství o Nejsvětější Trojici by mělo být věru vyjadřováno spíše slzami nežli slovy. My věříme, ale nedovedeme vylíčit. My se klaníme, ale nedovedeme nikdy pochopit. Znásobme své porozumění nad všechen lidský výpočet a svou oddanost nad vše, co si dovedeme představit o andělské lásce, a změníme se na takové, jakými bychom měli být — a veliké tajemství zůstává nepochopitelné. Ba, právě to činí Nejsvětější Trojici tajemstvím takové nevyličitelné něhy. Před tváří tohoto tajemství jsme ihned dětmi, šťastnými, utišenými a naplněnými uctivou bázni. Ba i Církev nás překvapuje dětským rázem svého oficia o slavnosti tohoto tajemství, ana po celý ten den prostě volá O Beata Trinitas! O Beata Trinitas!

Ze všech tajemství je toto nejdávnější. Blížíme-li se však k němu, není zde žádné starobylosti: starobylost se zde stává novostí. Vystupme nejen skrze historii Církve a osudy synagogy, nejen skrze dobu patriarchů a dlouhý život otců před potopou, nejen přes stvoření člověka, ale také nesčetnými údobími organické hmoty a bezrozumového života, i přes věky — kdož je může vyslovit — hmoty neorganické, projdeme velikým stvořením intelektuálního světla rozličných říš andělů, a vynesme se až k tichu, jež bylo před stvořením, kdy byl Bůh a jen Bůh, Bůh nekonečný v slávě a radosti a v plnosti svého soběstačného a tajemného života: a tu jsme došli teprve k prahu celé věčnosti, věčnosti bez začátku, bez ubývání, bez stárnutí, bez zpětnosti: účinek bez příčiny, ač zároveň příčina příčin, život a vnitřní zdroj života, nehybný, netělesný, netrpný; ani čas nebo místo nebo pohyb nebo zvuk, ale prostý kon; jedna přirozenost a více než jedna

osoba, rozdílná a přec jediná, rovnocenná a nedílná, mající stejný podíl na téže věčnosti a na téže podstatě, v řádu, ale bez podrízenosti, v pořadí, ale bez přednosti; tři osoby: dvě osoby vydechující, ale jeden princip, a spolu s vydechovanou osobou téže podstaty jedna přirozenost, jeden jediný Bůh! Toto jsou slova, ale značí věčnost.

Avšak Svatá Trojice je tajemstvím nejen nejdávnějším, ale je také královnou všech tajemství. Trůní nade vším. Vládne nade vším a rozhoduje o všem. Vše v sobě zahrnuje. Vše vydává ze sebe. Propůjčuje všem jejich krásu, sílu, způsobilost, božskost. Je plna hlubin, mysterií, která známe, a tajemství, o kterých nevíme. Obzvláště obsahuje dvojici tří prohlubní vnější činnosti; do nich si žádají nahlížeti lidé i andělé, ale když tam patří, jímá je závrať ze sladkého opojení z nadměrné božské dobroty a z porozumění, které se jich zmocňuje a které se konečně přelévá v extasi nad slávou božské moci. Těchto šestero hlubin značí Předurčení,* Stvoření, Vtělení, Ospravedlnění, Přepodstatnění a Oslavení. Z nich pak spolu s mateřským tajemstvím Svaté Trojice prýští rozličné vědy, a z těch se skládá přední sláva lidského rozumu, podivuhodná stavba katolické theologie.

Ale Svatá Trojice není jen královským a nejdávnějším tajemstvím, je také tajemstvím posledním. Tajemná ustanovení božského předurčení získávají své uskutečnění náplní a dokonalostí, jaké může propůjčiti jenom nekonečná láska. Rozličná stvoření se mohou vyčerpati, když byla zanechala svůj výsledek Bohu, a na jejich místo nastoupiti nová. Neboť pokud víme, stvoření může postupovati z jednoho nebeského tělesa na druhé, skrze miliony světů, podle toho, jak božský prst volí stisknouti poddajné klávesy svého úžasného nástroje. Svět, na němž se Slovo vtělilo, může být duchovním centrem nesčíslných soustav, světů. Vtělení shromáždí svou oslavenou rodinu kolem své hlavy. Ospravedlnění by se stalo reminiscencí pozemské historie. A oslavení prostě neúměrným výrazem nynějšího života. Přepodstatnění bude zázrakem již

* Viz knihu první, kapitulu třetí, na vysvětlení, proč předurčení nebylo pozorováno jakožto dílo Boží. To můžeme zde vysvětlit tím, že ono spíše obsahuje Boží díla ve svém vlastním prostém dění, než že by bylo samo zvláštním konem — že předurčení nemůžeme přidělit výhradně žádnému traktátu theologickému. Náleží k traktátu o Bohu, o milosti, o vtělení, o právu a spravedlnosti.

nekonaným,* nebo budeme aspoň patřiti na Ježíše v jeho pravé nebeské způsobě. Ale kdyby všechna tajemství skončila své poslání a spočinula v nějakém středisku, bude ještě trvati obsáhlé, neproniknuté a neproniknutelné tajemství Svaté Trojice a my budeme v úchvatu v jejím lůně po celou věčnost. Svatá Trojice je tedy jistě úhrn a podstata lidského vědění, známka lidské naděje, jediný předmět lidského klanění, jedině postačující radost lidské lásky.

Přistupme blíže a hleďme přes okraj. V jaké podobě máme uvéstí vidění, které se před námi rozvíjí? Máme je nazvatí bezmezným oceánem s oslnivě skvoucím zářením nad shromážděnými mnohonásobnými vodami? Nikoli, neboť pak bychom nevyjádřili jeho nejpůsobivější vlastnost, nevýslovný klid. I nejkrásnější moře nakonec unaví oko, neboť brzy zatoužíme po lese, po horách, po jezeru. Či je máme přirovnati k osvětlenému městu na výšině nad vodami, v jejichž hlubině se odrážejí jeho nesčetná světla? Tu bychom pohřešovali jeho jednotu. A pohoří by nevydávalo sladkost záplavy skvělosti tohoto vidění, a oblast hvozdů úžasnou rozmanitost jeho úrodné mohutnosti. Ne! My můžeme Boha přirovnati toliko k němu samému. Ale pohlížejme dále přes okraj: požádejme Církev, aby nám pojmenovala některé z velkolepých detailů, na něž patříme. Opět je před námi dvojice tří hlubin, kterou mohou sotva naznačiti rty, jichž se nedotekl uhel serafův. Všechny jsou nevyčerpatelným předmětem radostně extatického nazírání; a v této chvíli mnozí, které milujeme a kteří svou dráhu již dokonali — jak šťastni! — patří s blažeností posvátné bázně přímo do těchto hlubin hned v hlasitém nadšení nadzemské písně.

První hlubina je jednota v Trojici, jednota bytnosti a Trojice osob. Toto je rozeznávací příznačnost křesťanského předmětu víry, které nemohl nikdy dosáhnouti ani lidský rozum, ani duchaplnost andělů. Jednota je trojnásobná: jednota bytnosti, ustavičného majestátu a ustavičné jednoduchosti. Ale v této trojí jednotě, jednotě nejkrajněji myslitelné, jsou tři rozdílné osoby. Mají své zvláštnosti a stojí jedna k druhé v rozličném poměru; a přece je to jen jeden Bůh; a jak theologie může i lidskému rozumu oznámiti, Bůh by nebyl Bo-

* Viz knihu čtvrtou pro případ opačného názoru, jenž by hájil, že Velebná svátost bude chována v nebi.

hem, kdyby v božství byly více než tři osoby nebo méně než tři. (Svatý Tomáš I. q. 30.)

Druhá hlubina obsahuje vztahy tří božských osob navzájem. V theologické mluvě osobní vztah pojící se k bytnosti tvoří osobu. Tak je zde vztah Otcovství, jenž vytváří osobu nezplozeného Otce, vztah Synovství, jenž vytváří osobu věčně plozeného Syna, a vztah pasivního vydechování, jenž vytváří osobu věčně vycházejícího Ducha, kdežto čtvrtý vztah, vztah aktivního vydechování, se liší od ostatních tří a nevytváří osobu — jakožto náležející již dvěma osobám —, ale odráží se zpět od Ducha svatého, nejzazší to meze božství, k svému původu: k dvěma osobám, k Otci a Synu. A tak je dána Trojice osob těmito čtyřmi vztahy, a každá z těchto tří osob je takřka centrem a cílem druhých.

Třetí hlubina obsahuje zvláštnosti každé ze tří božských osob. Ty plynou tajemnými cestami z jejich vztahů: a vyžadovalo by traktátů, kdybychom měli o nich mluvit nějak obsáhleji. V Otci poznáváme jeho nezploditelnost a prazdroj božství jakožto dvě panenská, leč plodná zřídla nezměrné vznešenosti a bezejmenných divů; a přece nejpodivuhodnější z nich, přednost, není mezi nimi. V Synu jeho rovnost s Otcem a obraz Otcův jsou věčně proudící zdroje vlastní skvělosti Synovy a veškeré té nesmírné rozmanitosti úctyhodné dokonalosti, kterou Církev má na mysli pod oním úchvatným jménem, jež mu dala a jež bylo snad svěřeno Marií evangelistovi pod jménem Slovo! V Duchu svatém vidíme pojítka Otce a Syna, dovršení božství, rozkoš Otce a Syna, stvoření nejbližší, jak lidská slova blízkost měří. A z těchto tří zvláštností jako z bohatě blahodárných hloubí čerpáme ustavičně svěží podněty k obzvláštní lásce k této třetí božské osobě.*

* O rozdílu mezi plozením Syna a vycházením Ducha svatého velkolepě řekl Bossuet: *Talisez vous, raisonnements humains: Dieu a voulu expliquer que la procession de son Verbe étoit une véritable et parfaite génération: ce que c'étoit que la procession de son Saint-Esprit, il n'a pas voulu le dire, ni qu'il y eut rien dans la nature qui representat une action si substantielle, et tout ensemble si singulière. C'est un secret réservé à la vision bienheureuse. (Élévations sur les Mystères, 2 Semaine.)*

Svatý Augustín praví: *Distinguere inter illam Generationem et hanc Processionem, nescio, non valeo, non sufficio. Contra Maxim. lib. 3, cap. 13, a opěť De Trinitat. lib. 15, cap. 27. Difficillimum est Generationem a Processione distinguere.*

Čtvrtá hlubina chová úplnou soběrovnost Tří. Kde budeme hledati rovnocennost, když ji nenajdeme zde? Mohou hranice a čísla, míry a rozsah, podobnosti a odlišnosti jakýmkoli procesem známým v lidském vědění ukázati rovnocennost, která by byla více než pouhým stínem bezvadné soběrovnosti Svaté Trojice? Hledíme-li na dokonalost substance, je absolutně totožná ve všech Třech. Pozorujeme-li velikost jejich vlastností, je nevýslovně stejná u všech Tří. Vzájemné vztahy ji neruší a také ji neruší jejich zvláštnosti, aniž ji jejich zvláštnosti znovu rozdělují změnou nebo kompensací. Důvod k pokornému holdu a klanění, které jim vzdávají jejich tvorové, je stejný, rovný, souvěčný. Ačkoli tedy nikde jinde není žádného rozlišování tak úplného, jako je rozlišování tří božských osob, a žádné určitější zvláštnosti, přece tato velebná krása a odlišnost jedné každé osoby nezčeřuje jejich nevýslovnou soběrovnost. Rovnocennost vyjadřuje o každé ze tří osob to, co vyjadřuje jednota o všech. „Kdo stačí na tyto věci?“

Pátá hlubina je jejich vzájemný život, *perichorésis* čili *circuminsessio*, jak jej nazývají Otcové a školy. To je vnitřní život božství, jako kdyby každá osoba prodlévala v druhých a seděla v jejich klíně. U každé ze tří božských osob je vnitřné, úplné a vzájemné přebývání jejich celé jediné podstaty v druhých za neustálého myšlení a radostného patření jedné na druhou. Nemůžeme činiti více, než že uvádíme slova Církve svaté. Je snadné a radostné nakláněti se v modlitbě přes okraj této propasti, když srdce je živeno láskou z jejich mystických hloubí. Ale není zde nic, z čeho bychom tvořili pojmy nebo určité myšlenky anebo co bychom mohli vyjádřiti jasnými slovy. Vše, co můžeme naznačiti z viděného v této hlubině, je sedm či osm konů věčné a nekonečné lásky ve význačných kombinacích. Je to předně Otcova láska k Synu a za druhé Otcova láska k Duchu svatému, za třetí Synova láska k Otci, za čtvrté Synova láska k Duchu svatému, za páté láska Ducha svatého k Otci, za šesté láska Ducha svatého k Synu, za sedmé láska Otce a Syna vydávajících Ducha svatého, jenž, ačkoli od nich vychází, je s nimi souvěčný. A možná, že za osmé je zde láska Ducha svatého k Otci a Synu jakožto původu jeho vycházení. Nyní, když myslíme na lásku stvořenou, na lásku andělů a lidí, a když

povážíme, že všechna taková láska a všechny možné lásky z deseti milionů světů desetmilionkrát dokonalejších nežli náš nynější, mnohem obydlenějších a mnohem déle trvajících, s láskou Panny Marie znásobenou deseti miliony, že všechna tato láska nedosahuje více než slabé přiblížnosti k představě jedné z oněch osmi lásek, a když dále přemýšlíme o rozličných láskách, o lásce otcovské, synovské, bratrské, manželské, a o všech možných jejich kombinacích, když připojíme k jejich matoucí lidské síle všemohoucnost a k této všemohoucnosti neochvějný klid, když toto vše početně umocníme na osmou — tehdy snad získáme o hluboké radosti vnitřního Božího života jakousi vzdálenou ideu odpovídající naší zatemnělosti a nepatrnosti.

Šestá prohlubeň zahrnuje poslání božských osob a uvádí nás na okraj milostivé vnější činnosti Nejsvětější Trojice. Bůh se nezastavuje v sobě. To je tajemství stvoření. Poslání je jako vnější život Boží; a není jenom sdílením Boží lásky a dokonalosti, pokud mohou býti s tvory sdíleny, ale je konáním toho skrze poslání některé božské osoby. Poslání božských osob je jiná věc nežli jen jejich všemohoucnost nebo dobrota. O poslání získáme jasnější ponětí, když je postavíme vedle stvoření, neboť ačkoli posláním božských osob jsou díla působivá, přece jejich působivá díla nejsou nezbytně posláním. Proto musejí býti rozeznávána od stvoření. De Lugo bystře praví, že poměr Stvořitelův k jeho tvorům je toho druhu a existuje tak skutečně a určitě v tvorech samých, že kdyby při nemožném předpokladu dvou Bohů, jednoho v jedné osobě a druhého v trojici, jimž oběma by tvorstvo podléhalo, tvorové Boha trojjediného by byli podstatně jiní nežli tvorové Boha jednoosobního, a že jakýkoli rozdíl by měl přesný vztah k faktu jeho bytí jako Boha trojjediného. Poslání nesmí býti míšeno s pojmem tvořící moci a lásky. Poslání předpokládá stvoření jako již existující. Musí už býti tvorové, jimž božské osoby mohou býti seslány a dány. Poslání předpokládá věčné vycházení sesílaných osob; než, jak praví svatý Tomáš, vycházení nevytváří poslání, které je časové a nikoli věčné.

Podle andělského učitele existovalo neviditelné poslání druhé a třetí osoby spolu s inhabací osoby první od stvoření

světa a bylo současné se stvořením, protože stvoření se stalo ve stavu milosti a neviditelné poslání nemá jiný účel než posvěcující milost, která je jak dávana, tak sesílána. A všichni, kdo jsou ve stavu milosti, požívají poslání božských osob. Kromě toho, kdekoli je neviditelné poslání Ducha svatého, tam je také neviditelné poslání Syna, a i když poslání jedné osoby se liší od poslání osoby druhé tím, že jejich původ je různý, totiž v jednom případě plození a v druhém vycházení, přece obě poslání jsou společná v působení milosti v duši, ačkoli s našeho stanoviska poslání Synovo je na předním místě pro rozum a poslání Ducha svatého pro vůli. Tedy jako je v Nejvyšší Trojici Otec stále zdrojem božství, Syn stále plozen a Duch svatý stále vycházející, tak v naší duši, jak rosteme v milosti, Duch svatý je stále sesílán Otcem a Synem, Syn je k nám stále sesílán Otcem, a Otec, nesesílaný, v nás stále přebývá, takže, když jsme ve stavu milosti, jsme stále tajemným obrazem Božího procesu a živým chránem Svaté Trojice s třemi velikými mohutnostmi své duše, vůlí, rozumem a pamětí, přivlastňující se — podle lidského ponětí — třem vždy blahoslaveným osobám.*

Ale ačkoli se poslání liší od stvoření a je další blahovůlí, spadá spolu se stvořením pod theologickou zásadu, že cokoliv Bůh působí mimo sebe, je činnost celé Trojice.** Je dvojí druh poslání, viditelný a neviditelný, každý plný rozličného dobra a svatých záměrů. Viditelné poslání se projevuje nějakým vnějším znamením, které sděluje příchod nebo přítomnost osoby vysílané, jako vtělení projevuje poslání Slova a ohnivé jazyky poslání Ducha svatého. Neviditelné poslání je doprovázeno nějakým duchovním a neviditelným účinkem v duši, jako je tomu při ospravedlnění hříšníka. Theologové praví, že při viditelném poslání může být seslána a zjevena jedna osoba bez druhé, kdežto při všech neviditelných posláních jsou sesílány obě vycházející osoby, Otec pak, ačkoli není sesílán, dává se duši s druhými dvěma. Slovem, v poslání

* Svatý Tomáš, Summa část 1, 43. Viz jmenovitě článek VIII, kde svatý Tomáš vysvětluje a sladuje zdánlivě se lišící mluvu Otců o osobách vysílajících. Mínění v tomto textu vyjádřené je právě to, jemuž dává svatý Tomáš přednost.

** Tak v mystické theologii činnost božských osob je rozeznávána ve spojení se zásadou tohoto textu. „Licet“, praví Harphius, „opera Sanctae Trinitatis sint indiscrcta, tamen unicuique Personae in divinis appropriatur actio sua propria in tribus superioribus viribus animae.“ Theol. Myst.

neviditelném jsou božské osoby v duši přítomny tak podstatně, že kdyby bylo možné, aby tam nebyly svou všudypřítomností, byly by tam z příčiny daru posvěcující milosti. Je těžké vložit v slova vznešenou a milostiplnou důvěrnost Boží, kterou toto tajemství obsahuje.

Každé poslání je takto skutečným darováním osoby sesílané, nikoli pouhým sdílením milosti nebo vyléváním duchovních darů; a jako Otec posílá Syna a Otec a Syn Ducha svatého a Otec sám zůstává nevysílán, tak božská poslání jsou přesným zrcadlením plození a vycházení vnitř svaté Trojice spolu s velebnou nezpłoditelností Otcovou. Theologové rovněž vyznačují, že cíle poslání jsou trojité. Božské osoby jsou nám dávány posláním předně jako princip záslužné činnosti, jinak nemožné, za druhé jako předmět poznání a lásky; a za třetí jako svrchované dobro; a dovršením naší radosti v blaženém patření je to, že nesesílaný Otec se nám dává takovým způsobem, jako se nedával předtím. Máme Otce, a to, jak praví apoštol Filip, nám stačí.

Taková je v ustálené mluvě Církve nauka o svaté Trojici. Nečinil jsem z ní žádných vývodů, aniž jsem rozváděl její částice, kde by to bylo možné, a jen jsem pojal skutečně nejvyšší svaté a krásné komentáře rozličných škol osvědčeného theologického nazírání. Spokojil jsem se tím, že jsem vám předložil toto královské dogma víry v jeho ohromné velikosti; více by mě bylo odvedlo, a svým líbezným zájmem snad daleko odvedlo od mé vlastní úlohy.

Takový je přebíhající předmět naší víry.

Nyní se snažme zobraziti si okolnosti, kterými je milostivé zjevování se Boha v nebesích obklopeno. Je tam svaté člověčenství Ježíšovo, je tam naše paní Panna Maria, andělé a duše svatých. Je tam výkvět lidských generací, nesčetné množství, jak je svatý Jan vyznačuje, vykoupených duší. Každý svatý je takřka zvláštním světem, krásným divadlem tvořivé Boží lásky, pravé království rozmanitého a úžasného působení milosti. A když jsme na výsost ohromení života svatých, tu jsme nepoznali ani polovinu, asi jako vyznala královna z Jihu o Šalomounově nádheře. Vidíme toliko vnější stránku divů, a přece i to nás naplňuje svatým úžasem a někdy skoro zkouší naši víru.

Nebe pak je naplněno zástupy takových svatých, kteří se skvějí čistotou a krásou v míře daleko vyšší, než jakou kdy

zaujímalí na zemi. Jedinečné milosti apoštolů, statečnost mučedníků, krásně zpestřená trpělivost vyznavačů, skvělá moudrost učitelů a bělostný lesk panen, slovem, všechna královská hodnota země je tu shromážděna: a jaké je jejich postavení před svatou Trojicí? Jedno z nejkrajnější poníženosti. Tyto duše se cítí méně než ničím, nejvýznačnější milosti jsou jako prach před světlem onoho nesmírného Majestátu; nejvyšší schopnost lidského rozumu je jako chabá nevědomost němé tváře vedle oné nezbadatelné Moudrosti. Jejich moudrost vyrostla nad liský dosah, jejich láska se povznesla k něčemu, co bychom byli dříve považovali za nedostupné, jejich smýšlení je spíše jako smýšlení andělských duchů a jejich šťastné duše jsou ohněm onoho silného patření tak zceleny, že se po celou věčnost nezlomí — leč ony se chvějí radostnou bází. Pokora, poníženost až k zemi, sebeopětření, to jsou slova, kterými jsme měli ihned popsat jejich klanění a jejich štěstí, nejen jejich klanění, ale také jejich štěstí.

Dlouho bychom vypočítávali všechny divy, které nám theologie předvádí o svatých andělech, o síle jejich moci, o jejich rozumu, o vroucnosti jejich lásky. Oni jsou všichni našimi staršími bratry, jsou ranější Boží rodinou. Rozličné říše jejich hierarchií se před námi rozprostírají v družích nepochopitelně rozmanitých. Jejich milosti, jejich vlohy, jejich činnost, jejich dílo, všechno se různí, jedna třída od druhé. Podle nich se dělí v hierarchie a ty opět v kůry, a kůry se dělí v druhy; a podle nich jsou také seskupeny v sourodé zastupy podobné krásy, síly a úřadu. Z toho, co nám theologie může říci, je jasné, kdybychom to mohli znáti, že dokonalosti andělů by tvořily daleko rozsáhlejší, rozmanitější a krásnější vědu, než jakou je přírodopis všelikých říší tohoto hmotného světa. Pravděpodobně by se nám odhalily mnohé božské dokonalosti, o jejichž existenci nemáme ani tušení, protože ani neznáme jména těchto dokonalostí, ani si nemůžeme učiniti o nich pojem.

Z toho můžeme souditi, jak tyto podivuhodné bytosti překonávají smrtelnou slávu, jak rané stvoření andělů převyšuje pozdější a vskutku moderní stvoření člověka. Daniel, prorok, byl takřka otužilý četnými a skvělými viděními, a svatý Jan, jehož orlí zrak se naučil jasně hleděti v oslňující lesk apokalypse, ti oba stejně, když spatřili anděla, padli na zem

a kořili se mu, jako kdyby bylo světlo Páně náhle před nimi vzešlo a je srazilo v okamžitou extasi adorace, jako byly tři hodiny extasy Tobiášovy, když mu archanděl Rafael při loučení na okamžik ukázal líbeznost svého duchovního obličej. Než, jak nám líčí Písmo chování andělů, když patří na Nejsvětější Trojici? Oni zakrývají své tváře svými perutěmi! Trůnové se třesou a Moci se zachvívají! Jejich mocná a slavná přirozenost je otřesena až do základů; její hlubiny jsou pohnuty a zmateny; jejich život, síla a sebevláda jako by je opouštěly. Vody jejich existence, ač hlubší a širší nežli pozemská moře, se zdají vysychati před zrakem oné velebnosti; ano i sama jejich přirozenost vypadá, jako by nemohla snést pronikavost toho ohně a jako by nemohla žít.

Ale pohleďte na královnu všech těchto andělských říší, na tu, jež panuje nad zemí a mořem, nad ponurými, ale úrodnými kraji očištění a nad šťastnými říšemi samého nebe. Bůh ovinul svou nádhernou slávu kolem ní. Korunoval ji korunou svého vlastního vynálezu, posázenou drahokamy nejtajemnějšího lesku a skrytých předností. Povýšil ji na vznešený trůn a ověsil svými vlastními dokonalostmi. Do její rukou vložil říšské jablko dalekosáhlého prostředkování a sám Kristův kříž dovršuje tuto požehnanou ozdobu. Svěřil jí žezlo, jímž ona vládne druhou všemohoucností, všemohoucností mateřské prosby. Leč jak slabá jsou všechna slova k vypovědění okrasy této nebeské Ester! A jaký je způsob jejího královského chování před Nejsvětější Trojicí? Sklání se v nejhlubší pokoře. Pokořuje se k nejnižší hlubině duchovního holdu a klanění. Je zničena živým pocitem své úplné nicotnosti. Na trůně je vyvýšena a udržována jen Boží mocí a láskou, jež činí sladké násilí její pokoře. Ona, jež zpívala Magnificat a okouzila národy a věky jeho úchvatnou melodií, nyní nachází ve svém neposkvrněném srdci a v mysli víc než andělské toliko nehlasné ticho a sotva vhodnou poctu pro tak veliký majestát, pro tak nepřirovnatelného Boha. Tak je celá její bytost nedostižné lásky, vědění a svatosti, stále nevyčerpatelně vyčerpávána jako hořící keř a jako vybrané kadidlo sloučeného tvorstva andělského a lidského libovonným klaněním a vůní okouzující líbeznosti před trůnem svatých a nedílných Tří.

Můžeme se odvážiti mluvit o svatém člověčenství Ježíšově, o onom zářícím slunci, v jehož vypůjčeném lesku Mariin

měsíc je tak nevýslovně jasný a krásný? Co si můžeme dovoliti o něm říci? Právě v srdci a středu nebeského Vidění, jsouc obklopena skvoucími ohni božství a plameny nekonečné dokonalosti, které ji objímají, pronikají a ověňují, trůní i zde lidská přirozenost, a harfy a hymny duchů a duší naplňují nebesa její chválou. Svaté Srdce lidského těla, čistší nežli světlo slunce a průhlednější nežli křišťál, naplněné sladkostí lidské krve, z níž desetitisíce kalichů na zemi denně čerpají a přece ji nevyčerpávají, bije takřka jako samé Srdce svaté Trojice. K tomuto člověčenství, oděnému v roucho nejbožštějšího světla a korunovanému nestvořenou nádherou, obrací se věčný Otec s láskou a nevýslovným potěšením, touže po něm s nepředstavitelnou touhou. K tomuto člověčenství jako k svému zvláštnímu dílu, učiněnému z těla a krve Panny Marie, obrací se věčný Duch s radostí a uspokojením, obklopuje je mnohohlasným stříbrem moře své nestvořené lásky. Kdo může vysloviti objetí, v němž svaté člověčenství spočívá, jsouc těsně v náruči věčného Slova, jsouc drženo, chováno, přivlastněno v blahém spojení s jeho osobou? S jak srdečným plesáním, s jak božskou vlídností, s jak čistým vyléváním nekonečné lásky, s jakou touhou po nerušeném vlastnickém právu, s jak radostným zadostučiněním uspokojené mysli chová velkodušné Slovo ve svém živém spojení lidskou přirozenost! A není theologie skoro zaražena, má-li vylíčiti, s jakou vynalézavostí přestědré šlechtnosti rozdává bohatství svých božských věcí této drahé přirozenosti? On ji přijal na se a veskrze ji pronikl slávou a světlem, které měl v lůně Otcově dříve, než byly světy.

Aspoň zde můžeme snad věřit, že tu bude nezčeřený klid, nedotčené vědomí důstojnosti, oprávněného příbuzenství, nejhodnější důvěrnosti a svobody nezaleknuté lásky. Přebývajíc uprostřed věčných ohňů, jsouc kolébáno v klíně onoho nesdělitelného světla a vyzdviženo z nejtěsnějšího uzavření až k tomuto svému majestátu, může toto svaté člověčenství Ježíšovo znáti strach v nebesích? Může toto člověčenství, jemuž jsou dány do vlastnictví nejzazší kraje země a jemuž je slavně svěřena všeliká moc a nádhera posledního soudu, může býti uchváceño strachem, posvátnou bázni, klaněním, blaživou hrůzou? Ano! Víra nás učí, že ono neposkvrněné tělo je proniknuto pokornou bázni, že oním tlukoucím srdcem a oněmi nervy a tepnami, oním mozkiem a celým složením

lidské postavy, k níž se ráčil snížiti a ji na sebe vzíti, a každou citovou schopností oné lidské duše, jež nepřestala býti lidskou, protože — díky jeho slitovnosti — nyní je zcela jeho, že probíhá živá, velebná bázeň, kterou přítomnost Nejsvětější Trojice naplňuje stvořenou přirozenost. Probíhá tam a bude tam probíhati vždycky, jako tam probíhá drahocenná krev v radosti, nadšení a potěšení, ale zároveň v ohni nejhlubší, nejčistší, nejvelebnější bázně. Stvořenou bytostí, byť oslavenou, probíhají každou vteřinu jako tep jejího života záchvěvy a pohnutky, podle nichž ona poznává, uznává a plní hold náležející nesdělitelnému majestátu Nestvořeného.

Věky plynou královstvím nad námi. Tisíce let přicházejí a odcházejí, ale nemění život a nedotýkají se blaženosti, která tam panuje. Nesčetná slunce vycházejí a zapadají, nesčetných měsíců přibývá a ubývá, planety a hvězdy a celé nesmírné soustavy púlnočních obloh naplňují cestu svého nesmírného ročního oběhu a začínají znovu. Podle toho počítají lidé čas. Ale žádný záchvěv proměn není pocítěn v klidu věčného přístavu duchů a duší. Leč Vidění tam nezevšedňuje. Ani nejvyššímu duchu ani nejvzácnější duši se nemůže zevšedněti nezastřený a vždy nový majestát Boží. Není zde nic, co by se stávalo obyčejným, není zde nic, co by přesycovalo. Ohně tohoto Vidění nemohou zevšedněti: ono nemůže pozbyti ničeho ze své první úchvatné a nezměnitelné nádhery. Toto je nepochybná pravda, i když podle zákonů, v nichž žijeme, nejvýš těžce pochopitelná. Každý, kdo na ně patří, pocituje navždy omamující potěšení a jásající jarost prvního pohledu. Vidění je vždy totéž, ale přece vždy nové, vždy známé, ale vždy jako nevídané, vždy nekonečně žádoucí, ale také nekonečně lekající, je vždy nevyčerpatelnou láskou a zároveň nemenší bázní, je neustále úchvatným blahem a přece neustále zdrojem klanění. Svaté Srdce samo je po okraj naplněno krásnou adorací.

Tedy jako tomu bylo v první hodině každého tamního obyvatele, jako tomu bylo ve chvíli, když andělé byli seřaděni a utvrzeni v milosti, když Vidění bylo odhaleno a archanděl Michael, planoucí ještě nebeským zápasem, první je zastihl a první na ně patřil, jako tomu bylo v hodině, když Maria na nebe vzata stála na prahu nebes a když každá jednotlivá duše nově přišedší se země nebo z očistce začala svůj věčný život, — tak tomu je posud, tak tomu bude vždy s každým

a se všemi. Posvátná hrůza, instinktivní úžas a dětský či lépe řečeno od tvora vycházející hold, který v nich Vidění od prvního okamžiku vyvolalo, nemá ani přílivu ani odlivu, ale stojí povždy na své původní výši. Hluboká, uctivá bázeň zaplavuje jako moře duchy andělů a duše lidí, ba i silná mysl Panny Marie se ztrácí a libuje si býti ztracena v hlubině této bázně, neboť tajemství před ní se nacházející je i jí věčně nepochopitelné.

Ale na tomto Vidění je ještě něco více nežli to, že se nikdy nestává všedním a obyčejným. V oné skvělé společnosti není nikoho, kdo by neměl své místo a korunu navždy zabezpečenou. Nikdo se nemusí obávati pádu. Žádná myšlenka, žádná představa nejistoty nevnikne do tohoto pokoje nezměnitelné radosti a bezvadného vlastnictví. Ale přece zde není vnitřní nemožnosti hřešení, kterou oddělují neproniknutelné hradby. Tou se může honositi jedině svaté člověčenství Ježíšovo mocí hypostatického spojení. Ani Panna Maria není sama sebou neschopná hříchu. Je neschopná hříchu jako všechno množství oslavených a svou zvláštní osobní výsadou bezhříšnosti; ale jejich bezpečnost tvoří Boží věrnost mimo ně, nikoli fysická nebo duchovní nezbytnost jejich nitra. Právě toto Vidění, Boží majestát, jeho činnost, jeho zápal a požehnání, způsobuje, že hřích se k nim již nemůže přiblížiti. Vidění je nehynoucí; věčnost je stálá; a pokud je Bůh Bohem a protože Bůh je Bohem, nemohou již padnouti a hřešiti. Milost pominula a s ní potřeba její opory; ale oslavení se musí opírat o Boha tak úplně a zřejmě, jako se kdysi zkoušky a pokušení zcela opíraly o milost, takže překonaly obtížnou cestu do nebe. Jak sladký je tento zákon neustálé závislosti na Bohu! Jak milé je pokoře a vděčnosti, když shledávají, že ho na věčnosti potřebují právě tak, jako tomu bylo za ubohé a nejisté doby! Jak krásné je zjevení Boží svrchovanosti! Jak nás v srdci blaží, když víme, že nikdy neztratíme ani článku ze svého poddanství Bohu a že se nám nemůže státi nic jiného, nežli že čím výše kráčíme, tím hlouběji padáme do závislosti na něm.

Když je tomu tak, co máme říci? Je-li lesk Vidění takový, že nemůže zevšedněti, je-li jeho zápal takový, že nás činí nehříšnými, jaká slova mohou vypověděti úžasnost skvoucího jasu Věčného? Vždyť i vysoká nebeská radost se před ním noří v prohlubeň nezměrné posvátné hrůzy. Ale když na

Vidění patříme s touto uctivou bázni, patříme na ně zároveň s jistotou větší, než je jistota hýčkaného děcka. Neškodí nám. Je naším životem. Chce nás obklopiti a ovinouti; chce nás obestříti a přepodobiti; a chce nás sladce a mocně k sobě přivinouti a vtisknouti naší stvořené duši polibek nesmrtelného pokoje.

Takový je, opakuji, předmět naší víry. Chcete míti se mnou trpělivost, když udělám na cestě okliku a trochu vás zdržím, abych se zmínil o tom, co mi tolik leží na srdci, že to nemohu zamlčeti? Není vhodné přerušovati tento proud myšlenek praktickými úvahami, — ale když uctívání nedílné Trojice na nebesích je takové, jak ji můžeme na zemi uctívati nežli hlubokým klaněním až k zemi a něžnými slzami? Když však naše pobožnost je povrchní a snadná, sebevědomá v postupu a smělá v oku, rychlá v řeči a rozhodná v žádostech, lehká ve volbě slov a bujná v proudu myšlenek, není-li hlavně a podstatně pobožností bázně, jak málo se podobá pobožnosti duchů! Běda, je to škoda všech škod tato ztráta svaté bázně! Neboť tato bázeň je zvláštním darem Ducha svatého, o nějž máme usilovati modlitbou a pokáním, slzami a pláčem, trpělivostí i netrpělivostí, i touhou po vřelé a důvěrné lásce. A vždy se mi zdálo velmi a nečekaně krásné, když zvláštní oficiium svatého Filipa Neri, muže duchem a životem tak pozoruhodného, v antifoně k Magnificat praví: „Pojďte, moje děti, a já vás naučím bázni Boží“ — neboť jak jinak má světec učití nejbožštější lásce?

Nechme nyní před sebou kráčetí dávné patriarchy a vizme hloubku jejich bázně před Pánem, vizme, jak se chovají, když je nablízku, a jak mají všechny věci za nevýslovně posvěcené, na něž dopadl i jen jeho stín. Jakub, jenž byl s Hospodinem tak důvěrný, že s ním zápasil nechtěje ho nechat odejít, pokud nedostal požehnání, ten vyniká mezi svatými Páně darem a milostí bázně. I obřad staré synagogy vrcholí v bázni a uctivosti. David, muž podle srdce Páně, stále se modlil o větší bázeň Boží. A sám Kristus Pán, jak praví apoštol, „ve dnech svého pozemského života byl vyslyšen pro svou uctivou bázeň“. (Žid. 5, 7.) Panna Maria a apoštolové byli naplněni krásou, něžností a nadbytkem této nebeské bázně jako nikdo jiný. Sta umírajících svatých, kolem jejichž těl a duší se stále vinulo čisté bílé roucho jejich neporušené křestní bělosti, chvěli se v každém údu, když

uvažovali, že budou souzeni Nekonečnou Čistotou. Když jim bylo zapotřebí bázně, jakého stupně bázně potřebujeme my? Proč mařiti bohaté povolání? Odkud pochází množství nehotových svatých, kteří jsou kolem nás jako rozbité modely sochařovy studie? Odkud tak málo vytrvalosti ve zbožném životě a tolik uvolnění a porušení slibů, jimiž se lidé věnovali Bohu? Odkud odjinud, než z nedostatku bázně! My kritisujeme Boží cesty a díla a chováme se k Bohu jako k nějakému umělci, o němž míníme, že plným právem propadá soudu naší smělé nepovolanosti. Vedeme o Bohu povrchní řeči, jak bychom si bez vlastní příhany nemohli opovážiti ani o pouhém světcu. I naše modlitby, když se k nim dostaneme, ukazují sotva co jiného nežli žalostný nedostatek bázně, neboť co to je, že tak příliš často nás ani tlak pronikavé bolesti nepřiměje k přirozenému úpění, z něhož již sama důvěra činí pobožnost, co to je nežli předně nedostatek vycvičenosti, za druhé nelad v naší duši, dále rozháranost našich proseb a pak rovnou nevděčné zapomenutí úmyslu? A tím končíváme.

Ale jak to vše napravit? Mnoho může býti připomenuto málo slovy. Vyvolejme zpět bývalou úctu k jménu Božímu, neboť Bůh ji uzákonil ve svém Desateru. Pěstujme bystrozrakou bázeň před jeho hroznými a nejistými soudy; to učiníme jmenovitě tak, že budeme potírati jakoukoli smělou a důvěřivou vyhlídku na smrt, jako by umírání bylo snadnou věcí, právě nyní pro nás bezpečnou, nebo jako bychom se byli povznegli k takové výši, že to můžeme pro sebe požadovat. O posledním soudu bychom měli uvažovat ne jako o výstraze Páně, jež měla svůj účel při našem obrácení a nyní již není na místě, nýbrž že bude pro nás nekonečně hrozný i za nejlepšího postavení a nejvyšší milosti, jakých jsme kdy požívali.

Jako moru duše se máme varovati ukvapených přání, abychom se dostali do očištění, a všeho toho, co podceňuje toto nesnesitelně palčivé a prudké očišťování. Když se všemohoucnost, spravedlnost a čistota Boží spojily, aby stvořily zvláštní oheň za účelem čirého utrpení a nemírněné bolesti, a daly mu bezpříkladnou mstivou moc i nad duší bez těla, jak se můžeme odvážit pod krutostí jeho řezavých metel smýšleti o sobě jinak, nežli s poděšenou kajícíností a hrdinným uchopením se jako útočiště každého prostředku, abychom dali

zadostučinění spravedlnosti Boží? Leč my mluvíme někdy o očistci jako by to byla zcela snadná změna, zcela vítaný pobyt, k němuž přejdeme od mše a požehnání, od sladkého růžence a četných zdrojů odpustkových, od otcovského soudnictví stolce svatého Petra, od slavností a družin mariánských, od malých nesnází a velké žně pozemského utrpení, od velké síly záslužnosti a často pociťované ruky Ježíšovy na naší hlavě při rozhřešení — místo co máme míti na mysli biče a metly, puchýře a spáleniny, ohnivé rány a dlouhé, dlouhé utrpení očistcové. Smýšlel tak kdy světec — leč jednou Jindřich Suso, jemuž Pán hned odňal svou laskavost a důtklivě jej pokáral, ne že pohrdavě, ale poněkud lehkovážně odhadoval prut Pánem učiněný?

Povrchní smýšlení o hříchu a nerozvážná řeč o jistotě spásy jsou proti pěstění svaté bázně. Vnuknutá moudrost je kárá hlubokými slovy: Nebuď bez bázně, když ti byl hřích odpuštěn. I když cítíme — a nelze jinak, než že cítíme — nepochybnou jistotu své spásy, nemá to býti chloubou nebo veselím; to by mohlo být příznakem čehosi smutně pochybeného neb aspoň čehosi tak nezdravého, že právě tento pocit jistoty by se mohl státi nejosudnější nejistotou všeho. Pokusíme-li se o pokornější smýšlení a bude-li náš postup rozvážlivý, abychom nebyli Bohu v cestě a nekřížili jeho stezku nebo ji nezatarasovali, tu z jeho milosrdenství budeme v sobě tvořiti drahocenný zvyk svaté a záslužné bázně.

Vše to jsem řekl v jiné formě již dříve; ale přesto nemohu jinak než to opakovati. Celá kniha by sotva obsáhla duševní požehnání této bázně, kdyby požehnání ta měla být plně jmenována a vyložena. Ale toto ovoce bude ihned následovati i z trvalého úsilí o tuto milost. Povede k tomu, že budeme zdrženliví v řeči, a tím vyschne vydatný pramen hříchů. Způsobí, že budeme sebou pohrdati, a to činí snadným základní zákon křesťanské lásky. Uskrovní a ustrídí světské radovánky, které nás jinak činí dětinskými, marnivými, pošetilými. Ježto bázeň záleží v hlubším a obsáhlejším vědění o Bohu, uschopňuje nás k lepšímu oceňování jeho důstojnosti a nesmírnosti, a čím více Boha oceňujeme, tím více po něm toužíme a tím více mu také důvěřujeme, neboť úcta je právě základ důvěry; nemůžeme jinak než důvěřovati tomu, co ctíme. Bázeň nijak nepřekáží hloubce a něžnosti naší lásky;

neboť láska, když je nejhlubší, jako po dlouhém odloučení, je tichá, chápe se ruky, kterou miluje, a pláče slzami závidění nejhodnějšími.

Takový je předmět naší víry. V Církvi není žádného hnutí, žádné nauky, obřadu nebo ceremonie, žádného výkonu jurisdikce a žádné moci nebo blahovůle, aby nebyla, přesně podáno, uctíváním Nejsvětější a Nedílné Trojice. Není žádného otevřeného kostela, žádné svátosti udělované nebo přijímané, žádného konání oběti nebo pobožnosti, jejichž pocta a chvála by nespěla k Svaté Trojici a tam nespočinula, či jediné tam nespočinula. Na zemi nevzejde jediný den, ať všední, ať sváteční, jenž by nebyl po celé universální Církvi oslavou a velebnou připomínkou Svaté Trojice.

Takový je právě tento den;*) jaká síla v této myšlence, jaká útěcha v této ideji! Takový je právě tento den. Papež ve svém paláci, episkopát v katedrálách, řeholníci a řeholnice v nesčetných klášteřích, věřící ve svých farnostech, všichni, kdož konají vůbec dobro, konají toto dobro vyznávající, chválící, v báni uctívající, milující a velebíce Nedílnou Trojici. Stará posvátná Asie, moudrá, osvícená, královská Evropa, obrovské oblasti bujného rozmachu Ameriky, písčité břehy a nezavodněné pouště tajemné Afriky, mladá, svěží síla vzdálené Austrálie, všechny vysílají k nebesům jediný hlas, přesně ani modlitby ani chvály, ale hlas jakoby dětského obdivu: O beata Trinitas! — Vizme! Zatím co pohlížíme vzhůru k tváři tohoto skvoucího mystéria, padáme a padáme do hloubky své vlastní ubohosti. Zdá se nám příliš mnoho, že máme viděti Boha, příliš mnoho, že má být naším Bohem. Není to nekonečné požehnaní, že nás prostě nepominul, že nás neignoroval? Mnohdy za nočního klidu, za tiché modlitby, když duše zabíhá, aniž ví jak a kam, snad nám připadá, že bychom mohli zemřít a Bůh že by na nás zapomněl, nás přehlédl a nevšiml si našeho zániku. A v úleku takové hrozné představy, jak je blahé bezpečné vědomí o oné věčné pravdě, že Bůh nás obklopuje, ovinuje a k sobě tiskne svou věčnou přítomností, svým universálním věděním a svou nekonečnou mocí! Sancta Trinitas, Unus Deus, miserere nobis!

• Psáno o neděli Svaté Trojice.

Kapitola druhá.

Stvořitel ve svém stvoření.

Představíme-li si nyní, že bychom byli nějakým způsobem poznali nauku o Svaté Trojici, ale nevěděli nic více, tu by bylo, myslím, zřejmé, že bychom podle takové znalosti nemohli nic tušit o tom, jak ráčí Bůh působit externě a působí-li tak vůbec. Mohli bychom usuzovati pouze negativně, totiž že takové a takové věci nečiní. Kdybychom na něho pohlíželi v jeho slávě, blaženosti a soběstačnosti ve věčnosti bez začátku, nemohli bychom z toho usuzovat, že by byl vůbec stvořil světy a nějaké vnější tvory, že by byl býval nějak ze sebe vycházel nebo že by zde byla bývala nějaká božská činnost kromě oné dvojí nezbytné činnosti plození Syna a vydechování Ducha svatého, jež je s božstvím spoluvěčná. Byli bychom asi vyvozovali právě opak.

Když bychom se pak byli obeznámili s jeho úmyslem tvořiti, nebyli bychom postoupili ani o krok dále nad toto obeznámení. S hlediska dokonalostí v Bohu tkvících nebyli bychom chápali, jakého druhu jeho tvoření bude, zda duchovní, hmotné či smíšené, nebo žádné z tohoto trojího, ale nějaké jiné nám nepředstavitelné věci, a také bychom nebyli chápali, co by kterékoli z onoho trojího tvoření znamenalo anebo čemu by se podobalo. Snad bychom nebyli sami od sebe ani vnímali, že když tři božské osoby zevně vůbec působí, že tak budou činiti společně a že bude činná celá Trojice. Číselná jednota božství není samozřejmý poznatek z nauky o svaté Trojici. Celá historie této nauky tomu nasvědčuje. A ani tehdy, když stvoření se již bylo uskutečnilo, nebyli bychom z toho vytušovali, že Bůh jednoho dne zaujme místo v tomto svém stvoření. Sotva bychom se to byli domnívali.

A kdyby nám byl býval zjeven onen milostivý záměr, stále ještě ještě bychom nebyli mohli z něho nic vyvozovat. Byli bychom se musili zastavit u jeho zjevení. Nebyli bychom mohli žádným napětím rozumu vniknout do jeho jasného plánu, jímž zamýšlel uskutečnit tento svůj láskyplný záměr. Pravděpodobné je, že pocit ubohosti nás tvorů by nás byl vedl k dohadu, že Bůh se bude mezi své tvory zevně jaksi vměšovati leda příležitostným, opravným a zákonodárným způsobem, tu a tam, jak by bylo žádoucí, s větší nebo menší jasností,

a že bude do naší svobodné vůle, jak nám ji původně dal, zasahovati co nejméně. Pravím, že pravděpodobně bychom se byli tak nějak dohadovali, protože takové zásahy by byly tak pěkně blízké celé ideji o Bohu, jak ji chová množství lidí, kteří se pak horší, když je žádáno více. Tak bychom byli bývali asi překvapeni a zmateni při poznání, že andělé a lidé byli stvořeni nikoli ve stavu přirozenosti, nýbrž ve stavu milosti. Z toho by se bylo dalo mnoho vyvoditi. To by nám bylo mohlo být klíčem k mnohým věcem. A kdyby nám bylo bývalo dále řečeno, že Bůh bude milostivě zasahovati veřejně a viditelně, byli bychom si snad nějak představovali Sinaj a Zákon, ale nikdy by se nám nebylo snilo o Vtělení. A kdyby na ně bylo přišlo, byli bychom očekávali takového Mesiáše, jaký byl denním snem Izraelitů: výbojného a triumfujícího, jenž viditelně obnoví rovnováhu práva a bezpráví a jenž uchvátí mysl lidu, jak se to vypočítavě děje, pompou a okázalostí, a ta by odpovídala jeho moci, spravedlnosti a vznešenosti. Leč v tom všem bychom se byli mýlili.

Chci ukázati, že nemůžeme usuzovati podle Boha na jeho díla, ale podle jeho děl na něho, a nanejvýš podle toho, co jednou ráčil učiniti, že snad učiní opět. A je důležité mít v paměti toto rozlišování. Tak zvaná filosofická literatura nynější doby, podřizující Boha genu a duchu některé ze svých oblíbených věd, aniž to zamýšlí nebo ví, že tak činí, je plna důvodů a myšlenkového postupu tohoto druhu. Mluví tak, jako by Bůh byl pod nutností činiti to neb ono, jednati tak a tak, jako by měl nějakou dráhu, v jejímž okruhu se musí točit, nějaké koleje, z nichž se nesmí uchýliti. Taktéž velmi značná část námitek, které mají lidé proti katolickému náboženství, kotví v argumentech tohoto druhu, a mnozí nemají ponětí, jak podstatně jsou nedůstojní a jak je to neblahé jak pro jejich heresi, tak pro naši víru. Nejsouce spokojeni s utvářením induktivní vědy podle výsledků pozorování, které jim poskytuje o Božím jednání svět, bible a Církev, činili by rádi dedukce podle vnitřních dokonalostí, jako je moc nebo dobrota tří božských osob, asi jako lidé tvoří celou vědu geometrie a aritmetiky podle tří idejí, prostoru, času a počtu.

Ale postoupím o krok dále. Nejen že nejsme schopni přikročiti sami od sebe k něčemu takovému, jako je pravé a rozumné mínění o nějaké budoucí a dosud bezpříkladné činnosti Boží, ale to, co Bůh činí, je tak nepodobné tomu, co bychom

byli od něho očekávali, a plné významu tak zcela se různícího od představy naší ohraničené mysli nebo od přirozených zásad našeho jednání, že to zřejmě nemůžeme pochopit a sloučit se svou soudností. Množství lidí věří ve vtělení Páně, ale nevěří v předpodstatnění, ač ze dvaceti důvodů, kterých užívají proti tajemství druhému, může jich býti devatenáct stejně proti tajemství prvnímu. Nevystihli ducha vtělení a neovládli nadpřirozené principy, které jsou ve vtělení tak hojně zahrnuty, a ačkoli by zemřeli za vtělení, odmítají nauku o Velebné svátosti z důvodu, který by nás asi stejně nutil považovati vtělení za odporující rozumu, nemající obdoby v minulosti, za nedůstojné Boha a přičící se vhodnosti věcí.

A zase mnozí čirí theisté odmítají vtělení z důvodů, které by zrovna tak mohly směřovati proti stvoření, v něž oni věří a z něhož odvozují celou soustavu o Bohu, jeho vlastnosti a naše povinnosti k němu. Nevidí nadpřirozený ráz stvoření a že ono má druh náčelnictví nad tajemstvími, která ze stvoření přijímají světlo a nesmírné světlo na ně zase odrážejí. Kdyby oni se svými principy pohlíželi na Boží věčnost před stvořením, nepřekvapovalo by, kdyby nakonec považovali věčnost hmoty a celkový vývoj tvorů za nejsoudržnější soustavu, která může býti vystavena jen nejmenším námitkám. Jinými slovy, oni by se mohli státi atheisty: neboť deista je jenom nelogický theista a theista logický deista.

Výbuch protestantské nevole při zprávě o tom, že se zjevila naše paní Panna Maria na La Salettě, velmi pěkně ilustruje, co mám na mysli. Zbožní členové protestantské ústavy podněcovali a publikovali takovéto námitky: Když rouhání a znešvácování nedělí ve Francii bylo příčinou jejího zjevení, proč váhala tak dlouho? Leč nemůže býti nic malichernějšího nežli tato námitka. Její autor zapomněl, že Kristus přišel z pohnutky hříchu, a přece svět čekal na jeho příchod čtyři tisíce let. Dále bylo řečeno: Proč se zjevila chudému chlapci a prosté dívce? Měla jíti k biskupovi, prefektovi anebo aspoň k podprefektovi! Kdo se zde ubrání vzpomínce na Ježíše, na betlemskou jeskyni a na obyčejné pastýře, jimž se ukázal? Stejným způsobem za podivného národního šílenství, když byla zřízena v Anglii katolická hierarchie, jistý žurnalista nevěrec pozoruje na zdích protestantské nápisy: „Žádná boží oplátka“, pravil, že rozumným lidem, kteří jsou povzneseni nad obě strany, se zdá absurdní nedůslednost těch, kteří

činí přísné výtky katolíkům proto, že vidouce Hostii říkají, že je to Bůh, ale sami žádají, abychom se dívali na tvář novorozeného Dítka a věřili, že je to věčný a neměnicí se Bůh.

Z toho všeho vyvozují,

že my nemáme schopnosti předem usuzovat, jak bude Bohu libo ve svém stvoření se zjevovat, v něm existovat, se skrývat anebo vystupovat;

že způsoby, jakými se skutečně zjevil, žil, se skrýval a vystupoval, jsou zcela jiné, nežli jaké bychom byli očekávali;

že s veškerou pravděpodobností, kdybychom se byli vůbec dohadovali, byli bychom soudili právě na opak toho, co se skutečně stalo;

že tudíž mluvíce o Bohu a jeho cestách, musíme upustit — leč bychom pro opak každého případu citovali autoritu — od všech linií argumentace, které jsou prostě a výhradně založeny na našem vlastním mínění o tom, co je vhodné a co nevhodné při Majestátu tak nekonečném;

že podle toho, jak Bůh jednal dříve se svými tvory, vidíme, že se při něm nemůže mluvit o věci velké nebo malé, protože kde rozdíl je nekonečný, jsou stupně nepostižitelné;

a že konečně jako nečekanost není důvodem proti možné blahovůli, když máme jiné dobré důvody v ni věřiti, tak analogie mnohých podobných a příbuzných blahovůlí je přídatkovým důkazem pravdy každé z nich a upevňuje nebo zvětšuje náš pojem o Bohu.

Bůh je přítomný ve svém stvoření. Kdyby jeho přítomnost ustala, vše by okamžitě upadlo vniveč. Bez jeho přítomnosti tedy nic nežije a nejedná, nic není skutečné. Ale přitom se Bůh ve svém stvoření nezjevil způsobem, jak bychom byli předem očekávali. V přírodě existuje jako skrytý Bůh. Náš rozum jej nachází jako skrytého Boha. Zjevení jej ukazuje jako skrytého Boha. Praví se nám, že nebesa vypravují o něm a o díle jeho rukou a že neviditelné věci Boží jsou známy podle těch, které vidíme. Nic není pravdivějšího. Ale je také pravda, a je to jeho příznačnost, že se činí známým svým skrýváním. Slávou Boží je skrývání slova, praví Šaloun, a slávou králů hledání řeči. A když nazýváme Slovo svým Pánem a krále representanty královského lidu, křesťanů, přijdeme velmi blízko k oné vlastní přítomnosti Boží, o které pojednáváme.

Tu je vhodné říci, že když se díváme kolem, abychom osvěžili své oko otevřenými a jasnými projevy nádhery a svrchanosti Boží, shledáváme na první pohled, že tvářnost viditelného světa představuje Boha jakožto neviditelného, ba že ho přímo popírá. To platí nejen o jeho přítomnosti v morálním a duchovním světě, ale v jistém smyslu o povšechné jeho přítomnosti, kterou udržuje a zachovává všechno tvorstvo. Co může být klidnějšího a něžnějšího, skromnějšího a nevtíravějšího, smím-li užít takových výrazů, nežli způsob, kterým oživuje své stvoření? Trojí pásmo jeho přítomnosti ovinuje všechny věci a proniká jejich podstatu, neboť on je u všech věcí svou bytností, přítomností a mocí. Bytností proto, že jeho podstata zaujímá všechno do krajnosti a proniká všechny části všeho. Přítomností proto, že on vidí, slyší, zná a chápe všechny věci. Mocí proto, že je přímo součinný při všech činech, protože jeho ruce vše udržují, i ruku, která koná zlo, a oko, které hledí nehodně, a mozek, který osnuje nepravost, i všechny, kdož hříšně užívají součinnosti svého Stvořitele k hmotnému činu, při čemž zlo se ovšem přičítá jenom jim. Jak málo si lidé uvědomují i něco tak velikého, jako je toto!

Nyní vás žádám, abyste měli dvě věci stále na zřeteli: především patření na Boha a na jeho vnitřní dokonalosti, a za druhé svou vlastní nepovolanost k předběžnému odhadování toho, jakým způsobem by Bůh ve svém stvoření existoval, jednal, se skrýval a se projevoval. Představme si majestát Svaté Trojice, jak byl před začátkem stvoření, a odtud přejděme ihned k Velebné svátosti na katolickém oltáři. Mým účelem je pobožnost, nikoli kontroverse; nemusím dokazovati, prostě jen konstatuji. Jaké je zjevení, kterému nás učí křesťanské dogma o Velebné svátosti? To je otázka, pro jejíž zodpovědění musíme mít pevně na mysli onu zásadu theologie, že cokoli Bůh činí mimo sebe, činí celá Trojice.

Nauka o Velebné svátosti, plná jasné víry v nauku o Svaté Trojici, nás učí, že věčné Slovo, druhá osoba, jež byla od počátku v lůně Otcově a je mu rovná a soupodstatná, se rozhodla spolu s Otcem a Duchem svatým, že zaujme podíl a místo ve svém stvoření. Předurčil si matku, čistou a neposkvřenou, pravého těla a pravé krve, pouhé lidské přirozenosti, pocházející z pravého rodu Evina. Jako svou pravou matku ji vybavil nedostižnými milostmi. A po tajemném otálení trvajícím čtyři tisíce let, jehož příčiny jsou nad naše bádání a

můžeme o nich mít toliko zbožné dohady, byl v ní vsutku počat působením Ducha svatého a v náležitém čase zrozen. Od prvního okamžiku plně ovládal svůj rozum a plně ho užíval. Ale přes to se obklopil všemi akcidenty lidského dětství se všemi jeho nízkostmi a slabostmi. Když se lidé na něho dívali, když prohlíželi jeho údy a pozorovali, jak rostou a sílí, když si všímali jeho slz, jeho pláče a jeho nesrozumitelného dětského nařikání, musilo se jim neodolatelně jasně zdát, že je to lidská osoba.

Ale nebylo tomu tak. On přijal lidskou přirozenost. Jeho přirozenost jakožto člověka byla skutečně lidská jako přirozenost jejich. Ale zázrakem ze všech nejpodivuhodnějším neměla žádné lidské osoby, na níž by závisela, žádné lidské subsistence, na níž by spočívala. Bylo tedy správné, když se pravilo, že je člověk, ale nebylo správné říci, že je člověkem, když pod tímto výrazem míníme lidskou osobnost. Jak tedy subsistovala jeho lidská přirozenost? Subsistovala jiným zázrakem, zázrakem druhu nejúžasnějšího, o němž lidský smysl a lidský rozum neměly ani stopy ani ponětí. Jeho lidská přirozenost spočívala na jeho božské osobě. Jeho božská osoba byla pro jeho lidskou přirozenost na místě osoby lidské. Ale on se z toho důvodu nevzdal své božské přirozenosti. Ta trvala také a spočívala na téže božské osobě nesplynule s jeho lidskou přirozeností. Byl jednou osobou s dvěma nesmíšenými přirozenostmi. Ale pro jeho tvory nebylo o tom ani tehdy ani nyní žádného důkazu kromě jeho vlastní autority a kromě svědectví jeho vlastních děl. Rozum o tom nic netušil, pokud mu to nebylo řečeno, a když se to dověděl, nemohl nic vidět; a smyslům tajemství to jako by se přímo příčílo. Dále tyto dvě přirozenosti, spoluexistující v jedné osobě, byly dokonale rozdílné; a jako by bylo rouháním tvrdit, že tyto dvě přirozenosti prokazují dvě osoby, tak by bylo také rouháním domnívati se, že jedna osoba znamená splynutí nebo smíšení obou přirozeností. Osoba mimo to působila na lidskou přirozenost tak, že udělovala veškerým jejím konům nekonečnou hodnotu, kdežto lidská přirozenost nijak nemohla působiti zpět na neměnitelnou osobu božskou. Může něco přesahovat tajemnost tohoto tajemství?

Tak se tedy Stvořitel zjevil svému stvoření a zaujal v něm podíl a místo způsobem nejvyšším božským a nečekaným. Když Děťátko z masa a krve spočívalo v matčině klíně, zda se mohl

rozum nebo smysl domnívati, že ono i ve spánku plně a energicky užívá svého rozumu, kterému se nemůže vyrovnati veškeré duchaplná vzdělanost starých Řeků spolu se vzdělaností moderní Evropy, že ten, jenž včera začal, je vlastně věčný a bez začátku, že ve chvíli spánku je všemohoucí, vládne světem a udržuje celé těžké stvoření v dlani své drobné ručky a že za vzdechů, úleků a neklidu dětského spánku požívá plným proudem blaživého patření?

Jeho chování bylo toho druhu jako tajemství jeho příchodu. Neucházel se o pozornost, spíše se jí lekal. Jeho zcela prvním instinktem byla pohnutka, aby se skrýval a dokonce i prchal, když byl vyhledáván; a všech třiatřicet let vypadá, po lidsku řečeno, jako by nikdy nebyl překonal tuto náchylnost, jako by si byl činil násilí, kdykoli jednal jinak, a i tu se vždy uchýloval zpět k životu skrytému, jako by ten byl těžištěm jeho povahy. Přišel za tím výslovným účelem, aby se prohlásil, ale on se jenom tajil. Šlo hlavně o to, aby lidé věděli, že on je Bůh, ale to on s veškerou snahou skrýval, a někdy dělal dojem, jako by tomu zvláštním způsobem přímo odporoval. Zdálo se, mohu-li tak říci, že mluvíval spíše vyhýbavě, než aby se přímo a otevřeně přiznával k svému božství. Když Petr ze všech lidí první jej vyznal jakožto Boha, tu Pán ihned ukázal nesmírnou toho cenu tím, že jej nazval pevnou skálou své Církve, ale zároveň naznačil, že to nebylo tělo a krev, a tudíž ani ne jeho vlastní lidská přirozenost, ale věčný Otec, jenž Petrovi toto tajemství zjevil.

Podle svého ustanovení měl zůstat na zemi jen třiatřicet krátkých let a přitom vykonat dílo ne menší, nežli naučiti novému náboženství, založiti novou říši a uskutečniti nadpřirozené vykoupení padlého lidstva. Nechtěl však přeskočit ani žádný ze stupňů dětství. Jeho dětství jej skrývalo a proto k němu lnul. Začal mluvit a pevně choditi v době jako jiné děti, chtěl býti od prsu odstaven jako ony, chtěl růsti jako jiní a cvičiti své prsty a státi se dovedným, jako tomu bylo u jiných. Tak uplynulo dvanáct let. Nic se nepříhodilo. Neslyšíme již o pastýřích a králové byli daleko ve svých zemích. Byli zde Maria, Josef a andělé, staříčký Simeon a Anna, a tím malým okruhem nic neproniklo. Potom se zdálo, pravím *zdálo*, že tento skrytý život přichází k svému konci.

On musí — *musí* bylo jeho vlastní slovo — jíti tam, kde jde o věci jeho Otce. Učinil tak. Tajně opustil matku a šel učit do

chrámu. Ale i tu, jakoby působením téhož instinktu, začíná učit tak, že se zdá, že dává otázky, aby on se učil. Leč odloučení bolí jeho matku; a ačkoli tajemně pravil, že musí býti tam, kde jsou zájmy Otcovy, přece je dojat jejím zármutkem a chápe se této příležitosti, aby se odebral zpět do skrytého života. Potom následuje osmnáct let zdánlivého nepůsobení. Posvěcuje Pannu Marii, připravuje svatého Josefa k smrti a je jim oběma poddán. Čím více o těchto osmnácti letech přemýšlíme, tím méně vysvětlitelným se nám stává toto tajemství, ale zároveň tím jasněji pronikáme soulad těchto let s ostatním významem jeho vtělení.

Tak pouze tři léta zbývají pro veřejný život. A přece jak zvláštní je i způsob jeho veřejnosti. Neuchází se o pozornost, dříve upozorňuje naň Křtitel. Lidé se kolem něho shromažďují jakousi tichou přitažlivostí, z neznámého důvodu, jako Nathanael pod fíkovníkem. Vyhýbá se zástupům, celkem mívá města, nepřibližuje se velkým, a spíše připouští, aby se lidé sami k němu obraceli. Odchází na opuštěná místa a čas od času se skrývá jakoby z instinktu v horských roklinách. Když učí, přiodívá své myšlenky obrazy, podobenstvími a hlubokými průpověďmi. A je to jen zvláštní výsada několika jeho vyvolených, že je poučuje bez podobenství. Leč oni přicházejí k porozumění jen ponenáhlu a stěží jej chápou i v posledku.

Když konal zázraky, většinou žádal ty, pro něž je učinil, aby o tom veřejně nemluvili. Když úskoční lidé mu dávali otázky, odpovídal buďto jinou otázkou anebo spíše podle stavu jejich mysli a jejich morální dispoice nežli podle jejich slov, a tak je propouštěl umlčené a zahanbené. Když z posedlých vymítal ďábly, přikazoval jim, aby ztichli a nečinili jej známým. Opakovalo se, když vzbudil pozornost, jako v Kafarnau a u rybníka v Betsaidě, že neviditelně proklouzl zástupem, uživ snad daru, který tak často propůjčoval svým svatým čině je neviditelnými. Kromě toho všechna jeho činnost byla omezena na jednu odlehlou provincii římské říše a žárlivě a výhradně na jeden národ, k němuž byl poslán. Jiné odmítal, téměř přísně, a i když to přijímali vlídně a on byl dojat jejich pokorou, přece prohlásil, že byl poslán toliko k ztraceným ovcím domu izraelského. Zemřel, aniž učinil mnoho obrácení, ponechávaje věhlas, úspěch a viditelnou nádhru šíření víry apoštolům. Sám před tím ustupoval jakoby

s nelibostí, jako by se to na něho neslušelo a jako by jej to odlučovalo od věrného stínu jeho skrytého života. Leč my to jmenujeme a jsme povinni správně to jmenovati jeho veřejným životem. Můžeme mu s jeho prorokem Izaiášem říci: Ty jsi vpravdě Bůh, jenž se skrýváš, skrytý Bůh, Bůh Izraele, Spasitel!

Ale to mělo míti svůj konec. A ten nastal na místě zcela neprůhledném, zcela mlhavém, zcela temném, na místě ze všech nejpotupnější, ve stínu jeho vždy blahoslaveného a velebného utrpení. Když smysl a rozum pronášely soud proti hypostatickému spojení, když patřily na Děťátko v Betlemě, pak se jim utrpení zajisté zdálo přímým a nesporným důkazem proti jeho božství. Neboť čím více upadal do rukou svých tvorů, tím těsněji zatahoval záclony úkrytu svého božství. Jak utrpení pokračovalo, procházelo každou částkou a pronikalo každým koutem jeho člověčenství. Každou vnitřní lidskou úzkost zakusil v osamělé opuštěnosti a bezpříkladné hořkosti. Každá vnější bolest, potupa, urážka a ponižování dopadaly na něho s prudkostí krupobití; a každým krokem vypadal méně a méně jako Bůh. Čím více lidé na něho doráželi a po něm plivali, čím více jej zasypávali palčivými ranami a drásali jeho údy a vyráželi jeho krev, rozbodávali jeho hlavu a znetvořovali jeho lidskou spanilost, tím více se zdálo, že zahaluje své božství do úkrytu svého nitra. Božství používal toliko potud, pokud bylo třeba, aby žil a mohl tak déle trpět, a aby držel vpovzdálí své anděly, kteří by jinak byli rušivě vpadli do tohoto hrozného dramatu mstícím zápallem své moci.

Ba i to, co připustil, zvětšovalo tajemní jeho božství: dovolil, aby ho Jidáš zradil, Petr zapřel a ostatní aby jej ze strachu opustili. A byli by oni, kteří měli právo znáti ho nejlépe, tak jednali, kdyby byli plně poznávali, že je Bůh? Budou metly šlehati jeho tělo? Budou trny bodati jeho čelo? Budou hřeby prorážeti jeho ruce a nohy podle obvyklých zákonů, když je kladivo bude zatloukat? Ano! Vše bude lidsky tak přirozené, jako byl vývoj v jeho dětství. Tak čím více bledl, slábl, umdléval, čím více se zračila v jeho očích trpělivá únava a jeho bezbarvé rty se rozpukávaly žízní a jeho bezmocná postava práhla dlouhým trváním beznadějné krutosti tělesné agonie, tím méně po celou tu dobu vypadal jako Bůh.

Leč rozhodná zkouška přijde! Smrt! Může Bůh zemřít? Může Věčný končit? Může Nevinný trpět trest ustanovený výslovně pro hříšné? Ano! Smrt se blíží a on nakloňuje svou hlavu jako by dával svolení k této ráně, a Bůh zemřel ve tři hodiny po poledni na vrcholku hory poblíž starobylého orientálního města! Pohleď na Svatou Trojici; viz živé záblesky jeho úžasné slávy, kterou měl před veškerým stvořením; měř jeho majestát; zkoumej jeho moudrost; počítej všechnu možnou blahovůli jeho lásky, a pohleď na Kalvarii!

Ale toto triduum s veškerými úžasnými tajemstvími skončilo. Náš Pán překonal smrt a svou vlastní mocí zlomil pouta hrobu. On oživil své tělo v hrobě; jeho krev se vrátila do jeho srdce. Nevýslovná sláva oděla jeho duši a tělo. Toto mělo vlastnosti, jež v bohovědě vyjadřujeme: impassibilitas, subtilitas, agilitas, claritas, t. j. bylo neschopné utrpení, vymaněno ze zákona neprostupnosti a tíže a stalo se skvoucím. Stalo se vzorem těl jeho služebníků při vzkříšení. Zde konečně byl důkaz jeho božství pozitivní a nezvratný. Zde bylo svědectví o jeho poslání, před nímž se musila skloniti i nejzarytější nevěra; a my můžeme směle očekávat, že známost o jeho vzkříšení se bude při nejmenším rovnat zjevnosti a obecné známosti jeho utrpení a kříže. Leč právě opačné pravidlo následovalo. Kdežto potupa se udála za jasného dne na holém vrcholku hory před zraky nepřátelských zástupů, uskutečnilo se vzkříšení za šera časného svítání bez pomocníků a beze svědků, kromě skupiny svatých andělů, kterým nebylo zapotřebí ani důkazů ani ujišťování. Zde je táž náklonnost ke skrytému životu, kterou Kristus Pán ráčil všude osvědčovati.

Dokonce se staly předem přípravy pro úplnější zatajení tohoto slavného mysteria. Lidem je dovoleno, aby se rozpomněli, že své zmrtvýchvstání předpověděl, je jim dovoleno, aby podezřívali apoštoly, že jeho tělo ukradnou a pak budou falešně tvrdit, že vstal zmrtvých; a strážci jsou podplaceni, aby popřeli svědectví, které mohou dát a které si sami nedovedou vysvětlit. Tak si náš Pán vymyslel nejpřirozenější způsob k zastření skvělosti svého vzkříšení.

Ale když, jak si můžeme snadno pomyslet, lidské oči byly nehodny patřiti na toto vynikající tajemství, mohli bychom očekávat, že po vzkříšení se bude ukazovat ve své síle, jako se ukazoval ve své slabosti. Vzkříšení bylo velkým svědec-

tvím jeho náboženství. Předním účelem, za kterým se apoštolé shromáždili a doplnili místo uprázdněné Jidášem, bylo vydání svědectví o vzkříšení, neboť Ježíše po vzkříšení viděli a s ním se stýkali.

Vizme, jaké tajemství to bylo, o němž měli dáti svědectví! Za onoho tridua byl Bůh, zdá se, ve svém stvoření nečekaněji a podivuhodněji nežli kdykoli dříve. Jeho duše se skryla v podzemí a dosáhla podzemního vítězství jak v předpekli, tak v očistci, a této jeho odloučené duši náležela pocta jakožto Bohu mocí hypostatického spojení s osobou věčného Slova. Na zahradě v hrobě, skrytém mezi révovím a granátovými stromy, v lehkém stínu oliv a rozložených melounových úponků, spočívalo bílé a chladné lidské Tělo, bezmocné a poseté nesčetnými ranami, ovinuté jemnými vonnými plátny, službou to pocty a lásky. Před tímto Tělem musí se pokořiti veškeré stvoření, neboť mocí téhož hypostatického spojení Slova je to živý Bůh, velebný a úctyhodný. Neboť vzkříšení nebylo nijak novým vtělením. Co náš Pán jednou na se přijal, nikdy neodložil. *Quod semel assumpsit numquam dimisit*; touto svou zásadou obohatil svatý Jan Damašský bohovědu. Smrt nemohla odloučiti lidskou přirozenost od božské osoby; to je podstatné, jak známo, u křesťanské víry.

Ale to není vše. Na kořenech olivových stromů v zahradě Getsemanské je, čerstvá ještě, jeho drahocenná krev; nachází se jako rosa na kamenech jerusalemského dláždění, lidé se jí dotýkají, šlapou po ní, roznášejí ji s místa na místo; vynutila si svou cestu v záhybech pletiva bičů a řemenů, které leží právě tam, kam je katané odhodili; je silně nanesena na dřevě kříže jako královské pomazání; roucha, o něž lidé metali kostky, jsou jí plna; se žádnou její částkou, kromě té, jež byla na ruku Mariiných, nebylo naloženo důstojně. A přece každou z těchto krůpějí krve musí andělé i lidé uctívati božskou poctou, neboť je hypostaticky spojena s osobou Slova. Byl kdy Bůh — ne shněten, splynut, smíšen — chraň Bůh! —, ale tak veskrze ve svém stvoření a v něm skryt, jako tomu bylo tehdy? Leč toto vše, spolu se spojením duše a těla, s novým tlukotem jeho svatého srdce a sebráním jeho drahocenné krve do jeho tepen, ať již jeho vlastní prostou vůlí, ať službou dychtivých andělů, to vše je zahrnuto v tajemství vzkříšení.

Leč když bylo tak důležité, aby důkaz tohoto tajemství byl dán k uspokojení celého světa, když závisela na něm spása nesčíslných duší, když apoštolové byli ustanoveni hlavně aneb aspoň především za účelem vydání tohoto svědectví, pak bylo lze očekávat, že aspoň čtyřicet dní jeho vzkříšeného života bude znamenáno nějakým stupněm zveřejnění. Právě naopak. Byl to ten nejpodivuhodněji skrytý život. Proti němu byl Betlem proslulý a Nazaret obecně přístupný. Kristus Pán zůstal určitě čtyřicet dní na zemi, ale nevíme, kde byl a jak ten čas trávil. Zjevoval se tu a tam, čas od času, tu jednomu a tu druhému, jednou několika, jindy mnohým. Je zaznamenáno nějakých čtrnáct takových milostivých zjevení. Ale i jako zjevení jsou naplněna zastřením a tajemností. Když se zjevil dvěma učedníkům jdoucím do Emauz, dal se poznati, teprve když mizel jejich zraku. Magdaleně se ukázal pod podobou zahradníka. Když se zjevil u jezera, nevěděli, že je to on, až potom se jim náhle rozjasnilo a oni volali: To je Pán! A opět jiné zjevení, kde mnozí uvěřili, někteří pochybovali. Co se jednalo mezi apoštoly a jím o království Božím, o ústavě Církve, o látce a formě svátostí a podobně, to nebylo svěřeno veřejnosti napsaným slovem, ale vloženo do apoštolské tradice. Co jinak činil a kam chodil, nemůžeme říci.

Za starých dob se také mínilo, že chodil po celé zemi a všude se dotýkal svýma svatýma nohama těch míst, kde později měly býti postaveny oltáře a obětována mše, a že tak předem posvěcoval prostory svých chrámů. To byla prostě zbožná myšlenka, nijak doložená nějakým zjevením. Byl to krásný projev dnů poetické víry v oněch dobách poutí, kdy Svatá země byla lidem vším ve všem, kdy lodě přivázely náklady posvátné půdy do evropských krajů a kdy lidé toužili učinit z každého posvěceného místa Palestinu. Ve skutečnosti je těchto čtyřicet dní před námi ztajeno samým Pánem. Podle obdoby se můžeme jediné domýšlet, že Panna Maria měla na nich účast a že on snad největší díl svého času strávil u ní, v domě svatého Jana, obnovuje tak a opakuje soukromí nazaretského domku nebo čtyřicet dnů v Betlemě před Očišťováním.

Ale čtyřicet dní se naplnilo a nastalo tajemství nanebevstoupení. Opouštěl svět téměř tak tajemně, jako když naň přišel. Jeho matka a hlouček tvořily těch několik přízní ob-

dařených, kterým dovolil, aby byli svědky tohoto tajemství. A tak, tři hodiny po poledni, vystoupil ze slunného Olivetu k nebesům v klidu své vlastní božské moci, doprovázen průvodem nesčíslných andělů a obklopen prvními plody svého triumfu, dušemi čtyřiceti století, které vysvobodil z předpekli a očistce, a veda s sebou onu krásnou ukázkou všeobecného zmrtvýchvstání, totiž těla svatých, kteří s ním z hrobu povstali a v den velikonoční kráčeli ulicemi jerusalemskými.

Oblak jej přijal z dohledu země. A když vstoupil na nebesa, umístil svou lidskou přirozenost v nepředstavitelné vznešenosti po pravici Otcově, kde ji budou nebesa chovati v její pravé způsobě až do obnovení všech věcí.

Než i tu se ona nepřekonatelná náchylnost, jak bychom řekli, kdybychom mluvili o někom z nás, či božský rys, jak bychom měli říci v mluvě zbožné, projevuje stále víc a více. Preludiem k tomu byla slova, která pronesl jakoby náhodou, a přípověď a ujištění, které zněly jen jako laskavá řeč a srdečná útěcha. Když se zdálo, že skrytost končí, začala jako nikdy předtím. Když se naší nedokonalé představivosti zdálo tajemství nemožným, tehdy bylo zastřeno a prohloubeno více než jindy, a řadou božských úkonů se stalo tajemstvím nad všechno ponětí nejúchvatněji krásným a nejvznešeněji dokonalým: Ze své veřejné slávy v nebesích nastoupil ihned cestu k sladce vysněnému soukromí v proměněné Hostii. Za svoji poctu patřením nahoře přijal poctu víry dole. Učinil tak nikoli jednou pro vždy, ale s vroucí láskou, každou hodinu obnovovanou, sestupuje stále do nízkého lůna onoho malého, všedního, obyčejného stvoření chleba a vína, či spíše do lůna té prázdnoty, která nastává jejich ustoupením, aby učinily místo jemu.

Tak všechno, co zůstávalo jeho láskou ke skrytému životu, dávalo mu takřka novou pohnutku a nový impuls, aby se pochoval hlouběji a hlouběji ve svém stvoření. Vtělení více skrývalo, než sdělovalo. Připojilo nová tajemství, místo aby vysvětlilo dřívější. Jeho závaznost, aby začal dílo Otcovo, vplývá do příčiny dalšího skrytého meškání po dobu osmnácti let. Jeho veřejný život právě jen osvětluje jeho lásku k samotě. Jeho utrpení, jež mělo vyzdvihnouti jeho božství, ponořilo je do úkrytu. Mysterium vzkříšení, jehož rozhlášením měl býti svět obrácen, bylo zahaleno v nejhlubší tajemnost. Nanebevstoupení, jež se podobalo závěrečnému triumfu války,

dalo pouze začátek jeho svátostnému životu, tajemství to ze všech nejméně proniknutelnému.

Heretický způsob myšlení se zastavuje u nanebevstoupení jakoby u konce, u hranic, u dokonání. Katolický způsob myšlení, jenž vidí Krista Pána, Církev a svátosti povždy žijící, povždy působící a pokračující, a nikoli jen jako historická fakta a drama minulosti, ten se nezastavuje u nanebevstoupení, ale postupuje dále k Božímu tělu, k slavnosti Ježíše přítomného. Nemůže se zastavit u ničeho, dokud nedosáhne Ježíše samého jako v nebi, tak i na zemi. Není to nijak neobyčejně ilustrováno tím, že osoby vychované v heresi, když se uchýlí ke studiu katolické theologie, bývají zklamány malým důrazem kladeným na nanebevstoupení, a bývají na chvíli zaraženy naukou svatého Tomáše, že ono Kristu Pánu nic nepřidalo a jeho svatému člověčenství nepropůjčilo nic více nežli patřičnost místa.

Chování našeho Pána je takové, jako by bylo pro něho radostí být opět zpátky na zemi — tak pravdivá jsou slova Písma, že jeho potěšením je býti mezi syny lidskými. On obnovuje opět a opět své vtělení ve Velebné svátosti. Akcidy hostie, jež jsou zbaveny podstaty, spočívají na něm jakožto obraz jeho lidské přirozenosti bez lidské osoby. A všechny podrobnosti Velebné svátosti, jak jsme o nich dříve podrobně jednali, jsou toho dokladem. Ale hlavně soustřeďuje Kristus Pán v této svátostné skrytosti všechnu skrytost, v níž se tajil kdykoli jindy, takže žádná u něho nepomíjí a se neztrácí. Bezmocnost jeho dětství, způsob, jakým byl v rukou jiných, zdánlivý protiklad smyslů, všechny tyto věci, jež jej kdysi skrývaly v Betlemě, skrývají ho nyní v Hostii. Skrytost svatého domku nazaretského je obnovena a převyšena skrytostí ve svatostánku. Tajemnost jeho veřejného života a obrazný způsob jeho učení nalézají svůj protějšek ve výstavu a požehnání Nejsvětější svátosti a v činnosti, jakou se on dotýká duše, ji učí a v ní působí při svatém přijímání. Skrytost jeho utrpení nachází své hrozné zastoupení v rouhání a svatokrádeži a ve zlobě pohrdání, zanedbávání a opovržlivosti. Vždyť tyto děsné urážky Velebné svátosti měly své předchůdce v utrpení, v jednotlivých tajemstvích těla odloučeného od krve a v této krvi rozmetené o Velkém pátku a Bílé sobotě. Skrytost jeho vzkříšeného života má přesnou analogii ve Velebné svátosti, ježto on ani v jednom ani v dru-

hém nepodléhá bolesti, je v nich oslaven a co nejvíce skryt, ačkoli se našemu nedokonalému zraku zdá, že zájmy duší nejvýš vyžadují, aby se zjevil. Ale několik dalších minut uvažování náleží na jiné místo. (Vizme knihu IV.)

Takové je poznání Boha, které nám poskytuje katolická nauka o Velebné svátosti a které je nutno postavití těsně vedle nauky o Svaté Trojici, abychom mohli oběmu rozumět. Náš drahý Pán přichází do Velebné svátosti, slabý a nemluvný jako dítě, aby žil dvojím životem: jedním vůči lidem, protože je Bůh, jedním vůči Bohu, protože je člověk. O tomto druhém nyní uvažujeme. Velebná svátost je exponent Pána Boha. Nikde jinde nemůžeme získat jasnější a obširnější vědění o Bohu, než jaké nám poskytuje Velebná svátost. Bůh je její model, její idea. Ona odhaluje jeho zvláštní a tajemné dokonalosti lépe než cokoli jiného. Svůj nejsprávnější pojem o něm čerpáme z působení svaté Eucharistie. Ona není jen sluncem křesťanské theologie, ona osvětluje veškeré říše hmoty, rozumu, milosti a slávy spolu s morálními mystérii světa a dlouhou řadou proměn a romantických zkušeností, které tvoří historii lidstva. Velebná svátost shrnuje veškeru Boží činnost do jednoho bodu a tam nám ji ukazuje. Jsouc sama tajemnem, luští záhady vesmíru; a je světlem světa, ač sama jen viditelným zamlžením. Po blaživém patření je Velebná svátost sama ze sebe nejbližší, nejjasnější, nejjistější a nejradostnější vidění Boha, jakého jeho tvorové mohou požívat.

Kapitola třetí.

Bůh hledán a nalézán.

Život Velebné svátosti vůči Bohu možno pozorovati se tří hledisek. S jednoho hlediska je to život lásky, ježto jedině svaté člověčenství Ježíšovo na zemi náležitě miluje a velebí přítomnost a majestát Boží na zemi. Klanění, jež vzdává Velebná svátost, je na úrovni dokonalostí Božích, a to pro cenu, kterou klanění svatého člověčenství odvozuje ze svého spojení se Slovem. S tohoto hlediska také pramení, že ušlechtilá a na sebe zapomínající srdce, chorá tím, že svět zapomíná na Boha, a polekaná vzpíráním se světa Bohu, s potěšením patří na tuto sladkou Svátost. Tam je pro unavenou

mysl odpočinek a zadostučinění, balzám a vůně, milý stín a osvěžení, vzpomene-li na všechnu lásku a poctu, které se Bohu dostává z neviditelných hlubin svaté Eucharistie.

S druhého hlediska je to život rovný životu Božímu; vždyť Velebná svátost činně vládne celým světem a je pociťována současně v každé části prostoru, v každé vteřině času, v každé příčině veškerého dění a v každé síle veškerého mechanismu nebe a země. Milovníkům Ježíšovým je obzvlášť drahé toto hledisko, neboť v něm je vytyčeno jeho božství i v nejmlhavějším zákoutí jeho neznáma a zdánlivé nepatrnosti. Je to základní myšlenka veškeré meditace o jeho tajemstvích, a těm dodává obzvláštního půvabu a nadzemské krásy.

S třetího hlediska je to život imitování Boha, a s tohoto hlediska jej budeme nyní pozorovati. Je to kopie Pána Boha, jeho obraz, jeho oblesk, stín a obtisk, znak a model; ba více, je to Bůh kopírující a obtiskující sebe, zobrazující sebe v bezvadném zrcadle přepodstatnění. Je to jeho vlastní napodobení jeho vlastního života v jeho vlastním světě.

Právě toto hledisko musíme mítí jasně před sebou, když jaksí cestujeme světem a procházíme říše jeho věd a znalostí a když zříme, s jak blízkou podobností, tu a tam se sice různící, ale nikdy si neodporující, všechny Boží projevy jsou analogické s Velebnou svátostí. Zdá se, že Velebná svátost byla modelována podle určité ideje v Boží mysli a že má vyjádřiti to, co se může uctivě a obrazně nazvati Božím těžištěm, to je střediskem, kde se shromažďují veškeré síly jeho charakteru, smím-li podle lidského způsobu tohoto výrazu užíti; neboť božská jednoduchost je vpravdě nevýslovná. Svátostná přítomnost Boží je věrný obraz jeho přirozené přítomnosti a jeho omilostňující přítomnosti, a také není vystavena žádné další námitce, které by tyto dvě přítomnosti stejně nepodléhaly. Když tedy vyvracíme námitky proti nauce o Velebné svátosti, otvíráme ustavičně nový a bohatý důl svatých citů a myšlenek.

Ať za měsíčního svitu rozumu, ať za slunečního světla zjevení, veškerý svět se před námi rozprostírá jako nesmírná oblast, jejíž každé místo je úkrytem toho, jenž svět stvořil. On se zjevuje v tom, v čem se skrývá. A že se zjevuje v těchto dočasných věcech, splývá nerozlučně s tajemstvím jeho nekonečné blahosklonnosti. Jako vídáme někdy hvězdu, když

se na ni nedíváme přímo, ale ztrácíme ji, když na ni patříme, anebo jako když zakouříme a zamžime sklo, abychom se jím mohli dívat na slunce, tak tomu je s Bohem; vidíme ho nejlépe, když je zahalen. Nemůžeme patřiti na jeho zářící skvělost, jako lid nemohl hleděti na tvář Mojžíšovu. Jakkoli bychom očekávali, že Bůh bude ve svém světě vystupovati nějak skvěle, nápadně, vyvýšeně a s přesilou, a jakkoli by se zdálo velmi žádoucím, aby tak vystupoval pro větší posvěcení svých tvorů a pro rychlejší potření zla, přece se ukazuje, že tak nečiní, a to z důvodů týkajících se nás i jeho. Jeho charakter, či možno-li lépe říci, co je u Boha na místě jeho charakteru, tedy jeho dokonalosti, pokud se mu milosrdně zalíbilo, abychom je poznali, činí žádoucím, aby byl hledán a nalézán; ale nalézati ho je možné jenom pilným a pokorným pátráním, naplněným svatou bázní a uctivostí. Jeho nezměrná dokonalost a jeho láska k nám činí to jaksi nezbytným.

Stvoření je pro nás přímo výstavou rozmanité velkoleposti jeho vlastností; a přece ho nevidíme, přece se nemůžeme o něm ujistit. Víme, že přichází a odchází, jako to poznal Jakub, když pravil: „Vpravdě je Hospodin na tomto místě a já jsem to nevěděl“, nebo jako pravili učedníci emauzští, když byl zmizel: „Zdali nehořelo v nás srdce naše?“ On je věru skoro tak tajen pod pestrým závojem vnější přírody jako ve svatyni své nedostupné bytnosti, téměř tak nepochopitelný ve své vnější činnosti jako ve svých vnitřních dokonalostech. A jak my jsme uzpůsobeni, je také pro zušlechtnění naší morální a duchovní přirozenosti nejlépe, když jej musíme hledat, nežli jej nalezneme. Náš nynější život není požíváním, nýbrž zkouškou. Hledání Boha je ctnost a zásluha; a když Boha nakonec nalezneme, je to milostivá odměna. Míti Boha je naše věčná radost. Toužiti po Bohu, když jej můžeme šťastně nalézt v temnotě, nám všem nablízku, i když je všem neviditelný, to je víra, naděje a láska a cvičení veškerých ctností.

V tom spočívají důvody týkající se nás i Boha, že se nám zjevuje jenom skrze tajemní sebe: a ježto Nejsvětější svátost je jeho hlavním úkrytem, je také jeho hlavním zjevením.

Vezměme bibli jakožto ilustraci tohoto principu. Ona eminentně zjevuje Boha. Je to její obor. Je napsána k tomu cíli, aby byla zřetelnějším světem nežli svět mimo nás, aby byla

snadnější ke čtení nežli příroda, bezpečnější v luštění nežli důkazy našeho vědomí, aby nám pověděla hluboké věci jasněji k dokonalejšímu porozumění. Leč kdo by neuznal, že rozsah naší vědomosti také rozšiřuje ponětí o naší nevědomosti?

V ráji se Bůh skryl pod zvláštní, nepatrný zákon a za stínu večera se tajemně procházel mezi hustými vonnými keři. Skryl se v zaslíbení semene Mariina a v semeni Setově a potom za osm osob v arše. Skryl se za jednu rodinu patriarchů a potom za jeden národ, jenž se nijak nevyznačoval dobrotou, velikostí anebo přívětivostí. Řád synagogy byl řádem tajemství a úvodem k tajemnosti vtělení.

V bibli se Bůh lidem odhaluje jakoby s lidskými vášněmi a povolující lidským nesprávnostem. Zdá se, že chválí lest a že posvěcuje patriarchy, jak to povrchně vypadá, k pochybným úkonům. Osud kanaanských kmenů máte mínění lidí o právu a křivdě, a vyskytují se případy, které se zdají neslučitelné i s lidskou svobodou i s božským předurčením. Co slyšíme, bývá nejčastěji závoj položený na Boha, a nevysloveno zůstává právě to, co povaha zjevení naznačuje. Bible je spíše výpravná než mravoučná a rozsah a způsob její inspirace je problém dosud ne zcela rozřešený. Není tedy ani tak soustavnou učebnicí, jako spíše sbírkou nadpřirozených principů, božských axiomů a nebeských definicí, a z toho všeho mohlo býti odvozeno právě tolik vědy a theologie. Hranice toho, co má býti následováno a co jen obdivováno, nejsou tak jasně vyznačeny, a smysl alegorický se stále kříží se smyslem slovním. Zázraky předpokládají zákony a proroctví hledí vstříc vyplnění. Slovem, hledíme-li na bibli pouze po lidsku, je to kniha druhu tak nečekaného, jak si jen možno pomyslit. Je to soustava hieroglyfů a klíčem k nim je Ježíš. Ve světle vtělení, jehož je Velebná svátost živým a zvláštním tajemstvím, vše je jasné. Nemůže býti nic hlubšího, moudřejšího, souladnějšího, důslednějšího, velkolepějšího, podivuhodnějšího. Ale bez onoho světla mohou tvorové jenom „obrátit ke své vlastní zkáze jedno z hlavních Božích milosrdenství“.

Leč není to jen podle látky a složení, že bible tak jasně odhaluje skrytého Boha. Její přímé učení to s jistotou prohlašuje za doktrinu. Uvažujme, co se nám podává z celku těchto citátů:

„Umět věc zatajiti — toť sláva Boží.“ (Příslaví 25, 2.)

„Ač to tajíš ve svém srdci, vím, že na mysli máš to všecko.“ (Job. 10, 13.)

Kristus praví skrze Izaiáše (49, 2): „Učinil ústa má takoržka ostrým mečem, ve stínu ruky své mě opatroval; ukoval mě v šíp vyhlazený a ve svém toulci bezpečně mě skryl.“

„Ve chvílce hněvu skryl jsem tvář svou maličko před tebou, ve věčné milostivosti však jsem se slitoval nad tebou.“ (Izaiáš 54, 8.)

„Skryl jsi tvář svou před námi.“ (Izaiáš 64, 7.)

„Uskutečnění tajemství, jež bylo od věků skryto v Bohu.“ (Efes 3, 9.)

„Tajemství Boha Otce a Krista Ježíše, v němž jsou všechny poklady moudrosti a vědomosti skryty.“ (Kol. 2, 2.)

„Život váš je skryt s Kristem v Bohu.“ (Kol. 3, 3.)

„Všecky tmy v úkrytu čekají na to, co tajil.“ (Job. 20, 26.)

„Dám ti poklady skryté, dám ti tajnosti komor, abys zvěděl, že já jsem Hospodin, jenž tě jmenoval tvým jménem... Zobrazil jsem tě, prve než jsi mě poznal... přepásal jsem tě, prve než jsi mě poznal. (Izaiáš 45, 3—5.)

„Patři na vše to, co jsi slyšel. Oznamuji ti nyní nové věci, o kterých ani zdání nemáš. Teď zrovna se dějí, ne před dávým časem. Včera ještě jsi o nich neslyšel; abys snad neřekl: Aj, já jsem to věděl! Neslyšels o tom, nevědělš to, ucho tvé dávno se neotevřelo.“ (Izaiáš 48, 6—8.)

David vzhlíží k Bohu tak, jako by Bůh sám byl útočištěm a úkrytem svých soužených tvorů, a prosí ho, aby jej skryl ve stínu svých křídel, jindy ve své tvrzi a opět jindy v krytu svých stánků; a že Bůh skrývá svůj obličej, o tom se mluví jako o obvyklém trestu, jako o stálém zármutku jeho tvorů. Boží přítomnost je přítomnost tak zářivá, že zakrývá vše, co přichází pod zákon jejího světla. Jeho tvář sama je tajemství, praví Izaiáš. Pěje tedy David tato vnuknutá slova: „Jak velké množství tvé slasti je, Hospodine, kterou schováváš těm, kteří se tě bojí, a kterou chystáš doufajícím v tebe — před zraky veškerého světa. Zastíráš je clonou své tváře, aby jim nemohli úklady strojit lidé, skrýváš je v stánku svém jazykům hašteřivým. Pochválen buď Hospodin, že mi prokázal zářačně svou milost v hrazeném městě.“ (Žalm 30, 20—22.)

„Věru, ty jsi Bůh skrytý, Bůh Izraelův, vysvobozující.“ (Izaiáš 45, 15.)

„Když si zakryje tvář, kdo může ho kárat, ať běží o národ nebo o jednotlivce.“ (Job 34, 29.)

Opět jindy je Bůh líčen jako Pán, jenž skrývá svou tvář před domem Jakobovým.

„Království nebeské samo je podobno pokladu skrytému v poli, a když jej člověk našel, skryl jej.“ (Mat. 13, 44.)

Hababuk (3, 3): „Bůh od jihu přichází, Svatý s pohoří Faran. Sláva jeho nebesa zahluje a velebnosti jeho plná je země. Lesk jeho jako slunce, paprsky v ruce má, v tom je ukryta síla jeho.“

Uvádím tato místa z Písma, abych ukázal, jakým způsobem byl obraz úkrytu stále v mysli inspirovaných spisovatelů. Někdy je to Bůh, jenž se skrývá ve světle a lesku a ve své vlastní přítomnosti. Někdy je to člověk, jenž touží ukrýti se v Bohu, jako by kolem Boha bylo stále střežící ho zatemnění, kterým nemůže proniknouti dotěrné oko tvorů. Někdy se Bůh na chvíli skrývá s úmyslem trestným, a tu lidé bolestně bědují. Vidění a zjevení, která Bůh poskytoval Abrahamovi, Mojžíšovi a Eliášovi, mohou býti v značné míře vykládána v témž smyslu. A v další stati knihy Job (23) zračí se tak úplně hledání Boha, že ji zde uvádím přes její délku:

„Dosud je za vzpouru pokládán můj nářek, a přece násilně lkání své zadržuji.

Ó bych věděl, kde ho mohu najít, kudy bych se dostal k trůnu jeho.

Předložil bych řádně jemu své právo, moje ústa měla by plno důkazů. Zvěděl bych, jakými slovy by mi odpověděl, ano, dověděl bych se, co by mi řekl.

Ó by jen ve své všemoci se mnou se nepřel a mě tíží své velikosti nezavalil.

Tu by poctivý s ním rozepři vedl, navždy bych osvobozen byl od svého soudce.

Ale půjdu-li k východu, neukáže se, pakli k západu, nezpozoruji ho; budu-li k severu hledat ho, nespatřím ho, obrátím-li se k jihu, neuzřím ho.

Pak by totiž poznal cestu moji, kdyby mě zkoušel, jako zlato bych vyšel.

Po jeho stopách chodila má noha, cesty jeho jsem dbal a nesešel z ní. Od stanov rtů jeho neuchýlil jsem se a slova úst jeho v lůně mém schovával jsem.

Týž je vždy a zvrátit jeho úmyslů nelze; zachce-li se mu čeho, vykoná to. Pak také vykoná, mně co ustanovil, a jiných podobných úmyslů má mnoho.

Proto strachuji se před ním; o tom přemýšleje se děším.

Řízením Božím srdce mi zmalátnělo, Všemohoucí poděsil mě. Či nejsem bezmála zničen temnotami, mrákotou, kterou zakrývá mi líce?

(Proč as) Všemohoucí neurčil časů (k soudu), by jeho přátelé viděli dny jeho (trestů)?“

Je to tedy dobrá vůle a zalíbení Boží, že sídlí mezi svým stvořením tak, že ho mohou nalézt jenom ti, kdo ho hledají. Nechce ani přemáhati jejich ducha váhou svého majestátu, ani poutati jejich vůli viditelnou okázalostí své spravedlnosti. Je to naše největší sláva a nejvyšší výsada, můžeme-li tak Boha hledati. Když uvážíme svou ubohost, musíme se diviti, že je nám to dovoleno. Nezasluhujeme, abychom konali něco s Bohem nebo pro něho. Leč on ve své slitovnosti to činí naší jedinečnou povinností, naším neocenitelným právem. Když nemyslíme na Boha, zdá se nám, že máme mnoho práv; a skutečně je máme; jsou odvozena od něho a spočívají nezměnitelně na dně jeho věrnosti. Ale při pomyslení na Boha zdá se všechno zanikati a ztráceti se jako len v ohni. Poznáváme, že on je vše ve všem, že není žádné spravedlnosti kromě jeho absolutní vůle, a ta je dokonalou spravedlností; poznáváme, že na jeho majestát nemáme žádných nároků kromě těch, kterými nás obmyslil a které nám zajistil. Vědomí naší důstojnosti, na niž se musíme při cvičení v ctnosti rozpomínati, zachází, jako bledne hvězda při východu slunce.

V takových hodinách svítá nad námi jako nová idea, jak je to pro nás čestné, že smíme Boha hledati, jeho všude nacházeti, stále poodkrývati jeho clony a nahlížeti do jeho krásných svatýň, zatím co on nás vede svým kouzlem, povzbuzuje paprsky svého světla, náhle naplňuje naše srdce veškerou sladkostí a dává nám rozplývati se v modlitbě a slzách. Leč jak často na to vše zapomínáme! My pozorujeme, ale naše pozorování se neupíná k němu. Uvažujeme, ale on není ve všech našich myšlenkách. Usuzujeme, ale naše úsudky nejsou jeho úsudky. Čteme, ale nerozšiřujeme a neprohlu-bujeme své vědění o něm, ač „jeho znáti je život a jeho jméno vysloviti radost“. Dokonce oddělujeme obor zbožnostní od

rozumového, jako by duch a rozum byly dvě vážky a jako by jedna nemohla stoupati, leč když druhá klesá.

Nebudiž tomu tak při dalším našem studiu toho, jak dalece je způsob Božího se projevování v různých říších přírody a milosti, v Církvi a ve světě obdobný jeho přítomnosti ve Velebné svátosti. Ježto si Bůh přeje, abychom jej hledali, prokažme mu svou lásku dychtivostí a horlivostí v pátrání po něm. Pokusme se přenést na něho a na sebe slova Saulova k Zifským (I. Král 23, 22—23):

„Jděte tedy, prosím, bedlivěji (vše) připravte, pozorněji si veďte, vypátrejte místo, na kterém bývá noha jeho, jakož i kdo ho tam viděl; neboť tuší o mně, že na něho bedlivě číhám. Vyzvěďte a vyzkoumejte všechny skryše jeho, v nichžto se skrývá, a vraťte se ke mně s věcí jistou, abych šel s vámi. Byť pak i do země zašel, pátrati budu po něm ve všech krajích Judska.“

Většina Božích děl je skryta, praví Kniha Moudrosti; ale když Boha s jeho pomocí objevíme, budme pamětlivi mudrcovy rady a nepovyšujme se, neboť toliko díla Nejvyššího jsou podivuhodná, a jsou slavná, tajemná a skrytá; „nebo jako prášek na váze, tak je před ním vesmír, a jako krůpěj rosy, která před svítáním na zemi padá“. (Moud. 11, 23.) Když pak narazíme na obtíže, týž inspirovaný filosof nám přichází na pomoc a vlévá nám pravé, moudré a důstojné smýšlení; vizme, jak volá při záhubě Kananejských:

„Ó jak dobrý a sladký je tvůj duch, ó Pane, ve všech věcech!“

„Neboť kdo smí říci: Co jsi učinil? Aneb kdo se postaví na odpor soudu tvému? Kdo tě bude obviňovati, zahynou-li národové, které ty jsi učinil? Aneb kdo přijde před tebe, aby hájil nešlechtné lidi? Vždyť není jiného Boha kromě tebe, který pečuješ o všechny, aby ti bylo dokazovati, že jsi nesoudil nespravedlivě... Ani král ani uchvatitel moci nebude se dotazovati před obličejem tvým na ty, které jsi potrestal. Protože však jsi spravedlivý, spravedlivě všechno řídíš pokládaje za věc moci své nedůstojnou, abys odsuzoval toho, kdo nemá býti trestán. Tvá totiž moc je počátek spravedlnosti tvé, a proto, že jsi Pán všech, všem odpustit hledíš. Neboť ty ukazuješ moc svou, když lidé nevěří v dokonalost mohoucnosti tvé, a smělost těch, kteří ji znají, usvědčuješ. Ty však,

mocný jsa panovník, mírně soudíš a s velkou shovívavostí nás spravuješ, neboť máš moc, kdybys jí chtěl užítí.“ (Moud. 12, 12—18.)

Kapitola čtvrtá.

Svět hmotný.

Moderní věda nám vyznačila a jako na mapě rozdělila celou přírodu v rozličné říše a území, jež představují jednotlivá odvětví vědy, některá vytvořená na jejich zvláštních axiomech a jiná na principu třídění. Tyto říše jsou v nynějším stavu objevů osvětleny velmi nestejně; některé se zdají téměř hotovými a úplnými vědami, jiné zase vypadají skoro jako končiny neprozkoumané s předměty nejasnými a ve světle jakoby zamženém. Ale všechny tyto vědy jsou plny posvátné filosofie, plny Boha; povznášejí mysl k němu a často ilustrují s rozličnou silou učení přesné a vědecké theologie. Dobře-li pozorujeme, vidíme, že tyto rozmanité říše vědy nám představují intelekt lidstva, potvrzující zároveň i důstojnost i obtížnost hledání Boha a rozdělující mezi své děti jednotlivé oblasti a úlohy, aby k nim upnuly své bádání a touhu po objevech, takže spojená snaha všech lidských duchů by měla býti velkolepým a všeobecným pátráním po Bohu.

Zdá se, že fysika starého věku sledovala vyšší metodu nežli fysika nedávných dnů.* Staří přijímali přirozenost věcí, aby z nich činili vývody, a začali, jako Aristoteles, tím, že stanovili zásady, které měly býti základními pravdami o samé přirozenosti věcí. Ale to byl vzlet příliš vysoký, a proto

* Cabanis však ve svých *Rapports du Physique et du Moral* míní, že Democritus vynalezl a se řídil methodou moderní: „En un mot, il indiqua les expériences comme un nouveau moyen d'arriver à la vérité; et seul parmi les anciens, il pratiqua constamment cet art qui depuis a fait presque tous les succès et la gloire des modernes.“ (Memoire Premier, p. 68, Edit. de Peisse.) Správně bylo podotknuto jedním novodobým spisovatelem, že staří učitelé, kteří vedli důkazy „ab actu ad posse“, ve skutečnosti měli vážnější zřetel na pozorování, nežli tomu často bývá u vědy moderní, jejímž vlastním heslem je pozorování a zkušenost. Mluvě o nepochybných faktech psychologie, která aměňují k projevům nadpřirozena, o způsobu, jakým moderní věda přezírá to, co se jí nehodí k jejím předem postaveným theorím, a jmenovitě o vědě, jak se projevuje v akademích a společnostech, dovozuje, že věda založila své důkazy na pozorování, a právě od toho okamžiku se začaly škrtati všechny skutečnosti, které překážely, a házeti do ohně postřehy všech století. (De Mirville. *Les Esprits*, str. 336 pozn.)

stará přírodověda ve světle moderní doby může býti považována za nezdar. Novější metoda zevrubného zkoumání, zaznamenaných pozorování a trpělivé indukce je vhodnější pro člověka a přijatelnější pro pátrání po Bohu uprostřed tajů hmotného světa. A odtud pochází vynikající úspěch této moderní vědy.

Žádná podívaná nemůže býti pro pravého theologa vítanější, nežli vidí-li obrovské pokroky vědeckých objevů a odvážné metody vědeckého bádání. Pro svou víru nemá se čeho obávat; vznikají toliko jakési rozpaky právě nad bohatstvím důkazů pro víru, které tyto objevy stále podávají. Nic nemůže býti tak omezené jako nápad, že náboženství odporuje vědě. Je pravda, že některé z věd v ranějších údobích svého vývoje mátlly hlavy těch, kdož pili z jejích zdrojů, a výsledkem toho byly nedomyšlené theorie neslučitelné s dogmaty víry. Ale to se později změnilo a i tyto vědy podaly přesvědčivější důkazy o božské a nezměnitelné pravdě naší víry, neboť další objevy a šíře založená indukce vedly v každém případě k upuštění od nevěreckých teorií. Nic neukazuje božskost vědy tak jasně jako to, že je plna Boha a že se v ní zrcadlí všechny jeho vlastnosti a činy všemi způsoby, takže i theorie sestavené k urychlení nějakého objevu, které po nějakou dobu vystupují jakožto jeho podmínky, pokud objev sám je neprokáže neudržitelnými, stále podávají věrnou ilustraci Boží moci, moudrosti a krásy a poskytují důsledné a souladné svědectví jak o Boží existenci, tak o jeho dobrotě. Když tedy projdeme jednu vědu po druhé, shledáme, že každá nám odhaluje rozmanité stopy Boží, kdežto vzájemná podobnost různých věd zobrazuje jako v zrcadle onu prvotní dokonalost Boží, jeho vždy blahoslavenou jednotu.

Geologie, historie to přírody, je považována za vědu, jejíž pěstování je prý obzvlášť nebezpečné náboženskému smýšlení. Kdyby tomu tak bylo, je chyba ve smýšlení a nikoli ve vědě. Celá řada kontroverzí, končících v připuštění krajního mládí nynějšího povrchu zeměkoule a člověka jako novinky ve stvoření, je jen dlouhým řetězem důkazů Mojžíšova podání.* Když sledujeme geologa, jak se pracovává

* Viz Cuvierovy „Revolutions sur la surface de la Terre“ (Převraty na povrchu země). Obě sporné theorie katastrofy a uniformity vedou stejně k tomuto závěru.

postupnými vrstvami zemské kůry a jak vidí v těchto rozličných vrstvách vždy nové stvoření ústrojného života, částečně okreslené podle útvarů dřívějších a částečně zobrazující to, co má přijíti, až konečně zkamenělé zbytky mluví o organickém životě jen málo vzdáleném od látky neorganické, a když potom přijdeme do oblastí, kde se dá těžko myslet, že zde vůbec kdy byl organický život, a zdá se, že tu byla jen hrubá hmota, — když geologa takto sledujeme od naplavenin až k tvrdé žule, jak dalekosáhle zbožné myšlenky se nám podávají! Říše zvířat, když člověk, jejich pán, nebyl ještě stvořen, miliony a miliony let, v nichž se země připravovala na lidské plémě, tiché a ponuré epochy neústrojné hmoty, jež oslavovala Boha způsobem nám nepochopitelným, údobí jednotvárnosti, která měla v sobě vzhled věčnosti, jakož i hrozné katastrofy — to vše je jako kalendář, který měří něco z Božího života v době, než se objevil život lidský.

Geologie, jež nás uchvacuje obrovskými periodami času, zdá se zároveň vysílati jakési matné výzkumné světlo do věčnosti, jak byla před stvořením; a mezitím, co nám předvádí naši vlastní oběžníci posud bez rozumového obyvatele a podléhající po věky úžasným proměnám, ukazuje nám zároveň, že věda nemůže nic namítati, aspoň ne v nynějším stavu vědění, pohlížíme-li na jiné hvězdy jako na ještě neobydlené, když to podle našeho názoru lépe vyhovuje naší nauce o vtělení a o svrchovanosti Kristově, a chceme-li, povšechné soustavě zjevení. Ne že by theologii bylo zapotřebí ustupovati před sáláním jakkoli možných objevů, ale theologové mohou užívatí svobody zrovna tak jako jiní. Theologie sama chce býti nalezena jako připravená na všechny přicházející objevy. Jsou to jenom jednotliví theologové, kteří musejí někdy upravití svůj vlastní soukromý názor.

Čím je geologie času, tím je astronomie prostoru. A jaksi prohlubuje naše ponětí o Bohu, asi jako když půlnoční obloha citelně zvětšuje rozum toho, kdo na ni patří. Můžeme zkoumati pohyby a zákony země. Můžeme studovati theorii měsíce. Můžeme pozorovati jednotlivé oběžnice nebo celou sluneční soustavu. Můžeme povznéstí svůj zrak k stálícím, k dvojhvězdám a k ohromným prostorám spirálních mlhovin, tvořících snad nové světy, anebo jíti blíže k domovu, k světlu zvěrokruhového a považovati je, když toho žáci Laplaceovi žádají, za nově se tvořící oběžnici sluncem vy-

mrštěnou. Tu všude máme Boha, všude příklady a vysvětlení oněch nezbytných pravd, které on, nikoli zkušenost, vštípil v naši mysl; a nikde tu nenacházíme stopy nějakého zákona, který by se byť v nejmenším nesrovnával s četnými definicemi, s biblickými vývody anebo s církevními dogmaty theologie. V nynější astronomii nám nic nebrání tvořit theorie nejvýš souladně zapadající do idejí, které pro sebe čerpáme ze vtělení. Leč tyto ideje nejsou naukami o vtělení. Nejsou neomylnými pravdami; a theorie je právě jen theorie, která může býti opuštěna bez bolesti a beze stopy následků pro naši theologii, kdyby kdy vážné důkazy nových objevů ji měli učiniti neupotřebitelnou.

Nic nám nebrání věřiti, když jsme se rozhodli tak věřiti, že Země, jediná ze všech planetárních, slunečních, měsíčních nebo hvězdných těles, je obydlena rozumovými tvory, — že stvoření hmotných rozumových bytostí začalo na naší Zemi, — že ona je zahradou sluneční soustavy, jež je sama zase krásnou zahradou uprostřed jiných nebo ohromnějších soustav, — že právě na naší Zemi jsou látky pevné i tekuté tak rozděleny, že slouží organickému a zvláště lidskému životu, — že je obzvláště krásná, protože obzvláště obydlitelná, a že v Božích dílech obydlitelnost je výsostnou krásou, — že jiná planetární nebo hvězdná tělesa jsou ještě v azoickém, protozoickém, palaeozoickém nebo neozoickém stavu, — že analogie nám neposkytuje žádný důvod k tomu, abychom dávali přednost soustavě kosmogonické chronologie, jež by požadovala, aby planety byly současně na stejném stupni vývoje, — že když skutečný stav naší planety nedává jí žádné fysické přednosti, přece ta skutečnost, že náš Pán byl zde vtělen, a to z rodu Adamova, poskytuje jí zvláštní výsady, vyšší nežli fysické, i kdyby dobrodiní vtělení se vztahovalo také na planetární bytosti, které nejsou ani anděly ani lidmi, — že rozumové bytosti netělesných andělů jsou našimi jedinými bratry, — že až nastane soud a účty lidského rodu budou vydány a vyrovnány a jeho poslání naplněno a skončeno, že se tato nezničitelná planeta snad stane jevištěm jiných scén, až její vnější kůra bude zvrátněna žhoucím žářem, o němž mluví svatý Petr, a až její nový povrch bude oslaven, jak jistá tajemná zjevení svatým naznačují ráz její budoucnosti, — že Bůh potom může přesídliti na jiné planety nebo hvězdy a ty postupně nebo současně zalidniti rody

rozumových tvorů, — že na ně budou nějakým způsobem rozšířena dobra vtělení, ať již padli nebo zachovali svou bezúhonnost, a že s anděly a s námi budou tvořit jednu Boží rodinu pod jednou lidskou hlavou, Ježíšem Kristem, Bohem a člověkem. To vše je pouhá nezaručená domněnka, nedělající si nárok ani na vědecký ani na theologický důkaz, ale prostě taková, jak náš theologický instinkt nás k ní naklání; a vše, co chci říci, je, že podle mého mínění není v nynějším stavu astronomických objevů nic, co by na nás naléhalo, abychom takovou domněnku zamítli.

Tak v mechanice příslušné zákony síly, pohybu, klidu, setrvačnosti jsou jen mnohými projevy, jimiž se Bůh zjevuje; a v těchto oborech zkušenost, ač nás učí mnohému, podává nám méně nežli základní ponětí, které je vrozeno našemu duchu. Totéž možno říci o zákonech zvuku, světla a tepla, jimiž se zabývá akustika, optika a ona věda, jež se vztahuje k teplu, latentnímu nebo specifickému, a jeho vedení a záření. Je-li správná undulační (vlnivá) theorie těchto tří zjevů, zvuku, světla a tepla, takže žádný z nich není věcí, nýbrž pojmem, stává se jejich působení tím krásnější a připomíná nám starou andělskou theorii scholastiků.

Když přicházíme k studiu chemických sloučenin, k nauce o nezvažitelných fluidech, k theorii atomové a námitkám proti ní nebo k její modifikaci, obzvláště k theorii Boskovičově, podle níž hmota nepozůstává z pevných částic, nýbrž z matematických silových bodů, tu se zdá, že sestupujeme do prvotních hlubin a laboratoří tvoření, kde se každé chvíli můžeme setkat s Bohem u jeho práce, — tak blízko k první věci, až na pomezí prázdného prostoru nás zavádějí tyto úvahy. Přiznávám se, že jsem se skoro chvěl, zpola úžasem a zpola strachem, když jsem o těchto věcech četl a byl dychtiv vědět, čeho se bude lidská ruka dotýkat, co držeti a pociťovati v době příští. Přítomnost Boží se tu projevuje silněji, jako záchvěvy, které přicházejí z blízkosti někoho, jehož milujeme. Zbožnou mysl přírodověda mocně povzbuzuje ke zbožnosti.

Rovněž líbeznost a rozmanitost botaniky nás poučuje o Bohu, pěstiteli zahrady, jak jej bible nazývá. Prostá roztřídování, stejně jako v mineralogii, jsou ho plna. Krása útvarů v krystalech a rostlinách, která nyní vytvořila z nich vlastní vědy a kterou byl každý aspoň poněkud dojat již při pohledu

na listoví stromů, je odleskem nekonečné krásy Boží. A není to pro nás jako záblesk světla, když čteme o krystalech, že táž chemická sloučenina vždycky přijímá touž geometrickou formu a že geometrická souměrnost krystalu odpovídá i stupněm i druhem souměrnosti jeho optických vlastností? Není to podivuhodné, když čteme, že tvary rostlin jsou závislé na povaze nerostů, které přijímají ze země, takže přítomnost některého nerostu tak působí na mnohou rostlinu, že takřka tvoří nový druh?

Číslo a hudba jsou hlubiny, v nichž si neodvažují bádati, ale jistě představují, jak praví nejznámější spisovatelé, tajemný Boží soulad. Číslo jsou sama sebou tak okouzující, že sotva byl věk, v němž by nebyla uchvátila lidi a nevyzvedla je k neproniknutelné, zasněžené zemi mysticismu. Hudba pak je, myslím, zvláštním druhem aritmetiky, která působí neobyčejně mocně na ty, k nimž mluví srozumitelně a jimž vypráví svá tajemství. A nehudebníkovi je člověk, který hudbu zná, uměleckou studií, fenomenem, jakýmsi jiným a vyšším tvorem.

Fysiologie je věda nehotová, ale i to, co není ještě jasné vyřešeno, jako funkce a organisace, postřeh a smyslové vnímání a konečně myšlení a chtění, které náležejí zároveň k anatomii a metafysice, ukazují Boha v jemnosti nesčíslných přizpůsobení a v nedostižné úrovni mechanické dokonalosti. Tato věda je domovem nauky o účelnosti, která je, jak každý ví, sama theologií. Ačkoli však náš theologický směr může někoho z nás vésti touto cestou, nicméně, je-li podán důkaz, může theolog snadno přijmouti a se přizpůsobiti zdánlivě nikoli zbožné theorii Hilairově, jež má za to, že tělesná stavba a úkony zvířat musí býti posuzovány podle analogie, nikoli pod zorným úhlem jejich vhodnosti nebo adaptace, že nemáme připisovati Bohu nějakou intenci a že účelnost není žádným vodítkem v přírodní filosofii.

Poznámku o tom, že není vhodné připisovati Bohu nějakou intenci, nutno ovšem vyložit tak, že Bohu nemůžeme přičítati žádnou takovou intenci, jakou jsme my schopni naznačiti, tedy nikoli tak, jako by nebyla žádná intence v Boží mysli.

Není důvodu, proč by theolog, vášnivě milující theologii, nemohl usuzovati, jako někteří usuzovali, že účelnost maří filosofii a je kazisvěttem přírodních věd. Ve skutečnosti se může jeho instinkt kloniti jinam, ale v jeho theologii není nic,

co by jej k jakémukoli směru nutilo. Nejkratší cesta k manifestaci Boha není vždy nejtheologičtější a nauka o účelnosti nemá žádné zvláštní nebo výhradní právo na onen úctyhodný přívlastek.

Johnson praví o Goldsmithově historii oduševnělé přírody, že autor ji chtěl učiniti tak okouzlující jako pohádku; také při svém způsobu uvažování věcí bychom mohli říci o Cuvierově Říši zvířat, že je tak úchvatná jako nějaká stať svatého Tomáše a že stejně k Bohu přitahuje a jeho zjevuje.

Srovnávací anatomie zkamenělin, změny na zemském povrchu způsobené vnějším ohněm nebo vnitřním žářem anebo tlakem vody, ničivým a tvořivým působením řek, ohromnými posuny ledovců a klimatickými proměnami závislými na astronomických zákonech, dále tvoření, přeměny a hynutí druhů, to vše jsou více méně oblasti geologie, které dávají vznik mnohým zajímavým a stále pokračujícím theologickým hloubáním. A zatím co trvá prudká kontroverse mezi odporujícími si geologickými naukami o katastrofě a uniformitě, zajímá nás obé stejně a obé je theologií stejně přijatelné, ač se snad kloníme spíše k theorii první nežli k druhé, i když se závažnost důvodů obrací snad na stranu nauky o uniformitě.

Dále, když přijdeme k takovým vědám, jako je národopis a věda o jazycích, vidíme Boha jakožto učitele a mistra noviců v jeho lidské rodině.

Ale nikde se Bůh neprojevuje více nežli ve srovnání nauky o gravitaci a polaritě, a také snad nic ve vědě nevede k Bohu blíže. V gravitaci vidíme přírodu udržující se v pohybu a současně tíhnoucí ke klidu. Je to jako by se před námi odhalovalo mohutné trámové sestavy Všemohoucnosti. A jako bychom ji viděli novou, ještě se chvějící pod posledním dotekem tvůrčí ruky, jež se od díla sotva odtáhla. Tajemná polarita pak, jež nás učí, že stejné odpuzuje stejné a nestejné přitahuje nestejné, představuje nám protikladné prvky na sebe narážející a protichůdné hybné síly přivádějící se navzájem ke klidu, ohromný to tvůrčí kon Boží působící v každé částici, jako loď na moři nacházející souzvuk v nesouzvuku a dosahující jednoty v protikladu — a tak nesmírně složitý postupující vesmír vchází ve svůj klid!

Avšak v kruhu všech těchto věd vidíme trojí zjevení Boha. Neústrojná hmota a živočišný život jsou plny krásné

účelnosti vydávající mlčky zákony, které vyjadřuje věda, jako by byly slokami hymny k Bohu. Jindy patříme v uctivém tichu na nesčíslná zařízení, která věda ve všech svých oborech denně předkládá člověku jako pánu světa a mladšímu bratrovi vtěleného Slova. Dále existují nevýslovné věci, které působí dojmem, že soukromá Boží sláva je jejich jediný účel, podivuhodné nedostupné vrcholy hor, krystaly v nitru země, které sotva kdy budou odkryty, útvary, životy a barvy mořských propastí, jakož i jiné věci, které jsou ve fyzickém světě tím, čím je utrpení dětí a očistné ohně ve světě morálním, zdroje Boží slávy, u nichž můžeme toliko klečeti a se kořiti.

Ale uprostřed tábora, kde všechny tyto vědy zakotvily své stany, je jedna archa, jedna zastřená svatyně, kolem níž trpělivě, jako za dávna chaldejští astronomové, od mnoha staletí bdí lidský rozum. Mnohý plán byl vymyšlen, jak odsunouti těžké opony kolem ní. Mnohá pěkná domněnka a rychlý dohad, co by tam bylo možno viděti, vyvstal ve vynalézavém lidském důvtipu. Ale vine se kolem ní kouzelný kruh, a ten věda posud nepřekročila. Je to tajemství živoucí bytosti, svatyně života. Poznává je kdy věda? Či je to úkryt příliš blízký Bohu, aby nám bylo dovoleno vniknouti do jeho vznešené hlubiny?

Po této krátké výpravě na území přírodních věd vraťme se k své kotvě, k pomyšlení na absolutní Boží svrchovanost nad námi nade všemi. A s touto kotvou jsme na širém moři bezpečni jako v přístavu a můžeme přestáti jakoukoli bouří. Při veškerém studiu přírody není to ani tak Boží moudrost, dobrota a jeho moc, které máme míti žárlivě na paměti, jako jeho panství. Často bývá jen lacinou poctou, když uznáváme jeho všemohoucnost; pravé klanění vyznává jeho svrchovanost. Viva ve svém traktátu o blaženosti má o tomto předmětu oddíl, jenž zasluhuje, aby byl psán zlatými písmeny (*De Beatitudine*, pars 11, disp. I, questio IX).

Nemůže tedy být nic jasnějšího, nežli že tyto vědy až přetékají plností Boha a jeho projevů. Ale je také jasné, bojím se, že prostě jakožto historický fakt tyto vědy většinou nevedly k náboženskému smýšlení a k srdečnému podrobení se vůli Boží, i když samy činily jeho vůli známou. Co je toho příčina? To, že byly odloučeny od teologie. Ale proč toto odloučení vedlo k takovým výsledkům? Protože

— a to je, k čemu již déle směřuji — protože veškeré Boží manifestace, stejně jako Velebná svátost, jsou také místy jeho skrývání se. Všude je Bůh zastřen, všude pracuje skrytě, všude zavěšuje opony mezi sebou a pozorováním svého tvora; všude je hledání zákonem země a patření zákonem nebe; všude na tomto světě znamená věřiti viděti a viděti neznámená věřiti. To je Boží cesta. Zobrazuje božskou ideu; a pro nás je to tak nejen nejlepší, ale prostě nezbytné.

Srovnání různých přirozených hledisek dokáže nám to jasněji. Katolická tradice nás učí, že hmotné stvoření je ovládáno a spravováno duchovními bytostmi, které nazýváme anděly. Svatý Justin, Athenagoras, Theodoret, Klement Alexandrijský, svatý Řehoř Naziánský, Origines, Eusebius Cesarejský, svatý Jeronym, svatý Augustin, svatý Hilarius, svatý Ambrož, svatý Chrysostom, svatý Cyril, svatý Řehoř a svatý Jan Damašský se shodují ve svědectví o tom a jsou následováni pozdějšími theology. Bylo by tedy více než nerozvážené pochybovati o této staré tradici.

Není však nic stanoveno o způsobu a rozsahu této andělské správy. Nicméně převládal kdysi v Církvi názor, podávaný mnohými učiteli a posvěcenými svatými, který šel až takto daleko: jako někteří v nedávné době učili, že ve světě není věcí nebo částic hmoty, které by se skutečně sebe dotýkaly, ale že všechny částice hmoty existují v jemných etherických fluidech, tak všechen hmotný vesmír je prostoupen jakýmsi jemným proudem nehmotného, rozumového, osobního života andělů, jenž panuje, uvádí v pohyb, řídí a spravuje hmotné zákony pro všechny věci, takže Bůh sám je jako zastřen pestrými závoji andělské činnosti. Svatý Tomáš dokonce učil, že tito andělé jsou zdroji všeho pohybu. Kromě toho uvádí ve svých theologických výkladech, že všichni tito andělé náležejí k jednomu sboru, a Písmo je jmenuje Silami. Tento názor panoval dlouho v mysli lidí a s větší nebo menší modifikací se objevuje v pozdějších školách theologie a nepochybně posud žije v lidové víře. Milton naň navazuje v desáté knize Ztraceného ráje.

Nyní, shrneme-li tuto ideu, že všechen pohyb pochází od andělů, která s moderního hlediska je při nejmenším nadbytečným ústrojím, nezdá se, že by věda mohla odhaliti pravdu nebo nepravdu této andělské theorie, a jsou analogie a biblické náznaky, které mohou povzbuditi theologa, aby ji

přijal a pozoroval přírodu obyčejně s tohoto hlediska. Já sám se neujiám ani pravdy ani nepravdy této theorie. Chtěl bych jen srovnati tento názor s jinými názory na přírodu. Bůh je ovšem zastřen pod touto oponou andělů; oni svými křídly činí kolem něho zástěnu, jako jej obklopoval serafinský doprovod kolem jeho trůnu, když jej Izaiáš viděl v chrámu „toho roku, kdy král Oziáš zemřel“. Ale tato zástěna je duchovní, živoucí, osobní a vede ihned k Bohu. Andělé jsou předmětem svaté bázně pro svou velikou moc a skvělou vznešenost, a jsou předmětem svaté lásky, přímo bratrské lásky, ježto vykonávají nad námi vedoucí úřad a ježto jsou našimi spoluslužebníky pod jednou lidskou Hlavou. Tento způsob pohlížení na činnost v přírodě byl podstatně náboženský, i když se míní, že nebyl pravdivý; ačkoli — ovšem — kdyby nebyl skutečný, nebyl by žádoucí, jako nemůže býti žádoucí žádný omyl, byť se jeho ovoce zdálo velmi lahodné.

Ale národové, kteří ztratili anebo beznadějně znásilnili prvotní tradici, pohlíželi na přírodu jinak nežli my. Pozorovali její činnost a viděli, že je sama v sobě nesmírně krásná. Poesie bouře je upoutávala. Ticho hor a lesů předvádělo jim síly mocné přírody v odpočinku přímo velebném. Báň hvězdnaté oblohy nad jejich pastvinami byla jako božské písmo. Lákala je, aby podle záhadných pohybů nebeských těles luštili tajemství nejen prostoru, čísla, rytmu, síly a pohybu, ale také tajemství osudu a budoucnosti. Jaká jednota mohla býti v tom, co bylo tak mnohotvárné! K čemu jiné bohy nežli ony energické moci, na jejichž činnost se dívali?

Proto prvním plodem krásy přírody stojícím mezi Bohem a člověkem bylo modlářství. Nic nemůže býti připojeno k tomu, co praví autor Moudrosti: „Byliť blázni všichni lidé, v nichžto nebylo známosti Boha: z viditelných dokonalostí nemohli poznati toho, který je, aniž, pozorující díla, našli umělce, ale buďto oheň nebo vítr nebo tekutý vzduch neb okruh hvězd neb obrovskou vodu nebo slunce a měsíc měli za bohy spravující svět. Jestliže, libující si v jejich kráse, měli je za bohy, měli věděti, že mnohem lepší je Pán jejich. Neboť první původce krásy všechny ty věci stvořil. Jestliže pak se divili jejich síle a působení, měli z nich vyrozuměti, oč silnější je jejich tvůrce. Neboť z velikosti a krásy tvorů lze závěrem

stvořitele jejich poznati. *Avšak tyto dlužno méně kárati, ježto ti bloudí snad jen proto, že Boha hledají a nalézti chtějí.* Obírajíce se totiž skutky jeho zkoumají jej, ale dávají se pohledem svěsti, ježto věci, které vidí, jsou tak krásné. Přece však ani těm nelze odpustit; neboť jestliže mohli tolik poznati, že uměli svět prozkoumati, jak to, že jeho Pána dříve nenalezli?“ (Moud. 13.)... „Ty však, Bože náš, dobrotivý jsi a věrný, shovívavý, který svět řídíš v milosrdenství. Neboť i když hřešíme, jsme tvoji, znajíce moc tvou; nebudeme však hřešiti, ježto víme, že jsme majetek tvůj. Vždyť znáti tebe je svrchovaná spravedlnost, a věděti i o tvé moci je kořen nesmrtelnosti.“ (Moud. 15). Tak se stalo, ježto jeho díla byla jeho úkryty, že lidé si je zaměňovali s ním a uctívali je; a přece, ježto „hledali“ Boha, inspirovaný spisovatel chvíli váhá, nežli vysloví, že jim nemůže býti odpuštěno. Běda! Nemusíme jíti daleko, abychom našli vědecká pojednání, jejichž duch zasluhuje mnohem méně ohledů nežli duch dávného modlářství.

Když duch víry začal opouštěti lidi žijící mimo Církev, nacházela se mysl jejich ve zcela jiném rozpoložení, nežli tomu bylo u oněch primitivních národů. Zdá se, jako by až do plnosti času a až do příchodu Páně bylo bývalo nadpřirozeně udržováno jakési životní teplo a energie ve starých, ale nyní porušených tradicích, které jednou byly hlavním dědictvím lidstva. Právě jako ustalo všechno očekávání po celém světě, když Ježíš přišel, tak všechna náboženská, která byla z jakéhokoli jiného pramene nežli z kříže, vyhasínala v srdci národů a postupně mizela. Po velikém odpadu v XVI. století lidé, kterým scházel Bůh, neupadali do modlářství, nýbrž do jiného druhu lehkověrnosti, a ta je daleko ubožejší a bohaprázdnejší, neboť nahrazuje víru v Boha vírou v sebe. Potom se lidé, jejichž rozum nebyl důkladně obeznámen s křesťanskými naukami, vášnivě chopili přírodních věd. Bádání jim bylo odměnou; indukce doživotním štěstím; experiment okouzlením; objev jakýmsi blaživým viděním na zemi.

Potom, podle sklonu jejich myslí, nastala jedna ze dvou věcí. V prvním případě je druhotné příčiny tak omámily, že nemohli snést pevný akt vidění požadovaného k pozorování Příčiny Prvé. Zákony je oklamaly, jako vnější účinky oklamaly staré národy. Samy Boží zákony skrývají Boha.

Byly jeho úkrytem. Bylo třeba dalšího hledání, měl-li býti Bůh nalezen v jeho zákonech. Kromě toho zákony a řád, běh a nepřetržitost nebeských těles, po dlouhých obdobích nastávající jejich odklon a po dlouhých obdobích následující jejich návrat ve stav dřívější, to vše vábilo mysl, aby se k nim upnula a upoutala. V jakési domněle zbožné myšlence si lidé zvykli nacházeti všude zařízení pro své pohodlí, a tak byli ponenáhlu ovládnuti nízkým a neúměrným pojmem o Bohu. Když došlo k jevům, které se nedaly vysvětliti podle této domněnky, nemohli lidé pochopiti, že Bůh jedná z ryzí lásky k zákonu a řádu a prostě pro svou slávu; a tak také pozvolna zapomínali, že jejich rozum není náležitým měřítkem ani jejich vlastních objevů, a že věci ne vždy, povšechně snad nikdy, odkrývají úmysly, za jakých je Bůh učinil. Proto i nauka o účelnosti byla chápána nedůstojně a nyní je jí často užíváno se sentimentalitou, která je velmi vzdálena od kultu nebo náboženství.

Leč byl ještě nižší stupeň, k němuž mohli sestoupiti. Nejen že mohli dojíti k ignorování Boha, jehož odsunuli do stínu svých vlastních zákonů; nejen že mohli z jeho přírodních zákonů učiniti moc soupeřící s jeho zjevenou vůlí, ale oni mohli přikročiti nejvýš bezohledným a nevědeckým způsobem k nejvýš bezbožným a bezbožeckým teoriím, aby se tím více zajistili proti dosahu náboženství. Tak vystupoval tento nový názor proti náboženství rozhodněji, nežli byl názor dřívější sám sebou jeho doporučením. Logika zkaženého srdce vyplnila místo filosofické metody. Věda sama si dnes z mnohých z nich dělá žert právě pro tuto věc. Lidé žasli nad Voltaireovým názorem o Číňanu a nad neuvěřitelně přehnanou chválou, s kterou jej stavěl před divící se oči Evropy. Neviděli, jakou nesmírnou cenu měl proti němu obraz patriarchální ctnosti, čisté prostoty a šlechetné povinnosti, vesměs ještě bez pomoci křesťanského světla a milosti. Ale může se civilisovaný moderní rozum skloniti před Voltairem? V nynější době se hegelíani berlínští a francouzští se svou identitou bytí a nebytí posmívají Voltaireovi, že není ničím lepším než jakýmsi polokatolíkem.

Tímto měřítkem se může měřiti mnoho. Ale tak tomu bývalo již za dávna, když Věčná Moudrost sestoupila s nebe a Bůh dovolil lidem, aby na něho patřili a jemu naslou-

chali; oni se tedy dlouze a volně zadívali do jeho tváře a řekli, že je bez sebe, že je blázen a že má zlého ducha.

To byla jedna cesta, kterou se lidé ubírali. Ale byli jiní, kteří měli ve své mysli tolik náboženského či poetického založení, že nemohli tak docela setrvati u tohoto prázdného uctívání zákonů, sil a druhotných příčin. Nebylo v tom dosti rozumové obřadnosti odpovídající jejich nadání. Toužili, aby měli Boha blíže. Byli by se stali mystiky, kdyby byli bývali křesťany. Jejich smysl pro tajemno potřeboval uspokojení. Uctívati Boha jim doporučovalo jejich umělecké cítění; a z estetiky si přáli, aby všechno bylo božské. Ale za každou cenu musilo s nich býti sňato jho morální povinnosti. Bohoslužba jim měla býti jednou z epikurejských radostí a její příjemnost by byla zkažena, kdyby měly býti zauzděny jejich vášně žíznicí po splnění. Tak Bůh byl blízko, byl všude. Byl hned vedle. Dotýkali jsme se ho. Vcházeli jsme stále do úžasné svatyně. Neboť Bůh splynul s přírodou. Vše bylo Bohem. My sami jsme byli částí Boha. Obsáhl nás a ježto je nekonečně čistý, tak my, jsouce jeho část, nemohli jsme býti nijak poskvrněni. Tudíž právě Boží přítomnost byla záštitou hříchu, hřích nevzbuzoval hrůzu a odpírání mu podle křesťanské nauky o Boží všudypřítomnosti. Tato theorie se líbila mladým lidem. Souhlasila s vysokými tužbami a oni nemusili sestupovati k nedůstojnému omezování se. Byla přijatelná s literárního hlediska a mohlo se jí vyučovati veřejně i uzavřeně, jak se líbilo učitelům. Slovem, ze všech druhů atheismu tento pozitivní pantheismus byl zdaleka nejpůsobivější, nejvíce okouzloval, nejvíce přesvědčoval a jak jen možno nejméně obtěžoval — když ne z jiné příčiny, tedy aspoň proto, že jednou provždy zbavoval hrubé nauky o hříchu. Tak se vplížil do nesčetných myslí s pomocí špatného a omezeného studia přírodní vědy, odňal Bohu korunu a zbožštil přírodu, až jeden z novějších a nejpopulárnějších spisovatelů vyložil, že blaživé patření je malicherné, sobecké a nehodné, a že mnohem potěšitelnější je myšlenka býti slavnostně opět pojat do lůna vesmíru.

Právě s tohoto hlediska pozoroval Fénelon zákony světa, jakožto tak mnohá místa Božího úkrytu. Jeho slova jsme citovali, když jsme mluvili o předpodstatnění jakožto o největším Božím díle.

Podobně nacházíme příležitostná theologická vyjádření v přírodních vědách, jak je můžeme nazývat. Je to první zákon pohybu, že když těleso je jednou uvedeno do pohybu a nepůsobí-li na ně jiná síla, bude se pohybovat věčně, přímočárně a s rovnoměrnou rychlostí. O Descartovi bylo řečeno, že byl prvním filosofem, jenž to jasně předložil světu; a zdá se, že při pátrání po zákonech pohybu užíval spíše své theologie než mechaniky, ježto objevuje tento zákon v „neměnitelnosti a jednoduchosti toho úkonu, kterým Bůh udržuje pohyb ve hmotě. Neboť on jej toliko udržuje přesně tak, jak tomu je ve chvíli, kdy jej udržuje, beze zření k tomu, co snad bylo dříve“. Nic nemůže krásněji ilustrovat tuto takřka smyslům zřejmou bezprostřednost Boží v mysli Descartově, nežli právě tato úvaha, ačkoli jeden anglický filosof si velmi správně stěžuje na to, že v ní schází mechanický důkaz. Tak také princip nejmenšího účinku byl jakýmsi theologickým vyjádřením v přírodní vědě. Maupertuis dokázal apriorními theologickými důvody, že všechny mechanické změny musí ve světě probíhat tak, aby způsobený účinek byl co nejmenší. Matematikové byli popuzeni jeho theologií, ale přiznali, že mechanické důkazy skutečně potvrzují jeho zásadu. Tak také mnozí spisovatelé v Anglii, přenášejíce na své stránky theorie jiných, jmenovitě německých a francouzských filosofů, dávali jim téměř nevědomky — působením toho, co považovali za hlubší křesťanské přesvědčení — theologické zabarvení, jehož v originále nebylo; toho skutečná theologie nijak nepožaduje.

Nyní, k čemu jinému tyto předběžné poznámky ukazovaly nežli k tomu, že za dvojího zákona, Boží dokonalosti a našich nedokonalostí, všechna Boží zjevení jsou vpravdě také jeho úkryty? Není viditelný, leč když ráčí ustoupiti ze světla a staví se do stínu. Příroda je proto ve svém měřítku jeho zjevením, a to je analogické s Velebnou svátostí. Zákony přírody jsou jako svátostné způsoby: skrývají Boha. Nikde v přírodě není ve svých pravých rozměrech; nepatrnost přírody je jako nepatrnost hostie. Nikdo není povinen jej vidět, kdo jej nechce vidět. Nikdo ho vůbec nemůže vidět bez morální přípravy svého srdce. Obtíží v přírodě je používáno jako zbraní proti Bohu, právě jako obtíže nauky o Velebné svátosti bývají podkladem, na němž ji mnozí odmítají. K oběma se vztahuje táž náchylnost mýlit se a táž zdánlivá ne-

srovnalost v nazírání smyslů, s níž se tak často shledáváme v pravdách přírodní vědy, jako že země se otáčí kolem slunce, kdežto my vidíme slunce běžící kolem země, nebo když se nám praví, že země se otáčí v každém bodu svého povrchu neuvěřitelnou rychlostí od západu k východu, a přece kámen svržený z vysoké věže padá skoro u její paty, místo aby zůstal daleko za ní, čili místo aby byl zemí předstižen. Výstřednosti a nerovnosti nebeských těles odpovídají jevům, které se zdají nedokonalé a nehodné Boha ve Velebné svátosti.

Mezitím se lidé chovali k přírodě stejně jako k Velebné svátosti. Herese, která popírá svátostnou milost a tvrdí, že posvěcující princip je v nás samých, podobá se omylu těch, kteří trvají na zákonech a druhotných příčinách a na koncepci svého vlastního rozumu. Herese, jež učí soupodstatnosti nebo impanaci našeho Pána, jsou obdobné pantheismu, jak jsme prve vylíčili; ti pak, co se hlásí ke Skutečné Přítomnosti a přece popírají přepodstatnění, jsou v postavení těch, kteří z vědeckého pozorování přírody stejně odvozují důkazy na prospěch čirého theismu a proti křesťanskému zjevení.

Zajisté je zde podivuhodná souběžnost mezi Bohem ukrytým pod zákony a silami přírody a mezi Bohem ukrytým pod závoji a způsobou Velebné svátosti.

Kapitola pátá.

Boží způsob v rozumu a vůli.

Když se obrátíme od světa hmotného k světu duchovnímu, shledáme, že Bůh se v něm projevuje rovněž skrytým způsobem.

Boží obraz je obzvláště vtisknut ve schopnostech ducha. Leč činnost těchto schopností, jež se zdá žákům křesťanské metafysiky tak jasným důkazem o Bohu, mohla by naléztí místo s nemenší okázalostí rozumu v systému Lockeově a Humově, francouzského Codillaca a německého Hegela. Svědectví o Bohu v lidském porozumění není tak určité, aby se mravní zvrácenost nemohla mýlit. Zabíhati do podrobností v této věci zahrnovalo by spoustu sporných otázek, které není zapotřebí probírat, a není to zde na místě.

Nauky různých metafysických škol nám nejen poskytují bojně ilustrace příznačného Božího se projevování, ale připojíme-li k nim vliv milosti na užívání svého rozumu, stávají se analogie ještě nápadnějšími. Milost posvěcující a milost úkonná mají na naše duševní schopnosti vliv mnohými tajemnými způsoby, právě jako tak činí pěstění mravní ctnosti; ale je velmi těžko poznati druh nebo stupeň vlivu, který tu působí. Účinek darů milosti darem daných, jak se v theologii nazývají, je ještě skrytější. „Slovo moudrosti“, o němž apoštol mluví ke Korintským, je ve školách definováno jako nadpřirozený dar odvozený od zásad výsledků víry a vzta-hující se na božské věci; a „slovo vědění“ je podobný dar týkající se lidských věcí; kdežto darem milosti daný dar víry, jak se rozeznává od theologického habitu a ctnosti víry, je nadpřirozená snadnost a srozumitelnost při výkladu tajů víry jiným, a v naší mysli je to chápavá a neomylná pohotovost přisvědčiti zjeveným tajemstvím. Nuže, když slyšíme někoho kázati nebo když čteme duchovní knihu, kdo může postřehnouti přítomnost této skryté Boží spolupřítomnosti s přirozenými schopnostmi jeho tvora? Velmi často netuší tuto přítomnost ani sám kazatel nebo autor; a může to tkvít jak ve velikosti jeho pokory, tak v jejím nedostatku. Neboť zatím co pýcha by jej vedla k myšlence, že jeho úspěch je cele zásluhou jeho přirozených schopností, pokora by mu dala sotva věriti, že Bůh jej navštívil a nadpřirozeně obdařil. Ke skrytosti přispívá, že tyto darem dané dary milosti, i když hraničí se zázraky, nejsou žádným ukazatelem skutečné svatosti osoby, které je Bůh propůjčuje kvůli jiným.

Bůh se tedy v metafysice, stejně jako ve fysice, zjevuje tak, že se staví do stínu.

Morální svět se nám uvádí stejnými úkazy.

Svědění je takřka Boží hlas v nás. Je to soudný Boží stolec vztyčený již v našem srdci a vydávající rozsudek nad našimi činy. Hlas z nebe by nás nemohl mocněji přesvědčiti o Boží existenci nežli tento šepot, jež sotva lze utišiti. Leč, ačkoli je to Boží hlas, není mnohdy snadné poznati, co je Boží vůle. Lidé se zdají míti hroznou moc nad svým svědomím, jak národové, tak jednotlivci. Veřejné mínění, které je téměř nenapravitelně zkažené a bezbožné, tvoří si svědomí podle svých zásad a na hrubé váze. Tak Číňané odvo-zují všechn dobrý mrav od synovské úcty a nikoli od lásky

k Bohu, a z toho pochází, byť s jistým patrným dobrem, soustava národní morálky tak hrubě pozemská, jak si jen možno mysliti. Jiní zase naopak, jako lid u Herodota, vydávali své otce smrti, když břímě věku se jim stává obtížným. Někteří národové měli za morálně výborné, ba za příkázanou povinnost, aby se ženili se svými ovdovělými matkami. A jsou národové žijící dokonce v plném světle křesťanské filosofie a civilisace a přímo se kořící společenské cti, ale s nejhroznější povolností mnohým hříchům nečistoty. Tak svědomí, které je Božím svědectvím, může se postavit proti Bohu v srdci celého národa.

Podobně u jednotlivců zlé zvyky a zvrácenost vykonávají tyranskou moc nad božským zjevením ve svědomí, až svědomí vyprahne, jak praví Písmo. Ba, opakování nadpřirozených skutků může způsobiti přirozený zvyk, jenž se zdá totožný s nadpřirozeným, ač ve skutečnosti je bez milosti a bez zásluhy, takže se můžeme vzdáliti od Boží lásky a sotva jsme si toho vědomi. Leč i u dobrých lidí bývají projevy svědomí omezeny a nejisty. Celá kasuistika zabývá se ne tak tím, co má člověk činiti lepšího, dokonalejšího a bohumilejšího, jako tím, co je pro člověka zákonné a co může činiti pravděpodobně bez urážky Boha. A co je doménou kasuistiky, této nejpotřebnější z lidských věd, nežli oblast, v které morální povinnost leží ve světle zastřeném oblaky a stíny? Skrupule vydávají svědectví o téže charakteristice svědomí.

Ale zjevení se Boha v morálním světě není v ničem tak pozoruhodně ilustrováno jako v původu a existenci zla. Zdá se, jako by zlo přikrývalo samu bytost a vlastnosti Boží černým, neproniknutelným rubášem. Vyvolává při nejmenším vzpouru proti Boží vůli, a to úspěšně; kam až zrak dosáhne, vidíme tento zápas za podmínek více než stejných. Jak neúměrně je v popředí to, co ve světě vidíme, proti vznešeným a výhradním právům Božím, jak je zjevil svým Slovem! Ale které jsou hlavní, nejpodivuhodnější a nejdojemnější projevy Boží nežli právě ony, které učinil v důsledku toho, že připustil existenci zla? Krásné výmysly Boží lásky, jimiž nás uschoptil napravití pád, hojnost hříchu překonaná přehojností milosti, mnohonásobné prostředkování spravedlnosti a milosrdenství, moc a moudrost Boží, jež jsou obsaženy v celé soustavě vykoupení, — to jsou v jistém smyslu výsledky

existence zla, a přece jsou právě těmi věcmi, jimiž Boha nejlépe poznáváme a pro něž ho nejvíce milujeme. Co jej úplně skrývá těm, kdo ho vidět nechtějí, to jej nejzřetelněji a nejjasněji ukazuje těm, jejichž srdce ho hledají.

Celé učení o hříchu je zároveň i úkrytem i odhalením vztahů mezi Bohem a člověkem. Pohledme na ohromný proud lidských skutků, jenž se stále a plně rozlévá po celé zemi, — a jak málokdo pomyslí na to, že individuálně není žádný z těchto skutků indiferentní, že v milionech těchto činů dostává jeden každý svůj zvláštní a trvalý ráz podle toho, jak viditelně směřuje či nesměruje k Bohu, a že se člověk svým jednáním každým okamžikem upíná k Bohu nebo se od něho odpoutává. Hřích, jenž zakrývá Boží slávu hanou, svědčí také o Boží existenci, o jeho zákonu a jeho právech. Pojem o Bohu je zahrnut v pojmu o hříchu. Morální dobro bývá bojácné. Schází mu udatnost a velkomyslnost. Naproti tomu špatnost bývá často naočkována na přirozené ctnosti a spoluexistuje s tak skvělými přirozenými dary, že se zdá zcela krásná a poutavá. Vynucuje si potlesk, zatím co vrhá do stínu skutečné morální vymoženosti. Dále není nijak neobyčejnou věcí viděti značné množství skutečné morální dobroty téměř úchvatně roztomilého charakteru, kteráž zřejmě nezávisí na Bohu a na víře v něho. Ať možno dáti těmto zjevům jakékoli křesťanské vysvětlení, jsou jistě důkazem, že zatím co se Bůh jasně projevuje v morálním světě, takže se jeho služebníci diví, asi jako se diví prostý katolík, jak mohou lidé přehlížeti Boha ve Velebné svátosti, — přece je tak skryt, že množství zástupů jej skutečně nevidí v přestrojení, v protikladech a ve stopách minulých katastrof, jimiž svět oplývá. Ještě nepřišel čas a rozhodnutí, aby Bůh neodolatelně trval na pozornosti a osvědčení svých tvorů.

Ale Bůh nezanechal ani hmotný ani rozumový ani morální svět jim samým. Milosrdně zasáhl a zaplavil je všechny jiným světem, zaplavil je milostí. Jak zde se odhaluje? Zde bychom ovšem řekli, že zajisté zjevením nezaměřeným. Něco jako tajemství — snad bychom nejprve mysleli — by přímo pokazilo účel, pro nějž byla milost vlita do stvoření. V přírodě se může Bůh skrývat, protože příroda se od Boha vzdálila, svět rozumový pak se zatemnil, svět morální byl uveden v nepořádek a ve světě hmotném se Bůh důsledně vzdaluje z dohledu. Ale milost je zbraň, kterou si Bůh může opět

dobýti všech těchto světů. Je to světlo zřejmě působící k novému získání panství, které temnota uzmula. Milost je obzvláště božský zásah. A má-li míti jakožto zásah úspěch, musí být viditelný, neboť jak by jinak mohl býti uznán za božský? Tak můžeme nejprve mluvit. Ale pozorujme svět milosti.

Popatřme ještě jednou na skvoucí zjev vždy blahoslavené Svaté Trojice: Přemýšlíme zde o tajemství stvoření. Hledíme na tři božské osoby jakožto na svého Stvořitele a uvažujeme o vztazích mezi námi a Bohem jmenovitě jakožto Stvořitelem, a zároveň se koříme zvláštnosti i jednotnosti působení tří božských osob ve všech vnějších dílech. Ale když se tak díváme a mysl tak zaměstnáváme, zdá se, že toto Vidění se mění a představuje ono veliké a milosrdné tajemství, o němž zde uvažujeme. Třetí božská osoba se stává před našima očima bezmezným mořem nestvořené milosti, hlubším, než si možno pomysleti, a lesklejším, nežli může náš zrak snést. Zdá se — vzpomeňme, jak slabá jsou lidská slova pro tyto pojmy —, jako by se rozvíjela v nekonečnou milost, aby byla připravena tvořiti, jako by milost byla směrem jejího tvoření. Pohledme dále! Patrná změna nastává rovněž u druhé osoby, věčného Slova Otcova, neboť také ona přechází v oceán nekonečné a bezedné nestvořené milosti, a na tiché hladině křišťálové hlubiny je viděti, jak se Slovo sděluje svatému člověčenství Ježíšovu, kteréžto sdílení je již samo nestvořenou milostí, živou a věčnou, — nikoli konem sdílení stvořeného, ale darem, který udílí Slovo. A také věčný Otec se projevuje jakožto krásná a vznešená nekonečnost nestvořené milosti, jakožto věru nepochopitelný vesmír milosti, a ta je sama láskou, kterou nás Otec od věčnosti miluje, a velebným dekretem, jímž od věčnosti ustanovil nejen tvořiti, ale tvořiti tvory ve stavu milosti a udělovati jim nadpřirozené dary přesahující požadavky a příslušenství jejich přirozenosti. Bůh je milost. Bůh je povšechně nestvořená milost. Ve své Jedinosti, ve své Trojosobnosti je nestvořená milost.

Vizme! Toto nestvořené Moře zaplavilo všechno stvoření. Jak tomu je, nedovedeme vyjádřiti; víme jen, že vůle lidí je oddělená a svobodná a že přirozené není Bůh. Ale theologická stvořená milost je pravé, skutečné, intimované stvoření nestvořené milosti. Jednou přichází jakožto pohnutka božské vůle, rozličná ve své síle a kráse, ale sama jakožto sku-

tečný, dojmající, povzbuzující a posilující dotek nebe; a tu ji nazýváme úkonnou milostí; jindy se dostavuje jakožto trvalý stav, obdařený nadpřirozenými posvěcujícími habitů a bohatý na podivuhodné a náhle vlité ctnosti, kterýžto stav nás nejen prohlašuje, ale skutečně činí Božími přáteli, a podle slov svatého Petra nám dává účast na božské přirozenosti; a tehdy milost tu nazýváme posvěcující milostí. Obě tyto milosti jsou nadpřirozené dary, které přesahují všechny požadavky naší přirozenosti a daleko předstihují to, co jí náleží ať po stránce fyzické či morální, a vedou tam, kam se naše přirozenost sama od sebe nemůže nijak dostat, vedou k blaživému patření na Boží Bytnost.

Tedy jako božská tvůrčí činnost stále pokračuje i na naší dokončené planetě neustálým tvořením nových duší z ničeho a jako činná láska v každém okamžiku zachovává při životě a světle tvorstvo již učiněné, tak milost je ve vyšším a rozsáhlejším smyslu, převyšujíc tvoření i zachovávání stvořeného, činností Boží, nadpřirozeným tvořením a zachováváním. Je to sám Bůh ve své nejpodivuhodnější působnosti; a když pozorujeme, jak milost po všechen čas člověka předchází, doprovází a následuje, jak neustále povzbuzuje vůli osvětlováním rozumu, tu získáváme o ní názor, že je takřka zvláštní a svrchovaně dokonalou přítomností milosrdenství. A když popisujeme milost takto, popisujeme ji jakožto tajemství téměř neproniknutelné. Když dílny tvoření a zachovávání světa, jimiž se zaměstnávají fyzické vědy, byly vyličeny jako skryté svatyně, tím více to platí o laboratořích tohoto jemného, nepřirovnatelného a nadpřirozeného Božího díla, jež je pravou alchymií přírody, neklamným proměňováním zla v dobro, a to vše nazýváme, jak již praveno, jediným významným slovem *m i l o s t*.

Zvláštnost působení milosti staví tuto taj do světla ještě silnějšího. Ke křtitelnici přinášejí dítě, milé a krásné a s veškerým půvabem dětské bezmocnosti. Leč, byť sebe líbeznější, je sotva Božím vlastnictvím. Je kořistí svého vítězného nepřítele. Na jeho duši je kletba; kolem jeho ducha je tma a na všech jeho schopnostech lpí ošklivá skvrna či znehodnocující známka prvotního hříchu. V tom stavu nemůže nikdy viděti Boha ani býti dědicem nebe. Nemůže zdědit nic, co by přesahovalo přirozenou blaženost. Exorcismy jsou jen předehrou k okamžitému konu křtu. A co se potom stalo s dítětem?

Nastalo nové zrození, daleko lepší nežli zrození první. Nietla byla s něho sňata; stalo se dítkem Božím, živým údem Ježíše Krista. I před očima nebes září milostí a krásou. Jeho duše s rozumem v ní spící je naplněna nadpřirozenými vlohami, které ji posvěcují na svatyni, a vlitými ctnostmi, které jsou zárodky andělské svatosti. Než, když tak leží v náručí své chůvy, jaká změna je v jeho pohledu, v jeho oku a údech? Snad tam usnulo byvši unaveno projevovanou mu pozorností, asi jako spí malé ptáčko v hnízdě nebo bílý beránek na slunné nivě; nebo snad pláčem a slzami projevuje svou nevoli nad fysickou obtíž samých spásonosných vod, které je učinily ze satanova otroka bratrem nebo sestrou andělů. Může býti Bůh více skryt nežli v tomto neviditelném obrození?

Muž, který klečí vedle nás v kostele, povstává, jde k oltářnímu stupni a vrací se maje s sebou Boha. Děťátko betlemské, hoch nazaretský, muž kalvárský je u něho. Totéž tělo, jež bylo přibito na kříži, táž duše, jež osvětlila předpekli, je několik metrů vedle nás a působí v duši a těle našeho souseda mnohé divy, a každý z nich je větší nežli stvoření světa. A přece, kde je znamení toho všeho? Muž ten se od oltáře vrátil, jako tam byl odešel; pokleká jako dříve; jeho díkůvzdání končí a on vychází na ulici. Pozorujeme ho. Vše je jako dříve. Šel do své práce, do svého obchodu, do svého domova. Není ani zdání o nějakém tajemství kolem něho, ačkoli se s ním staly věci, že andělé by se neodvážili o nich snít, kdyby jim nebyly bývaly zjeveny.

A opět jeden, jehož milujeme, nad nímž jsme truchlili, za něho se modlili; a nyní je naše modlitba vyslyšena. Vidíme jej ve zpovědnici. Spočívají na něm léta hříchu, pletivo bezbožnosti, despotismus špatných návyků, tyranie zlovolných duchů. Odchází rozhřešen. Ale rozhřešení nikdo nevidí. On sám je necítí. Neslyšel snad ani vnější šeptaná slova. Žádný ze zázraků Páně se nerovnal zázraku tomuto, ani ne vzkříšení Lazarovo. Ale vše vypadá jako dříve. Tón jeho hlasu je nezměněn. Ba, on upadá do malých nedokonalostí. Milost se ukazuje málo anebo se neukazuje vůbec ani ve vzezření kajícího, jemuž bylo odpuštěno.

Proč se Bůh takto skrývá ve své nejkrásnější činnosti? Kdyby všechno působení vroucího přijímání a všechny účinky dobré zpovědi byly lidem ukázány tak viditelně jako výkony

a účinky nějakého důmyslného stroje, jistě by se neminuly s obrácením světa. Ale Bůh je neukazuje.

Odpouštění všedních hříchů je další příklad v řadě tajemné Boží činnosti. Smrtelný hřích je hřích s dvojím působením. Odvrací nás od Boha a obrací nás k tvorům. Všední hřích nás obrací k tvorům, ale neodvrací nás od Boha. Je to ochablost naší lásky k Bohu, vzrůstající ochladnutí lásky k bližnímu, překážka volného a silného působení milosti; ale to vše nás ještě neodvrací od Boha. Někteří theologové učili, že k odpuštění všedních hříchů není požadována žádná lítost, ale že nějaký dobrý skutek, jenž se Bohu líbí více, nežli se mu nelíbil všední hřích, rovnocenně smazuje všední hřích. Naproti tomu jiní, také Durandus, měli za to, že formální lítost je nezbytná k jeho odpuštění.

Svatý Tomáš a jeho škola zaujímá střední cestu. Učí, že pouhá habituální lítost nestačí a že formální lítost není nevyhnutelně potřebná, ale že virtuální lítost je i žádoucí, i dostatečná. Touto virtuální lítostí nemíní svatý Tomáš každé dobré hnutí, které nás vede k Bohu, ale dobré hnutí, jež se vztahuje k dotyčnému všednímu hříchu a způsobuje, že nenávidíme vše, co zmenšuje naši lásku k Bohu, a že litujeme všeho toho druhu, čím jsme se provinili, ačkoli v době své lítosti nemáme formálně před sebou každou z těchto chyb, jako je tomu při lítosti nad těžkými hříchy. Kromě toho učí, že není nutná žádná nová vlitá milost k odpuštění všedních hříchů, ale že hnutí milosti křesťanské lásky, kterou již chováme, k tomu cíli postačuje, a že nedokonalosti našeho hnutí milosti jsou velmi zvláštním a tajemným způsobem doplněny a posíleny a milost učiněna působivější požehnáním Církve svaté, jakož i těmi prostředky, na nichž taková požehnání spočinula a je schválila a které vologii nazýváme svátostinami; v tom je obsažena svěcená voda, modlitba v posvěceném kostele, odřikávání konfiteoru a podobně. Tyto svátostiny nepůsobí samy ze sebe a také ne se samostatnou účinností, jako je tomu u svátostí, které vyžadují k své účinnosti toliko odstranění překážek — ale ony svátostiny působí přičiněním osoby, která jich užívá, s pomocí skryté síly odvozené z církevního užívání a požehnání.

Nyní pozorujme množství všedních hříchů ve světě a vzpomeňme, že pro každý z nich je stanoven jeho zvláštní trest na tomto světě nebo v očistci, že každý z nich zasahuje

svou silou duši hříšníka a že nejmenší z nich je Bohu tak odporný, že ani za vyprázdnění pekla a obrácení pohanů nemáme vysloviti nejmenší všední nepravdu; a potom považme, jak dalekosáhlá, nepřerušovaná působnost milosti prostupuje celý svět, soucitně snímajíc tyto všední hříchy z duší lidí. Je to tak, jako by celá země a moře pod našima nohama byly pokryty jakýmsi nezměrným, přesným a hbitým strojívem, jehož rychlost kroužení zvrací všechny výpočty, a důvěryhodnost jeho neomylného chodu je tak ryzí, že nemůže být nic ryzejšího. Není zde místo k probrání toho všeho; ale celé učení o všedním hříchu a jeho promíjení je jeden z nejkrásnějších oborů theologie. Dosti bylo uvedeno k objasnění božského působení v lidských duších při neustálém odpouštění.

Hlubiny a obtíže nauky o zásluze nás napomínají, abychom upustili od dlouhého o ní uvažování. Ale objevili bychom, že zde převládá týž princip utajování. Co jiného jsou v pravdě naše zásluhy nežli Boží dary? Ne že jsou nám přičítány nějakou pouhou fikcí milosrdenství, ale že Boží milost je tak podstatně působivá, že při udílení svých darů činí je naší skutečnou zásluhou. Ale jsou to přece jeho dary; leč on skrývá svou vlastní čest za závoj naší záslužnosti.

Smrtelný hřích naše zásluhy usmrcuje. Nemohou býti Bohem přijaty, protože se nemohou vinouti kolem duše, která ztratila lásku. Odpadly od ní podle zákona přirozeným následkem. Minou snad léta a my konečně činíme pokání, zpovídáme se a dostáváme rozhřešení; a tu okamžitě nastává vzkříšení všech ztracených zásluh. Dotek milosti vzbudil mrtvé k životu. Suarez by nám řekl, že ožívají v plném rozsahu, ať byla jakkoli malá vroucnost naší lítosti. Bannez by nám řekl, že ožívají jenom v poměru k zásluze naší nynější vroucnosti a přispívají jenom k naší vedlejší odměně v nebesích, nikoli k naší podstatné odměně. Ledesma by nám řekl, že ožívají jen v poměru k zásluze naší nynější vroucnosti, ale že nezávisle na ní přispívají k naší podstatné i k naší vedlejší odměně. Podstatnou odměnou theologové míní spojení duše s Bohem a vedlejší odměnou radost, kterou oslavená duše odvozuje z vykonaných dobrých skutků.

Nesejde na tom, který z těchto názorů je pravý. Je to úplné tajemství tohoto nepochybného díla milosti, o němž pojed-

náváme. Je zcela skryto. Nepocituje je ani ten, v jehož prospěch se tento zázrak děje.

Stejným způsobem je skryto tajemství síly milosti, která přes to, co by se zdála analogie požadovati, zabraňuje, aby oživly dřívější hříchy, kdyby člověk ztratil stav milosti. Hřích je tak silný, že může naše zásluhy usmrtit, ale ne tak neodvolatelně, že by je milost nemohla znovu povolati k životu. Milost naproti tomu usmrcuje hřích tak úplně, že žádný nový hřích nemůže vyvolati hříchy staré k opětovnému životu. Ty leží bezmocně, leč že z jejich hrobu vystupuje temný stín nevděku za odpuštění viny a zhušťuje šero nového pádu touto chmurnou přítěží; ale ani tak nemůže odpuštěný hřích dáti vznik nějakému novému zvláštnímu hříchu.* Všichni tyto divy koná Bůh v úkrytu.

Je těžko skrývati to, co je všude; a zda nemůžeme skoro vyřknouti, že milost je všude? Kde je ten, jehož milost nenavštěvuje? Kde je zatvrzelé srdce, které by se milost nepokoušela obměkčiti? Theologie nás učí, že obvyklá moc Boží nemůže stvořiti tvora, který by se mohl zatvrditi proti veškeré milosti, tvora, aby nebylo v moci Stvořitelově jej obměkčit a obrátit. Pohleďte na množství pokřtěných. Není jednoho, jemuž by nebyla udílena dostatečná milost k ochraně proti smrtelnému hříchu až do poslední hodiny jeho života.

Není dospělého pohana, jemuž by nebyla poskytnuta dostatečná pomoc milosti k jeho ospravedlnění, a to aspoň křtem duchovním. Není jediné ztracené duše, jež by se nebyla odtrhla svévolně od požehnané vlády milosti a s níž by milost nebyla zápasila, nežli ji nechala odejít. Ba i zatvrzelým podává milost denně příležitost k povstání a ke konání dobra, i když trpělivá spravedlnost Boží jim nepřiznává morální dostatečnost.

Krůpěje rosy za čistého podzimního jitra nejsou tak nespočetné jako pomáhající milosti, které v Církvi každým okamžikem — kromě úžasného množství posvěcující milosti — hustě a rychle padají na rozsáhlé duchovní dědictví svatého Petra. Když mimo Církev rosa milosti je slabší a daleko méně vydatná a udělovaná jen kvůli Církvi, přece země ta není tak

* Tak aspoň výslovně učí svatý Tomáš a po něm würzburgská theologie: *Ingratitudo sequentis peccati non est peccatum peculiare, sed circumstantia peculiaris, nisi adjungatur expressa intentio contemnendi beneficium.* — Vol. VI. pars 2.

suchá, jako byla kolem Gedeonova rouna, — ačkoli, běda! my vidíme, že půdu sotva pokrývá. S nebes prší každým okamžikem milost i na všechny duše, které jsou mimo Církev, až do posledka jejich života, a každá taková milost směřuje k tomu, aby přivedla tyto duše blíže k pravé Církvi, mimo níž není spasení, aby je přivedla k oněm katolickým svátostem, jimž náleží odpouštět hříchy. Také nezápasí milost jenom s duchem. I hmota může býti mocnou zbraní v její ruce, jak vidno u svátostí.

A když působnost milosti je tak universální, je tím podivuhodnější, že Bůh se za ni stejně skrývá, jako se skrývá Ježíš za svátostným závojem.

Avšak přihlédněme k příčině milosti. Právil jsem, že stvořená milost přichází od oné nesmírné nestvořené milosti, o níž jsem mluvil dříve. Ale jak k nám přichází? Kudy připlývá? Jakým průsmykem si razí cestu k hranicím stvoření? Tam, kde tajemství se prostupují a překrývají, jako večerní oblaky hasící silné zlaté slunce, tam je pramen, příčina, hlavní zdroj milosti. Je to utrpení našeho drahého Pána. Milost Adamova pláče a milost Petrových slz, milost nevinného Abela a milost neznámého hříšníka, jenž se kaje co píše tato slova, všechny tyto milosti stejně vyplynuly z utrpení našeho drahého Pána. Ale nečítajíce bezejmenné a nevymezené pršky a proudy z oné drahocenné krve, které plynou na celý svět, pohledme na onu vytyčenou moc, v níž se tato milost hlavně soustředila.

Sedm svátostí vyrůstá a se rozvětňuje z utrpení Páně jako tolikéž úkrytů Božích. V tom jsou zahrnuty všechny svátosti, všechny stejně. Ale jak se také od sebe rozlišují! Jednou jdou vedle sebe v řadě, jindy v páru, jindy v hloučku a nezřídka po jedné. Mohou se třídit podle toho, jak se sobě podobají a jak nikoli. Jedna se uskutečňuje v konsekraci látky, jiná v užití látky již posvěcené. Některé působí na duši hříchem zemřelou, jiné hlavně na duši žijící v milosti. Některé propůjčují zvláštní znak, jiné nikoli. Některá je nutná, některá jen žádoucí aneb jen někdy nutná. Některá vyžaduje k obsluze posvěceného přísluhovatele, jiná nikoli. Některé se mohou opakovati, jiné mohou býti uděleny jen jednou. Některá je podmínkou další svátosti, neboť ta by byla bez oné předchozí svátosti neplatná. V jedné skrývá

Boha voda a jeho jméno. Při jiné je sedm darů Ducha svatého ukryto pod dotekem svatého křížma a pod znamením spásy. U další je Bůh ztaven pod lidskými úkony, a to nejpokornějšími, u jiné ve vůli dvou smlouvajících se stran; v další pod vzkládáním rukou a odevzdáním obřadního náčiní. Opět jiná, pomazání nemocných, působí na duši bez ohledu na hříchy, které tam zůstaly, a mnohdy účinkuje také na trpící tělo. Jiná svátost je Bůh sám nevysvětlitelně zahalený rouškami tak jemnými, že letní vánek by je mohl odvanouti, a zároveň tak neproniknutelnými, že bystrost andělů je nemůže vyzpytovat, aniž je může váha padajícího světa rozhrnouti.

Mimo to Církev, matka svátostí, nevyčerpala u nich ještě své učení. Ku podivu, uvážíme-li důležitost těchto otázek, jsou ve školách dovoleny četné kontroverse, které se velmi těsně dotýkají svátostí. Co náleží k jejich podstatě a co jen k jejich plnosti, v kterém okamžiku přesně je svátost dovršena a milost udělena, co je při ní nevyhnutelně potřebné co do látky a bez čeho je možno ve formě se obejít, — o všech těchto věcech různě při různých svátostech je nám volno mysliti nebo učiti mnohým věcem. Je to asi tak, že čím hlouběji vstupujeme do těchto příkrovů Božích, tím více se Bůh skrývá v jejich záseří, jako se kdysi skrýval v listoví ráje. Zda toto vše nedává za pravdu úsudku svatého Tomáše, že „ve svátostech Boží moc působí skrytě spásu“?

Když tedy Boží zásahy jsou skryty ve světě přirozeném, mělo by tomu tak býti méně ve světě milosti, ačkoli tento je nesmírnou soustavou ryzího zasahování se strany Boží? Celý svět milosti je v nejvyšší míře úkrytem Božím, a přece právě toto tajení je nejskvělejším odhalováním jeho povahy a vlastností: a svátosti jsou mistrnými díly milosti, a přece nejhlubšími úkryty všeho. Jejich krása je věru tak rozmanitá, jejich strůj tak nadzemská, jejich metoda tak tajemná, jejich dotek tak jemný, jejich vliv tak převratný a přitom tak neslyšný, jejich směs látky a ducha tak zvláštní, jejich zázraky tak nehluché a náhlé, jejich samosprávný chod tak seřízený a dokonalý a každá z nich se tak stkví svým jasným oblakem nebeské obřadnosti, že celá věda o božské činnosti by mohla býti vyvozena jenom z theologie svátostí.

Kapitola šestá.

Bůh v theologii a Církvi.

Mezi rozličnými vědami se jedna jmenuje *theologie*, protože pojednává zvláště o Bohu. Přes některé vědy-uchvatitelky je královnou věd. Její údaje jsou nejjistější, její metody nejbezpečnější, její říše nejvznešenější, její výsledky trvaleji zajímavé a její objevy četnější, rozsáhlejší a nebeštější nežli objevy jiných věd. Vskutku je řádem a mírou všech ostatních věd a jediným jejich konečným vysvětlením a souladem. Hodnota všech jiných věd se měří podle toho, jak přispívají k této vědě-mistryni. Jsou krásné pod její svrchovaností a pokojně svítící světlem od ní vypůjčeným, ale kolísají a se znetvořují, když se od ní odlučují a pokoušejí se zařídit se samy pro sebe.

Než, obraťme se k svému předmětu. Když je správný názor, který jsme si učinili o Bohu, budeme ovšem očekávat, že o tom nalezneme stopy ve vědě, která Boha obzvlášť odhaluje. Leč ona nepostupuje způsobem, jak bychom byli předem očekávali, a snad se sejdeme se zdánlivou nedokonalostí, bezvýznamností a nehodností. Skrývá Boha týž okamžik, kdy jej odhaluje, způsobem, jako jej skrývá milost a svátosti. Bible a apoštolské podání je sbírka zjevených náznaků a z těch *theologie* čerpá množství závěrů, které potom roztrídí a činí z nich předpoklady ještě dalších závěrů. A již jsem ukázal, jak duch a složení bible ilustruje božské rysy, jak o nich nyní uvažujeme, a duch podání je po té stránce dokonce ještě nápadnější. Přistupuji tudíž k formaci *theologické vědy*, k historické formaci učení.

Apoštolé byli zajisté v držení celé katolické *theologie* v jejím nejplněji možném dovršení; a apoštolské podání obsahuje v zárodku každý *theologický* závěr, jehož odvození odtud může herese kdykoli požadovati. Leč nezdá se, že každá generace má plné vědomí o šíři a hloubce svého svěření; a tudíž *theologie* nemůže býti ponechána pouhému mínění těchto věřících bez živoucího stolce Petrova a neomylného daru Ducha svatého. Předběžně bychom mohli mysliti, že by odpovídalo více Boží důstojnosti, kdyby křesťanské učení bylo bývalo podáno od začátku ve své plnosti anebo aspoň v plnosti rovnající se Mojžíšovu zákonu. Jak

mnohým heresím by se bylo zabránilo, jak mnohé rozkoly mohly býti zmařeny, jak mnohé trapné spory ušetřeny, jak mnoho ztracených duší zachráněno! Ale nebyla to Boží cesta. Jeho dobrozdání bylo jiné. Heresi bylo ponecháno, aby budovala pravdu zcela proti sobě, jako jsou nuceni pracovat trestanci, a aby postavila pravdu před oči světa ve všech jejích skvělých rozměrech jakožto oduševnělý chrám Boží. Jedna pravda po druhé byla vyzdvížena a postavena na své místo. Světla se vznášela nad oblastí křesťanského učení. Tu dopadla na věčné plození Slova a osvětlila hlubiny onoho krásného, ale nepřístupného tajemství. Tu zase na pravdu a skutečnost jeho svatého člověčenství. Zde osvětlila jedinnost jeho osoby, tam dvojítoť jeho přirozenosti. Brzy to byla jeho duše a jeho svátostné tělo, brzy jeho Matka, brzy jeho dvojí vůle, brzy jeho Církev a brzy jeho milost, jež byly ozářeny před očima lidí. Zdá se, že jednotlivé generace nebyly ničemu díky tak zavázány jako heresi.

Ale procesy, jimiž tyto pravdy či spíše jejich vztahy a poměry byly prokázány, jsou pro slabou víru někdy skoro pohoršením. Co může býti větší zkouškou nežli spory různých stran na mnohých všeobecných sněmech? Co je s jistými zřeteli žalostnější nežli Efes a co méně povzbuzující nežli Chalcedon? S výjimkou toho, že všechny tyto orientální zmatky stále více a více vynášely klidnou neochvějnost, neumdlévající oko, necouvající ruku, nadlidsky spravedlivý hlas a soudcovskou umírněnost Říma, jehož rozhodnutí bylo konec konců jediné potřebnou věcí, nemůže býti pro křesťanského badatele nic méně útěšného nežli právě historie těchto sněmů, které však jsou nyní drahými každému věrnému srdci jistým způsobem jako Boží evangelia čtyř evangelistů. Jak jinak Duch svatý, věčný duch pravdy, spolupůsobící s posvátným věděním, vážným rozumem a vroucí láskou svatých lidí! Byl to věru chaos lidských vůlí, cest a myslí, a On nad tím vším bděl a vše objímal, a tak vzešel neomylný hlas pravdy jakožto bezpečné zjevení.

Svoboda škol je v theologických otázkách daleko větší, než bychom byli na první pohled očekávali. Když tolik je jisto, proč ne více? Proč by Bůh objasnil jeden bod a ne také druhý? Proč je skoro každá nauka zpola božským světlem a zpola lidským úsudkem s příčkami a temnými pruhy přes ni, podobně jako ty, které objevil Wollaston v slunečním spek-

tru? Také mnohé z otázek, které zůstávají nevyřešeny, se zdají právě těmi, u nichž je nejvýš žádoucí, aby bylo o nich rozhodnuto, a v některých to, co je podřadné důležitosti, je zjištěno, ale to, co je důležité na předním místě, je ponecháno disputaci. Ve skutečnosti se nic nerovná svobodě lidského myšlení v theologickém světě kromě svobody lidské vůle v morálním světě, a zdá se, že jedna druhé velmi odpovídá. Ilustrací toho je, že právě bod, kde se milost stýká s přirozeností, je věcí debaty — scotisté tvrdí, že dokonalejší přirozenost se stejnou pomocí milosti za stejných okolností vyvolává dokonalejší nadpřirozený kon, kdežto thomisté popírají, že tomu tak je. Ovšem zachovávání přirozenosti pod tlakem a vládou milosti je prostě hájeno dvěma klatbami, kdežto způsob toho je nerozluštitelným tajemstvím.

Některá z nejzajímavějších odvětví theologie, jevišť to moderních kontroverzí, se zakládají na negativní cenzuře zavržených thesís. V této methodě učení je něco velmi podivného a pro netrpělivou mysl obtížného. V kterém smyslu je ta či ona proposice zavržena? Proč je zavržena, pro mylnou nauku nebo pro nevhodné vyjádření? Je mylná ve svém kontextu nebo každým způsobem? Je-li mylná, zda z toho vychází, že jiná, jí odporující theorie je správná, a jak je tomu, když těchto si odporujících teorií je více než jedna? A přece je veliká analogie mezi touto methodou učení a methodou Písma. Badateli nemůže ujíti nápadnost této podobnosti, a jak úplná je tato podobnost v zachovávání Božího způsobu, jímž se zjevuje v učení theologickém!

Ale jaké je zacházení, jehož se theologii dostává z rukou světa? Právě věda, jež postupuje na základě premis zjevené pravdy a vypravuje nám o Stvořiteli, je v ústech jeho tvorů příslovečným předmětem pohrdání. Je nejen krajně zanedbávána, ale veskrze také neoblíbena. Když se rozvine nějaká živá kontroverse ve fysické vědě, je považována za vědeckou horlivost, a ve sporech o formulích vidí lidé mnoho světla vrženého na vědu a nemalý její pokrok. Ale totéž v theologických otázkách mají za protivné, bigotní, dětinské aneb za výbojně. Methoda účinků svátostí, nutných ke spáse, je jimi prohlašována za věc hodnou jedině temného věku. Nejnepatrnější otázka o polarisaci světla nebo o elektrických anodách a kathodách má naproti tomu nejhlubší význam pro lidskou rasu a je hodna přemýšlení nejosvícenějšího věku,

jaký svět kdy viděl. Když se theologie staví opodál a nějakou chvíli nedůvěřuje některé nezralé theorii, která se zakrátko a na jiných základech sama zbaví toho, co je na ní netheologického, tu se zdvihne pokřik, že náboženství se přičí vědě. Když se na druhé straně theologie odváží pozdvihnouti svůj hlas, aby pomohla při luštění třeba geologického tajemství nebo osvětlila astronomickou hypotézu nebo dodala nějakou pravděpodobnost k fyziologické theorii anebo kdyby se vyjádřila o vrozených idejích, pak je jí hrubě řečeno, aby si to nechala pro sebe a nemíchala se do vědy. Ale vpadne-li věda na území theologie jako Galileo, když se snažil učinit svou vědeckou theorii článkem víry a odmítnutí toho nebiblickou heresí a když byl odkázán na své pole a napomenut, aby se držel své fyziky, potom, ó hrůzo! je to pronásledování a nevím jaké temno a barbarství. Ať dělá cokoli, theologie se nemůže světu líbit. Daří se jí na zemi stejně jako našemu Pánu. Lidé nechtějí býti s ní spokojeni a jednají s ní jako s ničím jiným, kromě s Bohem. Nenávidí ji a také si z ní tropí posměch. Zuří proti ní a zároveň je pro ně ničím. Podezřívají ji a přece o ní nic nevědí. Ona náleží Bohu a sdílí u lidí jeho úděl.

Je téměř nemožno vylíčit lidskou neznalost theologie, a to i u těch, jejichž povolání je výslovným přiznáním potřeby jejího studia. Když otevřeme knihu protestantské kontroverse, třeba nauku o odpustcích neb o kanonisaci svatých, přímo se zhrozíme při jasném poznání, že polemik v devíti případech z deseti nikdy nečerpá poučení z nějakého díla katolické theologie. Jiní sice do takové knihy nahlédli, ale ne aby tam četli nebo trpělivě sledovali souvislost, ale aby si ověřili reference, které našli u jiných protestantských spisovatelů. Protestantská kontroverse má svou vlastní tradici. Její námitky a odpovědi podává jeden druhému způsobem nejvýš hubeným a často se zcela směšným jásosem nad tím, co v takové polemice objevili; a ježto na takovéto čtení se omezuje většina protestantů samých, zůstává chyba z nevědomosti skryta. Tak v díle jednoho z nejvýznačnějších těchto polemiků se shledáváme s jakousi naukou o mši, pojatou jako hořejší návěst, ale nauku tu by mu právě pročtení rubrik misálu prokázalo za nejvýš svévolnou fantasií. A jeden protestantský laik dostal blahopřání k tomu, že otázku kanonisace svatých postavil na zcela nový základ šťastnou námit-

kou, — tak byl pisatel gratulace přesvědčen o tom, že to je něco zcela nového, ačkoli táž námitka byla před staletími položena svatým Tomášem v jeho Quodlibetu a jím zároveň plně vyvrácena, a moderní polemická díla ji často opakovala, také v našem jazyce.

Na interval od reformace k nějakému oblíbenému století pohlízejí tyto lidé prostě jako na vymazaný. Ačkoli soustavy filosofie a theologie v něm vzniklé zcela ovládaly lidskou mysl po staletí a ačkoli muži největšího významu v moderní době, jako Fénelon, Bossuet a protestant Leibnitz, je cenili jako díla intelektu úžasné hloubky a krásy, přece oni lidé o nich nic nevědí a prostě je nikdy nečetli. A opět od tridentského koncilu dále měla Církev řadu theologů, kteří byli hlubokými mysliteli a skvělými genii, ale v moderní anglikánské kontroverzi sotva kdy vidíme nějakou stopu po spisovatelích, kteří by byli četli Vasqueza, Suarez, De Luga, Vivu a podobné, ale vidíme naopak jasný důkaz, že jejich díla nečetli. Rovněž tak spisovatelé z oboru fyziky a národního hospodářství hledí prázdně a unaveně do věků, kdy celá vědecká výstavba theologie vyvstávala téměř nadlidským úsilím učenosti, inteligence a nadání druhu přísně vědeckého, a říkají, že se v těch dobách nic nedělo. Je nemožné otevřít nějaké dílo vědecké literatury nynějších dnů a nezjistit v něm podivuhodnou nevědomost v oboru theologie. Autoři takových spisů sotva kdy mluví bez nesmyslných nejasností na příklad o naukách nebo zvyklostech katolické Církve, takže je nám jako lidem, kteří čtou knihu o předstíraných cestách nějakého cizince po naší vlasti a na každé stránce se shledávají s obveselujícím i urážlivým poznatkem, že to, co spisovatel ten popisuje, jakživ neviděl, a že jeho noha na naše břehy nikdy nevstoupila. A přece tací lidé píší knihy obsahu zřejmě theologického, a když je ignorujeme a necháváme jejich vývody nezodpověděné, zdá se jim na nás divné a umíněné, že můžeme v životě nalézati něco zajímavějšího a důležitého, nežli odpovídat na jejich námitky, které byly dokonale zodpověděny již před staletími, nebo obhajovat názory, které jsou podle pravdy natolik částí katolického náboženství jako zásady buddhismu, víra Eskymáků nebo mormonské zjevení v Nauvoo!

Důležitost těchto věcí je také v tom, že ovšem trpíme touto nákazou naší doby a tím, co je s ní spojeno. Pro katolíky

je důkladné studium theologie vždycky záležitostí největšího významu jak v zájmu jejich společenské vážnosti, tak v zájmu hloubky jejich zbožnosti. A nynější doba činí toto studium důležitějším než kdykoli dříve. Intelektuální činnost je příkaz dne. Vše musí býti odůvodněno a katolické učení se musí prokázati jako rovné filosofickému a vědeckému vývoji věku. Mezitím skoro každá sekta podle jména křesťanská se odchýlila od svých původních zásad, ztratila tak jasné vědomí o tom, co věří a co nevěří, a opustila své theologické vlohy do té míry, že nemá ponětí o následcích, k nimž se může logicky dostat. Odtud vyplývá pro nás důležitost, abychom zcela a duchaplně oceňovali svoji víru.

Mimo Církev se polovina světa pokouší obejít se bez náboženství a druhá polovina světa po něm pátrá. To je zajisté doba pro studium theologie. Lidé všech tříd se zajímají o objevy astronomie, o změny časem způsobené v geologii, o svítání v nových oblastech chemie a o světový zápas na poli fyziologie, takže lidové příručky a historie vědy jsou v rukou každého. Až přijde pro mnohé z nich doba, kdy budou pocítovati stejný zájem o tajemství svaté Trojice, o zázraky vtělení, o soustavy milosti, o vědu svátostí, pak přistoupí ke studiu s ušlechtilou myslí, kterou může uspokojiti jedině pravé theologické pojednávání o těchto věcech. Výsledek žní duší, které sklídíme v tomto povšechném rozpuku názorů, bude ve velké míře záležeti na Božím požehnání a na tom, jak mezi námi samými je rozšířena a oceňována inteligentní theologie a theologie jako věda, nezávisle na pouhé plané kontroverzi. Lidé budou chtít vědět, co se skutečně říká a smýšlí, nikoli co se snad říká nebo míní oproti jistým námitkám. Národní formule našich krajanů není jen „pravda, a toliko pravda“, nýbrž také „celá pravda“.

Ale i našeho vlastního duchovního blaha se toto nemálo týká. Čím více bude náš rozum chápati svaté věci, tím snadněji přilne naše srdce k Bohu. Nikoli tedy, že by studium theologie mohlo býti snadno odloučeno od života milosti, nýbrž jedno je přirozenou posilou druhého. Svátky budeme zachovávat s větší radostí a zbožností, když porozumíme jednotlivým tajemstvím, která se jimi slaví. Je věru těsné spojení zbožnosti s theologií. Pobožnosti jednoho věku stávají se dogmaty věku dalšího, jako v případě Neposkvrněného početí; a dogma jednoho věku stává se pobožností věků dru-

bých, jako tomu bylo u svatého Člověčenství a mateřství Panny Marie. Tak čas dvěma procesy stále vyvolává dogma z pobožnosti a pobožnost z dogmatu. Není žádné pobožnosti odloučené od dogmatu, ačkoli pobožnost může někdy předcházeti a někdy následovati. Tudíž i se stanoviska zbožnosti je užitečné znáti co je z víry a co není z víry, o čem nutno pochybovati, co je otázkou ještě nezodpověděnou, co je zbožným míněním, které lidové pobožnosti jsou trpěny, co má nižší sankce a co se zřejmě setkalo s námitkou a nepřímou výtkou, jako pobožnost k Panně Marii v Eucharistii a zvláštní vývoj pobožnosti k věčnému Otci.

Horečné a výhradní zanícení pro hmotné zájmy pomíjí a nastává reakce. Nikdo nemůže pozorovati filosofické tendence doby ať v jiných zemích, ať u nás, a neviděti, že v brzkou bude naše století klepati na dveře theologie a žádati o přijetí do jejích škol. Právě jako jsme opustili fysiku se zastřenou dosud svatyní života v jejím středu a s objevy kol kolem každý den směleji rostoucími, tak v theologii máme archu, která skrývá tajemné spojení víry s rozumem a je stále zahalena pochybnostmi a obtížemi v nedokonalém světle kolem, katolická věda však každým rokem vyvíjí nové a zajímavé úsilí, aby ji přivedla do plné skvělosti svého učení. Theologie se stane studiem doby, nemá-li nová doba dojít k úpadku, a harmonie víry a rozumu musí býti příznačným rysem tohoto studia.

Ale abychom se vrátili k vlastnímu předmětu. Na theologii se můžeme dívati dvěma směry, buď můžeme pozorovati ji samu, její metody učení o Bohu, její postup, historii jejího vývoje, přeměny, které přivedla herese, a všechny její vlastnosti jako vědy, anebo můžeme pozorovati, jak se k ní chovají lidé, můžeme pozorovati jejich nevědomost o ní, jejich netečnost k ní, jejich neuznávání jejích práv, pohrdání jí a jejich podezřívání a nenávisť vůči ní; a s obou těchto hledisek spatřujeme v ní přesnou podobnost toho, jak se Bůh ráčil zjevit ve svém světě a jakého přijetí se mu dostalo u jeho tvorů. Daří se jí jako Bohu v přírodě, jako Ježíši v Judeji, jako Velebné svátosti ve světě. Přehlížení Boha v přírodě, neláska k Ježíši v Judeji, zanedbávání Velebné svátosti v kostelích, povšechný nedostatek zájmu o theologii, vědu to, jež pojednává o nejzajímavějších otázkách nejzají-

mavějším způsobem, to vše jsou příbuzné zjevy, výrazy téhož hlubokého tajemství.

Od theologie přejdeme k Církvi. Náleží k podstatě bojující Církve, že je viditelná. Je to sloup a základ pravdy, nevěsta Beránkova, město postavené na hoře, které nemůže býti skryto. Církev je královstvím a vládou, společností a institucí, svědectvím a misionářkou. Jejím povoláním je učit, prikazovati, těšiti, vzdělávati, trestati a chváliti za všech časů a ve všech končinách země. Šíření světla je tudíž jejím životem a povoláním; a ačkoli musíme očekávati, že nalezneme Církev v analogii s jinými způsoby Božího se projevování, přece jen se budeme zde ohlížeti po stopách jeho skrývání se, byť řidších a slabších. Jak dalece nám dá toto očekávání za pravdu? Ať se díváme na Církev jako na vladařku, jako na instituci nebo jako na misionářku, najdeme u každého z těchto posláních touž božskou methodu zjevovati se skrýváním.

Ve svém vládčím úřadě se Církev lidem zpříma nedoporučuje jako projev nebes, jako Boží zplnomocněnec. Civilní mocnosti všech dob, i když byli v jejich čele lidé zbožní, ukazovaly přímo nezřízenou žárlivost vůči Církvi a instinktivní žádostivost vpadnouti do jejího panství; a vskutku protestantismus jakožto politické hnutí byl hlavně přenášením duchovní vlády lidí na jejich dočasné vládce, a ti ve své nezkušenosti dávali raději přednost moci revoluce před mocí papeže. Zástupu moderního světa je úzký duch nacionalismu přijatelnější a přitažlivější nežli široká a obsažná theorie katolicismu. Celou krásnou soustavu, které Církev užívá, aby vedla, povznášela, těšila, obracela a zkrášlovala duše lidí, označuje svět jediným hrubým pojmem: kněžské řemeslo. Pravomoc papeže a volný styk s Římem, paladium to svobody, jak se opět a opět prokázalo, zdá se závistivému oku porobou, nad kterou nemůže býti žádná tyranie světa větší! Ve skutečnosti a jak historie dokazuje, vláda Církve byla nesmírně mocná; a přece jí lidé pohrdají. Ve skutečnosti a jak historie dokazuje, byla ze všech vlád světa nejtrpělivější, nejshovívavější a nejdobrotivější; a přece jí lidé nenáviděli. Jako Boha, tak ji. Pohrdají jeho mocí a jeho milosrdenství je popuzuje. Tajemství jak netečnosti, tak nelibosti lidí k vládě Církve záleží v té jediné pravdě, že je to vláda Boží.

Když se díváme na Církev jako na instituci, vypadá ještě méně jako Bůh. Nevychovává ani tak charaktery toho dru-

hu, jako byli hrdinové pohanského světa, ale prostě rozmnožuje ovoce utrpení Páně a rozdává svátosti. Kromě toho strach před peklem, fysický ráz jeho pronikavého trestu, úcta k přesným obřadům, dodržování pod těžkým hříchem takových výslovných předpisů, jako je páteční půst, to jsou vlastně způsoby, kde lidé vypadají spíše malí než velcí, spíše maličerní než vážní, spíše sobečtí než dobrotiví, spíše bojácní než stateční. Píši katolíkům a nezabývám se zde obranou Církve; vytyčuji toliko běžný názor, jaký má neosvícený svět o Církvi jakožto instituci. Skutky její, větší nad ty, které na se vzala, se obracejí právě k zatemnění jejího božského původu. Jsouc založena Bohem za cílem duchovním, snáší výtky, že nemůže býti od Boha, ježto neplní úkol časný. Protože všechna těžká práce, vlastně pevné základy evropské civilizace, jako posvátnost manželství, zmírnění otroctví, zlidštění válek, věhlas zákonů, omezení despotismu, uchovávání literatury, zakládání universit, patronát nad krásným uměním, protože to všechno bylo její tvorbou — a protože nekoná výhradně sama lehčí dílo, kterého je ještě třeba na doplnění civilizace, a ponechává diplomacii a přírodovědě podíl na práci a řízení toho, co na počátku bylo pro ni pouhou vedlejší úlohou, proto lidé usuzují, že jakožto instituce nezná nic jiného nežli úpadek a bojácnost, a že ona, jež je světlo světa, není nikdy šťastna, leč když se ocítá ve své zatemnělosti. Aníž lidé pováží, když se zdá upadati jakožto instituce, že ji svírá vládnoucí civilní moc; a zase také že instituce, jež po jisté epochy drží v šachu jiné instituce, nemůže se ve skutečnosti zbaviti úřadu největší moudrosti a dalekosáhlé lidumilnosti. V očích lidí je Církev, ať činí cokoli, instituce chabá, zastaralá, nedůstojná, instituce, která ztrácí půdu. Tak se zdá, že Boží cesty spíše paroduje, nežli svým příkladem znázorňuje, a že spíše činí nečest než cokoli jiného Tomu, jehož je jedinou vyslankyní, jak si nárok ten činí.

Jakožto misionářka je v očích světa sotva přitažlivější. Dílo pouhého zachraňování duší není to, pro něž bychom od světa mohli očekávati nějaký vřelý zájem. Přípravy na věčnost nečiní času poklony; a nabádati jiné k pohrdání světem, je sotva důvod k získání jeho lásky. Je nevítané zkoumati příznaky a předpisovati léky pro nějakou nepěknou nemoc, když pacient má utkvělou myšlenku, že mu vůbec nic není. Proto kasuistika, morální theologie a mateřská péče zpověd-

nice, o níž tak dobře víme, jak je laskavá, něžná, krásná a Bohem inspirovaná, popuzuje svět a jitrí jeho nervosu ke stupni, který skutečně nemůže snést. Podobně její obřady, paprsky to krásy zachycené z nebeského uctívání Neposkvrněného Beránka a vložené s dovedností vyššího vnuknutí v soustavu, jejíž krása uchvacuje ušlechtilé duše a je příliš hluboká pro slzy a příliš líbezná pro zemi, ty obřady jsou pro lidi očí zaslepených a srdcí zatvrzelých planou pompou, pozlátkovou okázalostí, formalitou bez citu, loutkovým divadlem.

Jako její Pán, tak se ani Církev nemůže nijak zavděčiti. Vše, co praví nebo činí, je falešně vykládáno. Je to jenom ubohý kající lotr, nikoli mocní a povýšení, jenž nakonec poznává, že „tato neučinila nic zlého“. Tak se vykládá její svrchovanost za tyranii, její obracení jiných za proselytism, její svatost za nepřirozenou askesi, mučednictví za umíněnost, dokonalost za fanatism, ušlechtilost za slabost, její přísnost za opovážlivost, její tresty za násilí na právo člověka. Tak je v Církvi vše úkrytem něčeho nebeského, a svět, nespokojen ještě, jak se zdá, se svým křivým úsudkem o Církvi, ustavičně se snaží, aby do tohoto úkrytu vnikl a se podíval, co tam je, asi jako hrubá tyranie jeho nižšího druhu by ráda přelezla zdi klášterní a odhalila soukromí nesmělé svatosti, jako by tam mohla uviděti něco, čemu by mohla rozuměti, něco více, nežli uviděli surovci, kteří se zadívali na tvář vtěleného Boha a potom na ni plivali. Při úspěchu, jaký Církev měla, kdo řekne, že velebná její krása není skrývána, jako byla skrývána krása Snoubencova? Kdo, maje svět v srdci, slyší v indexu zakázaných knih právě jen matčin hlas, jemně varující, moudře varující? Nebo kdo hledá neproměnnou trpělivost a něžnou vytrvalost otcovské lásky, lásky, která se nemůže vzdáti naděje, v procesech inkvisice? V misionářských letech Páně právě láska vyprázdnila chrám metlami a převrátila stolce penězoměnců. Právě láska mluvila v podobenstvích a nechtěla činiti zázraky, kde lidé nevěřili. Láska odmítala ženu kananejskou, nazvala Heroda liškou a Petra satanem. Láska volala běda bohatcům a klnula fíkovníku, i když Pán věděl, že to bude věkovitým pohoršením pro nevěreckou filosofii.

Historicky i naukově bylo již dokázáno, že služba Bohu je neslučitelná se službou světu. „Přátelství se světem je nepřá-

telství s Bohem.“ (Jak. 4, 4.) Podobně je tomu s Církví. Ve všech vztazích svět a ona jsou neslučitelné pojmy. Ona má jen jedno poslání k světu: oslabiti jej, ovládnouti, podmaniti a zachrániti přes všechnu jeho bohaprázdnost. Čím je tedy Bůh ve světě, tím je Církev ve světě. Také jí neschází podobnost k němu v tom, jak se ráčí ukazovati v bibli. Ona jako on činí nároky na svrchované panství, neboť její panství je z jeho moci. Ona jako on stále klade své požadavky, nikdy nedosahuje jejich uznání, ale jde svou cestou bez kompromisu a neslevujíc ani vlas z toho, co se světu zdá tak přemrštěným nárokem. To zajisté není podle světa a nijak vychytralé a do přízně se vtírající, jak by lidé chtěli! Jako Ježíš ve svém dětství, tak i ona je slabá, bezmocná a podle svého zevnějšího vzezření Boha nijak neprozrazuje. Jako hoch-Ježíš i ona je nesmělá, tichá, rozjímavá. Jako Ježíš ve svém veřejném působení nedbá ani ona potlesku, nevyhledává velkých, často odmítá výhodné nabídky jako by četla v srdcích, a nevolí pro sebe největší výhody. Jako Ježíš ve svém utrpení, vypadá i ona před světem velmi uboze, a někdy se zdá, že přichází její konec, že je unavena a na svém smrtelném loži. Každého věku a každého roku přežije nějakou Kalvarii, která je s jistotou předpovídána jako jí konečně osudná. Jako u Ježíše vzkříšeného a jako u Boha vůbec poznává se její sláva, když zachází. Tak se Bůh ukázal Jakubovi, tak Mojžíšovi, tak Eliášovi. Tak se Ježíš ukázal Magdaleně za jitra, tak se ukázal v Emauzích za večera. V prvních dobách byla Církev pro lidi opovržením a nyní se svět skví v kráse jejího díla. Ve středověku byl svět vůči ní netrpěliv, ale nyní i heretikové přímo vracejí dobré jméno její středověké historii. Vše je jí dovoleno kromě přítomnosti, a přítomnost jí není dovolena, protože není nikdy poznávána. Jaký je Bůh, taková je i Církev; jaký je Ježíš ve své Svátosti, taková je i ona.

Kapitola sedmá.

Díla a cesty, váhy a míry, neúspěch a úspěch Boží.

Nyní jsme krátce shlédli říši hmoty, rozumu, morálky, milosti, theologie a Církve, a všude jsme viděli, že Nejvyšší se odhaluje jednotejným způsobem a zvláštní, netušeně skrytou cestou.

Ale jsou ještě dvě jiná hlediska, odkud můžeme uctivě patřiti, jak Bůh působí ve svém stvoření; hlediska ta jsou tak významná, že musíme o každém říci několik slov, nežli sesbíráme cenné výsledky tohoto pozorování.

V Písmě se ráčí Bůh představovati různým osobám různě, chová se k člověku, jako se chová člověk k němu, právě jako praví Origenes o našem Pánu, že se na zemi zjevoval různým lidem v různém přestrojení podle stupně jejich mravní bezúhonnosti. Písmo někdy hovoří tak, jako by bylo v moci každého jednotlivce míti Boha takového, jak by jej rád měl, jako by si lidé mohli učiniti svého Boha a dáti mu ducha podle své volby. To jsou slova velmi smělá. Ale uvažme vyjádření v sedmnáctém žalmu a v druhé Knize králů. David byl právě před svou smrtí, když shrnul své rozmanité zkušenosti o Bohu:

„K dobročinnému se ukazuješ dobročinným a k člověku upřímnému se máš upřímně. K prostému se ukazuješ prostým a s převráceným nakládáš podle převrácenosti jeho.“

Potom, jako by cítil velikost tajemství, které právě odhalil, dodává:

„Postup Boží je bezúhonný; slova Páně jsou ohněm vytríbená.“ (Žalm 17, 26, 27 a 31.)

Když tedy Bůh ve své nevyzpytatelné moudrosti ráčí lidi takto vésti a zjevuje se jim podle představ jejich vlastního srdce, tu je jasné, že tato metoda jeho jednání, jakkoli ji může omezovati, je jednou z těch, které nezbytně činí jeho cesty tajemnými. Tudíž jeho jednání s jeho přáteli, s jeho nepřáteli, s jednotlivými národy a za různých dob nutno pozorovati jako názorný příklad této božské zvláštnosti.

Co může býti tajemnějšího nežli způsob, jak Bůh jedná se svými přáteli, s těmi, jimž se i pro jejich malou svatost ukazuje ve své nesmírné svatosti. Nauka a zkušenost o modlitbě je plna této tajemnosti. Když Bůh nám odnímá citelnou sladkost, je to buď milující pocta nebo milující pokárání. Když nás povznáší od jednoho stupně modlitby k druhému, bývá to náhle a bez zjevné příčiny a často tak, že si toho nejsme vědomi. Rozličné stavy modlitby se jeden v druhém tak ztrácejí, že sotva kdy mohou býti určité a odděleně rozpoznány, ačkoli bývají spíše pojímány odděleně pro přehlednost mystické theologie. Veškerá odezva modlitby je plna rozličných proměn a tajů; a když jsme na žebříku kontemplanace vyzdvi-

žení, měřítkem našeho povýšení je stoupající nejasnost našeho poznávání Boha; přibližujeme se projasněnému oblaku svatého Diviše a přisvitu svatého Jana od Kříže. Působnost svátostí, prostě jako věc mystické zkušenosti, je rovněž tajemná. Často při vroucím přijímání se zdá, že nezískáváme žádnou půdu, a jindy po přijímání chladném nám připadá, že jsme se octli v nových oblastech duchovního života, aniž jsme se musili zdržeti v prostoru pomezím. Účinek tělesného pokání na duši nám stále připomíná tuto Boží cestu. Když naše povolání nebo veliké krise našeho duchovního života jsou pod vedením duchovního rádce, jak často se zdají vedlejší příčiny konati nenáležitý vliv na naše rozhodnutí a jak těžko je mít tu jistotu, kterou považujeme za nutnou o tom, že rozhodnutí našeho rádce je skutečně hlas Boží. Nedostatek nadání, rozvahy, vnitřního ducha! Jak často je Bůh za těmito zástěnami a těžko poznatelný až právě do chvíle, kdy mizí!

I když nám prokazuje nadpřirozenou přízeň, nemůžeme mnohdy říci, zda to snad není mámení jeho nepřítele a zda v našem případě by nebylo lépe ji odmítati a modliti se, aby byla od nás odňata. A jak podivné, nadzemské a nám nepodobné je přání, které takovou přízeň stále doprovází, abychom ji chovali v tajnosti a nemluvili o ní, ač se to zdá odporovati slovům Páně, že z plnosti srdce ústa mluví. Neboť tu je všechna skrytá Boží láska k jeho přátelům tříbeným více nežli jiní, a také všechna jejich skrytá svatost, která je nejen hrozně zkoušena, ale vydána pochybnostem a napomínání. A konečně se zdá, že důvěrnost s Bohem obzvláště splývá s jejím tajemím. Svatost instinktivně touží se zahrabati, skrývati se v klášterích, v poustevnách, v samotách, v tajné modlitbě. Stupeň lásky k jiným, který je dostatečný, aby zakryl mnohou vážnou chybu, je někdy zcela nedostatečný, aby vyvážil tuto náklonnost ke skrývání se, kterou, jak se zdá, Bůh tak pravidelně přenáší na duši. Skoro nám připadá, že uchovati si takovéto tajemství je více nežli obrátit hříšníka.

Boží jednání s jeho nepřáteli je téhož rázu. Nepřerušované jejich štěstí, pro něž je lidé blahoslaví, je duchovnímu postřehu zjevením Pána Boha, při němž se věřící srdce chvěje. Kdežto člověk míní, že to je toliko zákonný výsledek jeho schopností a píle, bývá to dobře odměřená a

přesně narovnaná odměna jeho přirozených ctností, milých vlastností, lidské laskavosti a morální hodnoty. Bůh nemá hroznějšího přestrojení nad toto trestné štěstí. V čem jiném záleží rozsudek zavržení nežli v oněch slovech: „Ty jsi měl své dobré věci!“ „Pane,“ pravil svatý Filip Neri, „nedopusť, abych měl odměnu v tomto světě.“ Ale když se díváme na ony lidi mající úspěch ve všem svém podnikání, nedbající náboženství a žijící, jak se zdá, takřka bez pomýšlení na Boha, — kdo může kromě nich samých vědět, kolikráte slyšeli Boží hlas a kolikráte klepala tajemná milost na jejich srdce a s jakým úspěchem, a jaké budou účty, které budou musit jednou vydávati. Dále jsou mnohé milosti, kterých si oni sami nejsou vědomi a které po celou věčnost budou mírniti jejich trest. Neboť sotva mine den, aby Bůh nepřekazil nějaký jejich hřích, od něhož je chráněn jen zvláštní opatření jeho soucitné obozřetosti. Ale běda, jsou i milosti, jichž oni si nevšímají a jejichž zanedbávání zvýší věčné odsouzení! Takové jsou příležitosti rozseté po jejich cestě, aby se vrátili k svátostem a činili pokání za své zlé činy. Příležitostné kázání, významné rozmluvy ve společnosti, náhodné otevření knihy, příklady náhle před ně postavené se silným světlem na ně se hodícím — až do dne soudu žádný člověk neví, jak bohatě byla jeho stezka posypána takovými milostmi. To vše je Bůh, a jak skrytý, jak nečekaný, jak nevyzpytatelný!

Podobně jedná s rozličnými národy. Každý národ, každý národní charakter, má svou vlastní milost a jistý přiměřený úkol, který má v historii lidstva vykonati pro Boha. Přirozené ctnosti každého národa mají svoji odměnu, jako římská spravedlnost a smysl pro pravdu byly korunovány mimořádnou rozlohou říše; také není nemožné, že ohromnost říše anglosaské krve a jazyka lze podobně vyložit. Snad bylo v nás někdy nějaké přirozené dobro, jehož požehnání jsme dosud nevyčerpali. Historie každého národa mluví o Božích trestech, v kterých však za té doby byla Boží ruka stěží poznávána. Ke každému národu se dostalo přes jeho břehy evangelium způsobem jemu nejmilejším. Každý národ měl jak a kdy potřeboval své světce, své učitele, své svaté krále, svou válku, svůj mír, svůj blahobyt a svůj nedostatek; a vše to bylo rozděleno s moudrostí, s láskou, se zvláštním významem, s výběrem a s úmyslem. Leč v té době to bylo skryto.

Díváme-li se zpět a studujeme letopisy naší země, můžeme v nich jistým způsobem viděti opakování Starého Zákona, řadu zásahů způsobených Prozřetelností, můžeme v nich viděti ruku vedoucí děje, vymezující reakce a posilující její úspěchy, — všude můžeme viděti projevujícího se Boha. Leč naši předkové, ačli to vůbec viděli, viděli to v té době nejasně.

Jak tomu bylo s rozličnými národy na zemi, tak tomu bylo s rozličnými věky světa. Každý věk má svůj vtisknutý ráz, své dílo mu svěřené a svou metodu, která mu byla k vykonání úkolu toho vnuknuta. Zdá se, jako by nevidoucímú času byl vlit rozum. Každá doba pocítovala metlu svého trestu a každá doba, osvěžena svým trestem, je korunována svým zvláštním úspěchem. Každý věk má svého muže, který mu byl dán, muže v jeho době často neznámého, ačkoli celý věk je jeho geniem prodchnut. A konečně každá doba má své dramatické místo, jako děje ve hře, mezi časem, který předcházal, a mezi časem, který následuje. Tedy jako národové, tak i věky vydávají své světlo a své zbarvení na Boha, a Boží bdění nad mořem času je neviditelné právě tam, kde člověk a jeho kormidlo pění vodu, ale zpozorujeme je později, stříbrojasné, a do velké vzdálenosti.*

Ještě jednu poznámku bych rád učinil před závěrem, totiž, že ve všech těchto statích, jak jsme je probírali, se zdá, jako by neúspěch byl charakteristický u Božích děl; zdánlivý nezdar, nezdar podle lidského soudu, nezdar jen potud, pokud nám Bůh nedovolil poznati své cíle.

Fysický svět se zdá zříceninou, morální svět troskami lodě, duchovní svět zklamáním. Co to vše znamená? Podivuhodnost Božích cest se před námi viditelně zvětšuje, čím déle na ně patříme. Stvoření andělů bylo neúspěchem; třetina z nich padla a nepřátelská říše, kterou ihned založili proti Bohu,

* Když jsem měl toto již napsáno, našel jsem u Jouberta níže uvedené řádky. Je v nich něco, co by se snad mohlo nazvat příliš shovívavé, ale v jisté míře jsou řádky ty jak krásné, tak pravdivé, pokud vyjadřují spravedlivou dobrotu Boží:

„Bůh má ohled na staletí. Některým stoletím promíjí jejich hrubost a jiným jejich rafinovanost. Jsa špatně znám jedněm a zneuznáván druhým, promíjí nám Bůh při svém spravedlivém posuzování pověry a nevěru těch údobí, v nichž žijeme. Žijeme v chorobném čase. On to vidí. Naše schopnost chápání je zraňena: On nám odpustí, jestliže mu s celým srdcem dáme vše, co nám zdravého snad zbylo.“ Pensées I. str. 105.

podniká denně nové výboje a rozšiřuje své ohnivé hranice. Ráj byl nezdarem: skončil nezdarem, jakkoli mírné a lehké bylo jeho přikázání. Andělé a lidé byli stvořeni ve stavu milosti, takže přirozenost sama sebou potud nebyla zkoušena. Systém patriarchální neměl úspěch, či aspoň zachoval pravou tradici jen v jedné linii jediné rodiny. Zákon měl neúspěch; modlářství přišlo přece; sám nejmoudřejší muž Zákona se stal modlářem. A když náš Pán přišel, kdo zbýval z duchovního Izraele kromě Simeona, Anny a podobných?

Podívejme se na svět nynější a řekněme, podle lidského způsobu mluvy, zda také evangelium nemělo neúspěch? Je svět zbožný, je křesťanský? Tak v Církvi vyhynuly některé její obvody, jako v Africe, nebo odpadly, jako v Řecku, nebo byly zaplaveny heresí, jako v některých státech germánských, nebo byly pustošeny nevěrou, jako ve Francii v osmnáctém století. Vyvstávají náboženské řády plné horlivosti, rozkvétají, upadají, jsou reformovány, slábnou, vymírají. Bůh si žádá věci tak, člověk jinak. Bůh chce míti v Izraeli vládu theokratickou; lidé ji chtějí míti královskou a nabývají vrchu. Bůh chce míti manželství posvátné, ale tvrdost lidských srdcí způsobuje, že dovoluje v Mojžíšově zákoně znesvěcující rozvod. Nevěra lidí může státi v cestě Spasitelovým zázrakům. To vše je lekající tajemství. Leč ve šťastné plnosti své blažené víry, jež nemá žádné pochybnosti a není zkřížena žádným stínem, víme, že Nejvyšší je Pán zástupů, Bůh vítězství. Každý den, každou hodinu, každou chvíli vyhrává nějakou slavnou bitvu a andělé slaví jeho vítězství kolem jeho trůnu. Vždycky vyvádí zajatce a v celém stvoření je mocným válečníkem, neodolatelným, velkodušným, vyvýšeným, „je věrný a pravdivý a se spravedlností soudí a bojuje. Oči jeho jsou jako plamen ohně a na hlavě jeho je mnoho diadémů, jeho jméno je Slovo a na bedru má napsáno: „Král nad králi a Pán nad pány.“

Ale to vše není podle lidského měřítka a podle lidských názorů. Věci vypadají tak, jako by se všude odehrával útek do Egypta, jako by Bůh prchal před tváří pronásledujících jej jeho tvorů. Zdá se, že se ve svém stvoření uchyluje od jednoho opěrného bodu k druhému a opevňuje je, jako by tam měl přebývati; ale je obléhán, jeho pevnosti je dobyto, a on se uchyluje na místo další; a totéž tajemné drama se opakuje. Tak se zdá, že Bůh ve svém vlastním království ne-

ustále ustupuje a ustupuje, dále a dále, my pak, jeho tvorové, že uchvacujeme jeho korunu a podržujeme si jeho území proti jeho vůli, jako bychom byli okupační armáda, a povolna že proměňujeme svůj výboj v klidné právo. Tak nechává Bůh věci viděti. Tak člověk zřejmě čte historii. Zdánlivá porážka, zdánlivý zmar leží jako hustá mlha na půdě nejvyšší svaté Boží činnosti. Kdyby nebylo prosté, radostivé, takměř dětské víry, nejjasnější oko by odumíralo, nejstatečnější srdce by se chvělo před touto úžasnou podívanou na poraženého Boha. Všechna příroda a všechna milost, všichni andělé a všichni lidé, všechno stvoření a všechno vykoupení je shromážděno na jednom místě a tak se ukazuje lidem, i vizme: Toto jedno místo je lebkami posetá Kalvarie s mrtvým Kristem na Kříži! Často se honosíme lidskou svobodou a žádáme si, aby lidé skoupěji odvažovali slov, když mluví o Boží svrchovanosti; ale podívejme se přitom na širé vzdouvající se moře lidské svobody; zdaž se tu nelekáme vidouce je tak volné a tak bouřlivé? Co potom chceš dělat, ubohé lidské srdce, jsouc takto polekáno? Uchovej si sladkou vzpomínku na Boží svrchovanost, učiň si v ní hnízdečko a po celý život se ho nikdy nespust. Blaze tam budeš odpočívati, také bezpečně, tvá hlava, srdce, ruce a vše; nechť bouře burácí a veliké vlny se valí, jen když ty jsi kolébáno u veškeré prostotě svrchovaností Boha vítězství!

Nežli půjdeme dále, pozastavme se a pozorujme, do jakého ovzduší nás všechny tyto úvahy uvedly. Je to jako bychom byli bezděky překročili hranice jiného království. Staré mince zde neplatí. Jsou tu nové váhy a míry, svěží obloha, změněné způsoby, na nebesích jiné hvězdy, a slyšíme zvuk jiné řeči. Náš způsob myšlení přešel ve způsob Boží. Začínáme viděti Božíma očima a souditi podle jeho soudů, jak si on ve své blahovůli přeje. Musíme se odnaučiti téměř všem starým zásadám jednání a upustiti od dřívějších pravidel kritiky a svého pozemského prisuzování chvály a hany. Nemůžeme jíti s Bohem hned daleko. Jako obyvatelé rovin klesají únavou, když vystupují a sestupují po stezkách k horským hřebcům, ježto jsou u nich v činnosti svaly zchoulostivělé dlouhou nečinností, tak tomu je s námi mezi těmito hornatými cestami Božími. Jsme brzy unaveni; a něco světského by upokojilo našeho ducha a lépe by se nám spalo níže, kde vzduch je méně ostrý. Ano, myšlenka na Boha je odpočinek, ale jíti

za Bohem je námaha. Blaženi ti, kdo se dovedou udržeti, či lépe blaženi ti, které Bůh podpírá ve vysokých oblastech nadpřirozených myšlenek a věcí, nežli se dostanou dolů s obličejem tak zářícím, že jej musejí před svými krajany zakrývati; a ještě blaženějšími — a také daleko větším požehnáním pro svět, jež svými modlitbami udržují — se stávají ti, které Bůh ponechává na své hoře po celý jejich život. Kéž nám pomůže milost, jež denně činí nemožné možným, dosáhnouti svatosti, kterou nám předvádí svatý Filip Neri: nikdy si nežádati myšlenkou ani skutkem obveselení bez Ježíše! Ale hledme, podobně jako ti, kteří cvičí svoji sílu namáhavým setrváváním pod vodou každý den déle a déle, abychom i my každého dne zvětšovali své úsilí proti přirozenosti, každého dne statečněji snášeli čestnou bolest a neohlíželi se dolů, kde nás vábí rozmanité vyhlídky sladkého údolí, a tak se tímto cvičením připravovali pro jeho „vysoké a svaté místo“ na věčnosti.

Nyní je na čase shrnouti výsledky, k nimž jsme dospěli. Stručně a spěšně jsem se dotkl mnohých bodů, z nichž by každý dobře zaujal knihu pro sebe, a získali jsme zajisté tento názor:

Při pozorování nejsvětější a nedílné Trojice nebyli bychom mohli nikdy usuzovati, zda by byl Bůh stvořil svět, a když ano, jakého druhu, dále zda by byl žil, pracoval, se skrýval nebo se zjevoval ve svém stvoření, a když ano, jakým způsobem by tak byl ráčil činiti mimo svou všeudržující všudypřítomnost. Ale celkem bychom si byli o všech Božích zjeveních učinili pojem, že budou provázena světlem, slávou, velebností, obdivem tvorů a rychlou působností, ačkoli jejich způsob by byl vždy netušený podle naší nezpůsobilosti tvořiti zde nějaké určité očekávání vůbec.

Z přehledu však, jež jsme získali z božských interposic ve stvoření, nyní poznáváme, že Bůh má svůj zvláštní a jednotejný způsob představovati ideje své božské mysli, a tento způsob umožňuje plné uplatnění svobodné vůle jeho tvorů a přece je zároveň povzbuzuje, aby se mu nejoddaněji klaněli. Tato metoda je nejen netušená, jako všechny jeho metody byly zajisté netušené, ale ona soustavně v každém bodu odporuje dohadům, jež bychom se byli odvážili činiti jako pravděpodobné, důstojné a vhodné podle svého poznávání jeho nekonečných dokonalostí. Procházíme-li světy hmoty, roz-

umu, mravů a ducha, tážeme-li se historie a theologie a rozebíráme-li a zkoumáme tajemství stvoření, vtělení, ospravedlnění, oslavení a přepodstatnění, nalézáme všude, v přírodě jako v milosti, v milosti jako v přírodě, že tato netušenost božských činů se skládá z pěti příznačných rysů, z nichž z každého vychází jako poznatek nebo závěr, podle dvojího hlediska, Božích dokonalostí a našich nedokonalostí, že *Bůh se nám odhaluje svým skrýváním*.

Předně jsou Boží činy většinou provázeny tajemností. Bůh nevolá svědky, aniž se ukazuje na jevišti světa. Za druhé je nepatrnost jejich znakem; bývají tím, co by naše pošetilá soudnost nazvala nehodným božského majestátu. Jejich sklon směřuje ke skromnosti a upínají se k tomu, co tvorové oceňují nejméně a mají za nejméně příjemné. Za třetí je skoro vždy prvním skutkem Všemohoucnosti, že ze sebe činí zdánlivou bezmocnost. Zdá se, že Všemohoucí se dychtivě vzdává toho, co my bychom nazvali přednostmi jeho božskosti, a že si žádá, aby vypadal, jako by si jen bral útočiště v zástupu jiných činitelů a sil ve stvoření. Zdá se, že pohrdá tím, aby vládl silnou přitažlivostí moci, a že dává přednost přestrojení, v němž nás nejsladčeji a nejdojemněji přemlouvá. Za čtvrté jsou Boží zjevení skoro vždy obklopena ponížeností. Nevykřesávají ze sebe vážnost a úctu do srdce světa. Naopak, jsou nápadně podrobena nepochopení a bývá při nich něco, co padlého člověka naplňuje pochybností a nechutí, a to se neustálým pozorováním této bezmocnosti proměňuje v pohrdání. Za páté je u nich příznačné, že se zdají, sotva s nějakou výjimkou, jako by vydávala Stvořitele zcela do moci jeho tvorů. Náš nejdražší Pán v moci Herodesově a jeho surových vojáků a jako terč hrubé soldatesky na dvoře tyranova paláce je věru hrozný obraz Pána Boha v rukou jeho vlastního stvoření. On dal lidem svět, jež stvořil, k užívání a zneužívání po jejich vůli. Nechal je, aby činili s jeho zákonem co jim libo. Poslal jim svého Syna, jako jim před časem poslal proroky, a lidé si na něm zchladili svou zlobu každým druhem nenávisti a zpupných urážek. Jeho psané slovo, jeho Církev, jeho podivuhodné svátosti jsou úplně vydány lidem k úctě nebo znesvácení, k přijetí nebo zamítnutí, jim do ochrany nebo k pronásledování.

Tak tajemnost, nepatrnost, bezmocnost, potupa a závislost na milosrdenství tvorů je patero zákonů Božího zasahování

ve světě; a s pomocí milosti si můžeme skoro zvyknouti vidět Boha všude se poutajícího k těmto zákonům. Ony tvoří částečně theologický a částečně duchovní instinkt. Nyní máme zvláště poznamenati, že k těmto pěti zákonům se vztahují skoro všechny nevěrecké nebo heretické námitky, které se zároveň činí proti Velebné svátosti, že to tedy není jen Velebná svátost, jež je námitkám těm vystavena, že Velebná svátost je přesně týž druh zjevení Božího a představuje týž způsob přítomnosti, jaký ráčí Bůh udělovati hmotě, rozumu, morálce, theologii, historii a Církvi, a konečně že Velebná svátost představuje tyto zákony nejživěji a nejpodivuhodněji a soustřeďuje tak na sebe všechno světlo, božskou krásu a nebeskou tajemnost, jež je kdekoli na světě, a že je vzorem nejdokonalejší a nejintenzivnější bohorovné výše, stvoření a vykoupení, přírody a milosti. Je to vrcholný bod a božská korunovace tvořivé moci, prozřetelné moudrosti a vykupitelské lásky. Když se tedy ubíráme historií světa a věrně se držíme šlépějí Pána Boha, jak se pohybuje mezi věky a národy, jak se mezi nimi skrývá a jak je zase něžně a bezpečně vede k svým cílům, budeme se všude shledávati se stopami jeho přítomnosti ve vnějším zjevu pokory a zdánlivé slabosti. Když jeho svatí povstávají, aby mu sloužili, jsou z té příčiny ihned terčem posměchu a zlého zacházení. Protože se podobají Stvořiteli, pohlíží se na ně jako na smetí ve stvoření; a oni slouží v životě i smrti jako oběť za nejhorší vášně krutých lidí, nad nimiž vítězí jenom tím, že jim podlehnou.

Kdekoli je Bůh v historii, všude jej vidíme od tvorů opuštěného, jako by při něm byla nějaká odmršťující, odstředivá síla, při něm, jenž je středem myslí, duší a životů. Jak kráčí, vzniká kolem něho samota. Nemůže dosáhnouti, aby v něho věřili, aby jej znali a milovali. Vždy a všude je divadlo ceněno nad kostel, veselé město nad tichý klášter, civilní moc nad vládu církevní. Lidé by raději byli zotročeni státem nežli zavázáni Církvi za osvobození. Bůh je na jedné straně, svět na druhé; a vliv, peníze a povznesenost nebývají s Bohem. Když pak musí čas od času přicházeti do skutečného styku se svými tvory, tu mu nezbyvá nežli snášeti zlé, opovážlivé zacházení; a většinou čím je vážka špatnosti větší, tím většího úspěchu dosahuje.

Přitom je zvlášť nápadná malá víra těch, kdož vůbec nějakou víru mají. Hrdinové jsou vzácní; hrdiny se stávají zvolna; a když k té metě dospěli, přecházejí do tajemného světa Božího a jsou ztraceni pro zemi. Tak zvaní dobří lidé bývají o málo lepší nežli zrádci, dělají vždy ústupky a kompromisy a jdou světu na půl cesty vstříc. S ničím zájmy si nezahrávají, jenom s Božími. Ničí práva neruší, jenom práva Boží. Boha házejí jako Jonáše přes palubu velrybě světa navždy a navždy. To je jejich zaměstnání a povolání. Taková je na zemi od začátku historie „dobré třídy“, to je průměrně dobrých lidí. A přece za této opovázlivosti a za této zatvrzelé proradnosti lidí chová Bůh svůj mír. Je tich za hrubých urážek, jako byl tich Ježíš před soudními tribunály. Jeho vláda, když je nejvíce provokován, se vyznačuje právě odsunem viditelných soudů, ačkoli my, tvorové ohraničeného rozhledu, bychom soud ten tak často považovali za užitečný a spasitelný. Sama naše láska k Bohu se tu horšívá, takže byl nucen napsati to v svém Slově jako Boží zásadu, že „hněv člověka nekoná spravedlnost Boží“.

Když je opuštěn nebo tupen, obklopuje se stejně skrytostí a tajemností. Jak jsme již viděli, jeho zjevování se je vlastně jeho nejtajnější činností. Kdy byl Bůh v historii světa tak ukryt, jako když žil v lidském těle v Palestině? Byla kdy předtím tajemství jako Betlem, Nazaret, Getsemane a Kalvarie? A nadto se zdá, že v celé Boží historii na tomto jeho světě nebylo nikdy harmonie, pokoje, vzájemného porozumění mezi Stvořitelem a jeho stvořením. Je stále zápas, stále válka; a toto tajemství se prohlubuje tím, že svět vypadá, jako by měl navrchu. Ani když je poražen, nepoznává Ruku, která ho přemohla. Svou porážku nazývá osudem, náhodou, zákonem; nikoli osobní vůlí tří božských osob. To je zajisté jasný názor o Bohu, jak ráčí býti vrstevníkem národů i věků světa.

A je důležité, abychom se této ideje pevně drželi. Postavme proto vedle tohoto historického hlediska na Boha také hledisko obrazné. Inspirovaní spisovatelé často přisuzují lidské vášně a lidské vzněty Všemohoucímu, abychom se touto ekonomikou a blahosklonností poučili o vůli toho, od něhož vychází všechn život a smrt. Náš Pán se také představuje dramaticky v podobenstvích, na příklad když opakující se neúspěch milosrdných Božích úmyslů s hříšníky zobrazuje zacházením, kte-

rého se dostalo rozličným poslům a konečně synovi pána vinice od zlých nájemníků. Pochopíme snad lépe tajemnou pravdu, o níž uvažujeme, když se odvážíme vylíčiti Boha, jak jej objevujeme ve světě, řadou obrazů. Vždy je to Týž, jehož vidíme ve skvoucí kráse a majestátu, uctívaného nebeskými zástupy, vždy je to blahoslavená a nedílná Trojice.

S okem plným ještě světla z onoho úžasného Vidění a sluchem, v němž zaznívají ještě zpěvy andělů a vítězné písně nesčetných vykoupených, a nadevše s duší ztichlou a v sobě zhroucenou velikostí posvátné úcty a bázně, toužící téměř po nějakém potrestání, abychom pociťovali svou nicotnost a na ni snad nezapomněli, obraťme se a pohleďme na rušná pole stvořené činnosti a na složitá a přeplněná odvětví lidské společnosti: a jak zde vidíme nevýslovný majestát nejsvětější Trojice?

Vidíme jej nejprve jako přezíraného otce, jenž chová nad každé slovo a nad všechno pomyslení nadměrnou lásku k svým dětem, „an rozpráhuje k nim celý den své ruce“, leč ony se nechtějí vrátit; zabíjí pro ně tučné tele, a ony to přijímají jako své právo; využívají jeho a všeho, co má, pro své pohodlí, a přitom jejich srdce pro něho nikdy neroztaje, ony se chladně vyhýbají objetí jeho vroucí lásky na ně přímo útočící. Bylo by příliš odvážné představit si, že Bůh by se mohl setkat s podobnou odměnou, jako bylo utrpení krále Leara s jeho necitelnými dcerami? Vždyť aspoň živlové ho poslouchají, a když jej nemilují láskou rozumovou, „nepřičítá jim to za nelaskavost“, neboť on „jim nikdy nedal království a nenazýval je dcerami“.

Zjevuje se dále jako zneužívaný dobrodinec, od něhož lidé hrubě přijímají dary každé hodiny beze slova díky a bez jakékoli vděčnosti. Přijímají jeho štědrou a nejvyšší blahovolnou almužnu nejen jako by přijímali svá práva, ale jako by jim byla bývala defraudována a jako by podíl ten je bodal a nedosahoval toho, co jim náleží. Požadují více nedbalým způsobem, nerozvážnými slovy a s drzou, nikoli uctivou neodbytností. Chovají se tak, jako by Bůh byl nějaký stroj, který má konati svůj úkol, jakmile se stiskne pero a roztočí kolo, jinak bude odhozen a rozbit.

Bývá nevítaným návštěvníkem. „Do vlastního přišel a vlastní ho nepřijali.“ Když přichází, pohlíží na něho jako na vyzvědače. Ruší je v jejich práci a zasahuje do jejich svo-

bodné vůle. Práví k němu jako pravili ďáblové: „Co máme s tebou co činit, ty synu Davidův?“ Jistě je budoucí život, říkají lidé; ale proč nás Bůh nenechává nyní na pokoji, proč přichází „trápiti nás před časem“? Místo, aby byli překonáni dojmem jako Petr, když pravil: „Odstup ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný“, ačkoli toužil mítí Pána ještě blíže, lidé, i když jim prokazuje milosrdenství, jej žádají jako chladní a zbabělí Gerasenští, aby se od jejich břehů vzdálil.

Je chudšasem ve světě, jež stvořil. Všechny věci od nejvyšších k nejnižším jsou jeho. Nekonečnost jsou hranice jeho svrchované vlády. Nepotřebuje žádné oběti, protože „jeho jsou stáda na všech horách“. Přes to se však stále snižuje a žádá o nejobyčejnější věci, o nejchatrnější almužnu, o zbytky a odpadky od tvorů, které on denně obohacuje. Leč ani od jednoho z tisíce se mu nedostává, oč žádá. Ti, co dávají, dávají neradi, skoupě a nevděčně. Jak výmluvně o sobě vypráví, ale jak málokdo mu věří! Sedí jako žebrák v chladu, jako terč pohrdavých očí a jako schrána nelaskavých slov, sedí tak po celý tento zimní den, zkušební to dobu svobodného člověka, zatím co nahoře kadidlo modlitby velebně zahaluje jeho trůn a krásní duchové v kruhu u jeho nohou mu pějí líbezné hymny.

Zračí se nám jako zkormoucený, jenž byl raněn ve všech svých jemných citech, hrubě uražen ve své lásce, zahrnut nezaslouženým ponížením; a přece nikomu nedělá výčitky, nečiní se nepřístupným, nijak se nevyhýbá novým pokořením; skoro úzkostlivě se snaží, abychom neviděli, jak je rozbolestněn, a tak s ním sami netrpěli, a je zcela zaměstnán mírněním bolestí jiných, ač jsou proti jeho bolestem tak nepatrné, tak přechodné a jen na povrchu.

Vystupuje jako blahovolný učenec, starý, moudrý, laskavý, nesobecký, úctyhodný a vždy připravený nás vésti, varovati a poučovati. Co je vábivějšího nežli jeho způsoby, co milejšího a méně obtížného a méně únavného? Jeho hlas je pln hudby, jeho slova jako chladivý proud pod vonnými větvemi a každé z nich tiší bolest a hojí rány, oblažuje srdce, otvírá mysli zcela nový svět a oživuje unavené duše svěžím tepem duchovní síly. Leč zatím co on nám zvěstuje šťastné věci, odvracíme se od něho s pohrdáním větším nežli Troja od melancholického visionářského bédování své neúnavné Kasandry. Jednou ho nikdo neposlouchá, jindy je

drsně a nezdvořile ve své řeči přerušován. Vizme jednání světa a jednání tohoto nebeského učence!

Dále se před námi objevuje jako žalující přítel, jemuž je křivděno a zle s ním nakládáno, jenž prosí, ale nevyčítá a se nebrání. Stačí, aby se zlomilo srdce méně tvrdé nežli kámen, když slyší od proroků o jeho lkání, když u nich slyší jeho nevýslovně tklivé žalování. Leč žádné slovo rozhořčení mu neunikne. Naopak, ve svém hoři nachází omluvu pro ty, kdo jej sužují; a když prorok se ho ujímá a viní hříšníka, žalobce sám se stává advokátem hříšníka a plýtvá svou nekonečnou moudrostí, aby ho obhájil. Když Jobovi těšitelé skvěle obhajují Boha v neprospěch nešťastného trpitele, Bůh je přerušuje a umlčuje rozhodnou výtkou a přikazuje Jobovi přinést za ně oběť, aby velikost jejich silných slov mohla jim býti odpuštěna.

Při těchto sedmi obrazech Pána Boha je pozoruhodné, že velmi dojmají; ukazují ho v postavení velmi ubohém; naplňují náboženství takovou něhou, jako by jemné srdce a tekoucí slzy byly jeho nejvěrnější službou. Vypadají jako blahé, milosrdné výmysly, jak si získati lásku lidí. Vyplývají z veliké lásky Božího otcovství.

Ale k těmto sedmi obrazům musíme podle jeho vlastního příkazu připojiti obraz osmý, takový, že sami ze sebe bychom se neopovážili jej uváděti. U veškeré lásce a bázni a v důvěře, že tím neurážíme jeho vždy svatý majestát, odvážili jsme se představit si jej ve všech podobách, které vzbuzují lásku a pietu. Ale on se uvolil zpodobiti se i v něčem zlém. I když ho nemilujeme, přece pro nás samé a pro naše potřeby rád by nás přiměl k tomu, abychom se k němu modlili a v modlitbě se zdokonaľovali, aby potom mohl zušlechťit naše srdce přímo nahromaděním svého milosrdenství. Nechme se jím tedy jakkoli vésti, jen když nás vede. Ať jsou to třeba toliko začátky zbožnosti a ať při nich třeba hledáme nejprve sebe. Vše je vítáno v naději v to, co bude následovati, a ve veliké víře v milost téměř všemohoucí. Aby nám toto vše dokázal, a více nežli toto, více nežli máme ve svém srdci a co tam leží pro naše slova příliš hluboko, sklání se Bůh v evangeliu svatého Lukáše tak dalece, že se přirovnává k nespravedlivému soudci, „který se Boha nebojí a člověka nestydí“ a jehož sobecká láska k pohodlí byla přemogućena toliko vytrvalostí neodbytné vdovy: „Přece proto,

že ta vdova je mi obtížná, odpovím jí, aby naposled nepřišla a mě neztloukla.“ Taková jsou slova, která nám Bůh nejen dovoluje, ale přímo napovídá jakožto svůj obraz. Neodvažujeme se je rozváděti, abychom nevypadali, že jsme opovážliví. Když sám Bůh dává podnět k důvěrnosti, tu je pro nás čas, abychom se chovali s uctivou bází více než kdy předtím.

Shrňte nyní tyto obrazy přezíraného otce, zneužívaného dobrodince, nevítaného návštěvníka, chudáka ve světě, jež stvořil, zkormouceného vyhoštěnce, blahovlnného vědce, žalujícího přítele a nespravedlivého soudce. Neukazují na pozitivní zjevení Boha, Boha ve světě? Zkoumejte v pečlivé a milující meditaci, zda nejsou rovněž složkami devatenácti set let biografie Velebné svátosti v našich kostelích? Zastavte se u jednoho po druhém z těchto obrazů a uvidíte, co odhalí krásného, něžného, dojemného, svatého a božského. Jsou samy o sobě s to vytvořiti úplnou teologii srdce. A skutečně, když všemožně zkoumáme Boha v jeho světě, když jej pozorujeme v každém myslitelném poměru k jeho tvorům, jak uctívá analogie dovolí, když vezmeme měřítko a přeneseme obrysy každé jeho činnosti, již se dotknouti nám dovolil, vždy poznáme, že jsme po celou tu dobu nacházeli stále více podobností s Velebnou svátostí a jejích ilustrací. Velebná svátost je na dně stvoření oživující je svou božskou ideou, a ukazuje se opět na jeho vrcholu spojující všechna mysteria v jednu zářivou metu, poslední to odkaz Ježíšův, v mistrovské dílo vykupitelské lásky, v perlu, jež převyšuje diadém stvoření.

V meditacích sestry Emmerichové je řeč o zjevení, které je při nejmenším umělecky krásné. Aby Ježíš nebyl svým dozorcům příliš na obtíž, spustili jej do jakéhosi sklepení a on sedí na jeho dně s rukama nazad svázanýma. Slunce Velikého pátku vychází nad vrcholky, až dostupuje výše dostatečné k tomu, aby do sklepení pronikl jeden jeho šikmý paprsek. Svítí na Ježíše. Tento osamělý paprsek ho ozařuje v hloubi jeho žaláře a on pozdvihuje k němu své unavené oči. Tvor osvětluje svého Tvůrce. Jeho tvář je smrtelně bledá, znetvořená krví, blátem a výplivky, jeho vlasy jsou zvlhlé a zcuchané, ruce spoutané, roucho zmačkané a v neladu: a tak je tu Ježíš v prvním svitu toho slunce, při jehož západu veliké tajemství bolesti bude dokonáno.

Bezmocný, potupený, zatajený a v moci svých tvorů zdá se tento zjev Ježíše opuštěného představovati samého neviditelného Boha, skrytého v koutku světa jím stvořeného. Připadá mi, že tak tomu bylo u každého národa, za každého věku, v každé oblasti a v každé provincii světa. Je to Boží způsob. Je to Boží portrét silně osvětlený. Ježíš je obraz Boží. Vtělení se stalo podle týchž směrnic jako stvoření. Bůh je ve všech tajemstvích důsledný. Tak také toto tajemství je obraz Velebné svátosti, neboť rovněž Velebná svátost, jak tomu je vždy u Ježíše, je portrét Boží. Co tedy může býti více nedomyšleného anebo co může více prozrazovati duši s Božími věcmi neobeznalou, nežli když někdo soudí, že katolická nauka o přepodstatnění je svévolný dodatek k náboženství, zbytečný výmysl, nehorázná smyšlenka, nestvůrná domněnka vymykající se ostatnímu Božímu postupu, věc sama pro sebe a bez souladu s rázem jiných děl? Naopak, je to součást nesmírného systému, důsledek a závěr mnohých božských premis. Je to svorník klenby stvoření a také vrchol oné pyramidy stvoření, která vybíhá vzhůru a ztrácí se v božské osobě věčného Slova a tak zavěšuje všechno na Boha.

Již jen letmý pohled do Boží soustavy nás zajisté naplní neobyčejnou úctou. To je proto, že veškerá krása stvoření záleží v přítomnosti jeho Stvořitele; život, naděje, radosti a možnosti lidí existují prostě v požehnání jeho soucitné přítomnosti. Svoji úctu k němu zvýšíme, budeme-li o tom přemýšleti. Oceníme každé i nejmenší znamení Boží přítomnosti vždy více a více, když uvidíme, že její odnětí není menší běda nežli peklo. Leč jak mnoho lidí ve světě žije bez Boha, nedbají toho a přece jsou šťastni, to vesměs proto, že Bůh je k nim milostivější, nežli oni vědí. On je navštěvuje svou slunnou přítomností a oni si jí nevšímají a také jí nerozumějí.

Tak malá je bolest smyslů, i když pronikavě hrozná, proti bolesti zavržení, že peklo možno krátce vylíčiti jako jedinou sluj stvoření, které neúprosný majestát Boží odňal všechnu svou přítomnost, kromě nezbytnosti své všudypřítomnosti. Odsuňme oponu mstícího ohně a vizme, čemu se tato bolest zavržení podobá; pravím, čemu se podobá, poněvadž na štěstí překonává lidské ponětí o své děsné skutečnosti. Představme si, že bychom mohli viděti ohromné planety a těžké hvězdy, jak víří ve své děsivé mase s hroznou rychlostí, jak hřmí poli prostoru a jak opisují za prudkých výstředností a úžasných

odchylek mocné kruhy hledající tak své centrum; tu bychom zblízka patřili na Boží zákon gravitační v jeho úžasných účincích. Podobně bychom viděli pravý poměr mezi Bohem a námi, pravý význam a cenu Boží přítomnosti, kdybychom mohli patřiti na ztracenou duši ve chvíli jejího věčného odsouzení, krátce po jejím odloučení od těla a při veškeré síle její odtělesněné mohutnosti a v rozlícení trestné nesmrtelnosti. Žádné zvíře džungle, žádný přízrak pohanské obrazivosti nemůže býti tak děsivý. Jakmile byla položena nepřekročitelná přepážka mezi Boha a tuto duši, vybuchla u ní vrozená láska — radikální láska, jak ji theologové nazývají — tvora k Stvořiteli v pravou bouři nesmrtelného úsilí. Duše ta hledá své centrum a nemůže ho dosáhnouti. Vymrštjuje se vzhůru k Bohu a opět se řítí dolů. Vráží a bije do žulových stěn svého vězení tak neuvěřitelně mocně, že je zajisté veliká síla té planety, jejíž rovnováha není porušena váhou tohoto duchovního násilí. Leč veliký zákon gravitace je ještě silnější a planeta hladce letí svým krásným etherem. Nic nemůže uvést v šílenství rozum této od těla odloučené duše, sice by to byl učinil pomysl na žádoucnost Boha a vědomí, že její snaha o dosažení božské velebnosti je marná.

Ve své palčivé kleci maří tento duch mnohých schopností a mohutné intelligence svou mučivou nesmrtelnost, sem a tam se zmítá jako chycené zvíře na železné uvázce v stále se měnícím točivém a vždy točivém, leč vždy začínajícím a jednotvárně končícím trojitým pohybu, jenž však není třemi pohyby po sobě, ale trojím pohybem najednou. Ve vzteku by se rád dostal k Bohu, aby ho uchvátil, s trůnu svrhl, zničil, zavraždil; v agonii by rád udusil svou vnitřní žízeň po Bohu, která jej vypražuje a spaluje se všemi nezkrotnými hrůzami úplně při sobě jsoucího šílenství. A v zuřivosti by rád přelomil svá těsná pouta žhoucího ohně, která srážejí radikální lásku ke krásné Boží svrchovanosti a vždy krutě odmršťují jeho beznadějnou náklonnost k jeho nestvořenému Centru. Ve směsici tohoto trojího úsilí žije životem nekonečné hrůzy. Jakkoli svá klnutí Bohu chrlí se zlověstnou prudkostí, padají slabá a neškodná daleko od klidného, zpěvem obklopeného Trůnu.

Čtverá podívaná hrozného postavení této ztracené duše krouží kolem ní jako nějaké příšerné divadlo. Jednu chvíli vidí milionkrát deset milionů zvláštních druhů bolestí smys-

lových a ty se potkávají a tvoří přitěžující spojení s nezměrnou hlavní bolestí ztráty Boha. Po druhé jde kolem ní celý zástup milostí a nesčetných opatření laskavé prozřetelnosti, jež duše ta promarnila a jež nyní živí toho nezmírajícího červa výčitek, jak o něm mluví Spasitel. Potom přichází pronikavá, ale neradostná podívaná na bilanci, na bilanci bankrotáře o bývalých možnostech zisku nyní navždy propadlého a o blahu jako oceán velikém, které ona ztratila. Posléze vidí nesmírnost Boží, která je však pro ni bez útěchy a bez prospěchu. Není to obraz, je to jenom beztvárný stín, leč ona instinktivně ví, že to je Bůh. S výkřikem, jenž by měl býti slyšen po celém stvoření, vrhá se k němu, a jakkoli je duchem, naráží na hmotnou hrůzu. Stiskuje Boží stín, a hleť objímá prudké plameny. Běží k němu, ale setkává se jen s hroznými démony. Skáče v délce svého řetězu za ním, ale dosahuje jenom polekaného zástupu zavržených duší. Tak se stále svíjí pod vědomím, že je svým vlastním mučitelem. Tak zde není ani hodiny našeho letního slunečního světla, ani chvilky našeho líbezného třpytu hvězd, ani záchvěvu našeho háje v měsíčním svitu, ani závanu vonného vzduchu našich květinových záhonů, ani ozvuku naší lahodné hudby a zpěvu, a tento nešťastný duch, soucitu nehodný, stále znovu klesá nemocen poznáním, že vše kolem něho je věčné.

To vše je následek toho, že sladká Přítomnost Boží odstoupila od svého tvora.

Ale Velebná svátost je v nejvýznačnějším smyslu skutečná Přítomnost Pána Boha. Velebná svátost je proto pravý opak pekla. Není ničím menším nežli nebem na zemi. Hleďte, jak se při každém kroku setkáváme s jejími divy a s její blaživou přítomností. Bůh se do ní uchýlil se svou milostí, se svou radostí, se svou přítomností jako do poslední pevnosti své lásky. Rozestavme své stany pod jejími valy a přebývejme tam navždy, neboť tyto brány jsou šťastným koncem veškerého lidského putování. Ó ty pustá země nekonečného trápení a kletby! Jediný sluneční paprsek krásné Boží přítomnosti padající přes krajní temnotu tvé ustavičné kletby, a rozzáříš se v domov radosti a rajského pokoje! Ó skrytá Přítomnosti! Nestvořená Kráso! Ukaž se nyní ve svém nejsladším svátostném úkrytu, ukaž se i když sebe méně našim ubohým, nehodným srdcím, a my poskočíme dopředu s toužící láskou a na věky se s tebou spojíme.

Jsou-li cesty Páně takové, jaký div, že jeho sláva má záležeti takovým zvláštním způsobem ve Velebné svátosti, jaký div, že ona sama má býti nekonečným zdrojem slávy jeho nebeského majestátu! Vše, co kdy bylo, je a bude, je toliko pro slávu Boží. To je pravá prostá filosofie všeho stvoření, neomylná pravda veškeré možné vědy. Co je nebe nežli nádherné divadlo jeho lásky, a co je peklo nežli čirost jeho spravedlnosti? Co je očištec nežli blahovůle jeho velkého milosrdenství? Jak mnoho je věcí, království světů přirozenosti a milosti, které se zdají existovati jenom pro Boží slávu. Tím jsou také nenapodobitelné divy svatých a bohatá krása fysického stvoření; tím je tajemství utrpení na zemi, jmenovitě děťátek a slabomyslných, celý pojem zkušební doby ať lidí, ať andělů, k tomu cíli je stanovena veřejná nádhera posledního soudu těch, jejichž rozsudek je již vynesena a jejichž věčná dráha začala; k tomu cíli jsou výsady štědře udělené Panně Marii a blahé lidské hlubiny svatého srdce Páně, tak mnohokrát uzavřené v našem nehodném srdci v tajemství přijímání.

Půlhodina svátostného života v jednom svatostánku je více nežli věčné klanění všech andělů a svatých, neboť je to Ježíš, živý Bůh. Rozmanité úkony klanění rozličných andělských sborů, rozmanitá srdce a duše svatých, oslavených a milostí zušlechtěných, kteří po věky zesilují svou inteligenci a lásku, nemohou Boha tak uctít, jako jej uctí nová hostie ještě nežli ji kněz vyzvedl, aby se jí kořili věřící. Věru, klanění, kterého se Bohu dostává od Velebné svátosti, je v celém stvoření jeho jedině hodné, a to proto, že je, pokud klanění takovým může býti, jemu spolurovné a s ním spoluextensivní. Je radostí o ní přemýšleti a lahodou o ní bádati. Velebná svátost je daleko krásnější, nežli je hřích odporný, a proto neustále dává uraženému Božímu majestátu božské, lidské a přehojné zadostučinění.

A nejen že sama oslavuje Boha, ona učí, vede a činí schopnými nás, abychom jej také oslavovali, nedokonale sice, ale přece tak, jak bychom jinak nikdy nedovedli. Velebná svátost je naším učitelem jednotnosti Boží. Poučuje nás o jeho jednotnosti v něm samém, o jeho jednotnosti v Trojici. Vysvětluje nám jednotnost všech jeho děl a cest. Ukazuje nám ho důsledně a podivuhodně jako jednoho a téhož při díle ve světě hmotném i duchovním, ve světě přírody i ve světě milosti.

Když jsme četli Starý Zákon pozorně, přiznáme zajisté, že nade všecko Bůh oslavuje svou jednotnost. Velebná svátost dále ustavičně vábí tvory, aby Boha více a více milovali. Není jedné působnosti Velebné svátosti, při mši, přijímání, při návštěvě před svatostánkem, při výstavu, při průvodu, při požehnaní, při posledním pomazání, nad Božím hrobem, aby jedna a každá nebyla mocí, úsilím a přitažlivostí božské lásky, a rozmanitost těchto působností je sama o sobě vědou. Dokonce, aby mezi Bohem a člověkem bylo ještě větší sblížení, vizte: Tělo Ježíšovo přivedlo nejen svou božskou osobu do tajemného mystického postavení, ale také Otce a Ducha svatého skutečnou a pravou konkomitancí. Jaké nebeské vábení! Věrně tedy platí jak o Bohu, tak o lidech a andělech ona veliká slova, že kde je Tělo, tam se shromažďují orlové. Ó nepatrnosti svátostného Spasitele! Jakým jsi oceánem oslavy Boží! Nejchabější akcidenty, jež hmota může podepřít, a přece nová residence nedílné Trojice, spojené extrémy, a to na mé kněžské slovo! Jak zřejmě je tato víra darem Božím, jak jasně je láska, která toto vymyslíla, všemohoucí a nejvyšší moudrá!

Ano! Přicházíme k poznání, že Velebná svátost je největší Boží dílo, neboť Bůh v ní ráčí přebývati. Co byla proti ní Palestina? Přebývá zde jako Otec mezi svými dětmi, jako náš Vykupitel, aby dovršil své dílo, jako náš Posvětitel, aby v něm pokračoval, jako náš Oslavitel, jenž z nedočkavosti anticipuje naše bezkonečné spojení s ním, a jako náš Stvořitel, jenž v přepodstatnění zdokonaňuje, ukončuje a předstihuje nejjemnější vývoj Stvoření, který by jinak byl zůstal neúplný.

Pohledme nyní směle do prvního svítání, na perlové červánky stvoření; my, kteří jsme se odvážili patřiti na vidění svaté Trojice, můžeme se zajisté osmělit patřit na tuto podívanou. Hleďte! Z neviditelné nicoty náhle vychází v nekonečných řadách první oduševnělé stvoření, andělé rozličné rozumové schopnosti; a potom hmotná nebeská tělesa nesčetných druhů, z nichž některá jsou rozseta jako zlatý písek po hvězdném prostoru a tvoří krásnou mléčnou dráhu, a jiná, která jsou zapojena jako jasně se třpytící lampy podél ulic a náměstí nesmírného etherického města! Ten, jenž je všechny stvořil a může jejich počet opět a opět nesčetněkrát zvětšovati, Ten, jenž hudbou svého hlasu probudil všechnu tuto krásu, nádheru a oduševnělost, Ten, jenž se vznášel nad

hlubinami chaosu, jenž pěstoval ráj, jenž stvořil Adama a jenž toho dne byl mladý, leč věčný, Ten je týž — celý, nedílný, vždy blahoslavený —, jenž je nyní ve svatostánku zajat svou vlastní neuhasitelnou láskou k tvorům, které učinilo jeho milosrdenství!

Kniha IV.

NEJSVĚTĚJŠÍ SVÁTOST — OBRAZ JEŽÍŠE

Kapitola první.

Vtělení.

Vtělení Věčného Slova je pro nás do té míry světem, v němž žijeme, jako zeměkoule, po níž chodíme, s její souší, vzduchem, ohněm a vodou, s jejím sluncem, měsícem a hvězdami, s její živočišnou, rostlinnou a nerostnou říší. Když pohlédneme na své duše, na jejich nynější potřeby a na jejich očekávání pro věčnost, na jejich život, sílu, zdraví a neduhy, seznáme, že vtělení Páně je pro nás tak nezbytné, jako je našemu přirozenému bytí každou denní hodinu nezbytné teplo a ochlazení, vzduch a světlo. Žijeme a pohybujeme se v něm. Skrze ně jsme, čím jsme. Je nad námi, pod námi, kolem nás. Dotýká se nás neustále vnitř i vně způsoby téměř nesčetnými. Nemůžeme se dostat nad dosah jeho požehnaného vlivu, i když v ně nevěříme nebo je nectíme. Neboť nebeský Otec zařídil, že Slunce spravedlnosti svítí jako slunce přirozené na spravedlivé i nespravedlivé. Každý člověk je zavázán vtělení Páně za vše, co má nejlepšího, nejsilnějšího, nejúspěšnějšího. Ono je tak spojeno s celým stvořením, s přírodou, milostí a slávou, s minulostí, přítomností a budoucností, s Božím jednáním s námi a našimi poměry k Bohu, že je nemožno za nynějšího Božího řízení vyjmouti je ze stvoření. To je tak nápadně pravdivé, že někteří theologové tvrdí, že vtělení Kristovo nejen vyplývá ze stvoření, což nikdo nepopírá, ale že mělo-li býti stvoření vůbec, musilo nezbytně býti také vtělení.

Svým vtělením se Stvořitel odhaluje svým tvorům mnohem důvěrněji nežli v samém stvoření. Ono osvětluje větší hlubiny Božích dokonalostí; a osvětluje moc, moudrost a dobrotu Boží, jeho nekonečnou svatost a totožnost jeho milosrdenství se spravedlností jase, jemuž se nemůže rovnati světlo vydávané stvořením, byť velkolepé a rozmanité. A v svých ilustracích Božích děl a cest není méně podivuhodné. Každé jeho tajemství nás poučuje o Bohu a jeho methodách více nežli ostatní svět. Dále v sobě zahrnuje všechny věčné zájmy lidských duší. Proto by je měl každý studovati, každý by měl o něm bádati. Není nic, co by mělo člověka tak zajímat jako znalost vtělení věčného Slova.

Ale znalost vtělení Páně není pouze věcí studia. Dosahujeme jí také při církevních slavnostech, při četbě, při modlitbě. Pravá zbožnost závisí značnou měrou na ní. A čím více člověk ví o tajemstvích Ježíšových, tím snáze a útěšněji rozumí. Jeho vroucnost při posvátných církevních obdobích pak vzrůstá a jeho přistupování k svátostem je naplněno větší úctou a láskou. Tedy zdraví, síla a svatost Církve podstatně získává tím, že její dítky jsou v theologii poučovány o tomto vtělení. Činiti Ježíše známějším, znamená činiti jej milovanějším, a láska k Ježíši je svatostí jeho Církve.

Máme dva hlavní zdroje vědomosti o vtělení Páně; scholastickou theologii a mystickou theologii. Scholastická theologie je důl, z něhož kněží a učitelé musí čerpati vědění, které připravují pro lid v pravé míře a podle jeho schopností; mystická theologie pak je spíše dílo Ducha svatého v čisté a spravedlivé duši a vyžaduje obyčejně předběžný základ vědomosti získaný od autoritativní theologie čtením nebo slyšením.

Těžko bychom si představili nějakou vědu, která by podávala lidskému rozumu hlubší, skvělejší, vznešenější nebo rozmanitější poklady pravdy a ideje nežli scholastická theologie; a mezi veškerými jejími krásnými oblastmi zda je některá krásnější nežli ta, jež pojednává o vtělení Páně? O ní možno říci, že zahrnuje v sobě dobrých dvacet odvětví vznešené moudrosti, a z těch je každé nevyčerpatelné, protože plné Boha a oplývající moudrostí, která očišťuje srdce a přímo okrašluje ducha; a každé z těchto odvětví zároveň zaměstnává a informuje nejgigantštější intelekt lidských synů. Již pouhá vhodnost vtělení Páně je předmětem vědy. Když

vníkáme byt jen v možnost tohoto tajemství, vystávají před námi otázky velikého významu, třeba jak mohla tato možnost vejít ve známost, kterými tvory a kterou cestou. Zdá se však, ač neprávem, že možnost vtělení Páně nás vede k úsudku o jeho absolutní nezbytnosti, a zde musí theologie rozsvítit své nejjasnější lampy a vésti nás mlčenlivými okraji božských úradků. Prozkoumáme-li nejprve povahu přísného a dokonalého zadostučinění, uvidíme, jak daleko i nad nekonečnou milost adopce, připustíme-li její možnost, je milost hypostatického spojení. Bůh měl na vůli, zda přijme i Kristovy zásluhy; a spojitost mezi vtělením, hříchem, předurčením a prvním člověkem uzavírá první odvětví této theologie. Povaha a podstata vtělení Páně, osoba, která je na sebe přijímá, přijatá přirozenost a její části, jakož i příčiny tohoto přijetí tvoří dalších pět těchto zářivých, ač tajemných oborů. Milost Kristova, jeho vědění, moc jeho člověčenství, defekty (abych užil theologického výrazu) jeho těla a duše a naše orthodoxní vyjadřování všech těchto pojmů tvoří tolikéž odvětví tohoto božského učení. Existence Kristova, jeho vůle, zásluha, jeho poslušnost, modlitba, adopce, předurčení, kněžství a úcta jemu náležející dovršují dvacet odvětví, a z těch o každém byly napsány celé svazky, a to nikoli, jak míní ti, co je nečetli, naplněné planými a jen subtilními otázkami, ale hlubokými rozumovými závěry, velkolepými objevy a plodnými pravdami, které jsou silnějším pokrmem, ušlechtlejším cvičením a praktičtějším studiem osvíceného rozumu nežli i veliké pravdy metafysiky nebo hvězdářství.

Taková je scholastická theologie, zdroj vědomosti o vtělení Páně.

Mystická theologie se spíše zabývá rozličnými stavy a tajemstvími Páně nežli procesy jeho vtělení samého. Duch svatý odhaluje duším rozmanitého povolání význam a milosti jednotlivých tajemství a stavů; a všechna tato světla udělená při modlitbě, při viděních, úchvatech, extasích a božských sděleních a chovaná jako poklad života vyvolených Božích služebníků, tvoří tolik příspěvků k mystické theologii, kolik je jich možno zaznamenati a studovati. Ale mnohem více učí každou duši činnost Ducha svatého. To je živá mystická theologie, které se nemůže žádná jiná rovnati. Neboť bez ní není žádného hlubokého nebo účinného vědění o Ježíši. Leč nesmíme zapomínati, že všechna mystická theologie týkající

se našeho požehnaného Pána musí býti předložena k ověření theologii scholastické a musí vyčkati jejího schvalovacího rozhodnutí, a to živá mystická theologie, vystavená přeludům, ještě úzkostlivěji nežli zaznamenané poznatky svatých. To je dobře vyjádřeno Olierem v jeho vlastním životopise, kde praví: „Ctím zásluhy scholastické theologie a vyznávám, že jsem jí velice zavázán za vědomosti o mystériích Páně a za pomoc, které se mi z nich dostalo. Je ovšem pravda, že sama o sobě je nemůže plně osvětlit, aniž vniknout v jejich pravé tajemství, protože tato mysteria jsou skryta z výslovného Božího příkazu a nepozná je nikdo, komu je Bůh nezjevil. Theologie, čerpajíc své rozumové závěry ze základů víry, nikdy nepředstírala, že by tím objevovala něco, co může odhaliti jedině samo božské světlo.“

Ježto pak Nejsvětější svátost je kompendiem stvoření, jeho interpretací, korunou a vrcholným bodem, je tím vším také vůči vtělení Páně. Ona je souhrnem všech jeho divů, zkratkou všech jeho zjevení. Lampy scholastické theologie se všechny kolem ní seskupují, ona sama pak je nejvydatnější silou mystické theologie; a o těchto dvou theologiích máme nyní uvažovati.

Ježíš je Bůh; ale když vyslovíme slovo Ježíš a slovo Bůh, míváme odlišné představy, neboť slovo Ježíš míní Boha vtěleného, jednu ze tří božských osob s jejím zvláštním lidským životem, s její milostí a s jejím vykupitelským dílem. Tedy jako jsme již studovali Velebnou svátost jakožto obraz Boží, tak ji máme nyní studovati jakožto obraz Ježíšův.

Abychom si upravili cestu k svému cíli, je třeba něco málo říci k názorům, jak se o nich učilo ve školách, a to tím spíše, ježto jeden názor byl již v mnohých věcech pojat jakožto pravý v předešlých třech knihách tohoto spisu a bude často přijímán také v této čtvrté knize, ačkoli hlavní důkaz na něm vůbec nezávisí.

Jedno tajemství obsažené ve vtělení Páně umisťuje všechna ostatní tajemství a řídí jejich soulad a pořadí; je to tajemství předurčení Ježíšova. Ale není třeba, abychom zde vcházeli příliš hluboko do této nejtěžší otázky. Stačí říci, že jsou o jeho vtělení tři názory. Uvedu zde tyto tři názory a mezi nimi ten, jenž je zde přijat za pravý větší měrou nežli ostatní; nevejdu však v kontroverze a také se nebudu zmiňovati o námitkách. Zbožnému mínění stačí, že jsou to ná-

zory na školách volně dovolené a že je církevní autorita nikdy nepozastavila nějakou censurou.

Prvnímu názoru učil Raimund Lull a po jeho době různí optimisté. Připouštěje, že vtělení není Bohu prostě a absolutně potřebné, což by nemohlo býti tvrzeno bez neúcty, míní, že když byl stvořen svět, nemohlo býti jinak, nežli že následovalo vtělení; jinými slovy, Bůh se nemohl rozhodnouti pro stvoření světa bez současného rozhodnutí, že bude následovati vtělení, protože bylo jeho zákonem učiniti stvoření druhu nejdokonalejšího, a v tom je obsaženo spojení stvořené přírody s nestvořenou osobou. Malebranche ve své soustavě přírody a milosti přijímá stejný názor a prohlašuje stvoření v jistém smyslu za nedílný celek se vtěleným Slovem. Jsou mnohá hlediska, z nichž je tento předpoklad velmi lákavý, ale jsou proti němu námitky, které, aniž zasluhují krajních výrazů Fénelonových, jsou názoru tomu přece osudné. Názor ten musí býti přijímán prostě jako výraz podivu a potěšení mysli, která vniká v úžasný a úchvatný soulad a svazek mezi vtělením Páně a stvořením. Je snadné zaměnit vhodné za nutné. Theologové opustili svatého Anselma učícího, že vtělení Páně bylo nezbytně ustanovené, když Bůh připustil pád člověka, a opustili dokonce i Richarda od svatého Viktora, jenž pravil, že vtělení bylo nezbytné k nápravě lidstva.

Druhý názor o vtělení zaujímají zpravidla thomisté. Učí nejen, že náš Pán přišel hlavně proto, aby zachránil padlé lidstvo, s čímž se každý shoduje, ale že kdyby nebylo bývalo hříchu, nebyl by vůbec přišel. Jeho příchod měl míti účel veskrze léčivý a jinak by nebyl mohl přijíti, pokud sahají nynější Boží ustanovení. Tento názor se zračí v množství písemných dokladů a v některých kongeniálních církevních hymnech a oficiích. Je jasné, že řád předurčení a několik otázek o milosti, hříchu a o Panně Marii předpokládá při tomto názoru o vtělení zvláštní rozřešení. Vasquez je největší přívrženec tohoto mínění.

Třetí názor o vtělení Páně a zároveň ten, jenž je přijímán v těchto našich pojednáních, je zastáván scotisty, Suarezem a mnohými jinými theology doby dřívější i nynější. Učí, že náš Pán přišel hlavně proto, aby zachránil padlého člověka, že k tomu cíli přišel v těle podrobeném bolesti, a že i tehdy,

kdyby Adam nebyl hřešil, byl by přišel skrze Pannu Marii a v těle nepodléhajícím utrpení, dále že byl předurčeným prvorozeným tvorem dříve, než bylo rozhodnuto o připuštění hříchu, že jeho vtělení bylo první a zamýšlenou částí nesmírné blahovůle stvoření, že jeho pohnutkou nebyl pouze hřích, neboť ten Pána toliko přiměl, aby přišel tím zvláštním způsobem, kterým přišel, nebyl však výhradní příčinou jeho příchodu. Ti, kdož hájí tento názor, chápají statě z Písma, Otců a breviáře jakožto mluvící o příchodu Páně v těle podrobeném utrpení. Bylo by pošetilým nadsazováním tvrditi, že tento názor je bez obtíží. Na první pohled je v něm skutečně více obtíží nežli v mínění thomistů, ale důsledky thomistického názoru vedou k mnohým theologickým nesnázím, a těch je prost názor scotistů. Možno také připojiti, že definice Neposkvrněného početí je dodatek na prospěch stanoviska scotistů, neboť toto krásné tajemství bylo skoro neoddělitelnou součástí neb aspoň hotovým důsledkem františkánské theologie, kdežto soustava thomistů musila Neposkvrněnému početí dělati místo s větším či menším úsilím; a tak tomu bylo u mnohých dominikánských theologů, kteří byli význačnými průkopníky tohoto tajemství, jež je velkou výsadou naší Paní. Tento poznatek zůstane pravdivým, i kdyby bylo prokázáno, že svatý Tomáš sám zastával nauku o Neposkvrněném početí.

Názor scotistů o vtělení přechází skoro do všech oblastí theologie a je proto žádoucí poněkud probrati hlavní myšlenku jeho základů.

Ti, kdo tento názor chovají, velmi upínají svůj zrak k nauce, že Ježíš byl ustanoven před veškerými tvory a tudíž před připuštěním hříchu. Tak čteme v Písmě (Sir 24, 5) o božské Moudrosti: „Já jsem z úst Nejvyššího vyšla, prvorozená před všemi tvory.“ Svatý Pavel mluvě o Pánu praví ke Koloským (I, 15—20): „On je obraz Boha neviditelného, prvorozenec nade všechno tvorstvo, neboť v něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi, viditelné i neviditelné; buďže jsou to trůnové nebo panstva nebo knížetstva nebo mocnosti, všechno je stvořeno skrze něho a pro něho. A on je přede vším a všechno v něm stojí. A on je hlavou těla, Církve, neboť on je počátek, prvorozenec z mrtvých vstalých, aby ve všem on měl přednost; neboť se zalíbilo Otci, aby v něm přebývala všechna plnost a aby skrze něho smířil všechno s sebou.“

Mnohé z toho zřejmě nelze vztahovati na věčné plození Slova.

Dále v osmé kapitole Přísloví, kde svatý Jeronym překládá z hebrejštiny: „Pán měl mě na počátku díla svého, od pradávna,“ Septuaginta překládá: „Pán mě stvořil;“ a stať ta končí slovy: „S ním jsem byla všecko pořádajíc, kochala jsem se rozkoší den každý, hrála jsem před ním ustavičně, hrála jsem si na okruhu zemském, rozkoš majíc v dítkách lidských.“ Svatý Athanasius, svatý Basil, svatý Cyril, svatý Řehoř Naziánský a svatý Epifanius vztahovali toto místo na vtělení. Tertullian ve své knize o vzkříšení těla praví: „Ona hlína (mluví o stvoření Adamově), která tehdy obrážela na sobě obraz Kristův, jenž měl přijíti v těle, byla nejen Božím dílem, ale také jeho zárukou.“ Rupert, vykládaje epištolu k Židům, praví: „Musí býti zbožně řečeno a uctivě slyšeno, že Bůh stvořil všechny věci pro Krista, aby on byl korunován slávou a ctí.“

Z toho a podle mnohých podobných autorit soudí scotisté, Suarez a jiní, obzvláště františkáni a jesuité, že všichni lidé byli stvořeni pro Krista, nikoli Kristus pro ně, že vše bylo učiněno pro něho a že vše bylo ustanoveno nejen se zřetelem ke Kristovu předurčení, ale jediné kvůli němu.

Další svůj důkaz čerpají z toho, že náš Pán je prvorozený a pravzor předurčení. Pravíť svatý Pavel k Římanům (8, 29): „Ty, které předzvěděl, také předurčil, aby byli připodobněni obrazu Syna jeho, aby on byl prvorozeným mezi mnoha bratry.“ A opět k Efeským (1, 3): „Veleben budiž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, který nás požehnal v Kristu všelikým požehnáním duchovním v nebesích, ježto si nás v něm vyvolil před ustanovením světa, abychom byli před ním svatí a neposkvrnění, v lásce nás předurčiv k přijetí za syny své skrze Ježíše Krista podle zalíbení vůle své.“

Dále možno tento názor o vtělení podepřítí důkazy čerpanými z rozumu, z přirozeného řádu věcí, z relativní hodnoty prostředků a cílů, z milosti nepadlého Adama, jež mu byla zajisté udělena se zřetelem na Krista, z toho, že vtělení Páně bylo, jak učí svatý Tomáš, zjeveno Adamovi, jenž neztratil po pádu víru, jinak by Církev byla bývala pro ten čas potlačena, a z podobných důvodů, o nichž diskutovati nenáleží do tohoto našeho pojednání. Totéž možno říci o některých důsledcích, které vyplývají z nauky opačné a jsou na újmu

její přijatelnosti. Tak z jiného názoru by vycházelo, že Kristus byl jen „příležitostným dobrem“, k němuž by nadto byl dal příležitost hříchu, a to je předpoklad nedůstojný, neboť Kristus by se byl musil radovati z Adamova hříchu, jemuž by byl jako člověk zavázán za svou existenci, milost a slávu. Když se svatý Anselm obrací proti těm, kteří učí, že lidé byli předurčeni a stvořeni prostě proto, aby vyplnili trůny po padlých andělech, praví: „Kdyby lidé byli bývali stvořeni jen proto, aby doplnili řady prořídle pádem andělů, je jasné, že kdyby se andělé nebyli bývali vyloučili z blaženosti, nebyli by se k blaženosti dostali lidé, ale když se k ní dostali, musili by se zvráceně radovati z hříchu andělů.“ A mnohem silněji, praví scotisté, by se to vztahovalo na Krista, kdyby byl býval přišel jen proto, že člověk hřešil.

A opět se praví, kdyby Kristus byl býval ustanoven až po nás, kvůli nám a jen proto, aby nás spasil, že by byl vzešel tento hrozný trojí následek: předně by nám byl Kristus zavázán vděčností, za druhé bychom byli z jistých stránek výbornější nežli on, a za třetí by k jeho existenci bylo bývalo potřebí hříchu. Rupert praví: „Když podle svatého Augustina je proti smyslu říkati, kdyby Adam nebyl býval hřešil, že by lidská pokolení nebyla existovala, jako by hřích byl k jejich existenci nezbytný, — co jiného bychom si musili myslit o oné Hlavě a Králi všech vyvolených lidí a andělů leč to, že mu nakonec bylo potřebí hříchu, aby se mohl státi člověkem a nalézati potěšení své lásky mezi námi?“

Podle názoru scotistů byl by tento pořad Božích ustanovení, pořad úmyslů, poněvadž v Bohu nemůže býti postup časový: Nejprve je rozuměti Boha samého jako svrchované dobro. Za druhé Ježíše a všechno tvorstvo. Za třetí předurčení tvorů k milosti a slávě. Za čtvrté předvídaný pád lidí v Adamovi. Za páté předurčení utrpení Kristova jakožto léku tohoto pádu. Takto Kristus v těle a rovněž všichni vyvolení byli předzvěděni a určeni k milosti a slávě dříve, nežli byl předvídán hřích nebo utrpení Kristovo. (Scotus 3, dist. 19, ques. unic. n. 6.)

Jak na názor thomistů, tak na názor scotistů možno pohlížeti ve školách volně. Já pak jsem se pozdržel u názoru scotistů proto, že jsem jej zde po celou dobu přijímal za pravý, a protože myslím, že Suarezovi se nepodařilo uvést tyto dva názory v soulad. A ježto jsem v tomto spise v jiných otáz-

kách následoval hlavně svatého Tomáše, považují za potřebné přiznati se k této jaksi významné výjimce, a to tím spíše, že Velebnou svátost možno nazvati vlastním předmětem svatého Tomáše — tak úplně přijala Církev ve svých definicích a formulářích jeho mínění za nejlepší výraz svého vlastního smýšlení.

Zdá se, že by velmi malá úprava spojila oba tyto názory, vždyť oba kladou váhu na nauku, že náš Pán přišel způsobem, jak přišel, výslovně a hlavně k vykoupení lidstva z hříchu, a že tudíž hojivý ráz prostupuje všechna jeho tajemství, ta, která ho činí naším příkladem, i ta, kterými nás vykupuje, a týž ráz je zároveň vtisknut jeho ustanovením jakožto našeho zákonodárce. Náзор thomistů kromě toho nijak nedovoluje, abychom říkali, že vykoupení z hříchu bylo jediným účelem, který měl Bůh na mysli při tomto velikém tajemství. To vysvětluje i tam, kde theologové této školy vysvětlují ty pádné statě Otců, na nichž staví svou vlastní hypotézu. Neboť oni připouštějí, že manifestace Boží všemohoucnosti, moudrosti a dobroty byla jedním cílem vtělení, a stanovení Hlavy celé Církve, andělů a lidí cílem druhým. Jinak by bylo učení, že náš Pán jakožto člověk je hlavou andělů, osudné thomistické hypotéze. Církev je Bohu drahá, praví svatý Chrysostom; pro Církev byla vzklenuta nebesa, položeno moře, vzduch nad námi rozprostřen a země ve svých základech založena. Pro Církev moře bylo rozděleno, skála se rozpukla a manna byla seslána z nebe. Pro Církev byli proroci, pro Církev apoštolé, ano, pro Církev se stal jednorozený Syn Boží člověkem.

Přes to však, že mezi oběma naukami není žádný nepřekonatelný rozpor, nutno přiznat, že pokus Suarezův o jejich vyrovnání nutno považovati za nezdařený, a také opačné luštění mnohých jiných otázek obsažených v každé z těchto dvou hypotéz ukazuje, že je mezi nimi hluboký rozdíl. Leč náš rozhled v takových věcech je velmi omezený a důvody bývají tak stejnoměrně vyváženy, že nezřídka je ponecháno osobnímu sklonu zbožnosti rozhodnutí o otázce, v níž rozum sám by byl nerozhodný; a tak různí lidé docházejí k různým závěrům, ne proto, že by jejich směr byl jen zbožnostní, ale také proto, že je osobní. Kde naše svatá matka Církev nám ponechala volnost a kde váha důvodů nepostačuje, aby nás přesvědčily, tam je pro člověka nejlepším

vodítkem, když se přivine k tomu mínění, jež z nevysvětlitelných důvodů naklání jeho duši k lepší lásce a úctě k Ježíši a nejsvětější Trojici.

Kapitola druhá.

Přirozenost, milost a sláva.

Když patříme s láskou a posvátnou bázní a s nesmělou oddaností na Velebnou svátost na trůně v její monstranci, víme, že je to sám Ježíš, jenž je za těmi tajemnými závoji. Ježíš je Bůh a člověk; ale on je tu obzvláště a převážně přítomen ve své lidské přirozenosti. To je výsada Nejsvětější svátosti. Je to člověk přebývající mezi lidmi, aby jim vládl a je utěšoval. Je to Bůh sladce a důvěrně přítomný nikoli jen jakožto Bůh, ale jakožto Bohočlověk. „Nachází svou rozkoš mezi dětmi lidskými“, a to v témž netrpném a oslaveném těle, v kterém podle našeho názoru by byl mezi nás přišel a mezi námi zůstával, kdyby Adam nebyl býval padl a kdyby hřích byl jménem a věcí na zemi neznámou. Jakkoli nesčíslná jsou jeho práva a tituly jakožto Boha, jakkoli podivuhodná je jeho nestvořená moudrost a sláva jakožto druhé osoby Nejsvětější Trojice a jakkoli nezměrná je jeho absolutní svrchovanost jakožto našeho Stvořitele, je zde v monstranci oděn sedmi velkolepými právy své lidské přirozenosti: jakožto syn Mariin, jakožto hlava Církve, jakožto prorok, kněz, král, majitel všech časných věcí a jakožto soudce lidí i andělů. Takové jsou radosti a důstojnosti jeho svatého člověčenství, jichž on, živoucí Pán, požívá po všechny hodiny ve své veliké Svátosti lásky.

Raduje se z toho, že je synem matky podle své věčné volby, bezhříšné a čisté, která mu je pro hojnost jeho darů tolik podobná a při své ojedinělé výsadě Neposkvrněného početí vykoupená jeho drahocennou krví.

Raduje se z toho, že je hlavou Církve a hlavou andělů a lidí, vládna prvním v přirozenosti nižší, než je jejich, získává druhým zásluhu v přirozenosti jejich a sjednocuje všechny rozumové tvory kromě oněch, kteří pro svou zvrácenost od něho odpadli a jsou ztraceni.

Je naším prorokem, neboť nám dává zákony a učí nás moudrosti, čte v našich srdcích a předpovídá nám utajenou budoucnost.

Je naším králem; a není na zemi žádného mocnáře, krále nebo císaře, knížete nebo presidenta, který by nevládl jeho jménem a pověřen jeho autoritou; a panuje nejen jakožto Bůh, ale ve svém svrchovaném panství jakožto Syn člověka.

Je naším knězem, neboť jednou za nás položil svůj život v krvavé oběti na Kalvarii a touž oběť opakuje desettisíckrát denně v nekrvavém tajemství na oltáři.

Je majitelem všech věcí podle příslibu v žalmech, že jeho mají býti až i nejzazší končiny země. Není žádného majetku osobního nebo věcného, zděděného nebo získaného, ať z jakéhokoli práva, titulu nebo vydržení, který by nebyl jeho jakožto člověka, nehledíc k jeho absolutnímu vlastnictví jakožto Stvořitele. Všechno ostatní vlastnické právo vychází prostě z jeho povolení, pověření, zplnomocnění.

Je také naším soudcem; soudil svoji matku nikoli jakožto Bůh, ale jakožto její syn. Bude soudit anděly nikoli jakožto Bůh, nikoli jakožto anděl, ale jakožto člověk, a také nás soudí nikoli jakožto Bůh, ale jakožto člověk. Od okamžiku svého početí, praví někteří theologové, nebo od okamžiku svého vzkříšení, praví jiní, každou duši člověka, jenž zemřel, soudil ve své lidské přirozenosti. Je radostí naší i jeho, že jemu jakožto člověku byla takto dána hrozná velebnost soudní moci.

Kéž bychom dovedli obdivovati a uctívati jeho svaté člověčenství podle jeho zásluhy. Není věru žádné okázalosti nad tu, kterou věřící a milující srdce vzdává oddaný a uctivý dík tomuto svátostnému králi.

Když tudíž patříme na bílé roucho neposkvrněného krále, zdá se nám, že světla a květiny svatyně mizejí a před zrakem víry se otvírají nekonečné dálavy rozmanité nádhery a dokonalé krásy, nad nimiž on v tuto chvíli jakožto člověk drží své dalekosáhlé žezlo vlády. Postupně se nám ukazují tři nezměrné říše, říše přírody, milosti a slávy, a v každé vyniká jeho svaté člověčenství. Všechna území přírody jsou jeho a existují pro něho. Pestrá, neoživená hmota, jež tvoří, zdobí a naplňuje zemi, dále slunce, měsíc, hvězdy a planety se všemi svými tajemnými a nesmírnými silami, skrytými tajemstvími nebo zjevnou skvělostí, to vše je pro Ježíše. To vše

bylo stvořeno pro něho, se zřením k němu a jistým způsobem bylo modelováno podle něho a označeno jeho pečeti. To vše je jeho vlastnictví právem stvořené přirozenosti, kterou tak podivuhodně spojil s božstvím.

Kdyby naše slabozraká věda mohla vniknouti do náležité hloubky těchto věcí, viděla by zajisté, s jak úžasnou vhodností a pravdivostí všechny hmoty v každém útvaru, pod působením jakékoli síly nebo zákona a za otřesu jakékoli katastrofy mají vztah ke vtělenému Slovu a jak mohou býti poznávány jakožto jeho majetek stejným způsobem, jako poznává majitel své ovce na horách podle známky na jejich vlně. Někteří theologové dokonce učili, že náš Pán ve svém člověčenství je hlavou všech přirozených věcí a zasloužil jim jejich stvoření a udržování. To byla jistě nadsázka a byla novodobými theology téměř jednomyslně odmítnuta. Býti hlavou je něco jiného nežli býti vlastníkem, a v theologickém smyslu by to nebylo vhodné pro našeho Pána, kromě ve vztahu k andělům a lidem.

Co je pravda o jeho panství nad neživotnou hmotou, má tím větší platnost v tvorstvu zvířat. Všechna byla pro něho a kvůli němu jsou, jak jsou. Když zahnal vepře do jezera, použil tu své vlastnické moci, a jeho příkaz daný rybě, aby přinesla Petrovi peníz daně, je příkladem jeho panství. Odtud také pochází, když jeho svatí rostou v podobnosti k němu, že je zvířata poslouchají, že ctí jejich svatost a jim slouží.

Když dojdeme k lidské přirozenosti, byl Adam sám právě kopií předurčeného člověčenství Ježíšova. Potěšení věčného Slova bylo obzvláště u synů lidských před založením světa. Nejsvětější svátost obsahuje touž přirozenost, jako je přirozenost naše, lidské tělo a lidskou duši, vzniklé z neposkvrněné, ale ryze lidské matky. Přítomnost Páně v Nejsvětější svátosti je obzvláště přítomnost jeho lidské přirozenosti; a je tu, opakuj, syn Mariin, hlava Církve, náš prorok, kněz a král, majitel všech časných věcí a soudce andělů a lidí. Lidé jsou jeho vlastní rodina, on náleží k nim a oni k němu způsobem nevyjádřitelně mnohonásobným a nepřirovnatelným. Nevzal na se přirozenost andělů, leč je jejich mystickou hlavou, byť ne jejich hlavou přirozenou. Byli stvořeni kvůli němu a aby byli dvořany jeho a jeho bezhříšné Matky. I ve své lidské přirozenosti osvětluje jejich rozmanité kůry, jak nám praví svatý Diviš.

A více než to — abych se postavil na stranu Suarezovu proti Vasquezovi: ačkoli nevykoupil anděly, neboť oni nepotřebovali vykoupení, a nevzal na se andělskou přirozenost, myslím, že není milosti mezi jejich nesčíslnými milostmi, aniž slávy mezi jejich skvělými slávami, kterou by jim nebyl zasloužil a která by jim nebyla bývala udělena pro jeho předvídané zásluhy. Většina theologů se shoduje v tom, že Vtělení bylo andělům zjeveno a že oni měli víru v Krista; a někteří theologové praví, když svatí andělé stáli, kdežto jejich bratří padali, že pád těchto způsobilo to, že odmítli klaněti se nižší přirozenosti spojené s osobou Slova; a bezpochyby, když anděl Michael a jeho andělé vyháněli Lucifera z nebe, jak čteme v Apokalypse, přemohli jej krví Beránkovou.

Tudíž veškerá přirozenost, andělská, lidská, zvířecí a neživotná, je shromážděna u nohou svatého člověčenství Ježíšova, Beránka zabitého před založením světa. Ježíš ve Velebné svátosti je králem přírody a panování spočívá na jeho bedrech; slouti bude Podivuhodný, Otec budoucího věku, Kníže pokoje; jeho říše bude rozmnožena a jeho pokoj bude bez konce.

A co mohu ještě vysloviti nežli onu druhou pravdu, v níž spočívá naše blaženost? S nevýslovnou radostí, s důstojným a nesmírným uspokojením a plesáním nad všechno přirozené nadšení spojila v sobě osoba Slova toto svaté člověčenství s božskou přirozeností, takže jeho lidská přirozenost je posvěcena a zaplavena proudy a hlubinami nestvořených dokonalostí; stvoření se zahaluje a Stvořitel má stvořenou přirozenost, i ujímá se tajemného podílu ve svém stvoření.

Tu ve Velebné svátosti je skutečné, živé vyvrcholení úžasného tajemství, pramen veškeré naší naděje, zdroj naší radosti, věčné blaho každé vyvolené lidské duše. Čím bychom byli, kdyby se Bůh nebyl stal člověkem? Kdyby slunce spadlo s nebe, nebyla by to zhouba tak hrozná, jako kdyby Ježíše nikdy nebylo, kdyby Slovo nikdy nebylo přijalo k svému božství přirozenost lidskou. Jak je to možné, že se kdy rozptylujeme věcmi pozemskými? Což nejsou všechny myšlenky soustředěny v této jediné myšlence? Nevychází všechno světlo z tohoto světla? Čím jsou všechny pravdy než блédými satelity této pravdy, any se třpytí toliko leskem vypůjčeným od Slova tělem učiněného, od Světla, které osvětluje každého člověka přicházejícího na tento svět? Budiž tedy

všechna čest a chvála Králi přírody, jenž přebývá mezi svými poddanými v prostém přestrojení svátostných závojů.

Obrátíme-li se od mnohých domén přírody a rozhlédneme se po nesmírné říši milosti, vyniká ještě podivuhodněji toto svaté člověčenství, jež s námi žije ve Velebné svátosti. Vždyť Ježíš je tak úplně jediný pramen veškeré milosti, která kdy byla, je nebo bude, že Boží štědrost nikdy neudělila jediné milosti andělu nebo člověku ať před vtělením nebo po něm, aby nebyla odvozena od vtěleného Slova. Z jeho plnosti jsme všechno obdrželi. Tak mohli říci andělé ještě před zásvitem prvního slunce nad rajskými řekami. Tak musejí říci v tuto hodinu a v den soudu hříchem ranění zástupové putující v pozemském vyhnanství anebo radující se již ve svém nesmrtelném blahu.

Když se díváme na Nejsvětější svátost, vidíme zdroj veškeré milosti, která kdy zaplavila vše, co Bůh stvořil.

Mnohá nepříznivá myšlenka, kterou pošetilí lidé chovají o Bohu, mohla by býti potřena téměř ještě před svým vznikem, kdybychom se rozpomněli, že jakkoli přirozenost andělů a lidí před pádem byla skvoucí a nadaná, stvoření obojích těchto rozumových bytostí se událo ve stavu milosti a nikoli ve stavu přirozenosti. Byly stvořeny nejen v přirozenosti uspořádané a zcela krásné, provázené nadáním, mocí a dobrotou, ale k tomu všemu byl zároveň přidán slavný podíl na přirozenosti božské, jež nazýváme posvěcující milostí, a ta je buď sama láskou anebo ji sebou neoddělitelně přináší. Jakkoli jeho tvorové byli bezvadní, nezanechal je jim samým. Slabost zasahuje do samé podstaty stvořeného ducha, a Bůh je tedy povolal k životu ve stavu vyšším, než jakého by si kdy mohli zasloužiti i největším svým úsilím. Byli stvoření a zároveň posvěceni. Neposkvrněné Početí naší nejdražší Paní je ukázka oněch prvotních tvorů, neboť se jim podobala pro novou milost prýstící z vykoupení, které učinil pád potřebným. A zásluha za to milosrdenství, že stvoření se stalo spíše ve stavu milosti nežli ve stavu přirozenosti, náleží Ježíši. Bylo to dílo Beránka zabitého před založením světa. Stvoření samo jak podle milosti, tak podle přirozenosti má kořen ve vynikajícím a vyvýšeném předurčení Ježíšově.

Pozorujme nesmírné zástupy andělů se všemi jejich hierarchiemi, kůry a druhy, a zamysleme se nad oceány milosti, která zaplavila jejich blažené duchy. Vizme jejich vysokou

inteligenci, jejich hlubokou, ryzí lásku, jejich nesmírnou vroucí horlivost! Jak ti asi pili z proudů milosti, asi jako pije žíznivá země za silného deště při bouřce horkého letního dne! A dostalo se všem s přetékající hojností až k opojení!

Někteří theologové praví, že milost každého anděla je odlišná od milosti andělů ostatních a že rozličnost bylin a květin na zemi je jen nejslabším odstínem rozmanitosti andělských milostí. Kdyby se každý list v hustých lesích za pět tisíc historických letních období lišil od listů ostatních, přece by to sotva představovalo množství oněch nebeských milostí. Nebeský princ, náš anděl strážný, jenž je v této chvíli vedle nás, je sám pravým světem milosti; a kdo dovede mluvit o Michaelovi, Gabrielovi, Rafaelovi a o ostatních čtyřech archandělech stojících vždy před trůnem Božím?

Pokuste se vystihnouti všechnu andělskou milost v jejích družích, stupních, v její rozmanitosti, a padnete k zemi v čirém úžasu a mlčení, které se sotva odváží mysliti. Zastavte se v nebi za hrozné chvíle zkoušky andělů a pohledte na jejich dvě třetiny, které mají v tomto okamžiku zajištěnou věčnost slávy. Jaké pozitivní záplavy milosti s bohatým přílivem se tu dostává jejich věrnému duchu! Jaké záplavy dopadají na duchy, kteří se milosti uzavírají, jak se od nich odrážejí a vracejí zpět k Bohu v proudech světla, slávy a skvoucí spravedlnosti, jako když veliké vlny dopadají na skálu a omývají ji množstvím hvězdovitých krůpějí!

Pohledte na Velebnou svátost: všechna ona milost přišla z předvídaného lidského Srdce, které bije za závoji této Svátosti! Ó Králi andělů! Kdo dovede vysloviti tvou záslužnost? Andělé kolem svatostánku vědí, jak příliš krátkou by se ukázala věčnost, kdyby měla vyčerpati hymny vypočítávající divy tvé Svátosti lásky.

Adam, nově stvořený pán ráje, který vstúpil sám Bůh, se skvěl sterými vlohami. Skvoucí výzbroj jeho původní spravedlnosti je skoro příliš oslňující pro oči tak slabé, jako jsou naše. Ale to vše bylo od Ježíše, vše od vtěleného Slova, vše od Beránka zabitého před založením světa. Všechna sláva, které nyní požívá Adam v nebi, je ze zásluh Kristových. Tak učí víra. Proto každý stupeň milosti a všechny zásluhy, jimž odpovídají stupně slávy, jsou z jeho zásluh. I ti, kdož učí, že Adamovy zásluhy za stavu jeho nevinnosti pocházely

z daru samé Boží šlechtnosti a nikoli od Ježíše, připouštějí, že když je pádem ztratil, oživila je milost Kristova a pouze pro jeho zásluhy jsou nyní oživovány.

Dále všechny zásluhy nevinného Adama byly účinky jeho předurčení, a to bylo, jak jsme viděli, pozdější nežli předurčení Ježíšovo a bylo tomuto podřízeno. Předurčení Ježíšovo je vzorem veškerého předurčení. Kromě toho Tertullián, svatý Jeronym, svatý Augustin, svatý Epifanius a svatý Bernard nám praví a stoupenci Vasquezovi to připouštějí, že vtělení bylo Adamovi zjeveno za jeho nevinnosti, takže Adam podobně jako anděl měl před pádem víru v Krista a při pádu ji neztratil. A sám Hurtado, stavě se proti názoru scotistů o vtělení, připouští, že toto zjevení nevinnému Adamovi je nepochybné a že nepředstavovalo vtěleného Pána jako vykupitele, ježto pohnutka vykoupení, Adamův hřích, ještě nastala. Můžeme zajisté říci, že se prvnímu Adamovi nedostalo žádné milosti, která by nebyla prýštila ze zásluh toho, jenž se uvolil býti nazýván druhým Adamem, ze zásluh Pána z nebe.

Je milost, která vypuzuje z duše prvotní hřích, i jako vinu i jako trest, a milost tu sjednává svátost křtu třeba ještě před probuzením rozumu.

Je milost, kterou se lidé kají ze smrtelného hříchu, a dosahují odpuštění; a ačkoli klesli snad mnohokrát, stále se jim dostává kajícnost a odpuštění.

Je milost, která dává podíl na božské přirozenosti a činí nás přáteli Božími a dědici nebes.

Je milost, která je impulsem vůle Boží, která osvěcuje náš rozum a poutá naši vůli.

Ba i mimo Církev působí milost povzbuzující: vlévá své světlo v lidskou mysl, a to nejen při velkých příležitostech, ale téměř všude tam, kde rozum je čistý a bdělý, vábí lidi k dobrému a zprotivujíc jim zlo.

Je milost, s jejíž pomocí lidé nenávidí všední hřích více než smrt a jsou jati lítostí, když se ho dopustili. O některých duších se praví, že zvláštní milostí jsou chráněny celý život před každým dobrovolným všedním hříchem, jak se milost ta přepisuje Jeremiášovi, svatému Janu Křtiteli a svatému Josefovi. Je dále milost posvěcení v lůně činící tak svaté před jejich zrozením, jak se praví o Jeremiášovi a Křtiteli.

A je ojedinělá milost neposkvrněného početí naší Matky, jako hvězda zářící a vedoucí nás přímo na hranice nezměrné milosti samého Ježíše.

Leč od stvoření světa až do dneška není jediné z těchto milostí, která by nebyla přišla od Ježíše a která by nyní neproudila z Nejsvětější svátosti. Nad veškerým tímto krásným a soucitným královstvím panuje on jako svrchovaný a nejblahoslaveněji shovívavý mocnář, jakého si mohlo kdy představití nejtoužebnější lidské přání.

Kdo není naplněn radostí, když přicházejí svátky naší Paní, ony zářné dny, které posévají každý rok hvězdami? Tu je tomu tak, jako by nás Církev volala, abychom opustili bluk a nepokoj světa a kráčeli po břehu klidného, majestátního jezera, v jehož nezčeřených, průzračných hlubinách se zrcadlí hory dokonalostí. Rozpomínáme se na rozmanitou nádheru andělské říše a rozpomínáme se zároveň, jak královská matka Boží byla hned v prvním okamžiku svého neposkvrněného početí ozdobena větším jasem, většími milostmi a zásluhami než všichni andělé vespolek, kdyby své zásluhy za milion let spojili v jedno. Když počítáme její milosti a zásluhy aritmetikou Suarezovou, za niž tomuto zbožnému theologovi děkovala sama Maria, jak nesmírně nad naše čísla stoupne suma při naplnění jejích patnácti let, z nichž každý okamžik, i za spánku, je záslužný obrovskou měrou!

Našemu zraku se téměř ztrácí ve světle milosti. Sotva si dovedeme představití, čím byla jakožto izraelská žena královského původu. Její milost můžeme měřiti divem jejího božského klidu při návštěvě z nebes. Plesající oceán Nestvořené lásky povstal jako oblak a spočinul se svou záplavou darů a milostí nad klečící dívkou. Svého anděla poslal před sebou a zastínil tělo a duši Mariinu, zatím co sám čekal na její sladké slovo. V onom stínu ji nemohlo viděti žádné stvořené oko. Sotvaže vyřkla svou odpověď, ztrácející se v tichu večera, vtělilo se věčné Slovo v jejím vždy blahoslaveném lůně. Čím je Maria nyní proti dřívější? Je jako vnitrozemní moře obemknuté Božími horami, nebo spíše jako když sama obklopuje Nepochopitelného a Neobmeztitelného, ona, o patnáct let starší nežli Věčný, a matka Věčného. Proč pláčeš, křesťanská duše? Proto, že když myslíme na vtělení, nenacházíme modlitby ani díků, nýbrž jen slzy. Každé tajemství Ježíšovo a Mariino je tak tklivé, že žádné vyprávění o pozemské bědě

nebo radosti není zpola tak dojemné; ale nejněžnější a ze všeho nejvíce uchvacující tajemství je samo vtělení. Zvěstování je nejzávažnější svátek, jež dlužno světiti.

Nyní se opět vraťme k své aritmetice. Máme spočítati třiatřicet let, a jakých let! Máme přičísti Betlem, Egypt, Nazaret, Tiberiadské jezero, horu a planinu, Jerusalema, Betanii, Olivetskou horu a Kalvarii.

Když Ježíš vstoupil na nebesa, Maria se stala také naší Matkou. A co možno říci o jejích nahromaděných milostech a zásluhách, leč že bylo divem, že zůstala touž Marií a obyčejnou obyvatelkou země při všem tom nevýslovném přívalu veškerých sdělitelných Božích výtečností, které plynuly do její duše, mysli a těla tehdy již skoro půl století lidského počtu. Mezi tvory se jí nic nepodobalo. Ona sama se podobala Nejsvětější Trojici, jež je panenská a přece plodná. A může nyní říci naší obdivující lásce totéž, co řekl Ježíš učedníkům při svém zmrtvýchvstání: „Dotkněte se mne a vizte, neboť duch nemá těla a kostí, jak vidíte, že já mám.“ (Lukáš 24, 39.) Ano, je slyšet tlukot jejího neposkvrněného srdce a hlas připomínající nám Ježíše, tón hlasu, jenž jednou pronese náš konečný rozsudek. V jejím lidském oku vidíme radost a zároveň smutek, vítězství i trpělivé očekávání. Ona může cítit bolest, ona musí jednou zemřít; ona bude souzena. Vidíte, že stále náleží mezi nás.

Přišly letnice. Ó věčný Duchu! Co jí můžeš dáti, cos jí posud nedal? Je milosti plná. Ale mocný vítr, jenž se nehodlá zastaviti, šumí kolem ní otřásaje pevným chrámem až k jeho mohutným základům a ohnivé jazyky padají jako prška sněhových vloček do samé hlubiny její vnímavé duše. Je to chvíle, jež se může přirovnati jedině k Neposkvrněnému Počtetí a Vtělení. Leč kde je theolog, který nám dovede klidně a srozumitelně vyjádřit, co se stalo s Marií při tomto jejím třetím posvěcení?

Přejdeme to. Zůstala stále Marií. To je vše, co víme. Byla královnou apoštolů a pěstounkou dětství Církve. Počítejme dalších patnácte let a přidejme k mnohonásobným ctnostem také intensitu trpělivosti, trpělivého odloučení od jejího Syna, jež každým okamžikem překonávalo všechnu trpělivost Araba Joba.

Zdaž smrtelné lůžko nepůsobí často převrat v duši, a to ze všech lidí zvláště u světců? Čím tedy bylo pro Marii, když

umírala láskou k Bohu, proměňována konečně jako nejvonnější kadidlo v ohni, jenž po těchto třiašedesát let kolem ní a v ní hořel, aniž stravoval? Ze všech končin zeměkoule přišli apoštolové a shromáždili se kolem své umírající královny, a tu s úžasem patřili na poslední zázrak její milosti. Kdo by pochyboval, že samy milosti a zásluhy jejího smrtelného lůžka daleko převyšovaly všechny dokonalosti andělů a lidí vespolek?

Když pak stála před svým Soudcem, jenž byl zároveň jejím Synem, když byly uplatňovány zákony a rady jakožto měřítko a ověření její duše, a ona, ač nemohla býti viněna ze žádného hříchu, přece se vrhla k vykupitelskému milosrdenství hlouběji, nežli kdy předtím nebo potom učinil kterýkoli souzený tvor, — jakým skvoucím vesmírem milosti tu byla ve své ojedinelosti! Leč co to všechno bylo nežli neskonálá krása, kterou její Syn ji obklopil? Když se hora zdvíhá v jasném slunečním svitu, krásná, zřetelná a pěkně rýsovaná, ničeho slunci neubere, a její ozářená zeleň, skály, lesy a vody nijak neodčerpávají sluneční zdroje zkrášlujícího světla. Tak tomu bylo s Marií a jejím Synem.

Ó požehnaná Svátosti! A ty jsi tak nablízku, ty zdroji nesmrtelné milosti! Ty jsi zde, jenž jsi to vše udělil Marii! Držel jsem tě ve své ruce, ó tělo Ježíšovo, ó duše vtěleného Slova, ó synu Mariin, ó Bože člověkem se stavší! A neomdlel jsem! Držel jsem tebe, jehož Maria chovala, zatím co tys uzavíral nicotnost nás obou ve své omamné nekonečnosti..

Můžeme-li Malpighiovo pravidlo, že celá příroda existuje v maličkostech, uctivě vztahovati v nejvyšším a nejvýtečnějším smyslu na Velebnou svátost, zda nemůžeme také říci, že celý svět milosti se tam rovněž nachází? Z Nejvyšší svátosti jsme viděli vyzařovati všechnu nezměrnou svatost andělů, všechny dary Adamovy a jeho rodu a nesmírnou stvořenou svatost neposkvrněné Matky. Jeho milost dokonce přetéká a rozlévá se také na bezbožné. Hříšníci zápasí s Bohem v pravém moři milosti, a ta na štěstí zadržuje jejich rozmachy, hasí jejich zlobu a činí jejich srdce spokojenějším a mírnějším, nežli si sami žádají.

Již dávno pozorovali svatí, že požáry, pohromy, války, zemětřesení a morové rány byly mírněny obětí mše svaté a stávaly se ihned řidšími a svou zhoubnou účinností méně hroznými; vždyť totéž svaté člověčenství stále vlévá na rány

pozemské bídy olej a balzám zázraků, uzdravování, nadpřirozených zjevení, almužny a heroismu evangelické lásky. Věčný Otec vidí svět skrze Velebnou svátost a milosrdenství žehná tam, kde by jinak spravedlnost prodlužovala starou kletbu. Samy výhně pekla jsou skrze vtělení Páně sedmkrát chladnější, nežli by měly býti, takže i tam má Nejsvětější svátost jakýsi druh vlády, a vzpurní pekelníci a zatvrzelí nekajícníci trpí méně, nežli zasluhují. Ó velebná Hostie! Tvé milosrdenství zabloudilo až tam, jako když se sluneční paprsek vkrádá se svou útěchou v celu vraha. Co máme tedy činiti my, kteří tam aspoň ještě nejsme, ale vyhříváme se v paprscích tvého nezamženého milosrdenství a skládáme všechnu úzkostlivý strach do náručí tvého slito-
vání?

Nejsvětější svátosti! Strast je pro zemi užitečná a utrpení je lékem duše. Leč je jedna běda, jedna bolest, a ta je zároveň i tak truchlivá, i tak se k tobě vztahující, že bychom nikdy neměli předstoupiti před tvou přítomnost, aniž bychom tě neprosili o její zmírnění po celé zemi. Spočívá v tom, že ti, kteří tě milují, mají býti pokoušeni, aby v tebe nevěřili, že ti, kteří se pro tebe všeho zřekli snadnou a radostnou obětí, mají míti nejhroznější z tvých odměn, totiž pokušení nevěřiti v tvou svátostnou lásku. Ubohá srdce! Pláči, když na ně myslím. Světlo světa se jim stává egyptskou tmou a sladkost života jim zhořkla; útěchu mají za posměch a jejich Spasitel sňal se sebe přívětivou bělost skromných akcidentů a oblékl se v roucho rušitele. Má země jinou bolest než tuto? Jejich rozum stále viní srdce ze lži. Země pod jejich nohama je jako železo a obloha nad nimi jako ukována z nejhrubšího bronzu.

A přece, ó nejlaskavější svátostný Pane, jak je miluješ a jak přijímáš jejich suchou, povinnou pobožnost! A jestli životnost sebelásky tkví v jejich duši tak houževnatě, že žádná jiná síla nežli tato muka není s to napnouti jejich skrčené svaly, aby sebelásku tu kus po kusu vytrhaly, potom, ó Pane, vše dobrotivě spravíš a nikoli nad jejich sílu. Promluv k nim laskavě v tu chvíli a pozvi k nejčastějšímu přijímání ty, kteří tě nikdy nemohou viděti v tvé sladké svátosti, aby se nesnažili zvolati ve své trýzni: „Pane, já věřím, pomoz mé nedůvěře.“

Musí býti jejich nadějí jako naší důvěrou, že ten, jenž je předurčil, posílí své vyvolené nádoby a zachová je pro ony veliké milosti, které má v zásobě na konec pro duše zkoušené tímto nutným, byť hrozným pokušením. Neumdlévejte, duše smutné, ale milosrdně navštívené! „Neboj se, malé stádce, neboť se zalíbilo Otci vašemu dáti vám království.“ (Luk. 12, 32.) Což nebyl Josef zkoušen podobně jako vy pro Marii, jejího Syna a pro veliké tajemství Vtělení? Nepamatujete se na požehnání dané Izraelem prvnímu Josefovi: „Všemohoucí bude ti žehnati hojným požehnáním nebe shora, hojným požehnáním hlubin odpočívajících dole.“ (Gen. 49, 25.) A jak vybraná útěcha pro citlivé, trpící duše je v tom, co se praví později: „Z rodu Judova, jenž byl nejsilnější mezi svými bratřími, vzešla knížata; avšak prvorozenská práva byla přičtena Josefovi.“ (1 Par. 5, 2.)

Ale my jsme posud neprošli celou tuto říši milosti. Viděli jsme, jaká království milosti svaté Člověčenství takřka vydalo k dobru jiných, a nyní máme spatřiti milost samého tohoto požehnaného Člověčenství. Kdo dovede naznačiti milost Kristovu? Jakou mluvou ji vyjádříme, kterou mírou ji změříme, k čemu ji přirovnáme, čím určíme její výšku? Na svých váhách můžeme zvážiti ohromné slunce a dovedeme zjistit jeho objem, ale o milosti Ježíšově může nám poskytnouti sama posvátná theologie jenom vzdálenou, zamženou a ve výšce se ztrácející vyhlídku, asi jako obzor širé krajiny, o němž víme, že jsou to jen domnělé hranice. Ale upřeme své oči na Velebnou svátost a na její nadpřirozenou nepatrnost, a potom jmenujme hlubiny, jednu hlubší než druhou, které tato nepatrnost obsahuje a obklopuje.

Stvořená duše zde žijící, přijatá osobou věčného Slova, byla veskrze posvěcena a proniknuta samým božstvím. Je posvěcena nikoli jen svým spojením s božstvím, a ještě méně jen posvěcující milostí, ale formálně božstvím samým; nemohou tedy žádná slova vyjádřiti míru jejího posvěcení. Ve školách se toto nazývá milostí hypostatického spojení. Duše Ježíšova je božstvím tak formálně posvěcena, že kdyby osobnost Slova mohla býti v představě oddělena od božství, duše Ježíšova by byla zcela posvěcena touto osobností nebo kteroukoli z oddělených božských vlastností, kdyby ve skutečnosti byly oddělitelné, a to z příčiny podstatného spojení svatého člověčenství s božskou osobou Slova.

Kromě této milosti spojení je v duši Ježíšově nesmírná milost posvěcující též povahy jako ta, jež posvěcuje všechny spravedlivé; a tato posvěcující milost byla v duši Ježíšově od prvního okamžiku jejího stvoření, protože od prvního okamžiku byla obdařena blaživým patřením a milovala Boha nadpřirozeně. Avšak tato krásná duše ve Velebné svátosti nepotřebovala této posvěcující milosti k tomu, aby se stala Bohu drahou a přijatelnou a před jeho obličejem svatou, nebo aby dodala nekonečné ceny svým konům a učinila se schopnou záslužnosti. Oba tyto výsledky zajistila již přední a nevýslovná milost spojení. Duše Kristova požívá této posvěcující milosti, aby byla svatá a ozdobená každým druhem svatosti, dále z té příčiny, že byla nad všechny duše uzpůsobena k jejímu přijetí, a proto, že svatost posvěcující milosti, jež měla zkrášliti všechny ostatní spravedlivé duše, prostě vychází z jeho duše. Ale milost adopce byla udělena spíše nám, neboť adoptován je ten, kdo je vně, nikoli ten, kdo je vlastní, jako je náš Pán. Kromě toho tato posvěcující milost byla potřebná v duši Kristově, aby on s její pomocí mohl vrozeně vyvolávat nadpřirozené kony lásky Boží.

Velicí církevní učitelé pojednávají o tom, zda posvěcující milost v duši Kristově byla nekonečná. Pokud se týče intensity, mohlo by tomu tak býti, kdyby se tak Bohu líbilo. Ale nebylo to nutné, a nekonečnost této milosti by nebyla ani činila kony jeho svatého člověčenství nekonečně záslužnými. Milost spojení může tak sama činiti, a také tak již učinila. Ale relativně a v jistém smyslu jeho posvěcující milost byla nekonečná, ježto byla principem jeho nekonečného díla, a to nikoli podle nekonečnosti důstojenství, ale protože ona podstatně vyvozovala blahovůli jeho lásku k Bohu a jiné jeho ctnosti; a v tomto smyslu je každá ctnost svatého člověčenství relativně nekonečná.

Někteří theologové mínili, že posvěcující milost duše Ježíšovy by nemohla býti zvýšena ani absolutní mocí Boží, a to proto, že mu byla udělena v nejvyšším stupni, jakého je schopna ať milost sama, ať stvořená duše. Ale jiní tvrdí, že ano, ne že by chtěli ubírat z milosti Kristovy, ale jedni z nich tak míní proto, že nepovažují posvěcující milost Páně ve skutečnosti za nekonečnou, a druzí z té příčiny, že se neodvažují tak omezovati Boží všemohoucnost. Nechtějí dokonce připustit, že by pouhý tvor nemohl obdržeti posvěcující

milost z absolutní Boží moci v téže míře jako náš Pán; ale přesto že je i při absolutní moci pro každého pouhého tvora nemožné rovnati se svatosti Ježíšově, ježto nekonečná nekonečnost milosti adopce nemohla by nijak dosáhnouti nevýslovné milosti spojení. Praví se také, že tato posvěcující milost našeho Pána nemusí nutně vycházeti z hypostatického spojení a že je sourodá jeho požehnané duši.

Milost úkonná neznamená účastenství na božské přirozenosti, ale popud Boží vůle, a na první pohled by se zdálo, že duše Ježíšova neměla milost úkonnou. Leč jako jeho lidská přirozenost vyžadovala obvyklé součinnosti Boží, jak jí vyžadují všichni tvorové, aby mohli plniti své přirozené funkce, tak se mu zalíbilo potřebovati pro svou duši popudy úkonné milosti pro svobodné nadpřirozené kony, které náležely k jeho duši, když byl viator (poutník) a zároveň comprehensor (dosažitel).

Svaté myšlenky milosti povzbuzující, která působí na rozum, a milost pomáhající, která naklání vůli k jednání, k němuž nabádá rozum takto osvětlený, choval rovněž. Jako neráčil dovoliti, aby milost spojení konala dílo milosti posvěcující bez této milosti, tak také nebylo jeho vůlí, aby činila zbytečným povzbuzení a pomoc přechodné úkonné milosti. Všechna milost měla v něm býti. Užívám suchých slov; ale nemám odvahu od nich se uchýliti.

Ježíš měl všechnu milost. Co tedy dáme Velebné svátosti ze svého, co nebylo v jeho duši, když byl na zemi? Úctu své víry, — neboť tuto theologickou ctnost neměl, nemohl míti; ani zbožná náklonnost k věření (*pius credulitatis affectus*) ani stav víry nebyly v jeho duši. Byla-li v ní naděje, mohla to býti jen naděje v budoucí slávu jeho vzkříšení. A proč bychom mluvili o lásce? Láskou byl on sám a jeho jméno byla Láska. Z mravních ctností byly všechny dokonale v jeho duši, kromě těch, jejichž úkony se nesrovnávají se stavem spojení a blaženosti, jako kajícnost a některé jiné. A ty, které při své povaze jsou získávány jen svými vlastními kony, byly mu vlity v okamžiku jeho početí. Sedm darů Ducha svatého, také dar bázně, zdobilo jeho duši nevýslovně zároveň s podivuhodnými dary milosti darem dané (*gratiae gratis datae*), a to i dar prorokování, který nerušil blaživé patření.

Pohledme znovu na Velebnou svátost a mysleme na všechnu plnost milosti. Viděli jsme jeho slávu, slávu jakožto

Jednorozeného od Otce, plného milosti a pravdy. Ó blažená lidská duše, svým spojením se. Slovem zároveň oblažená i oblažující! Jsi plná milosti, nikoli jako Maria nebo některý tvor, ale prostě, absolutně a božsky. Plná milosti, protože plná ctností a všech darů milosti. Plná milosti, protože plná božství. Plná milosti, protože z prazdroje veškeré milosti. Plná milosti, protože takřka nekonečná v intenzitě a v působení posvěcující milosti. Plná milosti pro bohatství, nadbytek a plodnost každé ctnosti, která v tobě byla!

Připomeňme si, co jsme čítali o životě svatých. Jak veliké byly jejich milosti, jak úžasné hrdinství jejich činů, jak skvělá ustavičná mladost jejich vytrvalosti! Jak se také lišil jeden od druhého! Ale všichni vespolek by byli tisíckráté podivuhodnější, kdyby měli mezi sebou miliontinu milosti, kterou mělo svaté člověčenství Ježíšovo. Potom, kdybychom byli mluvili s Marií, pomáhali Josefovi, měli Petrovo požehnání a byli vyučováni svatým Pavlem, byla by to výsada, jež by pozlátila celý život pozvolného mučednictví, — leč co to je proti tomu, že máme u sebe Ježíše a jeho svaté člověčenství na dosah, nám žehnající a téměř se nás dotýkající, ba v přijímání spočívající na našem jazyku jako v klíně své Matky a vcházející do našeho srdce, aby se s námi spojilo v tak blízkém a těsném mystickém spojení.

A to není vše, co možno říci o jeho milosti. Je také milost Hlavy (*gratia Capitis*), jež se dotýká nás všech. Ten, jehož vidíme v monstranci, je hlavou Církve, a to nikoli jako Bůh, ale jako člověk; to je dogma víry. Z něho plyne do Církve celý její duchovní život spolu s plností jeho životodárných milostí. Právě tímto vlivem vy a já žijeme a milujeme Boha a jemu se líbíme den co den a hodinu co hodinu. Krev v našich žilách znamená pro nás mnoho, ale není ničím proti vlivu Krista, naší hlavy. Než, ačkoli Velebná svátost je hlavou jeho Církve, on není jejím údem, neboť my mu nemůžeme vrátit žádný život ani životní energii odplatou za to vše ve všem, co nám kdy vlévá.

Pohled' na zahaleného Vykupitele a blahořeč tisíckráté za štědrost této hlavy. Je hlavou blahoslavených, ježto v této chvíli vlévá každé hnutí slávy a každý záchvěv blaživé radosti do jejich nesčetných duší. Je hlavou spravedlivých na zemi, ježto je v tomto okamžiku životní krví jejich milosti, kdekoli se nacházejí. Je hlavou věřících hříchem postižených, ježto

od něho je jejich život víry a každá troška a každý zbytek nadpřirozeného zdraví, kterého ještě požívají. Je hlavou nevěřících, ať pokřtěných nebo nepokřtěných, ježto všem uděluje rozličnou pomoc milosti a Božích vnuknutí, byť ne v té životnosti, v které je hlavou těch, kdož žijí životem víry a milosti. Všech, kdož jsou v lůně matčině, je hlavou podle práva, a jednoho dne bude jejich hlavou omilostňující. Toliko není jako člověk v žádném smyslu hlavou zavržených, ježto oni jsou jedinou uschlou částí tvorstva a nemůže mezi nimi a jím existovati žádné živé spojení. V téže lidské přirozenosti je hlavou andělů, ovládá je a osvěcuje. A neméně byl hlavou Adamovou a Evinou za jejich nevinnosti, neboť jejich život víry a milosti pocházel toliko z vlivu jeho bohatých a předvídaných zásluh.

Svatý Bonaventura a někteří jiní theologové míní, že tato milost Hlavy je u našeho Pána prostě totožná s jeho milostí posvěcující. Vasquez, Suarez a svatý Tomáš, jak myslím, že má být tlumočen, naproti tomu dokazují, že náš Pán je hlavou Církve z důvodu milosti spojení. To se zdá míněním pravdivějším. Přes to milost hlavy je zřejmě spjata s jeho posvěcující milostí, jako byla principem, jímž získával zásluhy pro jiné.

Jak každá nová pravda, povstavší z obtíží theologie a námi pochopená, nás pobádá, abychom vysílali pohledy tím vroucnější lásky k monstranci a jejímu drahému obyvateli, svému Spasiteli, Bratru a Bohu! Jak by mohlo býti opět temno v naší mysli, když ten, jenž je světlo světa, se snížil k šeru svatoštánků? Můžeme tu na něho dobře patřiti. Je hlavou Církve, jak by žádný jiný tvor nemohl býti její hlavou v témž smyslu. Zde theologové na něco upozorňují, co není bez významu: Postavení satanovo jakožto hlavy zlých není nijak souběžné s postavením Kristovým jakožto hlavy dobrých.

Satan je hlavou vnější, způsobuje zlo v andělech a lidech nikoli vnitřním vlivem, jako je sdílení milosti Ježíšovy, nýbrž svou vládou, správou, zlobou, příkladem a přemlouváním, a budoucí Antikrist bude odvozovati svou moc jen lidsky od démonické moci Luciferovy. Není zde tedy žádného srovnání mezi Kristem a satanem. Nebeský protějšek satanova náčelnictví, jak Hurtado poznamenává, je svrchovanost papeže, která je vnější, a na straně Boží a pravdy odpovídá tomu, čím je satan na straně lži a hříchu. Boj Církve tedy

není soubojem mezi Velebnou svátostí a satanem, nýbrž mezi padlým andělem a Kristovým náměstkem na zemi, suverénním veleknězem, a tak bude pokračovati, až by přišlo pronásledování Antikristem, — právě jako někdejší boj v nebi se neudál mezi Bohem a Luciferem, nýbrž mezi Michaellem a Luciferem, týmž Michaellem, o němž se zbožně věří, že je strážným andělem každého panujícího papeže. Ježíš jakožto hlava pověřil svého pozemského zástupce úlohou, aby krotil satana a poutal v stanovených hranicích zuřivost vzpurného pekelníka a všech povstání špatných zásad. Na bedra zestárlého, znaveného a slabého, jak svět takové věci počítá, vložil náš Pán vládu, aby každá porážka satanova byla tím hanebnější a abychom se učili, že žádná služba pro Boha není tak neomylná jako ta, která je zároveň oddaností, poslušností a láskou k Svatému stolci.

Takové je podivuhodné království milosti, souvěké se stvořením, nad nímž panuje Ježíš ve své lidské přirozenosti jakožto nesporný král, a druhé ze tří království, jemuž této chvíle vládne z monstrance, jako kdysi vládl světu z náručí Mariina. Jak klidné a zvláštní je vše kolem jeho svátostného trůnu! I vzduch se tu zdá naplněn velikou Přítomností a jakoby prostoupen závažným tajemstvím a neviditelnou mocí. Svatyně je chráněna proti silnému dennímu světlu. Obrazy svatých jsou zahaleny, jako se halí hvězdy do modravých hlubin etheru, když svítí slunce. Lidé jsou tiší. Voskové svíce se u jeho nohou stravují jako milující duše. Květiny vydávají svou vůni do teplého vzduchu, jako by chtěly vytvořiti kolem svého krále rajske ovzduší.

Tu, za těmi závoji, je Duše, jež chová všechny ty prohlubně milosti, tu je ono živé spojení Boha a Člověka, tu je pět slavných ran, jichž skvoucí jizvy jsou tichou výmluvností o svatém Srdci, tu je Mariin Syn a Adamův Spasitel, ten, jenž mě znal od věčnosti, jenž mě miloval, mě stvořil a vykoupil a jednoho dne mě bude souditi, jak věřím, shovívavěji, nežli by mohla souditi moje vlastní matka, jež neviděla žádnou špatnost na svém dítěti bláhově milovaném. Co mám od něho žádati? Mám býti tak blízko u zdroje milosti a nepíti z jeho bohatství? Přijď království tvé! Ó králi milosti, hlavo Církve! Dej, ať není místečka v tvých nesmírných dominiích, kde by tvá královská práva byla méně sporná nežli v našich ušlechtilých a tebe milujících srdcích. Když ti, co

mnoho hřešili, mnoho milují, jaká má být láska naše? Leč vítr je mrazivý a svět studený a naše srdce chladnou. Přitulme se blízko ke králi milosti, stále blíž a blíže, a ohřívějme se u ohňů svatého Srdce ve Velebné svátosti. Ale ne tak, jako se ohříval Petr u onoho ohně jiného velekněze, kde ztratil odvalu a potom zapřel svého Mistra. Jakýkoli chlad by byl lepší nežli to. Však běda! Právě toto tajemství je místem, kde si lidé nejčastěji oblibují jej zraňovati zrádným polibkem, polibkem chladného srdce a nemilované služby. Je to hrozné, je-li někdo Ježíši tak nablízku jen proto, aby byl Jidášem. Dívej se, zbožná duše, dívej se dále; pij plně z lásky této Velebné svátosti; ale pamatuj na jednu věc, která se vztahuje k Bohu a nejvíce k svátostnému Bohu, že totiž ten, kdo intenzivně miluje, musí se také intenzivně báti.

Přes tyto dvě říše přirozenosti a milosti ubíráme se do říše třetí, do království slávy, které jedině je naším pravým domovem. Přirozenost a milost ovšem nenecháváme jen tak za sebou jako něco přechodného, vždyť víme, že toliko jejich nedokonalosti pominou. Milost se pozvedne k slávě a přirozenost bude oslavena. Ale kdo vylíčí třetí království Nejsvětější svátosti? Což není psáno, že ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani lidské srdce nepochopilo blaživou radost této nebeské říše? Ona lidská přirozenost, která je obzvláště přítomna ve Velebné svátosti, je v této chvíli, kdy my na ni patříme v jejím skromném, tajemném přestrojení, uctívána kořícími se hierarchiemi veškerého nebe za jásotu a radostných hymnů v nevýslovné nádheře a okázalosti, skvělejší nežli světlo.

Celé království slávy proudem vyvěrá jako prapříčina jasu z Ježíše samého. Jeho existence byla zahrnuta v předurčení Ježíšově a toto předurčení bylo v příhodné době uskutečněno a dovršeno. Jako dvůr existuje pro krále, tak nebesa existují pro Ježíše. Je to na výsost království světla; a praví se nám, že k jeho osvětlení není třeba ani slunce ani měsíce, protože Beránek sám je jeho světlem. Při veškeré rozmanité velkoleposti nevylicitelné krásy tohoto království není nic, co by nebylo pro něho, co by se svou povahou k němu nehodilo, co by nebylo označeno pečetí Beránkovou a nevypůjčilo si všechn svůj lesk z jeho původní skvělosti. Nesmírnost šťastných zástupů kolem něho shromážděných ve svých bohatých a plesajících kůrech je pro jeho slávu. Již veliký jejich

počet je mu potěšením a jeho nekonečná láska se sytí nesčetnou rozličností jejich stupňů blaženosti jako milovaným a draze vykoupeným ovocem jeho drahého, životodárného utrpení.

Tehdy, když se andělé kořili úradku o Boží slitovnosti a skláněli se před nižší přirozeností, kterou osoba Slova ráčila na se vzítí a ji tak povýšiti, a když v duchu vzdávali poctu smrtelné Matce vtěleného Boha, tehdy se andělským řadám otevřelo nebe s viděním nejsvětější Trojice. A tehdy, když duše Ježíšova pronikla zemi u paty kříže na Kalvarii, vzala s sebou blaživé patření Adamovi a Evě, Abrahamovi a Davidovi, Mojžíšovi a Izaiáši, Joachimovi a Anně, Josefovi a svatým nevinátkům a všem svatým staré úmluvy zadržným v limbu otců. A když vystupoval z hory Olivetské, vedl je s sebou do slávy prostorového nebe, kam žádné lidské dítě nevstoupilo, dokud nejprve on tam neotevřel cestu svým oslaveným tělem a svou duší, když byl dokončil svou oběť. Království přirozenosti dobyl silami království milosti; ale království slávy je jeho královskou svatyní, kde on, kníže pokoje, panuje nerušeně. Nemusí dobývati toho, co nebylo nikdy uchváčeno. V tuto hodinu není žádné cesty do nebe, leč skrze portály jeho soudní moci, a tu vykonává nikoli jakožto Bůh, ale jakožto člověk. Až naše šťastné duše po rozloučení se svým věrným druhem v putování, se svým tělem, jež se má vrátit do prachu země, tam vstoupí, bude to jen působením milosti Ježíšovy, že toto naše tělo bude připodobněno jeho oslavenému tělu a že my jednoho dne budeme s ním opět spojeni a vejdemo do plnosti věčného blaha.

Vše je tedy od Ježíše, skrze něho a v něm. Stvořil říši slávy a ta byla stvořena pro jeho člověčenství. Andělé do ní vstoupili, když uznali tajemství jeho vtělení. Žádný lidský syn tam nevešel, pokud si nevykoupil právo vstupu jeho drahocennou krví. Duše — ó ty šťastné, každou hodinu vysvobozované — mohou tam vstoupiti jenom po rozsudku jeho soudcovské lásky. Ti, kteří umírají skoro v hříchu, ale uchopí se kříže, když padají do propasti, vejdou tam cestou očišťujících ohňů, a to jsou ohně jeho drahé lásky, jež ochuzují peklo a množí počet vykoupených tímto posledním úskokem nevýslovného soucitu a královské velkodušnosti odpustění. Těla, která tam již jsou, vstoupila tam anebo byla přijata skrze něho; a až nastane ono podivuhodné ráno všeobec-

něho vzkříšení, dostanou se tam jen ta těla, jež budou mít vtisknuto tělo Ježíšovo. Až tam všichni budou, duchové andělští, těla a duše lidí a, má-li tomu tak býti, děti jiných přirozeností a budoucích stvoření, bude Beránek ve své lidské přirozenosti zářivým, dostatečným a zkrášlujícím světlem všeho. Zajisté je tedy vše jeho a vše od něho. Nikdy nebylo království, které by náleželo nějakému králi z titulů počtem třeba jen polovičních nebo zpola oprávněných, jako jsou ty, na jejichž základě Ježíš drží, rozmnožuje a oblažuje svou oblíbenou říši slávy. Kéž přijde hodina, kdy nám bude dovoleno líbat ruce a děkovati za ten úděl slávy, který přiřkne naší nehodnosti v míře a kráse jenom jemu známé jakožto korunu své nehynoucí lásky k našim vyvoleným duším!

Tato říše slávy má své hierarchie, stupně a obřady právě tak, jako je má království milosti na zemi. Nejvyšší obřad Církve na zemi, pravá koruna veškerého jejího rituálu, je výstav Nejsvětější svátosti. Tak je tomu i v nebeské říši slávy. Uctívání neposkvrněného Beránka je zaměstnáním nebe, neboť ti, kdo patří na Vidění Nejsvětějšího, uctívají také Beránka.

Nyní tedy, když v tuto hodinu je v naší svatyni kolem trůnu svátostného Beránka nadzemské ticho, myslíme na prostoro-
rové nebe a na tamní uctívání jeho lidské přirozenosti v jejím spojení s osobou Slova.

Co to je za skvělý a krásný zástup oslavených duší, jenž tvoří zevní okruh úžasného dvorního prostoru? Je to ta část království milosti, kterou zaplavila jenom křestní voda. Malíčtí se stali takřka lidmi třiatřiceti let jako sám Ježíš a jejich nezkoušená a nepokoušená přirozenost byla bělostně jako sníh umyta v jeho vykupitelské krvi. Největší učenci na zemi nevědí tolik jako oni, ačkoli srdce svatých ve světě často milovala Boha láskou tak intensivní, jako je láska jejich, a snad intensivnější. Nejvyšší pozemská radost není ani stínem blaživého úchvatu, jehož tito duchové požívají. Jako perlová bělost úsvitu dne, tak se rozlévá jejich světlo v kráse tohoto království; vždyť jejich Bratr učinil pro ně zázrak a proměnil svou krev ve vodu a čistě je omyl, a samo jméno Vidění, na něž oni patří, naplňuje je milostí adopce a dává jim dědictví, které nikdy nepomine. I takový úděl, který na zemi nejvíce září úspěchem a radostí, je toliko ubohý a nežádoucí proti nynější slávě těchto dětských údů Ježíšových, které křest navždy zachránil.

Ale pojďme dále nad tento zevní okruh bohaté radosti. Jaký jiný zástup je tento, zástup takový, že jej nemůže nikdo spočítati? Kdo by si byl pomyslíl, že tolik lidských duší bylo kdy stvořeno? Ó úrodná krvi Kristova! Ó radosti nesmírného zástupu, toho nespočetného množství! Zde jsou všichni národové a kmeny a jazyky, každé pohlaví, každý věk, všechny vrstvy, všechna povolání a všechny doby historie světa. Jak krásní jsou! Jak rozmanitá jejich svatost! Jak uspořádané jejich třídy a stupně! Vizme, jak svátostné znaky září v jejich duších — diamant křtu, rubín biřmování, smaragd kněžského svěcení se svou sedmerou hloubkou jasně zeleného světla; a každý ten drahokam vydává bohatší a skvělejší lesk nežli veliké slunce, jež osvětluje a zúrodňuje naši pozemskou říši. Jsou zde papežové a církevní učitelé, mučedníci, vyznavači a panny, novicové a laičtí bratři, řeholníci a světské kněžstvo, všichni zaplaveni slunečním světlem Beránkovým. To jsou svatí, kteří nedosáhli uprázdněných trůnů v andělských sborech, neumístění svatí, jak se mohou nazývati, a každý z nich je sám o sobě světem sladkého uctívání Beránka. Vizme, jak každou hodinu jsou noví příchozí u nebeských bran, jak andělé je uvádějí k Petrovi, Petr k Marii a Petr s Marií k Ježíšovi a Ježíš k svému Otci; a každá nová duše rozradostňuje jakoby mocným vlněním všechny kruhy nebe, a tyto slavnosti blíženské lásky, každé hodiny se opakující, probíhají zde jako svěží puls jsouce znatelný i uprostřed extatického úchvatu při věčném blaživém patření. Jak smutně je na zemi, když myslíme na tyto věci! Velebná svátosti, co bychom činili, kdybys ty zde nebyla?

Ale pojďme dále do nebe. Přicházíme nyní k devíti kruhům svatého andělského království. Na jejich trůnech jsou i lidé, ale andělského vzezření, vyvolení z největších svatých země, aby zaujali místa uprázdněná onou jednou třetinou skvělého andělského zástupu, kterou Lucifer při svém pádu s sebou strhl. Jsou zde tři skvoucí hierarchie, nižší podřízená vyšší, nižší osvětlovaná vyšší a nejvyšší Bohem samým. V každé hierarchii jsou tři příbuzné kůry rozmanitého nadání, svatosti a moci, jejichž jména nám zaznamenali apoštolé a o jejichž rozličných úkolech a líbeznosti mnoho vyprávějí tradice theologie. Každý anděl, praví někteří theologové, je druh sám o sobě. Ale v jistém směru není toto mínění přijímáno kladně, neboť potom by bylo bývalo s Luciferem

vyhlazeno na miliony druhů rozumových Božích tvorů a s nimi toliké způsoby jejich uctívání dobrého Stvořitele. Jiní praví, že v každém kůru jsou tři druhy lišící se od sebe způsobem, který my si nesnadno představujeme, když milost každého anděla je jediná svého druhu. Stoupáme vzhůru jakoby po sedmadvaceti stupních skrze třikrát devatero kruhů obklopujících nejsvětější Trojici, stoupáme andělským královstvím, kde jsou také vyvolení svatí země, až přicházíme ke královskému trůnu andělského místodržícího, o kterýž trůn se připravil Lucifer svým pádem a který je nyní obsazen podle mínění některých archandělem Michaellem a podle jiných svatým Josefem odměnou za jeho úřad pěstouna vtěleného Slova. Hle, do jaké výše jsme stoupli! Patříme-li zpět na všechnu tu velkolepost, kterou jsme prošli, zvláště na oněch devět oceánů živého intelektuálního světla a andělské svatosti, jak úchvatná je to podívaná! Jak líbezná je jednu chvíli hudba a jinou chvíli blahé ticho, které všude vůkol panuje! Jak blízká je nám Velebná svátost na zemi, jak daleké je dosáhnouti lidskou přirozeností Slova v nebeských zástupech!

Ještě výše! Za místodržitelským stolcem, nenáleží-li Michaellovi, je sedm mocných, vyvolených andělů, kteří vždy stojí před Božím trůnem: Michael, strážný anděl Církve a panujícího papeže a snad také svatého člověčenství Slova na zemi, přemožitel a mstitel odbojných andělů; Gabriel, anděl vtělení a strážce Mariin, inspirátor Danielův, milovník oběti a modlitby a nositel sladkých Božích poselství; Rafael, ze všech andělů nejvíce podobný lidem, soucitně se zajímající o naše děje, jako by měl naše srdce, a připouštějící si naše žaly a radosti, jako by byly jeho vlastní; tento průvodce poutníků, světlo slepých, lék nemocných, představuje v sobě trojí slitovnost tří božských osob a vylévá na všechny své chráněnce tak hojný pramen radosti, že když Michael je stín Otce a Gabriel Syna, svatý Rafael může býti dobře nazván andělem Ducha svatého.

Jsou zde ještě čtyři další andělé, jejichž jména, jak pravil svatý Bonifác v radě konané v Římě za papeže Zachariáše, nebyla Církví veřejně potvrzena, ale podle jistých tradic a soukromých zjevení se nazývají: Uriel, silný společník, o němž je zmínka v knize Esdrášově a jež křesťanské umění znázorňuje jako držícího v pravici tasený meč a v levici plameny; Sealtiel, modlící se duch, o němž se praví, že je to anděl, jenž

se zjevil Agaře na poušti; umění ho představuje s obličejem a očima sklopenýma a s rukama na prsou sepjatýma, jako by byl kajícím; Jehudiel, odměňovatel, o němž se míní, že byl Bohem vyslán před syny Izraele, a jenž na obrazech drží v pravé ruce zlatou korunu a v levé bič ze tří černých provazců; a Barachiel, pomocník, jenž je považován za anděla, který mluvil s Abrahamem a káral Sárú, když se smála, a jenž je malován maje klín svého pláště naplněný bílými růžemi.

Jaké asi potěšení má vtělené Slovo v těchto mocných bytostech a ve veliké poctě vzdávané mu těmito slavnými tvory! Kdyby věda mohla projíti korálovými hlubinami a prozkoumati temné jeskyně celého Atlantického a Tichého oceánu i moří Ledových, kdyby mohla vypátrati všechny rody a druhy lastur, mořských travin a nesčetných živočichů, neotevřel by se objeviteli svět rozmanitěji úrodný, nežli jakým je téměř nevyčerpatelně bohatá přirozenost, úžasné milosti a úchvatná sláva těchto sedmi duchů, kteří jsou vyvolenými sousedy Božího trůnu. Duše vtěleného Slova na ně patří s dokonalým uspokojením, jejich klanění korunuje laskavým přijetím a z jejich čistých kadidelnic ráčí také přijímati pozemsky vonné kadidlo modliteb nás lidí; a činí to vše i nyní, on, jenž je týž zde ve Velebné svátosti.

Ještě výše, aneb aspoň ještě dále. Blížíme se k proslulé hierarchii Vtělení, zahalené v její vlastní slávě a s nádechem zvláštního odlesku z blízkosti svatého člověčenství Slova. Je zde jedenáct apoštolů, které Ježíš opět shromáždil po svém vzkříšení, a apoštol Matěj, jehož Duch svatý povolal k biskupství původně Jidášovu, pak Pavel na třináctém trůnu, a Barnabáš, jenž doplnil kolegium apoštolů. Jsou zde mimoapoštolští evangelisté Marek a Lukáš, dále Simeon a Anna, Alžběta a Zachariáš, Joachim a Anna, Magdalena, Marta, Lazar, Šimon Cyrenský, Josef z Arimatie, Nikodem a Štěpán, Malchus a Veronika, Longin a Dismas, sedmdesát učedníků a jiné svaté osoby z evangelia. Jsou zde svatá nevinátka, která první prolila svou krev pro Ježíše, když on byl nejprve za ně prolil svou při obřezání; těm bylo dáno, jak sdělují některá zjevení svatým, ve chvíli jejich vraždění plné užívání rozumu a nesmírná schopnost záslužnosti, a nyní požívají v nebi zvláštní moci jako patronové při umírání; svatý František Saleský se dvojím vzýváním jejich sladkých jmen za-

jišřoval k smrti. V bezpřříkladné výši a blahu jsou zde oba přisedící trůnu Mariina: Křtitel, jehož život byl jeden dlouhý nadzemský div, a svatý Josef, jenž byv vyzkoušen a pověřen k souhře tajemných Božích cest, zasloužil si zastupovati věčného Otce na zemi a vedl život tak klidný, jako je nehlučný běh Prozřetelnosti, a tak skromný a obyčejný, jako bylo třiatřicet let vtěleného Slova. Jako oblaka nejbližší slunci při západu, zbarvená mnohými odstíny zlata, stále se měnící a stále nová a planoucí jako nebeská výheň krásy, v každé chvíli podivuhodná a velkolepá, a nežli pojmenujeme jejich tvar a barvu již opět jiná, ale stále táž, oživená světlem a jakoby hned rostoucí a hned se menšící, asi jako když srdce rychle bije návaem radosti, — takoví jsou svatí hierarchie Vtělení, seskupení uprostřed záblesků Beránkových.

Ještě výše, teď nikoli jen dále, ale mnohem výše. Na dosah k svatému srdci Ježíšovu vystupuje prostřednický trůn Mariin. V minulosti nebes je sotva významnější datum nad den její korunovace. Ona je Žena oděná sluncem, mající měsíc pod nohama a kolem své hlavy hvězdnou korunu dvanácti apoštolů. Úchvatná, podivuhodná je její sláva. Je příliš skvoucí pro náš zrak a můžeme ji vidět jen ve stínu a v tajemnu. Oceán se ořvírá za oceánem. Můžeme změřiti velkomyslnost Boží, štědrost Slova a rozsah toho, co s ní sdílí nejvyšší Trojice? Teprve potom a ne dříve můžeme poznati, změřiti a zaznamenati slávu Mariinu. Ona je první ovoce předurčení Ježíšova a vlastně neoddělitelná součást tohoto předurčení. Podřadně má podíl v jeho slávě jako účelová příčina a pravzor veškerého stvoření. Z každé z jeho tří říší, přírody, milosti a slávy, přechází na ni hodnost královny s účastí na jeho královské pravomoci. Je mu tak podobná, že když ji vyliřujeme, vyznívá to tak, jako když vyliřujeme jeho. Bossuet ji nazval „Začatým Kristem“; a jeřto Kristus začal skrze ni, zalíbilo se mu zakončiti dlouhou řadu svých milostivých tajemství obřadem její korunovace v nebi.

Božská spravedlnost je jí odňata, aby byla výhradně duchem slitovnosti Vtělení. Její soucit věru přetéká, takže její bytost vypadá jako milosrdenství samo, a její jméno není již jen Matka Boží, ale také Matka milosrdenství: a to vše proto, aby se našemu zraku tím nápadněji jevila jako stvořená a lidská líbeznost. Či nekorunovala nejvěrnější Boží spravedl-

nost Matku, když učinila jejího Syna universálním soudcem? Každá jednotlivá milost v duši Ježíšově činí svůj nárok na její korunování a vybavuje ji nějakou zvláštní výsadou. Milost spojení korunuje ji jako Bohorodičku, Matku Boží. Jeho posvěcující milost korunuje ji svatostí, proti níž je všechna spojená svatost andělů a svatých jenom jako světluška proti polednímu slunci. Milost spojení a milost posvěcující vložily společně na její skráně tiaru neposkvrněného početí, ustavičného panenství a slávu jejího nanebevzetí. Jeho úkonná milost dští drahokamy a skvosty na její královské roucho. Jeho dary korunuji svou vlastní podobu v její bezúhonné duši; a její podivuhodné vlohy zdály by se soupeřiti s vlohami jeho, kdyby nebyly toliko odleskem jeho, a nebýti toho, že vše, co ona má od něho, má on sám od sebe. Jeho milost Hlavy korunuje ji na královnu nebe, panovnici andělů, vévodkyni svatých, paní očistce a vladařku země. A kdo dovede říci, co jí může dát kromě toho jakožto její vlastní práva? Vše, co jsem řekl, je jako nic. Tak to musí býti. Láska může tušiti, ale vědění nedovede vypověděti slávu Matky toho, jenž je týž zde ve Velebné svátosti.

Výše ještě: vlastně blíže, jak vidíme v nebi, ale výše nežli orlí vzlet, když naše míra je podle lidské mysli! Tu v samém srdci velikého tajemství, jakoby na hrudi Nejsvětější Trojice, je svaté člověčenství Ježíšovo, planoucí ohněm božství, se svou stvořenou milostí, se svými dary a formou, vše nehybnoucí v onom nepřístupném světle a kráse. Máme hromaditi veliká slova, abychom popsali jeho slávu? Máme si vypůjčiti představivost Ezechielovu a Apokalypse, abychom si učinili obraz o tomto Synu člověka, na trůně nastoleném a vyvýšeném? Máme vyprávěti, jak na jeho rouchu je napsáno jeho jméno: Král králů a Pán pánů? Nač to? Raději pospěšme ze středu ohňů tohoto Vidění, abychom si přivlastnili jeho samého. On sám je pro nás více než jeho sláva, a my se chvějeme, že bychom jej mohli ztratit, když vidíme, kde je.

Ano! Je to on sám. Vizte ty rysy, nepochybné rysy muže a podobné těm, které jsme viděli, když jsme nesměle patřili v tvář své Matky a Královny. A vlasy; jsou lidské; a oheň se jich nedotkl. Vizte tvář, kterou kdysi tak dobře znali rybáři genezaretští a která byla jednou zubožena v ulicích krutého Jerusalema. Je to právě ten úctyhodný pohled, jenž býval tak krásný při modlitbě v roklinách hornaté Judeje. Je tu

hlas toho, jenž kázal a mluvil v podobenstvích, vymítal ďábly a dával rozhřešení, jenž sedmkrát pronesl slova lásky z drsného trůnu, který jsme mu připravili na kříži, a jenž nyní mnohokrát za hodinu volá: „Pojď, požehnaná duše, a vejdi do království připraveného ti od začátku světa!“

Je to on sám. Kdybychom ho viděli jísti u jezera rybu a med, nedávalo by nám to větší jistotu. Jak přitahuje naše duše k sobě! Sladké násilí, které činí vůli svobodnější, nežli byla předtím! Krásný nátlak, který osvobozuje, když jímá v zajetí! Odkud přichází toto vábení, které nás k sobě tolik láká? Přichází z oltářního trůnu a z lidské Duše a Těla, jež tam jsou. „Pouty blahověle potáhnu je k sobě a vazbami lásky,“ praví v monstranci.

Ó Pane Ježíši! Mluvili jsme o tobě jako o jsoucím v nebi, a hle! Ty jsi zde, a s tebou je zde celé nebe. Ó Nejsvětější svátosti! Ty činíš nyní celý život pokračováním cesty do Emauz. Naše srdce hoří, a ne že bychom nevěděli proč, ale že si nevzpomínáme proč. „Já jsem byl jako pěstoun Efraimovi. Nosil jsem je na ramenou svých, a oni nepoznali, že jsem je ošetřoval.“ (Oseáš 11, 3.) Ó kéž je naše srdce upraveno podle tebe, jako bylo podle tebe modelováno stvoření, a tebou korunováno, jako stvoření bylo, a ježto máš naši přirozenost, kéž máme hojnější účast na tvé milosti, a jako nás vedeš k slávě budoucí, kéž tvá skrytá svátostná přítomnost je již zde naší slávou!

Nemůže se mi snít o žádné dokonalosti podobné té, kterou každým okamžikem shledávám v Nejsvětější svátosti. Svící poněkud ubylo a květiny poněkud povadly. A ze zástupu tichých ctitelů uslyšel Ježíš mnohé tajemství srdce, uzdravil tam mnohou ránu, vyslyšel mnohou prosbu a udělil mnohé požehnání. Ó, pohleďte na něho! Jsa opásán pásem trojího království, přirozenosti, milosti a slávy, jak je krásný! A co je ještě krásnější, — jak dobrý je! „Proč mě nazýváš dobrým? Jen jediný je dobrý, a to je Bůh.“ (Mat. 19, 17.) Právě, Pane, jsi dobrý, protože jsi Bůh. On je zde, dole na své zemi. Příroda je celá kolem něho. Milost z něho vyzařuje jako neviditelné sluneční paprsky, vyzařuje z jeho skromného pozemského trůnu, z jeho chudého křišťálového paláce, jenž je jeho vězením. Sláva je též kolem něho. Přinesl si ji s sebou.

Ale to není vše. Kolem jeho svátostné přítomnosti jsou řady skvělých andělů kořících se v údivu vždy novým hlu-

binám jeho nekonečné slitovnosti. Jejich nesmírné inteligenci není tajemství Mše a Velebné svátosti nikdy všední. Žádnou z jeho i nejmenších hlubin nemohou veskrze prozkoumati za milion obrovských let sluneční soustavy. To jsme jenom my, jejichž chladné lásce se on zdá všední a jejichž slabá víra se o něho tak málo zajímá. Jak zjevení praví, jsou zde s anděly také oblažené duše takových svatých, kteří za svého života mnoho prodlévali u svatostánků ze zvláštní lásky k tomuto nejbožštějšímu tajemství.

Proč jsi se takto obklopil trojím královstvím?

Je to snad trojí hradba proti vlašnosti mého srdce a proti neúctě mého nepatrného holdu? Když na něho patřím, jako by si stěžoval na nedostatek mé lásky. Téměř se mi zdá, že to bílé roucho se zachvívá a že on hodlá mluvit, a je mi jako bych měl zemřít. Kéž bych se mohl s ním dohodnouti. Nic ode mne nechce než moji lásku; a já od něho nic než více lásky k němu. Proč se nemůžeme shodnouti? On je vždy líbezný, ale nikdy ne tak, jako ve Velebné svátosti.

Ale nyní, když jsem se kořil jeho lidské přirozenosti s veškerou její nevyjadřitelnou svatostí, s královstvím přírody, oceány milosti, říšemi slávy a s mnohonásobnými výsadami, cítím nevýslovnou lásku k této její zvláštní přítomnosti ve Velebné svátosti, a zdá se mi, že Maria, andělé a svatí vespolek příliš málo velebí, milují a vychvalují jeho svaté člověčenství. A mou lásku jedině uspokojuje a mou radost jedině dovršuje pomyslení, že toto skvoucí tělo a tuto blahoslavenou duši na se přijala osoba věčného Slova, a ty jsou tak jeho, tak mu náležejí, že sjednocení tomu se podobá toliko jednota Otce a Syna a Ducha svatého.

Budiž ti všechno dobrořečení, Nejsvětější svátosti, protože jsi Bůh a protože jsi člověk, a z lásky k nám tak něžně a skromně zastřený a přece zároveň tak jasný a poznatelný.

Kapitola třetí.

Vtělení je svým vlastním světem.

Když osoba věčného Slova přijala svaté člověčenství a tím udělila člověčenství podivuhodné vyvýšení, nepřekvapuje nás, shlédáváme-li, že vtělení Páně tvoří svůj vlastní svět, vybavený vším, čeho svět vyžaduje. Svět přirozený je prolut světem nadpřirozeným v takové míře a tak rozmanitě, že není

snadné se domyslit, jak by přirozený svět přirozeně pokračoval, kdyby nebylo světa nadpřirozeného; a právě to nám stále a nezvratně dokazuje tu skutečnost, že ani andělé ani lidé nebyli nejprve stvořeni ve stavu přirozenosti, nýbrž ve stavu milosti.

A jako bylo vtělení Páně příčinou prvotního dobrodiní, tak je také příčinou všeho, co je ve světě nadpřirozeného. Od něho pocházejí zjevení, prorocství, zázraky a všechna svatost, od něho služba andělská, působnost milosti, účinky svatostí a fenomen Církve; od něho jsou, ač lidmi pokažené a zfalšované, zákony, politika, literatura, filosofie a civilisace, které nyní ve světě převládají. Od něho je vše, co zušlechťuje život, utěšuje v žalu, pomáhá v chudobě a co činí svět snesitelným. Všechn čas náleží jemu. Neboť od něho byla všechna milost a všechna sláva za věků minulých, v době předpotopní, patriarchální, pohanské, židovské a křesťanské; od něho je všechna nynější milost a sláva a bude všechna od něho, až nebude už žádného času. Ba více, neboť jako předurčení Ježíšovo zdobilo věčnost před začátkem světa, tak bude jeho sláva a království vždy věčné.

Církev je ve skutečnosti světem vtělení Páně, světem vyvoleným, jenž spojuje nebe a zemi a v němž jsou všechny žijící duše milosrdně volány k dílu na své spáse. Svět je zjevením Boha. Ukazuje jeho povahu a rozvinuje výbornost jeho rozmanitých vlastností, a skrze mnohobarevný závoj věcí můžeme poznávat Neviditelného. To je veliký účel světa, že odhaluje Boha. Ale vtělení Páně nám ukazuje Boha více a mnohem důvěrněji. Osvětluje mnohé jeho další vlastnosti a ve světle značně zřetelnějším a krásnějším. Hlásá nám tajemství, o jejichž existenci nám příroda nemůže nic povědět, tím méně dáti klíč k jejich rozluštění. Objasňuje nám vše, co víme o stvoření. Zjevuje nám Nejsvětější Trojici. Odhaluje nám úradky Boží o říši andělů, o pádu člověka, o připuštění zla, o plánu vykoupení, o přírodě a řádu božské milosti. Můžeme si tedy nakreslit budoucí svět s přesností skoro takovou, jako by to byla takřka jen vzdálená končina naší zeměkoule. Můžeme stopovat obcování svatých v nebi, v očištění a na zemi s jistotou téměř nepochybnou.

Slovem, sotva víme něco o Bohu, o stvoření, milosti a o věčných věcech, co by nám nebylo zjeveno Vtělením; a to málo, co bychom bez něho byli věděli, známe nyní s jeho

- pomoci tím zřetelněji, souvisleji a obšírněji, takže tu skoro můžeme mluvit o nové vědě. Ale když mluvíme o znalosti, kterou nám poskytlo vtělení Páně o přírodě, milosti a slávě, nesmíme zapomínati, že jejich existence i naše vědění o nich je zavázáno tomuto tajemství týmž způsobem, jako účinek vyplývá z příčiny.

Kromě toho má vtělení svou vlastní říši. Ta má, abychom tak řekli, národnost, která je povýšena nad všechny národnosti. Zbořila hradby, které oddělovaly kmeny a národy, a spojila Židy a Řeky, barbary, Skyty, ujařmené a svobodné v jeden nebeský národ, v jednu celkovou rodinu v Ježíši Kristu, jenž je její hlavou. Jakožto říše má svou vlastní vládu, pozemskou a viditelnou, jaké na zemi nikde jinde není. Její svrchovaný velekněz je jejím králem z nebe posvěceným a je zástupcem a vyslancem samého vtěleného Slova a následníkem jeho apoštola. Žádný mocnář světa nemá takovou plnost neobmezené moci jako on, ač on sám nemá skoro žádný zdroj světské opory. Hory a moře nejsou žádnými hranicemi jeho království. Žádná pravomoc není poddanými přijímána tak neprodleně a radostně jako pravomoc jeho; a žádná svoboda není tak úplná jako ta, které požívají jeho děti.

Tato říše vtělení má také své zákony. Má svou vlastní zákonodárnou soustavu, a ta s ní rostla od jejího začátku; lidé ji nazývají kanonickým právem. Obsahuje více vládní obezřetnosti a větší zákonodárnou moudrost nežli kterákoli jiná právní věda světa, a je tak zvláštní a v podstatě tak nadnárodní, že ji může uplatňovati toliko právě vláda Církve.

Vtělení má také své vlastní instituce, a to povahy rovněž tak zvláštní, jakou se vyznačuje jeho vláda a zákonodárství. Všeobecný církevní sněm není jako jiné parlamenty, neboť jeho rozhodnutí o naukách se stávají neomylnými, když jsou schválena nejvyšším veleknězem. A daru této neomylnosti požívá on, nikoli sněm, a náleží mu i beze sněmu. Pravý úsudek je v něm samém, neopravitelný, nezvratný, nedílný. Křest a vlastně všechny svátosti jsou zřízení, která nemají ve světě obdobných, a totéž možno říci o řeholních rádech.

Tato říše má také svou literaturu, a ta se zabývá nejen svými přímými zájmy, ale se svého hlediska pojednává též o záležitostech světa způsobem zcela zvláštním. Má též svou poesii a své umění, svou diplomacii a filosofii; theologie pak je její vlastní věda a mluví k mysli lidí a jejich intelektuál-

nímu pokroku významněji nežli kterákoli jiná věda. Ba upravila také moderní mluvu a rozmnožila její výrazy, aby vyhovovaly jejím požadavkům, jak pravil svatý Augustin o latíně, ježto vtělení vneslo do světa novou třídu idejí, a ty musejí býti úměrně vyjadřovány. Kromě vědecké terminologie, které vyžadují přesná pojednání o milosti, o tajemství vtělení samého, o svátostech, o Nejsvětější Trojici, zavedla tato říše vtělení celý okruh morálních pojmů jí zcela vlastních: síla slabosti, vítězství porážky, požehnání žalu, moc bolesti, síla skrytosti, sláva pokory. To vše a množství příbuzných idejí vychází přímo z utrpení Páně.

Konečně má svět vtělení svou vlastní historii. Fakta této historie nejsou podobná faktům jiným. Jsou vždy nadpřirozená a často zázračná. Její soudy vyplývají z jiných hledisk a měřítek a jsou jinak ověřeny, nežli je tomu u historie světské. Dýchá jiný vzduch a zapaluje jiný druh světla. Mimo to je pravda, že theologický názor o každé jiné historii, vědě, filosofii, literatuře a civilisaci je nejen nejvýznačnější a nejskvělejší, ale jedině důležitý a pravý.

K tomu všemu musíme ještě dodat, že říše vtělení má svého vlastního genia, v němž neobrozený svět ihned poznává ducha, který nejen není příbuzný s jeho povahou, ale je přímo neslučitelný s jeho existencí, takže svět propuká v hlasitý pokřik a v démonické výbuchy právě jako kdysi ďáblem posedlí, když se blížil Ježíš.

Nikdy nebyla na světě mocnost podobná této mocnosti vtělení. Žádná jiná nezpůsobila takové změny, nepřivodila takové úžasné převraty a neshromáždila kolem sebe tolik nadšené oddanosti; za žádnou jinou mocnost nedovedli lidé dávat tak dychtivě své životy a prolévati svou krev. Žádná jiná nepřivábila k sobě takové množství svatosti k své ozdobě a tolik dokonalé inteligence k svému rozšíření a k své obraně. Zároveň však žádná jiná nevzbudila tolik odporu, neranila tak bolestně nepravost a nezakusila tak prudkou, drtící a nepřirozenou nenávist.

Jaké je tedy tajemství veškeré této moci, této nesmrtelné energie, která prochází všemi věky a všemi zeměmi světa a neslábne, ale dobou a vzdáleností spíše sílí? Záleží snad prostě v jejím úspěchu? Úspěch si zajisté naklání lásku, obdiv a poslušnost, ale na druhé straně vzbuzuje žárlivost a nenávist. Ale pouhý úspěch nemůže tuto záhadu úměrně vysvětliti,

a zjev vtělení nebyl věru nijak důsledný v tom, co svět má za úspěšné. Ani vlastní veliká přitažlivost tohoto tajemství ani otázky, na které odpovídá, a zájmy, které šíří, nejsou dostatečnou příčinou nadpřirozené moci ideje a říše vtělení.

Vlastní původ této její moci musíme hledati v oné ustavičné Přítomnosti v Církvi, kterou Pán přislíbil v evangeliu. Jinými slovy je to živý život vtěleného Boha. Není to snad jen sláva theologických škol, je to Oběť denního oltáře. Na zemi i na nebi sám Ježíš je přítomným středem, kolem něhož se ustavičně otáčejí všechny živly světa vtělení. Proto nerozumí Církvi ten, kdo stojí mimo ni a jakoby s osudovou nutností dopouští se omylů, když o ní mluví, ať již k její chvále či haně. Nedovede si představit, co to je, mítí Velebnou svátost, anebo jaká jsou srdce a mysli těch, kdo se sytí touto naukou, touto pobožností a tímto přesvědčením.

Kapitola čtvrtá.

Třiatřicet let.

Abychom měli pravou zbožnost k Velebné svátosti a k rozličným tajemstvím Pána Ježíše, musíme především uctívati tajemství vtělení samého. Velmi podivuhodné a vroucí láskou oplývající jsou pravdy, které nám podává theologie o spojení božské a lidské přirozenosti v osobě věčného Slova. Proto jsem v předešlých třech kapitolách mluvil o Velebné svátosti v povšechné spojitosti s vtělením, předcházaje tak oddíl o vztazích vtělení k rozličným tajemstvím života Pána Ježíše, a jeho životem se budeme zabývatí nyní.

Pohlédneme-li na jeho třiatřicet let, seznáme, že v té době žil několikerým životem, že ráčil naplniti rozmanitá tajemství, vyzdvihnouti jisté své charakteristické znaky, vykonati zvláštní díla a uskutečniti své spojení s námi.

Nyní je naším thematem toto: Ve Velebné svátosti uplatňuje všechny druhy svého života, představuje plně všechna svá tajemství, slučuje všechny své charakteristické rysy, koná své dílo a uskutečňuje své spojení s námi. Proto je Velebná svátost věrný a dokonalý obraz Ježíšův.

Možno říci, že náš Pán zde žije osmerým životem, a z těch je každý tak naplněn božskou naukou, přitažlivou láskou a milostivými tajemstvími, že by dlouhá léta hlubokého nazírání ani jediného z nich nevyčerpala.

O jeho životě v Marii jsme již uvažovali, a co při tom vynikalo jako charakteristické, byla jeho bezmocnost a uvěznění, a že přece tento bezmocný vězeň v touž dobu uděloval milosti a uváděl v plesání všechny, kteří se k němu přiblížili. Není právě takový jeho život ve svatostánku?

Jeho dětství tvoří většinou předmět naší druhé knihy a proto není potřebí znovu poukazovati na všechny ty podrobné podobnosti, které existují mezi jeho dětským životem a Velebnou svátostí.

Jeho skrytý život ve svatém domku nazaretském zdá se nám nejvíce podivuhodný. Nijak se nepodobá naší netrpělivosti. Nedbá našich měřítek a naší světské chytrosti, ale vznešeně pohrdá všemi prostředky, kterými si my zajišťujeme úspěch. Je to pravý důl nadpřirozených zásad. Když je ve světě a pro svět a když jeho zdejší pobyt má býti jen krátký, proč tráví tak veliký díl tohoto malého údobí v nečinnosti v Nazaretě? Leč jako se skrýval jakožto Stvořitel, tak se skrývá nyní. Co je tajemnějšího a skrytějšího nežli Velebná svátost? Co pro svět méně lákavějšího nežli tento Nazaret? Ti, co bydlí takřka vedle jeho dveří, jej neznají. Cizinci nemají zde o něm větší potuchy nežli v úzkých uličkách malého Nazareta. Jeho vlastní Josefové, jeho kněží, nechápou všechnu jeho slávu. Potom, je-li pravda, jak někteří theologové pravili, že ustanovil Velebnou svátost spíše kvůli Marii nežli pro všecken ostatní zbytek světa, odpovídala by tato podobnost ještě více oněm osmnácti letům jeho života pro Marii a třem letům jeho veřejného života a utrpení.

Jak krásná je Velebná svátost také jakožto obraz jeho života za veřejného působení. Jaká slova mlčky pronášena, jaká díla milosrdenství, jaké zázraky milosti vycházejí od něho po celý den v šeru svatostánku! A když k nám nemluví v podobnostvích, je to jednak proto, že je nám dáno, jako bylo dáno apoštolům, abychom poznávali věci přímo a bez podobenství, a pak, což není zde on sám nejsladším a nejhlubším podobenstvím?

Velebná svátost je dále zjevný a jím zamýšlený obraz jeho trpícího života. Připomíná jeho umučení. Je to stav jeho mystické smrti. Je zde stále vydán potupám jak intelektuálním, tak morálním. A oběť, v které je proměňován a požíván, je právě opakováním jeho oběti na Kalvarii.

Jako byl ozdoben v svém vzkříšeném životě dary oslaveného těla, tak je tomu i v Nejsvětější svátosti. A jako za svého vzkříšeného života poučoval apoštoly a dával jim pokyny o Církvi, tak je i v Nejsvětější svátosti vynikajícím pramenem církevního vědění, a pro ty, kteří se mu zde klaní, je pravým zdrojem církevního ducha, zdraví to a síly Církve. A jako byl za jeho vzkříšeného života jeho svatému srdci nejbližší a nejdražší úkol, který splnil na břehu svého oblíbeného jezera, když třikrát vybídl Petra: „Pasiž ovce mé, pasиж beránky mé,“ tak je totéž jeho zvláštním dílem v Nejsvětější svátosti. A je zde, aby byl naším pokrmem. Eucharistie je úžasný prostředek, jímž se Bohočlověk uzpůsobuje, aby jej mohli jeho tvorové požívat. Kromě toho připisují theologové čtyřiceti dnům jeho vzkříšeného života vydání nauky o svátostech a předpisů o jejich látce, formě a způsobu jejich přisluhování, a to zvláště se zřetelem k svaté Eucharistii. Tak se až zdá, že jednou z hlavních příčin jeho láskyplného odkladu nanebevstoupení byla péče, aby zajistil kult Velebné svátosti v budoucím věku Církve.

Svůj život slávy prožívá nyní. Vstoupil na nebesa. Duch svatý přišel; a Ježíš sám se vrátil na zemi podle svého slibu, že nás nenechá osiřelé. Jaký je v nebi ve chvíli konsekrace, takový je ve Velebné svátosti, toliko zastřený a bez dimensí. Jaký je ve vznešenosti svého nanebevstoupení, takový je v poníženosti Velebné svátosti. Jeho život nahoře je týž, který prožívá dole. Jak nás učí andělský učitel, nepřivodilo mu nanebevstoupení žádné změny. Toliko povzneslo jeho lidskou přirozenost na vhodnější místo. Nejprve nás toto učení zklame, neboť my bychom kolem svého drahého Pána rádi hromadili slávu na slávu, a chceme se zachytiti jistých výrazů jiných spisovatelů, které se zdají znamenati, že se nějak změnil buď ve vnější slávě nebo ve svých vnitřních dispozicích. Ale proto přece je učení sv. Tomáše nejen věrnější, ale také přitažlivější, či spíše je přitažlivější, protože je věrnější. Je pro nás odpočinkem, radostí a láskou pomyšlení, že jaký opouštěl ze slunného Olivetu zemi onoho čtvrtedního odpoledne, takového jej chová nebe, tedy právě takového, jakého jej země naposledy viděla, známého a nezměněného, a že až přijde soudit svět ve své slávě, přijde tak, jak odešel, jak pravili andělé mužům galilejským, aby všichni poznali, že je to on, a jeho vyvolení budou plakat radostí.

Tak nám Velebná svátost představuje jako na obraze sedmý život Ježíšův: život v Marii, v dětství, život skrytý, veřejný, trpící, po vzkříšení a po nanebevstoupení. Ale nepředstavuje nám tyto způsoby života tak, jako by snad byla jen pouhým jejich obrazem. Vykazuje se jimi ve skutečnosti rovnající se jeho vlastním životům a spojuje v sobě všechnu jejich podivuhodnou blahovůli a tajemnou rozmanitost.

Kromě toho má Velebná svátost svůj vlastní, osmý způsob života, zvláštní život Ježíšův, který obyčejně nazýváme jeho mystickým životem. Je to jakoby dvojitý život, neboť je to pravý život, ale jiný nežli onen v nebeské slávě. Začíná denně a desettisíckrát za den a na tisícerych místech, a rovněž tolikrát končí. Leč ani jeho začátek ani konec nepřerušuje ani na chvíli Ježíšův život viditelné slávy v nebesích. Je to její vlastní život z příčiny její zvláštnosti. Je zde způsobem, který slovo přepodstatnění spíše naznačuje, nežli vysvětluje. Je to stav mystické smrti, oddělení těla od krve, dobrovolné zřeknutí se užívání smyslů; a Kristus je zde nikoli mocí duše, kterou nepřijal od Panny Marie, ale přesně mocí toho, všeho toho a ničeho více nežli toho, za co ráčí býti zavázán jí, totiž mocí svého těla a krve.

Dále je Velebná svátost se svým zvláštním životem pravým životem Církve, neboť, jak poznamenává De Lugo, svátosti Starého Zákona jsou jen podmínkami a dílem Církve, kdežto svátosti Nového Zákona jsou příčinami a dílem samého Krista. A k žádné jiné svátosti se to nevztahuje ve smyslu tak reálném i transcendentálním, jako k svaté Eucharistii.

Tedy život našeho Pána v Nejsvětější svátosti je svým způsobem, okolnostmi, stavem, zaměstnáním a tajemstvími tak zvláštní, význačný a hodný zbožňování jako všechny ostatní způsoby jeho života; je jiný, ale všechny obsahuje.

Pohlédneme-li na třiatřicet let nikoli jakožto rozdělených na několikéré životy, ale jakožto vyznačených jistými velkými hlavními tajemstvími, poznáme, že Velebná svátost plně představuje všechna tato tajemství v jejich hlavních přednostech a zvlátnostech.

Vtělení nebylo okamžitým vytvořením lidské přirozenosti spojené s přirozeností božskou, nýbrž okamžitým vytvořením lidské přirozenosti, kterou Slovo současně na se vzalo. Tím se stal Bůh člověkem: A pět slov z úst Panny Marie stačilo božskému zásahu. Tak Velebná svátost je pokračováním vtě-

lení Páně; je dílem okamžiku: okamžik, a Ježíš tu ještě není — pět jeho slov z úst kněze, a Ježíš zde je.

Narozením se ukázal lidstvu mezi viditelnými tvory — a Velebná svátost jej vyzdvihuje k adoraci lidí. Tam tělo zahalovalo jeho božství, zde akcidenty zahalují i lidství i božství. Betlem byl domem chleba, a zde Ježíš je chlebem lidí.

Jako při obřezání, tak i ve Velebné svátosti jsou tělo a krev odděleny a akcidenty chleba a vína zázračně odloučeny od své podstaty.

Jako je o Velebné svátosti pravda, že nám přináší tělo Páně, jaké skutečně je v okamžiku konsekrace, trpné, když trpné, slavné, když slavné, bez duše, když bez duše, jak by bylo o Velikém pátku, tak bylo zvláštností tajemství proměnění na hoře Tábor, že to byl náš Pán takový, jaký tehdy ve skutečnosti nebyl. Proměnění bylo předzvěstí slávy, která nebyla ještě jeho trvalým stavem. Zjevil se v něm, jak měl býti v budoucnu zevně. Tak proměnění Páně osvětluje Velebnou svátost spíše svým kontrastem nežli přirovnáním. Ale přirovnání můžeme věru učiniti, neboť jako byl náš Pán tehdy na chvíli proměněn, tak je nyní proměňován trvale, ale způsobem opačným: jako tehdejší proměnění bylo oslavou Skrytého, tak je nyní Velebná svátost úkrytem Oslaveného.

Umučení odlučovalo tělo a krev; to činí také předpodstatnění. Když se díváme na Eucharistii jako na oběť, je to skutečné, obnovené drama umučení; a když na ni hledíme jako na svátost, shledáváme, že okolnosti ponížení a toho, jak lidé s ní zacházejí, nemají sobě rovných, leč v hrozném umučení Páně.

Jako se jeho vzkříšení stalo v těle neschopném bolesti, tak tomu je také s jeho eucharistickým životem. Vchází zavřenými dveřmi srdce; to tajemství je dokonale známo toliko jeho věrným, neboť mimo Církev je doslovná víra ve skutečnou jeho přítomnost toliko stínem živoucího dogmatu a životodárného zbožňování Velebné svátosti v lůně Církve. Kromě toho je tajemství to semenem a příčinou našeho budoucího šťastného vzkříšení. Je tedy spojovacím článkem mezi vzkříšením Páně a vzkříšením naším. Je to účinná a všemohoucí reprodukce jeho vzkříšení v nás.

Jako při nanebevstoupení pozbylo jeho tělo tíže a on tak stoupal vzduchem vzhůru do výše a slávy jemu náležející, tak i nyní v rukou svých kněží je bez tíže.

Tak představuje Velebná svátost sedm hlavních tajemství našeho nejdražšího Pána: Vtělení, narození, obřezání, proměnění, umučení, vzkříšení a nanebevstoupení, a kromě toho je v obzvláště skutečném smyslu také sestoupením Ducha svatého, jehož zázračný vpád — illapse —, abych užil slova starých Otců, zastihuje oltář a oběť.

Ale Velebná svátost kromě veškerého života Ježíšova a všeho jeho tajemství představuje také všechnu jeho charakteristiku. V zápisech Nového Zákona, Bohem inspirovaných, je zřetelně patrný lidský charakter Páně, jež můžeme srovnávat s charaktery jinými a jej pojmenovat a napodobit a snadno mu rozumět. Je to jeho nesmírná blahovůle a můžeme o tom mluvit jen s nejkrajnější uctivostí a se stálou pamětí na jeho božství. Tato charakteristika vyniká více u něho nežli u Panny Marie. O jejích osobních charakteristických rysech je nesnadné učinit si pojem, neboť je celá obestřena jeho velebností. Je oděna sluncem, takže mnohé zůstává při ní neviditelné. A částečně je zahalena přemírou své vlastní slávy. Tento rys je vskutku jeden z rozdílů mezi ní a Ježíšem, jak jsem již jinde poznamenal.

Nyní se odvažme patřit na Krále svatých jako na světce. Ponechává nám všechnu volnost, a my se jí chápeme, abychom jej lépe milovali. On si obzvláště oblíbil mlčenlivost. Jeho slov, jak nás učí podání, bylo povzácnu. Byl zabrán svým blaživým patřením na Boha. Krácel mezi pozemskými věcmi, jako by se spíše vznášel na jejich povrchu a jako by se nechtěl mísit do jejich zájmů. Všichni od světa odloučení lidé jsou mlčenliví. Tak se nám praví, že ve svatém domku v Nazaretě, kde žil Ježíš, Maria a Josef, vládlo ticho hlubší nežli klášterní; opačná představa by byla věru nedůstojná.

K této lásce k mlčení se pojila příbuzná láska ke skrytosti. O té víme, že je charakteristickým rysem samého Boha. Skrýval se všude, ať o samotě, ať ve veřejnosti, a tu skoro ještě podivuhodněji, ježto byl plně vystaven zraku a kritice lidí.

Ale jeho mlčení nebylo uzavřeností vůči lidem, aniž ustupoval do pozadí z nevlídnosti a nesrdečnosti. Vycházela z něho láskyplnost jako nikdy ze žádného svatého. Nic ho nerozčilovalo, nic ho nepřekvapovalo. Hrubost jej nepopudila a nespravedlnost nezapálila žádný lidský žár v jeho srdci. Neznavilo jej, když naň dolčehali. Nezlobil se, když ho v nevhodnou dobu rušili. Pohledem, slovem, pohyby, úsměvy a slzami

byl nad všechnu lícenost svatých, jak si jen dovedeme představit.

Z toho prýstila jeho trpělivost, a ta byla vpravdě božská. Co je utrpení Jobovo proti tajemství Svatého týdne? Trpělivost, věru, ať již v Matčině lůně, ať v údobí osmnácti let, neb ona navršená v jeho posledním triduu, zdá se způsobem, jímž plnil všechny své velké činy. Jeho trpělivé čekání po dobu čtyř tisíc let, nežli přišel, bylo známkou a proroctvím všeho toho, co přišlo potom.

Ale co říci o jeho pokoře? Věčné Slovo bylo láskou k této ctnosti tak rozníceno, že právě skromnost Panny Marie urychlila čas jeho vtělení a přivábila jej dolů z nebe. Jakou nedostižnou krásou pokory chtěl tedy ozdobiti své svaté člověčenství?

A právě jako pokora byla ctností, kterou podle jeho přání máme napodobovati, tak byla ctností, která vylévala na něho nadzemskou přitažlivost. Ať bylo jeho učení jakkoli přísně čisté, a svatost, kterou požadoval, jakkoli vznešená, hříšníci byli k němu vábeni a řetězy hříchu a světa z jejich duší padaly ve světle jeho smutného, leč nevyčítavého oka. Nikdy nebylo přitažlivosti, jako byla jeho. Byla nevysvětlitelná, jako je nevysvětlitelný půvab krásy nebo magnetismus osobního vlivu.

Snad záležela nejen v tajemné atmosféře hypostatického spojení, ale také v heroismu jeho sebezapírání. Apoštol shrnuje celý jeho život v oněch výrazných slovech: „Nechtěl se sobě líbiti,“ — právě jako zase celý náš život, snad půl století trvající, by se mohl dobře označiti zkratkou: „Po všechna ta léta jsme činili, co jsme mohli, abychom se sobě líbili.“

To bylo sedm prvků lidského charakteru Páně. Mohl býti jiný, veselý, bodrý, živý, čilý, všude činně zasahující, žertovný, velitelský a všude na prvním místě. Leč on si vyvolil býti tichý, skrytý, láskyplný, trpělivý, pokorný, přitažlivý a sebezapíravý.

Nyní, jakými slovy můžeme charakterisovati jeho laskavý život ve Velebné svátosti? Je nám tak nablízku, stále s námi, pln lásky k nám, k nám osiřelým, pokoušeným, trpícím, zemdleným, hříchy ničeným a srdce sklíčeného, kteří mu přednášíme svá hoře. A on přece nemluví, ačkoli ví, že jediné jeho slovo by učinilo z nejbolestnějšího srdce ráj a vlilo v ně takovou sílu a pokoj, jakých svět nemůže dáti a nemůže vzíti.

Je volán dolů z nebe, a on přichází, když je volán. Ale přichází v tichosti, poslouchá v tichosti, je lámán v tichosti, v tichosti zůstává a je požíván. Miluje tak hluboce své charakteristické mlčení, že si nemůžeme představití nic tiššího nad Velebnou svátost.

Také nevíme o ničem skrytějším. Velebná svátost je jeho nejhlubším úkrytem. V Judeji bylo skryto jeho božství. Ve svatostánku je skryto také jeho člověčenství. Způsob jeho svátostného života je skryt a skryta je i nauka, ba i sama pravda o něm před mnohými lidmi. Nebyl tolik skryt v Nazaretě, jako je skryt v tomto svém oblíbeném taji.

Ve dnech svých třiatřiceti let byl pravou sladkostí všem, kdo k němu blíže přistoupili. Čím temnější byly hříchy ubohých kajícníků, tím sladší bylo přijetí a milosrdenství jejich Vykupitele. Ale kde a kdy byl tak sladký, jako je nyní ve své svátosti lásky? Sladkost je to pravé slovo, které theologie zvolila k vyjádření účinku tohoto tajemství na duši; a my ji očekáváme tak jistě, že býváme zklamáni, když naše vlastní nehodnost se postavila v cestu její lahodné plnosti.

Když si představíme svého Pána, jak prodlévá týden po týdně v nevšímaném svatostánku osamělého, nenavštěvovaného kostela, nebo jak se dostal do rukou opovážlivého nevěřícího davu, uvidíme, že trpělivost v zahradě, v soudní síni a na křížové cestě tak zaujala srdce Ježíše oslaveného, že se rozhodl učiniti ji součástí tohoto nového výmyslu své lásky, svého svátostného života.

Pokud se týče pokory, soustředil ve Velebné svátosti všechna svá předchozí pokoření a spojil je s okolnostmi její zvláštní poníženosti tak úžasnými, že se až stala kamenem úrazu hrdé lidské mysli.

Ale přes všechnu svou mlčenlivost a skrytost je ve Velebné svátosti tak vábivý, že je těžko přičísti to nějakým přirozeným příčinám. Nic tak neláká věřící do kostela, k církevním obřadům a slavnostem, jako Nejsvětější svátost. Když byl na zemi, pravil, maje na mysli ukřižování: „Až budu vyzdvižen, potáhnu k sobě všechny lidi.“ To je o něm obzvláště pravda nyní v Nejsvětější svátosti, když je vyzdvižen na svém trůně při výstavě nebo při požehnání.

Představme si dále jeho život slávy, jak je uctíván v nebeském nadšení hierarchiemi duchů a daší, a pak si vzpomeňme, že je v malém ciboriu, proč je tam, jak a za kterých

zákonů tajemné pokory, a že tedy Velebná svátost se zdá korunou veškerého jeho nevyčerpatelného sebezapírání.

Slovem, charakter Velebné svátosti právě jakožto Velebné svátosti je přesně týž, jako byl charakter Učitele Judeje a Trpitele jerusalemského — tichý, skrytý, laskavý, trpělivý, pokorný, přitažlivý a sebezapíravý.

Ale Velebná svátost nejen že v sobě spojuje rysy povahy Páně, ale je také výbornou a vynikající náplní jeho rozličného díla v nás a mimo nás. Musíme vypovědět válku viditelnému světu, jeho pompě, okázalosti, radovánkám, marnivosti a jeho duchu, jenž se staví proti evangeliu. A skrze Velebnou svátost se stáváme v této válce vítězi. Musíme bojovat proti neviditelnému světu démonické moci, a posilující Chléb eucharistie způsobuje, že jsme přemožiteli. Musíme zápasit s vlastní hlubokou zkažeností — a je to opět totéž tajemství, které je nám vším ve všem. Musíme mít život nadpřirozené lásky, a ve Velebné svátosti je zdroj, z něhož jediné můžeme čerpat vody stálé radosti, abychom tak živili tuto lásku. Náš Pán korunuje v nás milost všech jiných svátostí převyšující milostí Velebné svátosti. Musí tišit hlad našeho duchovního života — a zde je mana mající rozmanitou lahodu podle toho, jak si duše žádá. Seje v naše těla símě slavného vzkříšení, a dobou jeho setby je přijímání.

Tím způsobem spolupracuje s námi prostřednictvím Velebné svátosti a ze své štědrosti nám žehná k tomuto sedmeru velikému dílu, které je uloženo naší duši a má být uskutečněno křesťanským životem.

Ale veliký cíl a předmět jeho lásky k nám je spojení nás s ním a jeho s námi, a v tom je téměř zvláštnost, význačná milost Velebné svátosti. Jsou čtyři druhy spojení s ním v širším slova smyslu, jichž požíváme nezávisle na Velebné svátosti. Pojí nás k sobě jeho bytnost, přítomnost a moc jakožto našeho všudypřítomného Stvořitele a jeho pravidelná milost jakožto našeho vtěleného Vykupitele. Ale je ještě patero jiných spojení, bližších a důvěrnějších, která způsobuje Velebná svátost.

Především je to naše spojení s jeho božstvím ve Velebné svátosti, které je těsnější nežli to, které existuje mocí božské všudypřítomnosti. Přijímáme totiž jeho božství společně s jeho tělem a krví ve svatém přijímání, a naše tělo a duše jsou naplňovány nevýslovným požehnáním z tohoto mystického styku.

Za druhé jsme s ním osobně spojení jakožto s věčným Slovem, jakožto se Synem spíše nežli s Otcem nebo Duchem svatým, a tím se nám dostává podivuhodné milosti, i když způsoby zmizely; o tom praví Kornelius à Lapide: „Jako pokrm, když je stráven, přece zanechává v těle svou živnou sílu, tak způsoby Eucharistie nám zanechávají svou sílu Pokrmu pro věčnost, a zanechávají ji podle jistého způsobu s božstvím Kristovým, které nám zůstává s milostí.“

Za třetí je svátostné spojení jeho těla a krve s námi, a to je přímé spojení způsobené Svátostí jejím vlastním právem.

Za čtvrté existuje spojení jeho duše s naší duší; tu jako by se jeho duše na naši rozprostírala, jako prorok spolehl nad mrtvým dítkem se zázračnou oživující mocí. O tomto spojení „zdvojené duše Kristovy“ mluví Schram takto: „Jiný způsob, kterým se Kristus s námi trvale spojuje ve svaté Eucharistii, nezávisle na svém spojení s námi svým božstvím a svou osobou, je to, kde se spojuje svou nejsvětější duší; neboť když se způsoby poruší a tím i jeho tělo a krev přestává, zůstává zde jistá replikace duše Kristovy, kteroužto replikací se on trvale a zcela zvláštním způsobem připojuje k dokonalým duším a v jejich míře i k ostatním spravedlivým. Jeho duše, pojící se k Slovu, je takřka přímým nástrojem spojení důvěrnějšího, nežli je to, které je způsobeno božstvím samým, jak učí kardinál Cienfuegos ve svém spise *Vita Abscondita* a kardinál Belluga ve svém úvodním posudku tohoto díla.

Za páté existuje osobní přítomnost provázená velkým zvýšením milosti. Je to takřka vtisk a vůně jeho těla, krve a duše, když byly způsoby pominuly.

Otázky mystické theologie jsou tomuto pojednání vzdáleny, a tak se musíme spokojiti pouhým jmenováním tohoto patera spojení, ačkoli každé z nich je skvoucí a krásnou prohlubní vykupitelské milosti.

Mnozí mají za to, že Ježíš hodlá zachovati své spojení se svátostnými způsoby po celou věčnost, ježto mu je tolik drahé. Praví, že po pronásledování Antikristem bude poslední proměněná Hostie nesena v průvodu plesajících andělů do nebe a tam zůstane bez porušení jako věčná památka veliké lásky, kterou Ježíš miloval Církev. O vhodnosti nebo ne-

vhodnosti této ideje dalo by se mnoho říci, ale ježto je mimo oblast vlastní theologie, ponechávám ji nerozřešenu zbožnému mínění.

Ale pohlédněme blíže k domovu. Jaká je to prohlubeň, když pozorujeme činnost Ježíšovu v nás samých, pokud způsoby trvají. Blaživé patření je skutečně v nás, pro anděly a svaté. Skvělost jeho slávy je v našem těle, krvi, kostech a v živoucí duši. Pracuje tam jakožto Bůh, pracuje tam jakožto člověk; a dílo je zvláštní, nikoli podobné jiným. Je pilný a do práce zabraný, — my však býváme nepozorní a roztržití. Jeho činnost, ať fysická, ať morální či obojí, je stejně podivuhodná, stejně milostiplná, stejně úchvatná. Jakých divů nejsme jevištěm z lásky Ježíšovy! Ztrácíme se v Bohu. Stáváme se nebem již na zemi, my, právě my, kteří se zármutkem víme, co skutečně jsme.

Připravme svou duši, utišme všechn nepokoj pozemské starosti a světských přání, osvěžme se vůní Pána Ježíše, jehož snad ještě chováme, a klaňme se mu v tichém interiéru chrámu, z něhož snad právě odešel a k jehož stěnám se ještě vine jeho libovůně.

Kéž přiblíží hodinu, kdy bude v nás bydliti pobytem věčným, hodinu, kdy jej budeme míti, jako ho nyní nikdy nemáme, a tak, že ho nikdy neztratíme!

Kapitola pátá.

Velebná Svátost vším pro lidi.

Čím více si uvědomujeme velikost Velebné svátosti, tím více žasneme nad přemírou lásky Kristovy k nám. Je příznačné této pobožnosti, že s ní nejsme nikdy docela obeznámeni. Pokud jsme vůbec zbožní, přerůstá nás jako nevyčerpatelné tajemství, jako blaživé patření samo. Neboť ten, jehož tak milujeme a jenž tak nevýslovně miluje nás, je věčné Slovo, druhá osoba nejsvětější Trojice. Ano, Velebná svátost je druhá osoba úctyhodné Trojice, Ježíš ve své lidské přirozenosti, zastřený svátostnými závoji. Když se klaníme třem božským osobám, spolurovným, spoluvěčným a soupodstatným, nemůžeme než míti pro Syna zvláštní pocit. Nepravím větší lásku nebo vroucnější zbožnost — taková myšlenka by nás zarazila a zbolela —, ale zvláštní pocit, který nelze snadno

vysvětliti. Věčný Syn je Slovo Otce, vyjádření Otce, vyjádření Otce o sobě. Je nestvořená Moudrost. Z něho a spolu z Otce vychází Duch svatý. Tak se zdá mítí, jakožto Slovo, zvláštní spojení s tvory. Stvoření je na konečné váze to, co on je jakožto živá, nekonečná a spoluvěčná osoba: vyjádření božských dokonalostí.

Kromě toho byl od samého začátku určen obzvláště pro lidi. Byl osobou, která podle věčného úradku měla přijmouti lidskou přirozenost. Všechny tři osoby daly k tomu souhlas, díky jejich nekonečné blahovůli. Všechny tři osoby jej vyvolily k jejímu přijetí. Ale on sám, druhá božská osoba, ji skutečně přijal. Z jeho předurčení povstala Maria, stvoření, církev a sláva nebes. Znal nás od věčnosti, vyvolil si nás od věčnosti, miloval nás od věčnosti a od samé věčnosti toužil po chvíli, kdy měl naši přirozenost přijmouti. Předvídání hříchu ho jen přimělo, že tak učinil způsobem milujícím a soucitným. Odtud pochází — ačkoli z víry víme, že cokoli činí Bůh zevně, je dílem celé Trojice —, že přes to máme zvláštní pocity se zřetelem k druhé osobě, věčnému Synu, neboť zatím co jej poznáváme v nepřístupném majestátu jeho spolurovného božství, my si přes to i tehdy uvědomujeme, že on je Ježíš a Ježíš že je on.

Tak byl pro lidi vším dokonce dříve, nežli se stal skutečně člověkem. A vším byl pro nás v každé chvíli svého pobytu na zemi a vše jeho bylo pro nás. Byl naše všecko. To se zračí v celém evangeliu. Na zemi byl ve stavu utrpení a ponížení, a to bylo kvůli nám. Stala se změna původního rozsahu. Protože bylo nyní třeba více, než aby Stvořitel přijal stvořenou přirozenost v slávě, radosti a ve skvoucím majestátu, bylo více dáno: tělo podléhající utrpení, život pokořování, Getsemanská zahrada a hrůzy Kalvarie. Na zemi nejvíce cenil svoji neposkvrněnou Matku, a ve chvíli nejhlubšího utrpení, v samou hodinu své hrozně opuštěnosti, dal ji za Matku i nám. Sláva jeho Otce byla takřka jeho vedoucí vášní, ale sláva ta byla ve skutečnosti naším spasením. To učinil zájmem svého Otce a zájmem svým, aby zachránil duše způsobem pro ně nejsnadnějším a aby množství vykoupených bylo nad všecken počet. Jeho láska k Otci a láska Otcova k němu a potěšení Ducha svatého všemožně zvětšují — aniž nám odnímají svobodnou vůli — nesčíslné zástupy těch, kteří mají býti zachráněni a oslaveni.

Vše bylo obráceno k nám, činěno naším zájmem, se vším jednáno jako s naším případem. Ba, když byl na zemi, měl neodolatelnou náklonnost k hříšníkům. Zdál se k nim tíhnouti, jako by jeho soucit s nimi byl duchem jeho lidské přirozenosti. A nesnažil se to skrývati, nýbrž klidně nechal lidi, aby se nad tím horšili jak chtěli, byť ke škodě svých duší. Co bylo na zemi nízkého a opovrhovaného, k tomu se skláněl. Co jiná srdce odpuzovalo svou bédností a chatrností, to přitahovalo jeho srdce jako magnet. Ať to bylo jakkoli hluboké, či ať hlubina byla jakkoli temná, klesal k ní rychle a přirozeně, jako klesá kámen ke dnu jezera. Vše, co takto činil, bylo zároveň zaséváním semene nesčetných generací velkomyslných svatých, kteří zachraňovali duše, a šlechetných, velkodušných řeholních řádů, neboť on byl Bůh a svou vševědoudoucnost stále vědomě choval. Tedy cokoli činil, bylo vždy v předvídání míněno jako příklad nám všem, a to až s touž božskou marnotratností, s kterou vyléval svou krev na všechny strany, až jeho srdce nemohlo již vydati žádnou další kapku.

Ale mohlo by se zdáti, že se to rozumí samo sebou, aby Ježíš zde na zemi byl nám vším, vždyť ráčil přijíti a na zemi po stanovený čas zůstatí za tím účelem, aby učil, pracoval a trpěl. Jeho třiatřicet let je historický fakt. Historická fakta mají svůj začátek a svůj konec a pak na ně zbývá jen pohled zpět. Ale díváme-li se na Ježíše, vidíme, že po svém nanebevstoupení je pro nás stejně vším, jako když byl na zemi. Svou lidskou přirozenost v její dokonalosti a ve skutečnosti jejího člověčenství podržel pro celou věčnost.

To jsme mohli očekávati. Co jednou přijal, toho by se nerad zříkal. Ale jsou mnohé známky jeho trvalé k nám náklonnosti, které bychom se neodvážili sami ze sebe předpokládati. Mysteriem nejdojemnější lásky si ponechal svých pět hlavních ran na znamení, že je pro nás stále vším. Tyto rány, jak nám theologové praví, jsou jeho stálým kněžským prostřednictvím. Jejich mlčenlivá výmluvnost se za člověka povždy u Otce přimlouvá. Planou jako jasná slunce, jak hymny Církve o nich pějící, a celé nebe je naplněno krásou jejich jemné skvělosti. Na svém přímluvném trůně v nebesích je živým zdrojem veškeré milosti povšechněji, hojněji a mocněji, nežli byl kdy na zemi.

Církev je bohatě naplněna tkanivem jeho roucha všech tvarů, velikostí a druhů, a tím se přenáší jeho síla na nás. V Církvi není požehnání, ať spočívá na soli, vodě, svíci, palmě, na popelu, na rouchu, na posvátných nádobách a obrazech nebo na kterékoli látce, aby nebylo plno Ježíše, nemělo svou zvláštní milost a nevedlo k svému blahodárnému cíli. Církev je znásobením Pána Ježíše, přítomnosti Ježíšovy a energie Ježíšovy. Je celá Ježíšem. Církev existuje jenom v něm a pro něho. Podle slov apoštolových je jeho tělem, a tedy jím samým. Země nemá žádnou výsadu, která by se rovnala tomu, že je členkou Církve, a zneuctívá ji a jeho každý, kdo bere na lehkou váhu ubohou hrůzu oné krajní temnosti, v které leží ti, kdož jsou Církvi odcizeni.

Velikost této naší výsady a tudíž slávy svátostí je nezbytně zmenšována vším, co přezírá nebo podceňuje nevýslovnou bědu a nejděsnější obtíže spásy mimo Církev. Proto světci, vedeni instinktem své svatosti, vystihovali tak silně širou, valící se a téměř beznadějnou potopu, jež zachvátila zpustošenou zemi mimo archu. Tvrdé, nesnesitelně tvrdé, zdají se vážné soudy theologie neinteligentnímu a nekřesťanskému shovívání, a přece ve skutečnosti svatí, jak jsem se právě zmínil, cítili a mluvili dokonce silněji a rozhodněji nežli theologové. Čím je naší duši dražší plné světlo a svátostný život Ježíšův, tím větší temnota a žalostnější smrt těch, kteří jsou bez onoho světla a života v jeho plnosti a v jeho svátostnosti. Všechna intelligence nesčíslných andělů by nestačila k úměrnému aktu díkůvzdání za to jediné, vše obsahující milosrdenství býti katolíkem a uznávatí prvenství svatého Petra. Od Ježíše, jenž vstoupil na nebesa, jsme přijali tuto královskou milost.

Popatřme na činnost Ježíšovu po jeho nanebevstoupení. Když povyšuje svou Matku a přijímá ji do nebe, je to kvůli nám právě tak, jako kvůli němu a kvůli ní. Jak málo nám dává mysliti na její nedostižnou blaženost u Nejvyššího, ale jak velice nám připomíná, že ona je Matkou milosrdenství a jakoby zaujata jediné námi a jediné pro nás určena. Jaký účinek mají záležitosti země na celé nebe! Andělé jsou služebníky duchy a jsou vysíláni, aby sloužili dědicům nebe anebo ve zlatých kadidelnicích obětovali Nejvyššímu modlitby vyvolených. Duše svatých se zabývají svým vznešeným úkonem přímluvy. Ať nahlédneme do kteréhokoli dílu nebe, všude se

blažení zaměstnávají našimi zájmy — neboť taková je sladká vůle Ježíše na nebe vstoupivšího.

Ale ze všeho nejvíce znamená pro nás přítomnost jeho svatého člověčenství v nebi, kde uctívá a oblažuje Svatou Trojici naším jménem a za naše vypovězené plémě. Nikdy nemohou andělé, ať jednotlivě nebo společně, vzdávati podobnou poctu Bohu, aby tak byla skutečně hodna jeho důstojnosti. Ale lidé tak činí po všechny dny a noci v osobě vtěleného Slova. Bůh nás vidí takřka skrze medium svatého člověčenství, takže vše má jeho nádech a jeho lahodu a vše je jakoby ono člověčenství samo. A tak ubohá, padlá země je před jeho uspokojeným okem dokonce krásnější, nežli když se před ním rozprostírala mladá a bezhříšná a on jí žehnal pro její krásu. Ježíš na nebi je nám věru vším.

Neméně vším je pro nás Ježíš vracející se k nám ve Velebné svátosti. Jaké je to mysterium, když se na ně díváme již jen jakožto na návrat a neuvažujeme ještě o jeho vnitřní tajemnosti! Když vstal z hrobu, drahý Spasitel lidstva, prodléval na zemi, jako by ji nerad opouštěl. Kdo může mysliti na oněch čtyřicet dnů bez vroucího srdce anebo bez slzí radosti? Potom, když vstoupil na nebesa a nastolil svoji lidskou přirozenost na vyvýšeném trůně náležejícím jeho vynikajícím zásluhám, upíralo se jeho milující oko na Církev, na Štěpána před radou, na Pavla na cestě do Damašku a všude tam, kde byla nesnáze a bolest. Zdálo se, že touží po zemi. Jsa obklopen bezvadnou svatostí, stále se skláněl k hříšným a a nízkým. Sami andělé zachytili ducha jeho svatého Srdce. Došli k tomu, že se více radují nad jedním hříšníkem pokání činícím nežli nad devadesáti devíti, kteří nepotřebují pokání.

Může býti hlubší blahovůle, nežli je tato? Je to tak, jako by se byl rozhodl — mluvím po lidsku, ježto on neznal žádné změny, aniž byly jeho úradky výrazem proměnlivé vůle nebo jeho plány náládovou zálibou a využitím vhodné příležitosti — jako by se byl rozhodl s pomocí svého vtělení uvést ve známost další božské dokonalosti podivuhodněji, nežli se tak stalo vtělením samým, a to uskutečnil ve Velebné svátosti. Zdá se, že se nemohl rozloučiti s Betlemem a Egyptem, Nazaretem a Jerusalemem, s Genezaretským jezerem a Bethanií, s Getsemanskou zahradou a Kalvarií, jako by se nemohl vzdáti jediného tajemství z třiatřiceti let, a tedy s pomocí své lidské přirozenosti a svou všemohoucností chtěl to vše obnoviti a

spojiti, a tímto obnovením a sloučením je Velebná svátost. Zdá se, jako by byl chtěl míti všechnu úctu, všechnu lásku, všechnu víru a celé náboženství sebrané a uložené v jediném tajemství, a tímto jediným tajemstvím měl býti on sám. A toto soustředění jeho samého, jeho těla, krve, duše a božství, děťátka a muže, slávy i ponížení, oběti i svátosti, mělo býti ve velebné hostii na oltářích Církve.

Velkolepost nebe se mu pojednou stává nikoli domovem, ale exilem. Nemůže mu pomoci k vykonání tohoto tajemství; neskýtá mu žádnou příležitost; neotvírá mu žádnou prohlubeň; nemůže ho vábiti vybraným lákadlem mnohonásobného ponížení. Odvrací od něho svůj zrak, jako by ho bylo zklamalo. Ale země, země mu slibuje vše, čeho si žádá, i hodlá dodržeti svůj slib s bohatým nadbytkem. Jako byly nezměrné prohlubně bídy, které byl právě vyrovnal, tak nyní před ním zejí nové propasti bezedné nicoty a pobízejí ho dolů k sobě, jako ho dříve vábila hlubina pokory Panny Marie. Tak se mu země náhle zdá rájem a on se rád ujímá držení největších hlubin se vznešenou ponížeností Velebné svátosti.

Toto je naznačeno zcela podle lidského způsobu, a jakkoli obraz ten neodpovídá doslovně skutečnosti, přece jen osvětluje pravou lásku, kterou k nám chová Ježíš ve Velebné svátosti. Nyní je zde, na celém světě, na desetitisících míst, zkrášluje svět před Božím zrakem a získává mu množství netušených požehnání. Nejen na nebesích, ale nyní také na zemi, a milionkrát více a milionkrát hodněji nežli my, vzdává za nás poctu Svaté Trojici. Jeho blízkost je nám nevýslovnou oporou v našem vyhnanství. A mezitím co úžasný a tajemný způsob, jímž obnovuje svou oběť za nás při mši svaté, je naším denním životem a naší denní spásou, dovoluje, aby byl tak chován, abychom se mu mohli snadno klaněti. Je tu obzvláště také pro nemocné a umírající. Přichází k nim, jako přijde jednoho dne k nám — bude-li svatá Barbora věrna svým chráničům a nenechá nás zemřítí bez zaopatření — přijde jako otec k svým bázlivým dítkám, které se tolik lekají přechodu přes temné vody. Přijde a přenese nás na svých rukou. Ale kde je pro něho zisk z Velebné svátosti? Kdyby blahovolně nečítal naši skrovnou lásku za svůj veliký zisk, byl by výtěžek všechen náš, nikoli jeho. Jaký Spasitel! Jaká svátost! Jaký Bůh!

Když Ježíš ve Velebné svátosti je pro nás vším, zda z toho nevyplývá jakožto nejspravedlivější závěr, že my máme být vším pro něho? Ano, máme být vším pro Ježíše, jako on je vším pro nás. Ale co to znamená? Mezi jiným zajisté to, že Velebná svátost má nám být právě jedinou převládající skutečností světa. Naše ruce jej drží. Naše slova jej přivolávají. Na našem jazyku spočívá. Naše tělo jej uzavírá. Naše duše jej pociťuje. Je naším pokrmem, on, nekonečný, nevyzpytatelný, nesmírný, věčný! Zdaž tedy nemáme pohlížeti na celý život v tomto světle, právě jako celá Církev má základ v tomto světle, a v žádném jiném? Co je pozornějšího, uctivějšího, důvěrnějšího a více oblažujícího nežli vzdávání pocty Velebné svátosti a zvláštní cvičení v přítomnosti Boží, kterou tu všichni pociťujeme? Naše celá bytost se od jednoho konce roku k druhému rozděluje na dvě povinnosti, jednu chvíli na chválu a druhou chvíli na usmiřování této Nejsvětější svátosti. A čím jiným bude veliký obřad našeho vstupu do věčnosti nežli prostě odhalením Velebné svátosti?

Nikdy se nedívám na Velebnou svátost, abych si zároveň nepřipomněl poslední soud světa. Její vpravdě milosrdná tichost mi stále připomíná onu hlasnou nádheru a skvělý majestát. Když ji držím v rukou, mohu jen pociťovati, že je to můj Soudce, a zdá se mi, že to spíše oživuje moji lásku, než aby ji zmenšovalo, a přijímání je tím sladší, že je mi vždy viatickem. Přichází k mé mši, jako přišel při Zvěstování, z nebe, aniž prošel meziprostorem, přichází rychleji nežli blesk, ale tak klidně. Padám na kolena a kořím se, jako když povolila Mariina extase a ona poklekla před novorozeným Děťátkem. Ticho je tak tiché, že v něm jasně slyším hlahol trub vzdáleného posledního soudu. Jak jiný bude tento velkolepý příchod! S jak bedlivou obřadností shromažďuje theologie známky o tom z Písma! Nebeský oheň vyjde z nebes jako nádherná bouře a jakožto předchůdce Soudcův — po způsobu ohnivého ducha Eliášova a Křtítelova — a obsáhne místo, kde budou zavržení. Tam budou čekati v ohni, v slavném, mstivém, vítězném ohni. Potom se na obloze objeví zářivý kříž, znamení to Syna člověka, krásný a majestátní, nesený anděly jako korouhev a viditelný jakožto střed, kde budou po celou tu dobu shromážděni hrdinní svatí. Pak bude následovati množství oblaků, jak se o nich Písmo stále zmiňuje. Západ slunce je jejich okouzlující předehrrou, a budou to

oblaka nadpřirozená, která on zkráslí a ozáří svým leskem. Oblaží radostí jeho vyvolené a poděsí nespravedlivé, neboť budou vypadati jako triumfální vůz, ačkoli on nepotřebuje o ně se opírat. Mezitím, jasně jako hlas někoho, jehož milujeme, zaznívají po celé zemi až do jejích nejzazších konců tklivé zvuky archandělských trub vyzývající chladné hroby a hluboká moře, aby vydaly své mrtvé. Budou tam jeho svatí andělé, všichni bez výjimky, žádný nezůstane v nebi. Vezmou na se světlá těla, jak theologové praví, neboť v té veliké nádheře má býti vše viditelné, jako tomu bylo při nanebevstoupení Páně, podle kteréhož tajemství má býti tento druhý advent utvářen. Nebe, opuštěné nebe, bude míti opět svou božskou samotu, která tam panovala před stvořením.

Potom přijde sám Soudce v své kráse a v svém majestátu v slávě svého nanebevstoupení a v průvodu své Matky a svých apoštolských přisedících. Kdo vylicí jeho příchod? Bude jaksi nesen, jak Suarez praví, sborem Trůnů, oněch skvělých bytostí neodolatelné klidné síly a líbeznosti. Tu se obraťme opět k Velebné svátosti — neboť tito Trůnové, jak o nich praví Boudon, že je Surin viděl při mši svaté kolem hostie, právě tito Trůnové, v jejichž společnosti Anděla Foliňská viděla Ježíše v Eucharistii, spojují svým úřadem nynější oběť s budoucím soudem. Jeho láska vymyslila, jak předejítí druhý příchod. Vymyslí způsob, jak býti s námi, i když je daleko od nás. K jakému podivuhodnému vynálezu mu nedopomohla jeho lidská přirozenost! Ta způsobuje, že je i Hostií i Soudcem. Není nikoho mezi námi, kdo by nechtěl viděti nádheru tohoto soudu a míti na ní účast.

Ale kde je nyní ten, na jehož skvoucí obličej, zářné oko, planoucí oblaka a třpytné Trůny budou patřiti všichni lidé, všichni v údivu, někteří s vroucí láskou a blažení radostí, někteří s nevlídnou nenávistí a strachem se krčící. Kde je nyní? Buďme tiší a pozorujme, jak mše svatá pokračuje. Právě jeho musím nyní pozdvihnouti z korporálu a v krajní bázni býti s ním zvláště důvěrný, jak mi ukládá Církev a velí jeho vlastní sladkost. On je ten Soudce. Ó kéž spojím s nejbližším pokleknutím ještě vroucnější úkon víry a lásky.

Zdá se, že tichost Velebné svátosti nám stále říká: „Ježíš myslí jen na vás.“ A andělé praví: „Ó vy šťastní!“ Nebe nám závidí a země se raduje, že nosí lidské syny. Ale naše vlastní duše! Jak je divná! Jak málo zná své vlastní štěstí! Můžeme

si představiti nějakou hroznější bědu, než že by Bůh přestal na nás jen na okamžik mysliti? To bychom padli zpět v nicotu. Anebo kdyby nás přestal milovati? To by bylo peklo. Leč pohledme na něho v tomto tajemství. Uplatňuje všechnu svou všemohoucnost, aby zabránil tomu, že bychom naň my zapomněli. Vyčerpává svou nekonečnou moudrost, aby přiměl naše srdce, aby se od něho nevzdalovala. Přichází do našich ulic, zůstává na našich oltářích. Přeje si, aby zvony zvonily a kadidlo vonělo, abychom tak při každém kroku na něho naráželi. A přece! My, kteří jsme dobří, jak si říkáme, kteří v něho věříme a jeho milujeme, kteří směřujeme k vyšším metám a přejeme si seděti jednoho dne mezi serafíny — jak málo na něho myslíme, jak ještě méně o něm mluvíme, ač jinak mluvíme tak mnoho, a jak skoro méně než nic pro něho konáme! Ó Velebná svátosti. Ó Pane! Jedno jsi neučinil. Nechal jsi náš chlad silnějším nežli svůj oheň; a kdyby tomu tak nebylo, nebylo by třeba žádného nebe, ježto země by byla již více nežli nebem; měla by všechnu tvou slávu a s tvou slávou také všechnu tvoji sladkou pokoru.

Kapitola šestá.

Magnet duší.

Z toho, co bylo řečeno, zřejmě vyplývá, že Velebná svátost je magnet duší. Mezi Ježíšem a dušemi lidí je vzájemná přitažlivost. Maria jej přivábila z nebe. Naše přirozenost jej přitahovala spíše nežli přirozenost andělská. Naše bída jej přiměla, že k nám sestoupil. Dokonce naše hříchy měly jakousi přitažlivost pro jeho bohaté milosrdenství a jeho milost se k nim zvlášť skláněla. Naše kajícnost nám ho získává. Naše láska k němu činí mu zemi rájem. A naše duše jej vábí jako vábí zlato neodolatelnou mocí lakomce. To je přitažlivost na naší straně. Na druhé straně táhne on nás k sobě milostí, příkladem, mocí, krásou, laskavostí, odpouštěním a nade vše Velebnou svátostí. Každý, kdo sloužil duším, vídal, jakou moc má Ježíš. Talent nebývá pohřešován. Výmluvnost poměrně nepřitahuje. Učenost zůstává často bez významu. Kontroverse většinou odpuzuje. Ale prosté kázání o Ježíši Kristu ukřižovaném shromáždí lid, naplní kostel, přivede mnohé ke zpovědnici a k oltářní mřížce a oslaví svátek,

když nic jiného tak neučiní. Není na zemi moci, která by se rovnala prostému a nevyumělkovanému kázání o evangeliu. Kázání o Ježíši a láskyplný výklad o jeho tajemstvích působí, že lidé plní své povinnosti dokonaleji, nežli kdyby dostávali o týchž věcech přímé návody. Všechna přitažlivost Církve je v Ježíši a on hlavně vábí Velebnou svátostí.

Velebná svátost je majetkem lidských duší. Náleží jim způsobem a s důvěrností, jakých andělští duchové nemohou požívat. Ale přes to je veliké pojítko mezi anděly a Velebnou svátostí. Je to zvláštní tajemství lidské přirozenosti Ježíšovy, v níž je Ježíš hlavou andělů. Je to jedno z těch tajemství, jimž se andělé koří a pokorně si žádají v ně nahlížeti. Mají pro ně obzvláštní obdiv a jdou za ním po celém světě, ať je v rukou kněze, na trůně, ve svatostánku, v průvodech, ať při návštěvě nemocného, jako by jím byli přitahováni, a tomu tak skutečně je. Nazývá se andělským pokrmem a chlebem andělů; a ačkoli andělé nemohou požívat pravého svátostného spojení s tělem našeho nejdražšího Pána, přece se při své inteligenci bez veškeré pochyby živí jakýmsi mocným duchovním přijímáním. Nicméně je to stále dobrodiní jeho lidské přirozenosti, přízeň odvozená od věčné volby a přednosti naší přirozenosti; a je to magnet lidských duší. To zůstane vždycky pravda, ačkoli jsou zajisté mnohá tajemná pojítka mezi svatou Eucharistií a andělskou říší, o nichž teď nic nevíme.

Praví se, že archanděl Michael zjevil svatému poustevníku Eutropiovi, že on, archanděl Michael, byl vyvolen za strážného anděla Velebné svátosti a že byl touto péčí pověřen od samého prvního Zeleného čtvrtku. A také je zaznamenáno několik zjevení tohoto archanděla různým svatým o uctívání Velebné svátosti. Mnozí mají za to, že on je tím andělem, který je uveden v mešním kánonu, jako se k němu obracíme na začátku mše v konfiteoru, dále při druhém incensování při slavné mši a také při obětování při rekviem. Mnozí svatí a služebníci Boží zvlášť uctívali anděla zmíněného v kánonu, byť bez jména a bez bližšího označení. Každému ze sedmi andělů stojících před trůnem Nejvyššího je prý svěřena do zvláštního opatrování jedna svátost. Eucharistie se připisuje Michaelovi, křest Gabrielovi, biřmování Urielovi, pokání Jehudielovi, poslední pomazání Rafaelovi, svěcení na kněžství Sealtielovi a manželství Barachielovi.

Je ovšem krajně těžko určití pravou cenu takové zbožné víry. Je v ní prostě cosi božského, ale zastřeno nejistotou.

Také se zdá, že svatí rádi spojují sbory Trůnů s Velebnou svátostí. Když svatá Magdalena z Pazzi procházela devíti andělskými kůry, aby od každého získala nějakou zvláštní milost, obrátila se na Trůny, jak praví, se žádostí, aby ji vložili do náručí vtěleného Slova obzvláště v jeho svátostném pojítku s dušemi jemu zasnoubenými. Anděla Foliňská nazývá podle svých vidění Trůny družinou Velebné svátosti. Tak také v životopise Surinově od Boudona je zmínka o stálých viděních, které Surin míval ve spojitosti se mší svatou.

O vztazích Panny Marie k Velebné svátosti je nemožno hodně mluvit a těžko mluvit o nich vůbec. Máme dva prameny, které nás tu poučují, teologii a soukromá zjevení. Nebylo by ve shodě s Církví, kdybychom o těchto zjeveních, udělených svatým, soudili povrchně. Ale v tomto svém pojednání sleduji spíše teologii nežli tato zjevení, a kdykoli jsem se na ně odvolával, ponechával jsem je v jejich nejistotě. Právě já vysoce oceňuji krásu a duchovní hodnotu těch četných zjevení. Celkem však a obzvláště při předmětu Velebné svátosti jsou nejen méně uspokojivá nežli theologie, ale také méně zajímavá.

Někteří theologové mají za to, že Velebná svátost byla ustanovena kvůli Panně Marii, hlavně pro ni a více pro ni nežli pro celé ostatní lidstvo. To zajiště vychází z principů nejvyšší chvalných a z povšechného způsobu mluvy o její cti. Většina spisovatelů praví, že vše, co Ježíš pro nás činil, činil pro ni mnohem význačněji, právě jako ji předem vykoupil výsadou neposkvrněného početí. Praví se o něm, že ji miloval více nežli všechny nás vespolek, a Velebná svátost je korunní dílo jeho lásky. Z těchto předpokladů snadno následuje závěr, že svatá Eucharistie byla ustanovena hlavně pro ni, a že v témž smyslu, jako jsme Marii zavázáni za vtělení Páně, jsme jí také zavázáni za Velebnou svátost. Analogie mezi vtělením a Eucharistií, či spíše soustředění tajemství prvního v druhém, činí tento názor snadno přijatelným v pojetí těch, kteří o něm chtějí přesvědčovat.

Podle některých zjevení, jichž se dostalo svatým, byla Panna Maria buď přítomna při ustanovení Nejsvětější svátosti, anebo aspoň přijímala z rukou Páně. Naproti tomu No-

vatus to považuje za pravděnepodobné, leč jeho důvody jsou krajně slabé. A ježto jsou na obou stranách jen pravděpodobnosti, zdají se theologická stanoviska klonití pro zjevení nezávisle na závažnosti zjevení jakožto takových, ať mají vyhlídku na skutečnost malou či velkou. Podle těchto vidění přijímala Panna Maria ve čtvrtek večer a způsoby v ní zůstaly neporušené po celý Velký pátek a až do jejího příštího přijímání. Jsou dokonce theologové, kteří tvrdí, že po celých zbývajících patnáct let jejího života zůstávaly v ní svátostné způsoby neporušené od jednoho přijímání k druhému, takže byla stálým živým svatostánkem svého Syna, jako jím byla po devět měsíců před jeho zrozením, a jak jsem se již zmínil, někteří spisovatelé míní, že poslední Hostie na zemi proměněná bude uchována po celou věčnost v jejím průhledném srdci v nebesích. Velmi často se říká, že Panna Maria spojuje v sobě kromě svých výsad také všechny podivuhodné dary udělované svatým, jichž je královnou; a tak by nedělalo žádných obtíží přiznati jí to, čeho tito svatí požívali, totiž neporušenost svátostných způsobů od jednoho přijímání k druhému.

V životopise Benigny Gojosové, visitandinky v Turině, čteme toto: „V pozdějších letech se naše pokorná Benigna tolik rozplakávala, že musila co nejdříve opouštět chór a odcházet do cely. Tam se oddávala úchvatům, při nichž se takřka celá rozplývala. Její paže měly podobu kříže. Byla vzpřímena a jakoby zavěšena ve vzduchu, a tu a tam poklekala jako při adoraci. Tu Bůh v ní často obnovoval obraz svého utrpení. A ještě podivuhodnější je u ní zázračné trvání způsob Velebné svátosti. Tato přízeň jí byla prokazována nejprve jen po jednu hodinu, ale později byla prodlužována od jednoho přijímání k druhému.“

Chovala-li Panna Maria takovým způsobem svátostné způsoby po dobu Velkého pátku, pak byla zajisté dějištěm těch divů, o nichž jsme se již zmínili a které nemají sobě rovných kromě v tajemství Zvěstování a v životě Spasitelově v lůně. Ba jsou ještě podivuhodnější. Náš Pán v ní dlel s tělem podrobeným utrpení, právě jako při vtělení. Jako by se takřka vracel a spočinul v jejím neposkvrněném srdci s tím, co bylo vytvořeno z krve téhož jejího srdce. Tak spočíval po celou tu dlouhou noc v úkrytu své vyvolené svatyně. Po dobu pěti soudních výslechů a sedmi cest za oné noci a

rána přebýval v ní, bez ran, hluku, násilí, šlehů, neboť to se nemohlo dotýkati jeho svátostného těla; ale jeho srdce snášelo postupně všechny fáze oné agonie a pilo až ke dnu všechny druhy potupy a hrůzy, úzkosti a zraněné citlivosti, pokořování a křížování duše, jsouc zázračně síleno, aby vydrželo to, co by jinak bylo mnohokrát způsobilo neprodlelou smrt.

Sedm slov v ní nepromluvil, ale byly v ní plnou měrou své nebeské milostivosti krásné vnitřní dispoice, z nichž ona slova vytryskla. Tajemně odtékala krev z velebné Hostie, takže Hostie stále uchovávala svou totožnost s naším nejdražším Pánem v tom stavu, v jakém skutečně byl. Okamžik hlasitého zvolání přišel — ale Ježíš nepřerušil hluboké ticho svátosti. Jeho duše klesla do země u paty kříže a odebrala se do předpekli, aby je ozářila svým světlem, zanechavši na zemi tělo spojené s božstvím, stejně jako duše byla spojena s božstvím. V témž okamžiku zemřel také v Marii, a duše, jež byla s tělem ve Velebné svátosti skrze konkomitanci, byla od něho oddělena. Ó té podivuhodné shody! Počal žíti v Marii a tam též zemřel. Kde se tělo a duše spojily, tam se také odloučily. Ale co zůstalo v Panně Marii? Jsouc spojeno s božstvím, jeho tělo samo, suma jeho dluhu u ní — Zde se projevil nový div ke vtělení se vztahující, neboť nikdy předtím nebylo jeho tělo ani na okamžik bez duše. Kromě toho, když svátostné způsoby zůstávaly v Panně Marii vždy neporušené od jednoho přijímání k druhému, zajisté se zase duše s tělem spojila v tichém a tajemném vzkříšení. Jaký tedy div, když on vstoupil na nebesa a oblak jej zastřel očím lidí, že se apoštolé při návratu do města seskupili s uctivou bázni a láskou a učenlivou poddaností kolem své královny. Vždyť se nejen podobala Ježíši — a podoba ta se projevovala a rozvíjela v každém rysu ještě znatelněji právě tehdy, když odešel —, ale on přebýval v ní, ježto zanechal v ní věrně vše to, co zároveň vzal na nebesa a co v té chvíli bylo vystaveno k vítěznému klanění andělských sborů.

Je-li pravda, že naše Paní přijímala o prvním Zeleném čtvrtku a je-li pravda, že svátostné způsoby v ní zůstávaly neporušené od přijímání k přijímání — a já se přiznávám, že jak theologické, tak historické pravděpodobnosti mě k víře té naklánějí —, potom autorita nijak menší nežli svatý Tomáš (Part. III, quest. 81), dále theologové a pravá nauka o svaté

Eucharistii nás vyzývají, abychom věřili, že byla jevištěm těchto nových divů Vtělení. Zdaž se slova Šalamounova: „Kochala jsem se každý den, hrajíc před ním po všecken čas, pohrávající na okrsku zemském; a rozkoší mou je býti s lidskými dětmi“ nevztahují věrně na Slovo přebývající svátostně v Marii?

Jakčto pozoruhodnou ilustraci změn v Hostii, tedy toho, jak se měnil vlastní stav Páně, můžeme uvést zmínku Anděly Foliňské o tom, jak jednou, když byla přítomna mši svaté, kterou sloužil bohaprázdný mnich, viděla Ježíše v Hostii nejprve bolestného, zkrváceného a připevněného ke kříži a potom na kříži mrtvého.

Reguera ve spise „Praxe mystické theologie“ praví, že se shoduje s dobrým rozumem, připustíme-li, že náš Pán dopřál aspoň několika vyvoleným mezi svatými zázračného trvání svátostných způsobů.

O Panně Marii také praví někteří theologové a různá zjevení, že se sytila, aspoň po dlouhá údobí, skoro výhradně jen Velebnou svátostí, a ta že od ní také vzdalovala všelikou nemoc a slabost. Suarez má za pravděpodobné, že náš Pán jedl toliko tehdy, když bylo třeba, aby skryl svůj zázračný půst, anebo aby dokázal pravdu a skutečnost své lidské přirozenosti. Mnozí svatí se zajisté po léta živili jen Velebnou svátostí, a je tedy možné, že naše drahá Paní měla také takovou milost. Záštitu zdraví je jiná věc. Ale je nutné považovati ji za léčebný dar anebo za něco více než čest a milost? Bylo toho třeba k zažehnání nemoci od jejího těla, které chovalo Boha? Nestačil k tomu dar její původní spravedlnosti? Nechme raději stranou tuto nestejnorodou domněnku Novátovu a předpokládejme, když Panna Maria dostávala tuto milost, že ji dostávala jako ryzí dar lásky a jako náležející důstojnosti královny svatých, jež má podíl na darech udělených jejím poddaným.

Görres praví (Mystika, svazek II): „Svatým často nahrazovala Eucharistie tělesný pokrm. Obyčejná potrava tvoří těsné pojítka mezi tělem člověka a vnější přírodou. Podobně také Eucharistie, uvádějíc nás do vyšších oblastí, spojuje nás s Bohem a činí nás účastnými na jeho životě. Při obyčejné stravě je přijímatel nad stravu a přizpůsobuje si ji své přirozenosti. Ale v Eucharistii je pokrm mocnější než ten, kdo

jej požívá. Není to již živina, kterou si přizpůsobujeme. Je to naopak pokrm, který přizpůsobuje člověka sobě a uvádí ho do vyšší sféry. A v některých případech tedy působí úplnou změnu celého života. Nadpřirozený život jaksi pohlcuje život přirozený, a člověk, místo aby žil z plodin země, sytí se milostí a nebem. Jídlo, které mu dříve lahodilo, nyní v něm vzbuzuje jen odpor. Žaludek je ani nepřijímá ani nepodržuje.“ Görres potom uvádí různé případy, které ilustrují tento dar, o němž míníme, že jej také Panna Maria obdržela.

Mikuláš z Flue, když se oddal osamělému životu, sytil se jen svatou Eucharistií. Pověst o tomto divu se brzy rozšířila po celém unterwaldském kantonu, ale z počátku jí nikdo nevěřil. Mnozí lidé se domnívají, že se v dřívějších dobách zprávám tohoto druhu lehce věřilo, a přičítá se to tehdejší neuvědomělosti. Ale to je veliký omyl. Za všech časů byla při takových zvěstech prvním pocitem pochybnost a požadavek, aby se zjistila skutečnost. Tak roku 1225 Hugo, biskup v Lincolnu, se dověděl, že v Leicesteru je řeholnice, která po sedm let nic nejedla a žije jen ze svaté Eucharistie, a tu přijímá každou neděli. Z počátku tomu nijak nevěřil. Potom ustanovil patnáct osob, které ji po patnáct dní tak pozorovaly, že nemohla ujíti jejich dohledu. Ale ona si po celou tu dobu zachovala dřívější zdraví a sílu, ačkoli bez jakéhokoli pokrmu. A tak se přesvědčil, že ono tvrzení bylo pravdivé.

Obyvatelé Unterwaldu učinili touž věc s Mikulášem z Flue. Měsíc obklopovali jeho chatrč a zjistili, že nikdy nejedl. Biskup kostnický však nebyl ještě spokojen a vyslal svého světícího biskupa, aby bydlel s poustevníkem. Tento biskup, žasna nad silou Mikulášovou po tak dlouhém postu, tázal se ho, které ctnosti dává přednost před ostatními.

Mikuláš odpověděl, že poslušnosti. Nato mu biskup přikázal aby pojedl chléb. On poslechl, ale sotva spolkl první sousto, následovalo prudké vrhnutí. Biskup kostnický přes svědectví svého zástupce ještě nevěřil, i rozhodl, že se přesvědčí na vlastní oči. Odebral se tedy k Mikulášovi a ptal se ho, jak může žít bez jídla. Světec odpověděl, že když je na mši svaté aneb u přijímání, cítí sílu a sladkost, která ho sytí a působí jako pokrm. Svým důvěrným přátelům nejednou vyznal, že již samo rozjímání působí u něho někdy tyto účinky, a to tak, že když rozjímal o utrpení Páně, bývalo mu,

jako by přijímal dech umírajícího Ježíše do svých prsou, a ten jej tak sílil.

Taktéž svatá Kateřina Sienská. Od dětství do patnácti let požívala toliko trochu červeného vína smíšeného s vodou a malé sousto pokrmu. Po tomto věku se omezila na vodu, zeleninu a chléb. Ve dvaceti letech upustila od chleba a potom od veškeré potravy, aniž tím bylo její zdraví v nejmenším dotčeno. Jediným výsledkem byla mnohem vroucnější touha po častém svatém přijímání. Tento božský pokrm zapaloval v ní ještě silnější plameny lásky a činil jí vyhnanství od milovaného Pána tím bolestnějším, takže kdykoli přijímala, byla zaplavena steskem. Ale zároveň dostávala nevýslovnou útěchu, a ta jí odnímal nejen chuť na pokrm, ale i možnost jej strávit. A když se pokusila něco snísti, trpěla hroznými bolestmi a prudce onemocněla. Tento mimořádný zjev pochopitelně upoutal pozornost jejích příbuzných a přátel. Mluvili s jejím zpovědníkem a ten, nevěda co si mysliti, několikrát jí nařídil, aby něco jedla. Ale takový pokus ji po každé stál skoro život. Občas sedala s ostatními k stolu a nutila se do jídla, ale sotva vzala sousto do úst, musila je zvrátiti za tak hrozných bolestí, že jí všichni litovali. Po mnohých pokusech ji nechali na pokoji. Ona pak kromě čisté vody nic nepožívala. V přítomnosti jiných to přičítala svým hříchům. Ale svaté přijímání jí po každé vlévalo neuvěřitelnou sílu. Často pouhý pohled na Hostii neb i na kněze, jenž toho rána sloužil mši, působil v ní týž účinek. Nejednou, když umdlěla vyčerpáním, obnovila se náhle její síla a ona mohla konati bez nejmenší námahy nejtrapnější služby křesťanské lásky.

U svaté Růženy Linské máme další příklad téže milosti. Když přistupovala k přijímání, vypadala jako anděl, takže kněz žasl. Když se jí někdo tázal, jaké účinky v ní působí Velebná svátost, zajíkala se a řekla, že nemá slov, jak by to vyjádřila, ale že se jí zdá, jako by zcela přecházela v Boha, a že ji zaplavuje radost, které se nemůže v obyčejném životě nic rovnati. Tento božský pokrm ji sytil a sílil do té míry, že když se vracela z kostela, byla její chuť pevná a čilá, kdežto když do kostela šla, musila se často zastavovati, aby nabrala dechu, neboť tak byla vyčerpána postem, bděním a jiným umrtvováním. Její příbuzní hned na ní poznali účinky Velebné svátosti, ježto jakmile přišla domů, odebrala se

do svého pokoje a zůstala tam až do večera. Večer, když ji žádali, aby něco pojedla, odpovídala, že je tak zasycena, že nemůže nic jísti. Jedenkráte po osm dní nic nejedla. Když byl čtyřicetihodinový výstav Velebné svátosti, trávila celou tu dobu na kolenou v adoraci.

Když si lidé všimli, že blahoslavená Lidvina nic nejí, a ptali se jí, odkud má svoji krev, odpověděla otázkou: „Odkud přichází na jaře míza, když vidíme, že zima ji vysušila a zahubila?“ A dodala, že ona dostává více síly z jednoho dobrého rozjímání nežli jiní z nejvýživnějšího pokrmu.

Svatá Anděla Foliňská po dvanáct let nežila ze žádné jiné potravy nežli ze svaté Eucharistie. Podobně svatá Kolumba z Rieti a Dominika z Paradisu, které nic nejedly v době postní, jakož i svatý biskup Madok, jenž strávil čtyřicet dní bez jakéhokoli pokrmu kromě Velebné svátosti a potom vypadal statněji nežli kdy předtím. V Norfolku žila zbožná dívka, lidově zvaná Jane the Meatles (Jana Bezjedlá), která po patnáct let nic nepožila kromě Velebné svátosti. Dále sestra Louisa od Vzkříšení, španělská řeholnice, sytila se po mnoho let jen svatou Eucharistií. Týž případ byl u svaté Kolety, Heleny Encelminy, opatů Ebrulfa a Fantina, Petra z Alkantary a jiných, kteří jsou jmenováni v životopisech svatých Otců poustevníků.

Můžeme tedy zajisté věřit o Královně svatých to, co nebylo nijak nevídané u světců a světic.

Když jsme mluvili o andělech ve vztahu k Velebné svátosti a o Panně Marii ve vztahu k Velebné svátosti, přicházíme ovšem také k svatým se zřetelem k Velebné svátosti. V jistém měřítku jsme to již předešli, ale zbývá ještě mnoho, co máme říci. Věru, když se díváme na svaté vespolek, vidíme, že jejich duchovní život spočíval hlavně v úctě k Velebné svátosti, a jejich vnější apoštolská činnost a skutky milosrdenství čerpaly své podněty, sílu, hrdinnost a vytrvalost z téhož vroucího zdroje vtělené Lásky. Všechny třídy vyvolených se shromáždily kolem Velebné svátosti, aby ji uctívaly podle své míry a svého stupně. Druhy jejich pobožnosti jsou nesčetné. Celá kniha by je neobsáhla. Město Řím, velekněz a právě tak obyvatelstvo stavěli se vždy do popředí této pobožnosti. Město Petrovo je význačně městem Velebné svátosti. Vidění, slyšení, divy a zázračné Hostie se vždy objevovaly v nejvyšších sférách katolické svatosti a

živily mystický život nazíravý, na němž závisí činná síla Církve.

Ale svaté a Velebnou svátost pojí vzájemná přitažlivost, čili, můžeme-li se v těchto dnech uchýlit k slovu, jehož užívání je posvěceno některými velikými mystickými theology, pojí je vzájemný magnetismus. Velebná svátost přitahuje svaté jistými podivuhodnými způsoby a na druhé straně mají svatí mnohdy moc přitahovati Velebnou svátost k sobě. Když smysl zraku, praví Görres, prohlédá hříchy skryté v záhybech lidského srdce, nepřekvapuje, když rozezná, co je svatého i za rouškou, která je ukrývá. Tato podivuhodná schopnost svatých se uplatňuje zvláště při Velebné svátosti. Proto tak často čítáme v životopisech svatých, že se jim Ježíš zjevoval v té neb oné podobě, nejčastěji jako děťátko. Něco takového se přihodilo v době svatého Ludvíka francouzského, ten však odmítl jíti do kaple, aby se přesvědčil, a pravil, že zázraků není zapotřebí těm, kdož věří.

Svaté Idě se náš Pán zjevil třikrát po sobě, po každé větší než dříve, a ona byla pak zaplavena po čtyřicet dní radostí. Svátá Veronika z Binaska ho viděla tělesnými očima, byl cele obklopen anděly. Zároveň viděla nad kalichem cosi ozářeného podivuhodným světlem, ale nemohla rozeznati, co to bylo. Cistercián Vaulem viděl v hostii Ježíše jako dítě; v ruce drželo korunu ze zlata, ozdobenou drahými kameny. Bylo bělejší než sníh, jeho obličej jasný a oči zářící.

Když Petr Tolosánský držel při mši Hostii nad kalichem, zjevilo se mu dítě Ježíš v zázračné kráse. Zaražen skvělostí, zavřel oči, ale i tak je viděl. Odvrátil hlavu, ale Pána stále viděl, hned na ruce, hned na rameni, kamkoli se obrátil. Totéž se opakovalo téměř každý den po tři neb čtyři měsíce.

Farní kněz v Monkádě valenském byl trápen pochybnostmi o platnosti svého kněžského svěcení. Na Boží hod vánoční, když sloužil mši, malá dívka ve věku čtyř a půl leta viděla při pozdvihování v jeho rukou místo hostie Děťátko. Žádal ji, aby následující den dávala pozor, a tu se táž věc opakovala. Nemaje ještě jistotu, vzal příště tři oltářní chleby, dva z nich proměnil, z těch jeden přijímal a zbývající dva potom ukázal zmíněné dívce; ta ihned spatřila totéž vidění v Hostii proměněné, nikoli však v druhé, neproměněné. (Raynaldus, Anály 1392.)

Podobné věci se líčí o svaté Anděle Foliňské, o svatém Hugovi z Cluny, o svatém Ignáci, o svaté Lidvině, o Dominice z Paradisu a o mnohých jiných.

Často a v různých podobách se náš Pán zjevoval svaté Kateřině Sienské. Skoro po každé viděla anděly držící zlatý závoj, symbol to tajemství, a uprostřed hostii s podobou Děťátka. Někdy vídala anděly a svaté, jak se koří Pánu na oltáři. Někdy se jí zjevoval celý v ohni, a tu vídala sebe, kněze i Pána v plamenech. Často proudilo od oltáře světlo a ozařovalo celý kostel. Jindy, když kněz rozděloval Hostii, viděla celé tělo Páně v každém dílci. Nezjevoval se jí vždy ve stejném věku.

Marie z Oignies často vídala při pozdvihování Ježíše v podobě dítky obklopeného anděly. Když kněz přijímal, zřela Pána sestupujícího do jeho duše a jak ji naplňuje podivuhodným jasem. Když přijímal nehodně, Pán s nevolí zanechal jeho duši v temnotě. I když byla v cele, mohli lidé pozorovati, jak jakousi zvláštní změnou v ní se dějící vyciřuje přítomnost Páně na oltáři. Často jej vídala v podobě beránka nebo holubice. Zjevoval se jí o všech svých svátcích v podobě odpovídající jejich významu. O vánocích jej viděla jako dítko v klíně matčině, o hromnicích v náručí Simeonově; tu také rozsvítil její svíci, když zhasla. V týdnu pašijovém ho vídala na kříži, ale to zřídka, protože byla příliš citlivá. Podobně ho vídala při posledním pomazání, jak se sklání nad údy nemocných jako světlo. Často se modlívala za jednoho známého kněze, a ten z vděčnosti sloužil za ni mši. Když do-sloužil, pravila mu: „Tato mše byla za mne.“ Kněz ve velikém údivu se jí tázal, jak to ví. Odvětila, že viděla u oltáře holubici, jak sestupuje na jeho hlavu a křídla rozpíná směrem k ní, a z toho vyrozuměla, že tak jí přináší Duch svatý ovoce mše. Povšechně řečeno, sloužil-li mši svatý kněz, vídala anděly zářící radostí.

Někdy vídají našeho Pána všichni přítomní. Cantipratensis vypravuje, že v kostele svatého Amata v Douay ve Flandrech upustil kněz svatou Hostii. Ve velikém zděšení poklekl, aby ji zdvihl, ale v tom viděl, že se sama ze země pozdvihuje a klade se na korporále. Neprodleně upozornil na zjev kanovníky, i viděli krásné děťátko ležící na plátně. Lidé se kolem tísnil, aby ten zjev viděli, a všichni byli jeho svědky. Když Cantipratensis o tom uslyšel, odebral se do Douay a ježto

znal děkana tamního kostela, prosil jej, aby mu zázrak ten ukázal. Děkan otevřel svatostánek. Přítomní lidé se přiblížili a volali: „Ach, pohleďte, pohleďte na našeho Pána, já ho vidím.“ Cantipratensis však viděl jenom Hostii. A přece si nebyl vědom žádného tajného hříchu, který by mu byl bránil, aby neviděl, co viděli jiní. Ale najednou se mu oči otevřely a on spatřil obličej Páně v dospělém věku a v životní velikosti. Na hlavě měl trnovou korunu a kapky krve mu stékaly na čelo. Cantipratensis padl na tvář a rozplakal se. Když opět povstal, neviděl ani krev ani korunu, jenom postavu muže obráceného doprava, takže pravé oko bylo sotva vidět. Byl krásný a skvoucí, jeho čelo vysoké, nos dlouhý a rovný, oči sklopené, vlasy splývající na ramena, vous dlouhý, tváře štíhlé a hlava byla skloněna. V téže době jej jiní viděli v různých podobách: někteří připevněného na kříži, jiní jakožto svrchovaného soudce živých a mrtvých, ale většinou jakožto děťátko. Tak vypravuje muž úplně věrohodný a očitý svědek a podrobně popisuje vše, co viděl na vlastní oči.

Mnohé jiné děje podobné povahy líčí spolehlivá historie, obzvláště případy, kde způsob vína vypadala jako krev a způsob chleba jako tělo.*

Ale není to jenom zrak, jenž přitahuje světcům Velebnou svátost. Mnozí mají dar, že vyciňují svátostnou přítomnost Ježíšovu jakýmsi duševním vnímáním, a to i na velikou vzdálenost. Ida z Lovaně vyciňovala přítomnost Páně při proměňování v okamžiku, kdy sestupoval na oltář. Když ministrant podal jednou knězi omylem vodu místo vína, takže proměnění se neuskutečnilo, svatá Koleta to vystihla, ačkoli značně vzdálena. Františkáni z Villondy pozvali jednoho dne svatého karmelitána Casseta na návštěvu; chtěli ho zkoušeti, i odnesli Velebnou svátost ze svatostánku, kde obvyčně bývala, a uložili ji jinam. Tam neudělali žádné světlo, ale nechali lampu svítit na oltáři, odkud Velebnou svátost vzali. Když Casset podle svého zvyku vešel nejprve do chrámu a když viděl, že jeho průvodci poklekají před hlavním oltářem, pravil jim, že Tělo Páně tam není, ale je na jiném místě, a tam že není žádná věčná lampa, ježto bratři, kteří se nyní schovávají za mříží v průčelí oltáře, Velebnou svátost pře-

* Většina těchto příkladů pochází z Görresovy *Christliche Mystik*, kde jsou roztroušeny v třetí, čtvrté a páté knize.

nesli za tím účelem, aby jej zkoušeli. Svatý František Borgiaš měl týž dar; když vstoupil do chrámu, šel přímo k místu, kde byla Velebná svátost, i když žádné vnější znamení neoznačovalo, kde je chována. Jana Meatless, zmíněná již dívka z Norfolku, rozpoznávala proměněnou Hostii mezi četnými jinými, jež proměněny nebyly. Gerson se zmiňuje o muži, jenž dovedl objeviti Velebnou svátost podle vůně.

Na druhé straně se zdá, že mystická přitažlivost sídlí ve svatých a že tu spíše oni přitahují Velebnou svátost nežli ona je. Tak svatá Veronika z Binaska často si přitáhla vzduchem Velebnou svátost od oltáře. Svatá Terezie byla jednoho dne v extasi pozdvižena ze země ve chvíli přijímání a kněz nemohl k ní dosáhnouti, aby jí podal Hostii. Náhle viděl, že Hostie uniká z jeho prstů a klade se na jazyk svěťtice. Táž věc se přihodila Alžbětě od Ježíše, které zpovědník za účelem jejího sebezapření zakázal přijímání. Když pak podával přijímání ostatním sestrám, spatřil, jak jedna Hostie odlétá z jeho ruky Alžbětě do úst.

Blažený Rajmund Kapuánský vypravuje, že jednou, když se právě vrátil z cesty, svatá Kateřina Sienská si vroucně žádala svatého přijímání. Ježto byl velice unaven, nehodlal hned jíti k oltáři, potom však vyhověl její tužbě a mši sloužil. Když se chystal podati jí přijímání, spatřil, že její obličej září jako tvář anděla, a tu řekl v duchu Velebné svátosti: „Jdi, Pane, a navštiv duši ti zasnoubenou.“ A Hostie, kterou hodlal vzíti do ruky, ihned odletěla ke Kateřině. Také pravil, že různé osoby, věrohodní muži a ženy, mu sdělili, že často vídali, jak Velebná svátost letěla k jejím ústům, když se přibližovala k oltáři, aby přijímala.

Jistý kněz nejednou pozoroval, když přistupoval k přijímání svatý Hypolit, že Hostie mu uniká z ruky jsouc přitahována světcem jako železo magnetem, potom, když se tak stalo, zářící obličej světcův náhle zbělel jako sníh.

Jednoho dne před přijímáním Šimona z Alny upadla Hostie na zem. Kněz ji chtěl zdvihnouti, ale Šimon jej žádal, aby posečkal, že poprosí Boha, zda snad jeho hříchy nejsou příčinou, že upadla. V témž okamžiku se Hostie pozvedla a letěla mu do úst.

Rader ve svém spise „Bavaria Sacra“ vypravuje o princezně Marketě a jejím kaplanovi další příběh. Když se kaplan chystal podati jí tělo Páně, spatřil, že její tvář, jež bývala

obyčejně bledá, neobvykle září. Zmocnila se ho bázeň, a když pominula, nemohl nalézt Hostii pro ni určenou. Maje za to, že ve svém strachu ji upustil, úzkostlivě ji hledal. Ale ona zalétla do princezniných úst již v tom okamžiku, když se její tvář tak podivuhodně zaskvěla.

Tato přitažlivost mnohdy působila z velké vzdálenosti. Veronika Giuliani si přála často přijímati. Nezřídka se stávalo, že přistoupila k oknu, a když kněz u oltáře rozdčloval Hostii, některá částčka odletěla jí do úst. Ona potom upadávala do úchvatu. Sestry ji tak často vídaly, ale neznaly příčinu. Tento způsob přijímání trval u ní skoro po celý život, aspoň když sloužil mši kněz Tadeáš, jenž nikdy nepozoroval, že částčka Hostie mizí. Totéž se přihodilo Idě Lovaňské, jejíž vroucí touha po svatém přijímání přivábila částčku Hostie od kněžského přijímání, takže ona poznala, že přijala tělo Páně, a to spíše chutí a cítěním nežli zrakem. Jednou jí přinesla Hostii holubice.

Náš Pán, andělé a svatí často konali obřady kněze. A jeden ze zaručených a pozoruhodných případů, jak svatí přitahovali Velebnou svátost, nalézáme při smrtelném lůžku svaté Juliány Falkonierové. Jakkoli je to věc dobře známá, uvádím ji z jejího životopisu. Jedno bylo pro ni bolestné. Byla totiž zvyklá obcerstvovati se několikráte v týdnu eucharistickým pokrmem, ale v posledních chvílích jejího života jí nebylo dopřáno pro stálé vrhnutí přijímati Ježíše v jeho božské svátosti. Její zpovědník a ti, kdož byli kolem jejího lůžka, ji těšili a říkali, aby se rozpomněla na opuštěnost Ježíšovu na kříži, a prosili ji, aby se odevzdala do vůle Boží a obětovala svou touhu Pánu Ježíši, že tak částečně uspokojí svoji duši, když nemůže více činiti. Svěťice, byvši uklidněna jejich slovy a přijavši pokorně a odevzdaně poslední pomazání, obrátila se, jak se vypravuje, na druhou stranu svého malého lůžka; a překonavši velikou slastí trýzeň agonie, začala mile rozmlouvati s andělem strážným, prosíc jej o pomoc. Rozpomínala se dále na bolesti Panny Marie, na jejichž památku nosila roucho servitů, a na vzácnou a šťastnou smrt svého blaženého strýce Aleše; při jeho poslední hodině ji navštívili andělé v podobě bílých holubic a sám Ježíš v podobě velmi krásného dítěte a korunoval ji líbezným vonným věncem z rajských květů. Když se chvíli zabývala

touto vzpomínkou, propukla opět ve vzlykot a vzdechy žalujíc, když jí není nic více dovoleno, že se nemůže potěšiti ani pohledem na Ježíšovu Velebnou svátost. Byla zarmoucena a naléhavě prosila, aby ho mohla vidět, pravíc, že by jí byla smrt hořká, kdyby svatá Hostie nebyla přinesena blízko k jejímu lůžku. Otec Jakub, spirituál řeholnic, i ostatní uznali toto přání za dobré a chtějíce jí poskytnouti tuto poslední duchovní útěchu, dali k ní přenést svatou Hostii. Juliána patřila na ni se zápalenou nejvroucnější lásky a několikrát se pokoušela seskočiti z lůžka a vrhnouti se před ní, ale k její veliké lítosti slabost jí v tom zabránila. Konečně však získala potřebnou sílu — neboť co nedokáže vřelá láska — aby mohla z lůžka vstáti, a padnouc k zemi v podobě kříže, pokorně se Bohu kořila. V tu chvíli její bledý obličej, vyhublý dlouhou a bolestnou nemocí, nabyl své dřívější barvy a krásy, takže její tvář vypadala jako tvář anděla a zračila se v ní vroucí touha po nebeském chlebě, který nesměla požívat. Ale jak již náleží k lásce, že bývá uspokojena teprve, když cele dosáhne žádaného předmětu, začala přemýšleti o všech možnostech, jak by se odškodnila aspoň tím, že by mu dala nejpokornější polibek. Ale kněz to nechtěl dovoliti. Prosila ho tedy, aby jí na chvíli položil svatou částku na hrud', aby její srdce obdrželo trochu občerstvení z blízkosti Ježíšovy, s nímž se spojití tolik toužila. Její slzy a dojemný způsob, jímž o tuto laskavost žádala, a především to, že znal její mnohé ctnosti a její plamennou lásku k Ježíši, přiměly kněze, že jí vyhověl. Ona pak omyvši si hrud', pokryla ji rouškou a korporálem, na nějž kněz položil svatou Hostii. Sotva se tak stalo, tu ona umdlévajíc láskou a sbírajíc poslední síly, zvolala: „Ó můj drahý Ježíši!“ A řeknuvši to, sladce a klidně vydechla. Ale při tomto jejím posledním vydechnutí zmizela nejsvětější Hostie z její hrudi a vstoupila v ni, zanechavši na hrudi znamení v podobě kříže, jak bývá na oltářním chlebě. Tedy Ježíš, jako ji těšil pod rouškou Hostie při jejím odchodu, tak ji doprovázel do nebe.

Totéž se vypravuje o svatém Bonaventurovi, toliko s tím rozdílem, že u něho nezůstalo žádné znamení. Ve své poslední nemoci měl vroucí touhu po svatém přijímání. Ale v tom mu bránila jeho šetrnost k Velebné svátosti, ježto trpěl zvracením. Přiložil si tedy ciborium k prsům, aby měl Pána jak možno nejblíže. Ježíš divem lásky pronikl do jeho srdce, viditelně

opouštěje schránku. Znamení na těle světcově, jak praveno, však nezanechal.

Jeden další případ, jak jej líčí Görres, ukončí řetěz těchto příkladů. Pro své veliké bolesti žádala jedenkrát svatá Kateřina Sienská svého zpovědníka, aby poněkud oddálil mši, při níž měla přijímati. Ale ani v tu dobu nebyla s to jít do kostela, a když se tam přece dostala, bylo již tak pozdě, že její družky jí radily, aby nepřijímala, neboť věděly, že potom bývá tři až čtyři hodiny v extasi, a nežli by se vzpamatovala, bylo by třeba zavíratí kostel. Světice se nechala zpola přemluvíti. Mezitím kněz Rajmund začal sloužit inši svatou. Ježto klečela na druhém konci kostela, nevšiml si, že tam je. Ale když chtěl rozlomit Hostii ve dva díly, dříve než vypouštěl částčku do kalichu, rozlomila se v díly tři a jeden z nich nebyl větší nežli fazole. Tato částka se vznesla do vzduchu nad kalich. Nevida, že by byla spadla, domníval se, že ji v bělosti korporálu přehlédl, i sloužil dále. Po přijímání ji bedlivě hledal, ale přes všechnu námahu nenalezl, a tak musil mši dosloužit. Když všichni odešli, prohlížel velmi pozorně korporál, oltář a podlahu kolem oltáře, ale nic nenašel. Byl tak sklíčen, že se svěřil se svou starostí převorovi P. Kryštofovi, a oba se pak rozhodli promluvíti se světicí. Odebrali se do jejího domu, ale tam se dověděli, že před dlouhou dobou odešla do kostela. Tu ji skutečně našli na kolenou a v extasi. Když přišla k sobě, řekl jí P. Rajmund, co se stalo. Ona se usmála a ptala se, zda hledal důkladně. Odvětil, že ano. „Proč se tedy tak příliš znepokojujete?“ P. Rajmund poté ihned zatusil, co se stalo, a pravil: „Milá matko, vy jste vzala částku z mé Hostie!“ „Milý otče,“ odvětila ona, „neobviňujte mne. Nikoli já, ale někdo jiný to učinil. Pravím vám, že částku tu nikdy nenajdete.“ P. Rajmund se chtěl dovědět, jak se to stalo, a Kateřina odpověděla: „Milý otče, nebuďte smutný. Právě náš Pán se nade mnou slitoval, sám mi přinesl částku Hostie a vlastní rukou mi ji podal. Radujte se tedy se mnou, neboť vy jste žádnou ztrátu neutrpěl a já obdržela veliký dar, za nějž bych ráda celý tento den velebila Boha a jemu děkovala.“

A ještě o jednom druhu vzájemné přitažlivosti Velebné svátosti by se mělo říci několik slov.

Jako bývají svatí spojeni s Velebnou svátostí všemi těmito podivuhodnými způsoby, tedy mimořádnými dary a milostmi,

které jsou výjimkami v běžném řádu našeho nejtrpělivějšího Pána v jeho tajemství lásky, tak ustanovil celou třídu osob, které mají být obřadně i strážci i pány nad jeho Tělem. Byla-li svatá Eucharistie ustanovena pro Marii, bylo kněžství ustanoveno pro svatou Eucharistii. Celý náš život jakožto kněží se skládá z povinností a obřadů směřujících k Velebné svátosti. Za tím účelem jsme ustanoveni. Byli jsme vzati ze světa a postaveni stranou. Znamení Ježíše Krista je na nás vloženo, a duch světa, cesty světa a věci ve světě dovolené jsou pro nás něčím jiným nežli pro jiné. Denně jednáme se Svatým nad svatými tím neb oním způsobem. Denně se stýkáme s Bohem. Stále musíme být připraveni k službě nekonečně podstatné čistoty Nejvyššího. Neviditelný znak byl vte-sán v naši duši dlátem Ducha svatého, abychom byli navždy majetkem Velebné svátosti. Naše ruce byly pomazány, aby se mohly dotýkati Ježíše. On sám ve svatém oleji posledního pomazání umírajícího kněze ustupuje z místa, kde dříve bylo posvěcení vyšší, neboť se nedotýká jeho dlaní, jichž se při svěcení kněžském dotklo pomazání většího významu. Žádný z oněch mystických divů se nerovná zázrakům našim. Svatí ho přitahují ze svatostánku, my z nebe. On se zdvíhá z korporálu a klade se na jejich jazyk; my ho pozdvihujeme a lámeme na tři části, on však zůstává nerozlomen a miluje nás za to, že jsme se odvážili tak učiniti. Vybízíme jej, aby šel s námi třeba do podkroví k umírajícímu hříšníkovi, a on poslechne. Klademe jej na jazyk hrozných, nečistých, leč tajných hříšníků, a on nedává žádné znamení odporu. Co jsou proti tomu divy svatých? Lámání Hostie je více nežli všechny ony divy vespolek. A pak je tu ještě jeden zázrak nad zázraky: Proměňování.

Ó, co jsme a čím bychom měli být? Panna Maria svolala věčné Slovo z nebe jedenkrát, a my tak činíme denně. Nosila jej na svých rukou, až jim odrostl, ale pro nás se jeho dětství prodlužuje až do konce našeho života. Zda můžeme pohlédnouti ve tvář své nebeské Matky a říci jí, že jsme tímto způsobem větší nežli ona, a pak nemyslit na svatost, které vyžaduje náš úžasný úřad? Ježíši samému jsme Marií, Josefem, apoštoly a evangelisty, a když toho jeho drahá Svátost vyžaduje, také společníky mučedníků, pro lidi pak jsme Ježíšem samým. Pro nás kněze je sebezachování až druhým přirozeným zákonem, zachování Velebné svátosti prv-

ním. Jak blahé by bylo martyrium našeho nesvětského života, kdybychom jen usilovali o kněžskou svatost.

Přivoláme-li Velebnou svátost i z takové dálavy, jako je Boží trůn v nebi, nemáme pociťovati vzájemnou přitažlivost ve svém srdci? Svolávání Nejsvětější svátosti je naším povoláním, naším církevním duchem, naší svatostí, naší radostí. Plameny pekla nemohou spáliti kněžský znak naší duše. Skvělost nebe mu toliko dodá ještě význačnější krásy. Maria je tu naší první pobožností, svatý Josef druhou, naši otcové a apoštolové třetí; a kdo může rozlišovati mezi duchem mučedníků a duchem kněží, když krev sebeoběti je klade na roveň mučedníkům?

V jak těsné spojitosti máme žíti s Pannou Marií, opíráti se o její moc, přijímati její pokyny, učiti se od ní jak sloužiti Ježíši, jak něžně s ním zacházeti a milovati jej celým, nerozděleným srdcem! Svatý Ignác praví, že při mešním kánonu neviděl nic než Pannu Marii: jak máme tedy sloužiti mši svatou bez ní? A když neseme svátostného Krista ze svatostánku na jeho trůn nebo od oltáře k mřížce, z kostela k nemocným a především v úchvatné výsadě při procesí, zda bychom se nepotáceli, kdyby svatý Josef nebyl té chvíle vedle nás? Panna Maria odevzdala své Děťátko nám; a to tak skutečně, že přízeň udělená svatému Kajetánu a jiným, do jejichž náruče je vložila, byla jen pouhým jeho náznakem, neboť jej nedrželi takového, jaký ve skutečnosti je. Ta jedinečná velikost náleží jen Velebné svátosti.

Kapitola sedmá.

Život Církve.

Je-li Velebná svátost největší dílo Boží, nejdokonalejší Boží obraz a nejúplnější představa Pána Ježíše, nutně z toho vyplývá, že je také pravým životem Církve, jsouc nejen darem Ježíšovým, ale živým Ježíšem samým. To je pravda, ať se díváme na Velebnou svátost ve svém poměru k ní nebo v jejím poměru k nám, čili jinými slovy, ať ji zkoumáme jakožto pobožnost či jakožto mocnost. A je dvojnásobná jakožto pobožnost a dvojnásobná jakožto mocnost, neboť je i obětí i svatostí.

Pobožnost k Velebné svátosti je královnou všech pobožností. Je to ústřední pobožnost Církve. Všechny ostatní pobožnosti se kolem ní seskupují jako hvězdné družice, ježto jiné pobožnosti oslavují tajemství Ježíšova, kdežto v tomto tajemství je on sám. Žádný křesťan nemůže bez ní existovati. Jak může býti někdo křesťanem a nectíti živou přítomnost Kristovu? Je to pobožnost všech zemí, všech věků, všech společenských vrstev. Národní ráz jí nevztiskuje žádný znak. Nedotýkají se jí plémě, vládní vlivy, geografie. Nečiní rozdíl mezi třídami, povoláním, pohlavím. Je to dále naše denní pobožnost. Všechn čas jí náleží. Jakožto oběť je denním usmírováním Boha a jakožto svátost denním chlebem věrných. Je příčinou a účelem mnohých církevních řádů a jejich život a energii prostě zabírá pro sebe.

Církev ustavičně pokračuje v adoraci Velebné svátosti. Jsou mnohá města, kde v jednom kostele končí její výstav jenom tehdy, když v jiném nastává, a obyvatelé dnem i nocí před ní bdí a se modlí. V mnohých kláštorech ušlechtilé oběti smíru po celou tichou noc pláčí a se koří před osamělým svatostánkem. V některých krajích se zbožní mužové a ženy sdružují ve spolcích, aby se střídali v klanění. Zde a u protinožců, když počítáme zároveň obě strany země, je po celých čtyřiaadvacet hodin mše, bez přestávky. Mše svatá a příprava k ní a k přijímání spolu s děkováním by nám ukázaly, kdybychom mohli viděti v kteroukoli hodinu celý svět, jak zástupové jsou hluboce ponořeni ve Velebnou svátost.

Neméně podivuhodný je její vliv v soukromém životě. Po všechny hodiny činí lidi šťastnějšími, protože zabraňuje hříchu, oslazuje trpkosti, uklidňuje zlobnou povahu, mírní bolesti a povzbuzuje k nesčíslným skutkům milosrdenství. Společenský život, jmenovitě manželství a rodinné zřízení, neustále pociťuje její posvěcující účinky. A často uchovává mír v politickém světě mezi vládami a občanstvem. Dokonce vábí i heretiky svou lahodou a přivádí k stádcí Petrovu více duší nežli obsažné důvody polemiků nebo vřelá slova pravého kazatele o Ježíši ukřižovaném. Její společenství s duchovním životem hlubokých duší je nerozlučné a vede neustále k výšinám sebezapírání a divům nadpřirozené modlitby. Běžný svět, svět morální, sociální, politický, literární, zbožný, církevní a mystický — Velebná svátost se nad nimi nade všemi

rozprostírá se svou plodnou, pokojnou a tvořivou mocí po celá nesmírná staletí. Ty tiché víření nejbožstější lásky! Jak klidně a silně stále vábíš své tvory k svému srdci a do vnitřního kruhu svého milostivého vlivu! Ó, rychle, bezpečně a soucitně nás táhni do hlubin neskonale lásky, k samému Vidění slavné a nejdražší Trojice. Tvoje jméno je Ježíš, neboť ty vysvobodíš svůj lid od jeho hříchů.

Velebná svátost však není jen živou pobožností Církve, ona je také její životodárnou silou. Obklopuje celou Církev a je coextenzivní se všemi potřebami vykoupeného, ale vypovězeného lidstva. A činí tak sedmerým způsobem. Mší, přijímáním, požehnáním, svatostánkem, výstavem, zaopatřováním a průvody. To je sedm hlavních tajemství svátostného Boha; a každé z nich má svého vlastního ducha a svůj vlastní způsob, jimiž se liší od tajemství ostatních, podobně jako se od sebe rozlišují tajemství třiatřiceti let Páně. Bylo by zapotřebí celého pojednání k náležitému vylíčení tohoto odvětví mého tematu, ale zbývající místo stačí jen na zmínku o těchto sedmi tajemstvích.

Nejprve a především je to vznešená oběť mše, kde sám Bůh je i obětí i knězem a také majestátem, jemuž se oběť přináší. Je to pravá smírná oběť za živé a mrtvé, nikoli jen stín oběti na kříži, ale zcela táž oběť obnovovaná v nekrvavých tajemstvích. Je nekonečná a ohraničená jen naší vroucností a zbožností.

Díváme-li se na tvorstvo, vidíme, že je Bohu zavázáno čtvrtým dluhem a že není nikdy s to zaplatit byt' jen jeden desátek. Je mu dlužno nekonečnou chválu za jeho nezměrné dokonalosti, nekonečnou náhradu za své nesčetné hříchy, nekonečné díky za jeho nesmírné milosrdenství a nekonečné prosby ve svých neustálých potřebách. Nikoli neposkvřené srdce Panny Marie a rozsáhlá říše andělské svatosti, i když tisíckrát znásobeny, mohou splatit kteroukoli z těchto závazností. Ale oběť mešní je denně všechny desettisíckrát splácí měrou přehojnou. Odtud přicházejí zemi všechny milosti, kterých požívá. Nikdy jsme neslyšeli o milosti, která by nebyla vyprýštila ze mše. Mší svatou jsou denně odvráceny od světa nesčetné pohromy. Od ní neustále vystupuje k majestátu Nejsvětější Trojice věčné kadidlo klanění, přímluvy, díků, usmiřování a proseb, nedokonalá to lidská slova

zhodnocená mší svatou na úroveň ceny hodné nestvořeného Boha. Přemnohá slova by nemohla říci více.

Vše, jak ukazuje svatý Tomáš, co se praví nebo koná při mši, je nebeské tajemství. A jako vše na světě, má také ona svého anděla, jehož mocné jméno a vynikající sláva nejsou zjeveny, ale pravděpodobně je to archanděl Michael, jenž přináší obětní dary vzhůru k Božímu trůnu. Mše svatá postupně předvádí historii utrpení Páně, vyjadřuje vzkříšení vykoupených duší a zobrazuje osudy mystického těla Kristova. Slovem, země žije a se pohybuje a celým svým bytím tkví v mešní oběti. Není na světě dobra, jehož by nebyla plnou příčinou. Není žádné záchrany od pekelné zhouby, leč pro zásluhy mše. Není žádné úlevy v očistci, která by nestékala jako balzám z jejího oplývajícího kalichu. Není zvýšení nebeské slávy, leč skrze tuto oběť, a žádného nově přichozího do nebe, jehož by mše nebyla doprovodila do jeho věčného bezpečí.

Přijímání je druhým svátostným tajemstvím. Theologové správně říkají, že největší poctu vzdává pozemský tvor svému Stvořiteli, když ho přijímá jako pokrm v této úžasné svátosti. Uvážíme-li tedy, že přijímání je pro celý duchovní svět mezi lidmi tím, čím je pokrm světu přirozenému, pochopíme, jak stále působí božskou silou a nesčetnými svatými projevy v celém lidstvu. Pročítáme-li podrobný životopis některého svatého, často nás až poleká, co vše vynaložil na dosažení své svatosti. Jaká moře pokušení, jaké armády obtíží byly v jeho životě, jaká krutá opuštěnost, jaké těžké práce, jaké hrozné umrtvování, jaké rozmanité zkoušky, a to vše po dlouhá léta! A zdá se, že nemohl býti ničeho z toho ušetřen, měl-li se stát svatým, jakým se stal. Ale jedno jediné přijímání obsahuje dostatek milosti, aby nás učinilo svatými, bude-li jen naše vroucnost dosti hluboko píti z jeho nevyčerpatelného zdroje.

Boží milosrdenství, které nás vyvolalo z ničeho a obdařilo svobodnou vůlí, vydalo nás tím nebezpečí věčné ztráty. Také dlouhé trvání starosti, bolesti, zármutku, námahy, nespokojenosti a zklamání zahrnuje v sobě toto nebezpečí. Leč bylo by velkou výsadou a pravým Božím dobrodiním, kdybychom měli projíti tímto nebezpečím za vyhlídku na jedno svaté přijímání. Kdybychom shromáždili všechny lidské činy a vše, co bylo při nich krásné, šlechetné, hrdinné a láskyplné, a

umístili je vedle úkonu, jež plní člověk, když přijímá, zdálo by se všechno to ničím, stínem stínu. Úkon přijímání je skvělejší než všechna sláva, hlubší než všechna věda a královštější než všechna vznešenost. Ale co jsou všechna tato měřítká důstojnosti přijímání nežli jen jako listí stromů a jako písek moře, s nímž si hrajeme, když se snažíme vysvětliti malému dítěti věčnost, kterou vpravdě chápeme tak málo jako ono.

Také nesmíme za těchto vyšších myšlenek zapomínati na svatou bázeň z časného soudu, kterým Bůh mstí přijímání nehodné. Duch svatý vyzval svatého Pavla, aby sdělil Církvi, že pro svatokrádežné přijímání mnoho věřících je postiženo nemocí a někteří dokonce i časnou smrtí. Zdá se, že Boží opatření, která za dávna chránila archu Páně, jsou nyní shromážděna kolem velebného svatostánku. Durandus vypráví ve svém spise „Rationale“, že po mnohá léta bývalo v Římě kolem velikonoce tolik náhlých úmrtí, že to budilo všeobecnou pozornost, zvláště když se běžně nedalo vysvětliti, proč se jejich průměr tolik zvyšuje právě v době těchto pohyblivých svátků. Konečně se dostalo papeži jistého světla, které jej vedlo k poznání, že toto roční navštívení náhlými úmrtími je následek četných svatokrádežných přijímání. Proto vložil do velikonočního hymnu tento verš:

Quaesumus auctor omnium,
In hoc Paschali gaudio,
Ab omni mortis impetu
Tuum defende populum,

(Původce veškerenstva, tebe prosíme, při této velikonoční radosti chraň svůj lid proti útoku smrti.)

jenž po úpravě hymnů zní takto:

Ut sis perenne mentibus
Paschale, Jesu, gaudium,
A morte dira criminum
Vitae renatos libera.

(Abys byl, Ježíši, duším trvalou velikonoční radostí, zachraň ty, které jsi obrodil k životu, od hrozné smrti hříchů.)

Požehnání je takřka odpolední obětí, ježto se ponejvíce uděluje odpoledne a k večeru, jako by katolická zbožnost

chtěla naplniti odpoledne Velebnou svátostí, když mše svatá zaujímá dopoledne, jako by nemohla čekati od rána do rána na svátostného Ježíše a jako by bez něho nemohla slaviti jeho vlastní svátky nebo svátky jeho Matky, andělů a svatých. Kromě toho se zdá, že Církev, aby vyšla vstříc láskyplné tužbě věřících, zavádí snazší a hojnější uctívání Nejsvětější svátosti takřka v poměru, jak zloba, herese a nevědomost světa uráží toto tajemství lásky. Svatý Filip Neri spatřil jednou při výstavu, jak Ježíš dává požehnání klečícímu zástupu, jako by to byl přirozený postoj a obvyklé zaměstnání jeho dobroty ve Velebné svátosti. Těžko by se našla slova k vyjádření velikosti a skutečnosti milostí, které nám uděluje náš drahý Pán při požehnání. Vylévají se ne-
toliko na naše boly a starosti, na naše zármutky a pokušení, na naše chyby a nehodnosti, jak mu je v té chvíli přednášíme, ale také na slabé stránky naší duše, o nichž sami nevíme a na různé okolnosti, jichž nebezpečí neznáme; dopadají na zlé duchy kolem nás matouce je a oslabující, a splývají na našeho drahého strážného anděla, jehož odměňují za jeho dobrotivou námahu a osvěcují a posilují pro tuto jeho službu. Musíme si také uvědomiti, že milost požehnání není toliko v tom, že v nás vzbuzuje víru a lásku, dobrodiní tak veliké, ale že přichází od Krista jisté, mocné a podstatné, tvořivé a očišťující, ježto má podíl na samé Velebné svátosti. Všechno, co se vztahuje k tomuto tajemství, vstupuje tajemně do této úžasné skutečnosti a má proto svůj příznačný život, jemuž se v našich ostatních pobožnostech nic nepodobá. V této skutečnosti záleží přitažlivost Velebné svátosti.

Není zde místa pro ukázky, jak svatí čerpali z požehnání. Také my všichni jdeme za sklonem své pobožnosti. To však možno uvést, že evangelium se zmiňuje o trojím zvláštním požehnání Páně a že my můžeme s každým z nich spojit všechna požehnání, která přijímáme od Velebné svátosti. Jednou žehná dítkám, jak čteme v desáté kapitole svatého Marka, a tu se můžeme v duchu vrhnouti do stínu jeho vztáhnutých svátostných paží, jako bychom byli dětmi, a nežádati si ničeho tolik, jako vzrůstu oné dětské prostoty, která se jemu tolik zamlouvá. Dále čteme, že při nanebevstoupení, když se loučil s apoštoly, pozdvihl své ruce a žehnal jim, a jejich zármutek se pak ihned obrátil v překypující radost a jejich bázlivost v nejstatečnější horlivost pro získávání duší.

Bývají doby a povinnosti, kdy bychom rádi měli tuto milost radosti a horlivosti rozmnoženou v našich smutných a znavených duších. A pak líčí požehnání, které Pán udělí při posledním soudu: „Pojďte, požehnání Otce mého, a vejděte do království připraveného vám od počátku světa.“ K tomuto požehnání se můžeme připojovati, abychom získali milost vytrvání až do konce, nejdražší to z jeho darů, neboť je to dar tak zcela od něho. Jsou mnozí — smím-li praxi tu sám doporučit —, kteří bývají tak zahrnuti množstvím a rozmanitostí svých potřeb a darů Páně, že v okamžiku požehnání sklánějí hlavu a při každém zazvonění opakují modlitbu jednoho ze světců pouště: „Sicut scis et vis, Domine!“ „Jak ty víš a chceš, Pane!“ — jako by toto zvolání obsahovalo vše, co by v tom krátkém okamžiku rádi předložili svatému srdci svého Vykupitele.

Svatostánek je čtvrtým svátostným tajemstvím. Jak krásný je tichý a trpělivý život v tomto vězení lásky! Takové je vše kolem Krista Pána. Nepřichází rychle jako velký blesk, jenž tmavou noc jen prohlubuje. Není to návštěva, která odchází, sotva jsme si ji uvědomili. Ale právě tak, jako když klidně stál mezi apoštoly v úchvatné kráse svého vzkříšení a pravil jim: „Dotkněte se mne a vizte!“ — tak přebývá s námi ve Velebné svátosti, abychom jej poznali, překonali překvapení a důvěrně se s ním seznámili, možno-li, jako se svým doživotním hostem. Zde můžeme přednáseti své boly, starosti a potřeby v každé hodině, i když není v kostele žádný obřad. Můžeme si vybrati vhodnou dobu a naše návštěva může být krátká nebo dlouhá, podle toho, jak nám povinnosti dovolují anebo jak si žádá naše láska. Síla a posvěcení nad všechna slova je již v pouhé tiché společnosti svátostného Ježíše. Členové církevních řádů zvyklí spát pod jednou střechou, kde je Velebná svátost, pociťují tesklivou opuštěnost a jakýsi nedostatek, když jsou mimo domov.

Návštěvy Velebné svátosti jsou tak rozmanité jako lidské duše. Někteří přicházejí, aby mu naslouchali, jiní aby s ním hovořili; někteří se mu zpovídají jako před svým Soudcem; mnozí se mu koří jako svému králi, někteří jej studují jako učitele a proroka, jiní hledají u něho útočiště jako u svého stvořitele, někteří se kochají v jeho božství, jiní v jeho člověčenství a opět jiní v tajemstvích církevní doby. Někteří ho navštěvují o rozličných dnech podle jeho titulů jakožto Boha,

jakožto Otce, Bratra, Pastýře, Hlavu Církve a podobně. Mnozí přicházejí, aby se mu klaněli, mnozí aby se přimlouvali, jiní aby ho prosili nebo mu děkovali a mnozí přicházejí pro útěchu. Ale všichni ho navštěvují z lásky, a pro všechny, kteří ho s láskou navštěvují, je mocí nebeské milosti a zdrojem mnohých dober, z nichž ani jediného by nemohl celý vesmír ani zasloužiti, ani uděliti.

Pátým svátostným tajemstvím je výstav, jedno z největších dobrodiní, která mateřská péče Církve poskytuje svým dětem. De Ponte praví, že pohled na Velebnou svátost je nejbohatší tepnou modlitby, a přál by si, abychom při pozdvihování pokorně vzhlíželi k svaté Hostii, jako když si Zacheus mezi větvemi fíkovníku přál, aby aspoň zahlédl kolem jdoucího Spasitele. Jaké tedy bohatství pro ducha modlitby, když Církev vystavuje Velebnou svátost po dlouhé, tiché hodiny k naší adoraci a líbezné lásce!

V jedné knize jsem četl o trojím způsobu pobožnosti při výstavu pro ty, kteří dávají přednost methodě pro ně předem narýsované. První doporučuje, abychom si při pohledu na Ježíše na jeho svátostném trůnu vzpomněli na měděného hada, jež vztyčil Mojžíš na poušti, a každý, kdo naň pohlédl, byl uzdraven z hadího uštknutí, neboť je to jeden z nejkrásnějších a nejvýznačnějších předobrazů našeho Pána jakožto Vykupitele. My všichni jsme byli uštknuti pekelným hadem a ranami těmi stůněme, a právě k Ježíši máme upínati svůj zrak, neboť i jen jeden pohled stačí, aby vyhojil naše rány. Za druhé jej můžeme viděti na vyvýšeném trůně jako Hlavu tvorstva podle Apokalypse: „Amen, svědek věrný a opravdový, počátek tvorstva Božího.“ Můžeme se k němu přiblížiti takřka ve společnosti všech jeho tvorů a prositi jej o požehnání a ze srdce mu vyjádřiti oddanou radost nad tím, že jsme jeho tvory. Vždyť býti jeho tvorem, přesně řečeno, je nejvyšší čest a nejvzácnější právo. Nebo opět, jak jsem již uvedl, můžeme na něho patřiti jakožto na svého Soudce a srovnávati tichý, dobrotivý majestát svaté Hostie s plamenem jeho slávy při velikém soudním zasedání. Nepoleká nás jeho královská pravomoc, uzavřeme-li nyní mír s jeho svátostnou tichostí.

Zaopatřování je šestým tajemstvím života Velebné svátosti. Kdo vypoví jeho moc, neboť ono přichází na okraji života a jde až za hrob, pojí život a smrt, čas a věčnost, nynější utrpení a věčnou blaženost. Umíráme v jeho posile, náš roz-

sudek bude jím zmírněn, naše očistné bolesti v jeho stínu chlazeny, a jeho vliv se neoslabí, pokud nás nepřivede rukou více nežli andělskou k nohám Boha na nebesích. Odcházející život, nastávající cesta, mnohostranný akt umírání, vše se tajemně plní v této posile. Tělo se vrací v prach země a rozkládá se v původní prvky, odnášejíc s sebou neviditelnou sílu, nerozeznatelné, neměřitelné a nedělitelné símě. A toto símě vyvolá jednoho dne tělo zpět a zaplaví je nesmrtelnou krásou v slávě vzkříšení.

Sedmým tajemstvím Velebné svátosti je průvod, vrchol veřejného klanění a katolických obřadů. V něm, jak jsem již pravil v předmluvě, je vyjádřen pojem vítězství. Náš svátostný Bůh se ubírá jako dobyvatel lidstva kolem kostela s veškerou nádherou, kterou ho může chudoba naší lásky obklopiti. Tenkrát pronikavě cítíme, že je náš, že andělé mají na něho menší nárok nežli my. Svátostný průvod je úkon víry, která hoří v našem srdci, září v naší tváři a rozechvívá pohnutím náš hlas, když naše Lauda Sion vzdoruje nevěřícímu světu. Je to úkon naděje, ježto neseme své nebe, které je již na zemi, svou odměnu, kterou on sám vložil do našich rukou takřka jako zástavu. Mocnosti pekla se chvějí, když jim jásotem a zpěvem dáváme na srozuměnou, jak jsme si jisti nebem, a když se úctyhodná Svátost skvěje jasně nesnesitelným pro polekanou chápavost našich neviditelných nepřátel. Je to úkon lásky, ježto oddaně, šťastně, srdečně i odvážně užíváme svého práva býti s ním důvěrní. Kromě toho mu v průvodu dojemně představujeme všecken život — soukromý, společenský, politický a církevní, neboť čím je život všech rodin, států a církví nežli průvodem vyhnaných, sužovaných a lopotících se poutníků, kteří krácejí domů, k němu, a přece skrze jeho tajemství nikoli jen k němu, ale také v jeho společnosti.

To je sedmý způsob života Velebné svátosti v Církvi a její veliké životodárné moci. Ale nic nemůže ukázati její účinky podivuhodněji nežli to, že již pouhý její stín má býti jednou z největších mocí na zemi. Mluvím o duchovním přijímání, které je ve skutečnosti přijímáním andělů. Jeho moc ukazují nesčetné případy, kdy touha po Velebné svátosti umožnila duším přijímání s pomocí nějakého velikého zázraku, jak již bylo řečeno o svaté Kateřině Sienské a jiných svatých, jmenovitě v případě svaté Juliany Falconieri, která přijímala hrudí

bez požívání, to je, že její přijímání bylo skutečné, aniž bylo duchovní nebo — přesně řečeno — svátostné, ježto pro svátostné přijímání je podle theologů nezbytno Hostii požívat. Tridentský sněm doporučuje duchovní přijímání věřícím, a svatý Tomáš praví, že ty, kdož si žádají přijímání, je považovati za přijímající duchovně, nikoli svátostně, a oni přijímají Krista duchovně pod způsoby této svátosti; tedy, jak praví Scaramelli, oni nejen přijímají Ježíše duchovně, ale touž svátost duchovně. Již dávný mučedník Ignác praví k Římanům: „Nežádám si potěšení tohoto světa, ale Boží chléb, nebeský chléb, chléb života, tělo Ježíše Krista, Syna živého Boha, a nápoj, který je jeho krví, a to je neporušená láska a věčný život.“

Svatý Alfons ve svém líbezném malém pojednání o návštěvách Velebné svátosti praví, že náš Pán ukázal sestře Pavle Mareskové dvě vzácné nádoby, jedna byla zlatá a druhá stříbrná. Ve zlaté nádobě choval přijímání svátostná, ve stříbrné pak duchovní. Jana od Kříže prohlásila, že při duchovním přijímání bývá často obdařena týmiž milostmi jako při přijímání svátostném, a s povzdechem dodala: „Ach, toho vzácného způsobu přijímání, kde není třeba dovolení ani od zpovědníka ani od představené, jenom od tebe, můj Bože!“ Blažená Hata od Kříže tak hynula láskou k Velebné svátosti, že by byla zemřela, kdyby jí zpovědník nebyl poučil o možnosti přijímání duchovního. Surin, Scupoli a Scaramelli ujišťují, že některé duše dostávají někdy větší milosti v duchovním přijímání nežli ve svátostném; to bývá ovšem zřídka, a když se tak děje, není to vinou Svátosti, ale pro vadu přijímajících.

„Tento pokrm,“ praví svatá Kateřina Sienská, když mluví o těle a krvi Páně, „posiluje nás více či méně podle touhy toho, kdo přijímá, ať přijímá svátostně nebo duchovně.“

Svatá Terezie pravila k svým řeholnicím: „Milé dcery, kdykoli jste při mši svaté a nepřistupujete k přijímání, můžete přijímat duchovně; je to úkon spojený s mimořádným užitkem. Hned po něm se můžete v duchu usebrati, jak vám radívám, když přijímáte svátostně, neboť veliká je láska Páně, kterou tímto způsobem vlévá do duše. Když se připravujeme k jeho přijetí, nikdy neopomínejte dáti nám mnohé, co nechápeme.“

V životopise svaté Magdaleny z Pazzi čteme, že v jejím klášteře bylo zvykem, když dennímu přijímání překážela nemoc kněze nebo jiná příčina, že řeholnice přijímaly duchovně. Ráno bylo dáno obvyklé znamení k přijímání a když se všechny shromáždily, modlily se půl hodiny a potom duchovně přijímaly. O ní také čteme to, co připomíná dar, který Jan z Avily přičítá Panně Marii. Dále čteme v jejím životopise, že jí Bůh dal milost vídati Ježíše v různých podobách v hrudi svých sester. U některých jej vídala jako dítě, u některých ve věku dvanácti, třinácti a třiatřiceti let, u jiných trpícího nebo ukřižovaného — podle tužby, dokonalosti a schopnosti jednotlivých sester. Jednou ve společnosti jiných sester pohlédla na všechny a pak pravila jedné ze svých průvodkyň: „Jak miluji tyto sestry, když pozoruji, že se staly tak mnohými svatostánky Velebné svátosti, kterou často přijímají a chovají ve svém srdci.“ Jednoho velikonočního jitra, když byla v refektáři u stolu, její tvář radostí skutečně zářila. Novicka, která u stolu obsluhovala, si toho všimla a důvěrně jí řekla: „Matko, odkud pochází ta radost?“ „Z krásy božské přítomnosti,“ odvětila světice, „neboť vidím Ježíše spočívajícího v srdcích všech sester.“ „A v jaké podobě?“ ptala se novicka dále. „Zcela oslaveného a vzkříšeného,“ odpověděla, „jak ho dnes Církev představuje.“

O svaté Anděle Merici se praví, že když jí bylo zapověděno denní přijímání, nahrazovala je vroucím duchovním přijímáním při mši, a tu často cítila, že její srdce bylo zaplaveno milostí, jako by byla přijímala svátostně. A svému řádu zanechala jakožto jeden ze svých odkazů vřelé doporučení této pobožnosti.

P. Squillante z neapolské Oratoře vypravuje v životopise sestry Marie Santiagové z třetího řádu svatého Dominika, jenž soupeří s Karmelem jakožto mystická zahrada rozkoše nebeského Snoubence, že její láska k Velebné svátosti došla tak daleko, že přijímala duchovně skoro při každém svém dechu, takže se na ní vyplnila Jeremiášova slova: „Ve vroucí touze lapá vítr své lásky; nikdo ji neodvrátí.“ (2, 24.)

Sestra Františka od Pěti ran, alkantarinka z Neapole, navštěvovala Velebnou svátost v duchu, když nemohla jíti do kostela. Často ji vídali, jak vstává se země s rozpjatýma rukama, s tváří obrácenou k nejbližšímu kostelu a volající: „Ó můj Snoubenče, ó můj Snoubenče! Ó radosti mého

srdce! Kéž bych měla srdce všech lidí, abych tě jimi chválila! Ó můj drahý Ježíši! Proč jsem dnes bez tebe? Ó šťastné jazyky, které tě přijímaly! Ó šťastné zdi, které chovají v kostelích mého drahého Boha! Kéž je moje srdce výhní lásky veliké jako ohromný svět, abych tě jím milovala! Ó šťastní kněží, neboť ti jsou stále nablízku tomuto Slunci spravedlnosti, nejsladšímu Pánu!“ Svou lásku sytila častým duchovním přijímáním, které bylo jejím lékem zvláště za duševní opuštěnosti. Její duchovní přijímání nezřídka přecházelo v přijímání skutečné; podával jí svatý Rafael, jenž byl jejím strážcem, podobně jako blažené Benvenutě podával svatý Gabriel. Při mši, kterou sloužil barnabita P. Bianchi, se opětovně stávalo, že kalich byl neviditelnou rukou unesen a potom zase vrácen. Byla to ruka Rafaelova. Jedenkrát bylo drahocenné krve zpola ubráno. A Františka mu pravila: „Můj otče, nebýti svatého Rafaela, jenž mi řekl, že zbytek musím zanechat, abyste mohl dokonati oběť, byla bych ji vypila všechnu.“ (Vita dei Processi.)

V životopise římské dámy Marie Scholastiky Muratori od P. Gabriela z boloňské Oratoře čteme, že se snažila přijímat duchovně po každé, když zdvihla oči anebo když nabírala dechu; a říkala: „Kdybych měla náhle umřít, umírala bych takřka vdechujíc Boha.“

Jaká je skutečnost, když stín má takovou moc? Kdybychom bývali s Ježíšem v Galileji a znali jeho božství, byl by býval naše všechno ve všem. Byl by se stal naší první myšlenkou každého jitra a naší poslední vzpomínkou za večera. Tak byl se svou Matkou. Tak je se svou Církví. Tak má býti s námi na zemi, jako je po všechny hodiny s těmi, kteří jsou v nebi. Někdy se nám zdá, že jsme zachytili záblesk veliké hlubiny lásky, kterou je vpravdě Velebná svátost, a tu se do ní noříme v nadbytku své lásky, údivu a radosti. Nemůžeme přednáseti žádnou modlitbu, ale samo naše mlčení je modlitbou. Nemůžeme vyjadřovati žádnou chválu, ale tehdy je chválou celá naše duše. A slzy začnou pálit naše oči, když — běda! — svět způsobil v naší duši nějaký hluk, anebo když upoutal k sobě naši pozornost, neboť tu naše světlo zapadá. Ale v nebesích bude jinak. Kéž se tedy dostaneme k onomu šťastnému břehu, k tomu prvnímu pohledu Ježíše nezaštrněného, jenž nám bude blaživým přivítáním do našeho jedině pravého a věčného domova!

DOSLOV

Usmiřování.

I.

Začali jsme triumfem, končiti musíme usmiřováním. Ubohé lidstvo! Tak musí býti u všech darů, které nám Bůh dává, u všech milostí, kterými nás zahrnuje. Země není vlastní triumfu. Ten je zde výjimkou, nikoli pravidlem. I nad naší radostí musí býti nějaký smutek. A Boha nikdy nemilujeme více, nežli když cítíme křivdy, kterých jsme se proti němu dopustili. Bol je božská část pozemského dobra, bol, který zjemňuje srdce, obohacuje duši a činí člověka trvale spokojeným a šťastným. Tak musí býti i zde. Začali jsme vítězstvím, končiti musíme náhradou.

Jaké je to vidění božské velebnosti, na něž jsme patřili v Nejsvětější svátosti! Je to slunce a střed našich tajemství, zdroj našeho vědění, podnět našeho umění, dokonalost naší služby Bohu, pokrm našich duší a vzkříšení našich těl. Viděli jsme, že je to největší Boží dílo a takřka koruna všech jeho děl, že je to nejúplnější obraz dokonalostí nedílné Trojice, celé zpodobení Pána Ježíše, jeho života, tajemství, vlastností, jeho cílů a pojiček. Viděli jsme, že je to magnet duší a skutečný život celé Církve, že oplývá rozmanitostí tklivých projevů a neustále uděluje lidem bohaté milosti.

Jak bychom si byli představovali způsob, kterým nám Kristus Pán udělí tento vznešený odkaz? Mohli jsme si zajisté mysliti, že jej založí s veškerou slávou božského zákonodárce, že nám jej odevzdá jako dobrodiní, za které mu nebudeme moci nikdy dostatečně poděkovat, jako svěření s odpovědností, která bude na nás po celý život závažně spočívat, jako odměnu za naši víru v něho a tak, že nad odkazem tím můžeme neustále jásat a se radovati. Mohlo by se

zdáti, že svatá Eucharistie spíše než vzkříšení bude v popředí jakožto podnět k doplnění apoštolů, jakožto přední důkaz poslání a lásky Syna Božího a jakožto slavné ukončení jeho milosrdného příchodu. Mohli jsme se domnívati, že epištoly Nového Zákona budou obsahovati jen o málo více nežli uplatňování nauky o Eucharistii, předpisy pro její proměňování a pro rozmanité pobožnosti lásky, kterými ji máme obklopuvati. Leč kdybychom si to tak byli představovali, znamenalo by to, že jsme málo porozuměli cestám Páně a pravému duchu vtělení Páně.

Ve Velebné svátosti přišel tak, jako přišel na svět. Mluví o ní málo a bez okázalosti. Zachovává svou obvyklou skrytost. Chce se raději skrývati, nežli se stavěti na odiv. Přichází oním tichým a skromným způsobem, jenž je jeho zvykem a jež bych mohl nazvati nesmělostí, způsobem, který nejvíce překvapuje u božských děl.

Čeká s ustanovením Velebné svátosti, až je u samého prahu svého utrpení. Stíny ty již dopadají na jeho ducha a jejich hlavním účinkem je zvýšení jeho lásky k učedníkům. Ježto miloval své, kteří byli ve světě, miloval je až do konce. Šero sklíčenosti doléhá už také na ně. A jak mnohem hlubší byl by býval tento soumrak, kdyby byli tehdy věděli, co on v tu hodinu již tak hrozně znal, že ho totiž všichni opustí a se rozprchnou. A právě tu ustanovuje Velebnou svátost, jako by jim chtěl dáti největší útěchu v době, kdy jí nejvíce potřebují. Leč ani tehdy — jak je tolik podobno jemu a jeho lásce — nepředkládá jim ji jako dar nebo jako útěchu. A sotva jim ji odevzdává jako láskyplný odkaz, ale jedná tak, jako by on byl povinnou osobou, nikoli oni, neboť žádá od nich jakožto laskavost, jež je v jejich moci, znamení lásky, které oni mohou dáti a které on ocení: aby totiž tak činili na jeho památku. Bylo to poslední přání před smrtí. Neuplatňoval je jako právo a ani nepožadoval od nich uznání velikosti tohoto požehnání. Vložil však do něho potřebný příkaz, aby povzbudil jejich nesmělou lásku a velikou bázeň při slavení tajemství tak vznešených a úžasných. K jakému vynálezu vedl Ježíše jemnocit lásky! Chtěl nás přemluvit, když sloužíme mši nebo když přijímáme, že je to spíše jeho prospěch nežli náš, že je to spíše pro jeho slávu nežli na posilu našich duší, že jsou to jeho zájmy, které hledáme před svými. A to vše činí

proto, aby naše pobožnost k Velebné svátosti byla i oddaným klaněním i láskou, ale ne tolik klaněním, jako láskou.

Náš Pán učinil vše, aby zbavil svou svátostnou přítomnost zdání bázně a lesku svých pravých královských odznaků. I pobožnost k ní je znamenána příchýlností, která nám umožňuje, abychom hned viděli, že zdrojem Velebné svátosti je svaté srdce vtěleného Slova. Bylo to největší úsilí tohoto srdce a jeho nejbohatší výlev, daleko větší nežli onen, který jeho láska způsobila i potom, když bylo již mrtvé, a když srdce to, byvši kopím probodeno, vydalo své poslední krůpěje krve a vody.

Ale k jakému účelu zdají se lidé hlavně užívatí Velebné svátosti? Běda! Jen aby zvětšovali ránu tohoto drahého srdce! Neboť čím je život Velebné svátosti nežli životem výmluvného utrpení? Eucharistická utrpení jsou svým vlastním, zvláštním mysteriem. Jako Pán ve Velebné svátosti zmírá, ale jen mysticky, tak v ní také trpí, ale jen mysticky. Je to Pán živý, Pán oslavený, leč trpící. Tato eucharistická utrpení jsou silným pokrmem nejvyšší a nejvznešenější svátosti a zároveň sladkým, výživným mlékem Kristových maličkých, těch srdcí, která jsou sotva očištěna od hříchů, ale očišťují se jím den ze dne.

II.

Počtem je patero těchto eucharistických utrpení.

Prvním je bezmocnost jeho svátostného života. Velkolepý prostor nesmírného nebe je místo, které si osobuje pro své oslavené človecenství. Volnost a moc a radost mu náleží jako nikomu a ničemu jinému kromě všemohoucnosti Nejvyššího. Všechna pomoc, které se dostává tvorům, je od něho, a nikdo nemůže pomáhati jemu. Není ducha, který chápe, rozumu, který usuzuje, tepny, která bije, údu, který se pohybuje, aby to vše nebylo od něho. Leč byla kdy bezmocnost, jako je jeho ve svatostánku? Byl kdy zajatec zavřen v tak úzké cele jako on v malém, okrouhlém žaláři ciboria? Byla kdy větší slabost? Pacienti upoutaní na lůžko v nemocnici mohou sebou více vládnout nežli tento Král slávy, kterého láska chytila do léčky Svátosti. On je náš vězeň pod zámkem a klíčem, a my jej vynášíme kdykoli nám libo a ukazujeme jej shromážděnému lidu, aby všichni byli ujistěni,

že neunikl. Ó můj zajatý Bože! Jakých slov mám užítí, aby vyjádřila slabost, k níž jsi ráčil svoliti, aby tak má kněžská moc tě mohla nésti, jako bys byl pravil: „Ó hříšný člověče, když mě nechceš ctíti jako svého všemohoucího Boha, máš mě aspoň litovati jako bezmocného vězně.“

Ať to stojí cokoli, ty chceš naši lásku. Máš ji mítí, nejdražší Pane, protože když nemohu činiti nic více, mohu se aspoň nenáviděti pro svou malou lásku, a to u tebe platí jako láska.

Druhé eucharistické utrpení je stálá poslušnost. Náš Pán není jen vězněm, je také nevolníkem. V podstatě je Král; jeho jméno je napsáno na jeho rouchu a na jeho pasu, totiž Král králů a Pán panovníků. Jemu náleží poroučeti. A on se raduje z nesmírnosti své moci, z nedozírnosti svého svrchovaného panství, neboť jeho říše je mu zdrojem štědrosti a svrchovanost rozmnožuje možnosti jeho milosrdenství a soucitu. Třímá žezlo nad věčností, nad miliony nestvořených světů, jakož i nad nesčetnými tvory, které již stvořil. Neboť pokud víme, tajemství tvoření je teprve ve svém dětství, snad sotva začalo anděly a námi, a nekonečný prostor může býti ještě poset nesčíslnými tvorstvy. Leč nikdy se panovník nezřekl trůnu za okolností více ponižujících, nežli učinil Ježíš ve Velebné svátosti. Zdá se, že všechny říše jsou jeho, jenom ne království svobodných lidských srdcí. Ta se mohou i z jeho moci vymaniti, chtějí-li. Ale toto království svobodných srdcí je právě královstvím, k němuž upnul své srdce. Pominul ostatní a přišel, aby získal pro sebe toto, a chce pro ně raději jako nevolník sloužiti, nežli aby je ztratil, asi jako sloužil Jakob za Ráchel, jenže nikoli jen čtrnácte let, ale až do soudného dne. Není jediné hlubiny poslušnosti, kam by nevstoupil, když je k tomu vybídnut. Hlas nehodného kněze, stoka heretického města, srdce odporného hříšníka, ti všichni zkoušejí, ale vlastně jen dokazují poslušnost tohoto nebeského a všemohoucího služebníka. Proč my, synové lidští, se nesbíháme ke korunovaci svého drahého Spasitele? Proč nepovstanou naše srdce, aby korunovala Nekorunovaného, který odložil svou velikou korunu, abychom my mohli rukou štěstím se chvějící vložití svou malou korunu chabé lásky na jeho krásnou hlavu?

K tomuto bezmocnému životu a stálé poslušnosti se pojí eucharistické utrpení jeho urážené lásky. Právě ta věc, pro

kteřou se učinil vězněm a nevolníkem, je mu odpírána krutou svobodnou vůlí jeho netečných tvorů. Věděl, že nemůže býti hodně milován. Věděl, že ho nikdo nemůže milovati v té míře, jak on sám tuto Svátost miluje. Ani jeho Matka a archanděl Michael ho nemohou milovati, jak zasluhuje. Ale lidští synové by jej mohli milovati aspoň více, nežli milují ostatní své věci. Mohli by se aspoň rmoutiti, že ho nemilují více, a mohli by ve svých srdcích vzájemně rozněcovati úctu k němu bohatší šlechetností a větší synovskou citlivostí. Leč mnozí urážejí jeho lásku zjevným rouháním a popíráním jeho přítomnosti. Někteří ho opouštějí a nepřicházejí, když je volá. Jiní se dostavují nevolání a urážejí ho neuctivostí a svatokrádeží. Běda! Co činíme my sami, nežli že jej urážíme nedbalostí, nevděkem, chladem, opovážlivostí a zaviněnou roztržitostí? Neboť kdo uráží majestát Velebné svátosti, stokrát uráží jeho lásku. Protože láska je právě korunou její vznešenosti, mají ji lidé za zvláštní terč své nepravosti a nespravedlnosti. Ó můj Ježíši, proč snášíš naše hříchy? Proč jsi již vůbec nepřenesl toto tajemství do nebe, neumlčel hlas mše a neotevřel prázdné svatostánky? Když sis volil Jidáše, věděl jsi, že tě zradí. Když jsi vystoupil na vrchol Kalvarie, abys dopil poslední hořkost hrozného kalichu, věděl jsi, jak málo bude svět dbáti toho, že Stvořitel zaň zemřel na kříži. Ale jak jsi mohl za onoho večera ve čtvrtěk předvídati odplatu za Velebnou svátost a přece, jako by ti byl drahý každý odpadek naší ubohé lásky, vydati se tomuto tajemství? Jak podivuhodný jsi! Jak nedozírná je tvoje láska! Jak nepochopitelná tvoje touha býti námi milován!

Čtvrté eucharistické utrpení je napadaná poníženost. Proč k nám přišel v tak zázračné nepatrnosti a v tak hrozném pokře? Proč si jeho moc a moudrost v tomto tajemství zahrává s tím, co se rovná sebezničení, co je na pokraji nicoty, a proč v ní mizí, aby nově vyšel z nové nicoty? Proč se tak dychtivě vyhýbá všemu, co by mohlo vzbuditi vážnost a úctu, a přiodívá se nejprostší a nejobyčejnější hmotou, jakou země může poskytnouti? Proč všechno toto odříkání, nežli aby láska našla svou cestu? Leč sama tato chatrnost jeho přiodění, sama snadnost přístupu k němu a levná možnost býti mu nablízku, vše se obrací proti němu, a co láska považovala za bod přitažlivosti, z toho činí lidská chladnosť příležitosť k napadání.

Vzpírají se i jeho rukám, které je chtějí obejmouti. Mnozí popírají jeho skutečnost, jiní mu neupravují oltáře a jiní pohlížejí na Velebnou svátost spíše jako na svou výhodu nežli na jeho blahovůli. V očích a na váze světa je to zajisté král nejméně královský. Ale takovým ho učinila láska. Kdyby naše láska byla moudrá a osvětlená, viděla by, že Bůh nebyl nikdy tak zázračný, jako je ve svém odříkání, nikdy tak všemohoucí, jako když ukazuje, že může svůj majestát snížit do prachu země, a nikdy tak zbožňovaně čistý, jako když lidé po něm šlapou a nemohou ho poskvřniti. Ach, Pane, co zvítězí, naše zloba, či tvá láska? Ty vymýšlíš pro sebe všechnu pokoru, aby získala naši oddanost svou dojemností, a my vše obrácíme v nový prostředek na zraňování tvého svatého srdce. Ale ty snášíš naši svévolnost přemírou své krásné trpělivosti a odzbrojuješ naši opovážlivost svou shovívavostí a lahodou své věrnosti. Ó majestáte, jehož nemůže nic vyprovokovati! Ó moci zřeknuvší se svého hromobití! Šlapou po tobě, a ty nežaluješ! Probodli tě a ty krvácíš, ale bez hlesu! Leč jak se tvé mlčení dovolává ušlechtilých lidských srdcí a jakého vítězství dobýváš právě svou neslavnou pokorou, ježto nechceš ani tak bojovati s lidskou pýchou a ji krotiti, jako ji másti a přehlížeti, a tak z ní činiti důvod k lásce k tobě, pomůcku, jak tě více milovati!

Páté eucharistické utrpení je zármutek opuštěného. Samota doléhá zde na toho, jehož nesčíslní dvořané v nebesích ve dne v noci nespí a obklopují ho slavnostními obřady a svatým klaněním. Který prorok by byl předpověděl, že přijde Bůh, krásná, nestvořená Moudrost, postaví svůj stan mezi udivenými lidmi, a oni že od něho odejdou, jako by byl neblahým cizincem, odporným malomocným a červem, nikoli člověkem. Je jako raněný beránek, a tím také je. Spíše jsme si mohli představovati, že i neživé hory se hnou, povstanou a utvoří nová pásma, aby se seskupily kolem jeho svatostánku. Mohli jsme si mysliti, že přijdou sama divoká zvířata, zdomácní v jeho přítomnosti a budou ho žádati o požehnání, jako kdysi Adama ve stínu ráje. A čím více měla tak činiti srdce lidská! Když světlo z nebe přišlo na zemi a zde se rozžehlo, měla se země zajisté podobati nebi a mělo býti povoláním a zaměstnáním každého člověka uctívati Velebnou svátost. Musíme jísti, pít a spát, ježto on si tak přeje. A musíme pracovati, abychom si opatřili pokrm a oděv; ale jinak

má býti kostel naším domovem. A tak bychom si byli představovali, že ani jiného příbytku nepotřebujeme. Kromě toho není to jen několik vyvolených duší, které mají k němu přijíti, ale všichni, za něž zemřel, a to jsou všechny duše, které na zemi kdy byly anebo budou. Neboť, jak francouzský filosof pěkně řekl: „Bůh miluje každého člověka tolik jako celé lidstvo. Váha a počet nejsou ničím v jeho očích. Jsa věčný a nekonečný, nemá jinou lásku nežli nesmírnou.“ (Joubert, Pensées.)

Leč pohledme, jak opuštěného jej lidé nechávají. Když ho chtěli učiniti králem Judeje, skryl se a odešel. Když se nyní dožaduje toliko lásky, lidé mu oplácejí tím, že ho opouštějí a se před jeho láskou skrývají. Když býval o samotě na poušti, přicházela divoká zvířata a poskytovala mu společnost. Byla šťastna, že se mohou kolem seskupiti a upíratí své velké oči na lidskou krásu svého Stvořitele.

Kořila se svým údivem a uctívala jej svou přítomností. Ale jaká hrozná samota panuje kolem svatostánku! Bohatý olivový strom udržuje hvězdičku věčného světla, a v kolika svatyních a po kolik hodin ve dne v noci je to jediná jeho pocta! Někdy se musí zřící i toho, aby nepřišli zloději a neukradli jej, ne snad pro jeho krásu, ó nikoli, vždyť oni by ho odhodili na zem, ale pro těch třicet stříbrných, které by dostali za nádobu, v níž se skrývá. Nechce dovoliti andělům, aby mu pomohli. Raději svoluje k hroznému činu, neboť jej chce obrátiti v léčku, aby získal neobvyklou lásku, která tak povstane při smírném průvodu a požehnání. Nejsi tedy, drahý Pane, žádnou společností pro své tvory, ani ne společností nevítanou? Což není i ten vzduch kolem tebe životem a radostí našich srdcí? A záclona tvého svatostánku, malá lampa na znamení tvé přítomnosti a ostatní známky tvé nazaretské chudoby, zda ty jsou nám drahé jako připomínka domu Spasitelova? Proč zůstáváš u nás, Pane, proč? Nepostrádáš nebeských zpěvů a nehynoucích vůně jejich chvály, ani množství duchů a duší, jejichž bytosti jsou právě jen hořící láskou k tobě? „Co mohu ještě učiniti, co bych byl dosud ne učinil?“ pravil Bůh. Ne, Pane, na to nemohu odpovědět. Ty jsi již dávno vyčerpal vše, co bych si byl mohl představití, klubiny, o nichž bych si neodvážil sníti. A nyní toto eucharistické utrpení, bezmocný život, stálá poslušnost, urážená láska, napadaná poníženost a zármutek opuštěného, toto druhé

umučení, skoro horší nežli ono na Kalvarii — věru, co můžeš ještě učiniti, co bys byl již neučinil, ó Pane?

III.

Kdo tedy nenahlíží, jak mnoho my děti Velebné svátosti máme nahrazovati? A jak vroucí a bohaté musí býti toto naše zadostčinění! Máme v životě nějaký naléhavější úkol nežli tento? Je nějaké lepší využití času, nějaká vhodnější příprava pro věčnost? Konáme něco jiného? Každý den se zajisté radujeme ze mše svaté nebo odloživše práci jdeme na požehnání. Každý den se shromažďujeme kolem svatostánku a ujišťujeme Ježíše, jak ho milujeme a jak s krvácejícím srdcem truchlíme nad denními urážkami jeho skutečné přítomnosti a pobytu mezi námi. Den by se nám zdál nevyplněný, i den, kdy jsme nejpilněji pracovali, kdybychom neučinili nějaký úkon tklivé náhrady svému svátostnému Bohu. Jak krásný je to zajisté pohled pro tohoto Obyvatele svatostánku, když vidí věrná srdce oplývající vírou a láskou, která jako Maří Magdalena zulíbávají jeho nohy, smývají jejich prach slzami, z nichž každá obsahuje celé srdce, a osušují je vlasy své hlavy, aby tak to, co naše marnivost nejvýše cení, bylo obráceno k nějaké nízké službě na jeho počest. Vůně nepřetržité modlitby stále stoupá k jeho svátostnému trůnu a ustavičné plameny vroucího usmiřování osvětlují jeho oltář jako za nějakého večera jásavého svátku.

Ale je to pravda? Zdá se to nevyhnutelné, opak je nemyslitelný — a přece: Je to pravda? Ať se díváme na ony, kteří nemilují, protože nevěří, nebo na ty, kteří, protože věří, neměli by nežli milovati, je to smutné a mrazivé divadlo, k němuž jsme přizváni. Jsou-li hříchy nevěrců materiálně děsivější, větší formální neláskou je chlad věřících. Zranujeme srdce Ježíšovo pronikavěji a zahroceněji nežli ti, co nevěří. Na tyto můžeme pohlížeti soucitně jako na někoho, kdo je bez sebe. Ale my, jeho vlastní důvěrní přátelé, jak hluboké rány mu dovedeme zasazovati! Jak se nudíváme, jak býváme roztržiti a neuctiví při mši, ačkoli nám víra praví, že jsme při témž úkonu, jako kdybychom stáli s Matkou Boží a svatým Janem pod křížem na Kalvarii. A požehnání, jak málo býváme při něm naplnění vnitřní pobožností a jak

často nás od něho odvrátí malé domácí řízení! Jsou naše přijímání vůbec tím, čím má býti příprava, vroucnost přijetí a děkování? Jsou naše návštěvy Velebné svátosti tak četné, jak nám dovolují naše možnosti a náš volný čas, i když ani nemluvíme o tom, že nás tam pobádají potřeby duše naší i jiných?

Nestydíme se dokonce za svou víru ve Velebnou svátost, když ji máme osvědčiti v přítomnosti nevěrců? Celkem vzato, nenutíme ho my sami i jiní k tomu, aby vedl život chudoby a opuštěnosti, který tak dojemně charakterisuje Nejsvětější svátost? Tak se tedy děje, že náš Pán je ve Velebné svátosti obklopen těmi, kteří v něho věří, a těmi, kteří v něho nevěří, ne jako andělskými sbory a kruhy rozmanitých svatých, ale spíše skupinami zlého charakteru všech druhů, jak to ráčil připustiti při svém umučení. Ti, co v něho nevěří, představují různé třídy, jedni Židy, druzí Heroda, třetí Piláta, další římské vojáky atd., zatím co my, ó běda! buď Jidáše, jenž ho zradil, nebo Petra, jenž ho zapřel, a to neblaze Petra bez slzí, ostatní pak odbíhají a prchají, nebo v nejlepším případě představují zvědavé a nezbožné diváky ukřižování anebo diváky sentimentální bez pravého soucitu.

Co nám tedy zbývá, nežli abychom mu podávali náhradu? Není věrného dítko Církve, o němž by se nemohlo věrně říci, že pobožnost k Velebné svátosti je jeho zvláštní pobožností. Nemůže býti jinak. Bez ní není jiných pobožností. A o její svrchovanosti nad všemi ostatními nemůže míti katolík dvojí mínění. Neboť ona je jediná pravá pobožnost, která je zároveň přímou bohopoctou. To je její zvláštnost a její přednost. Ale ať se na ni díváme jakožto na pobožnost nebo jakožto na bohopoctu, zadostčinění vždy zaujímá vynikající místo, a mají je podávati všichni, neboť všechny duše, které mají právo Velebnou svátost milovati, jsou povinny dávat jí náhradu.

Jak nezměrné je zadostčinění, které mohou poskytovat chudí Ježíšovu majestátu v jeho Velebné svátosti! Vždyť co je Bohu dražší, co cennější před jeho zrakem nežli klanění chudých? Ježíš sám byl chud; chud je nyní; Velebná svátost je pravá hlubina jeho chudoby. Vyvolil si vykoupiti svět jako ubohý, ač jej mohl vykoupiti jako král. Chudoba se mu líbila, chudoba ho vábila. Byl to jeho vkus, byla to jeho náklonnost. Bylo to něco shodného s jeho nekonečnou moudrostí a něco, co nenacházel v bohatství. Jako Svatý svatých

založil ohromný náboženský řád, řád chudých. A jeho úmyslem bylo, aby bohatí existovali hlavně jako dobrodinci chudých. Raduji se z toho, když vidím chudé kolem svatostánku našeho svátostného Pána, jak jdou k němu co nejbližší a pijí z krásy jeho zázračného zahalení. Zdá se, že mu rozumějí, a on jim. Život je tak chmurný a smutný, tak silný a drsný, a pobádá je k němu ve skutečnosti a prostotě, kterou i bolest může jen vzdáleně napodobiti. Klanějte se dále, drazí chudí Kristovi. Číníte pro něho co nedovede nikdo jiný nežli vy. Ó kéž se může vždycky těšiti z vaší ustavičné lásky!

Jak nezměrné je také zadostčinění, které mohou dávatí bohatí této sladké Svátosti! Je stejně pro ně nutné, jako pro něho vítané. Pokud jde o nejlepší zájmy duše, víme z jeho vlastních rtů, že bohatství jaksi sdílí povahu neštěstí. Jeho držitelé mají proto svými skutky vyrovnávati svou nevýhodu vůči spáse. Nemohou nikdy přejíti skutečnost, že volil raději chudobu než bohatství, mohou ji jen obejít, a to se na ně sluší. Na Krista ve Velebné svátosti se všude ve světě pohlíží jako na vetřelce, na vetřelce v jeho vlastním tvorstvu; ale když je, jako v zemi herese, vypovězencem, ba psancem, jenž pozbyl i občanského práva a podobně jako zločinec nemůže zděditi žádného majetku, a když se objeví na ulici, pohlíží se na něho jako na obtíž a rušitele veřejného pořádku — pak je toto tajemství ještě prohloubeno a přidává neuvěřitelný pathos jeho eucharistickému utrpení. Mezi bohatými pak bývají buď ti, kteří zdědili víru po mučednicích,* nebo ti, které Bůh povolal divem milosrdenství do pravého stádoce; ale obě tyto třídy mají zvláštní závazky k Velebné svátosti. Jedna proto, že byla vždycky jeho, druhá proto, že nebyla vždycky jeho, ale nyní jeho je. Ježíš nám dává v této Svátosti sebe celého a také svůj čas. V těchto dvou pojmech záleží jeho svátostný život. Je to on sám a bude s námi přebývati až do soumraku světa. A jako se dává cele bohatým, mají také oni býti k němu štědrí, nikoli jen penězi, ale také obětí, sebezapíráním, láskou a nerozděleným srdcem. Jako on věnuje svůj čas bohatým, přijímá je kdykoli si přejí, zabývá se jejich záležitostmi a používá zvláštní moudrosti a shovívavosti, aby je uvedl uchem jehelním do nebeského království, tak také oni musejí mu dávatí svůj čas k jeho oběti,

* Autor patrně míní poměry ve své vlasti, Anglii. — Př.

požehnání, výstavu a pro svatostánek, a tak mu poskytovati náhradu za urážky, které jeho láska snáší.

Jak krásné je usmiřování a jaké tajemství v tom, že Bůh dovoluje dílo tak vysoké tvorům tak ubohým, jako jsme my. Jako bychom my mohli zvelebiti jeho zničenou slávu a vyzdvihnouti chrámy z trosek, my, kteří sami víme, co jsme, totiž něco mnohem horšího, než co by se mohli být jen na okamžik domnívati ti, co nás nejlépe znají. Zadostčinění! Právě ta věc, pro kterou on sám existuje ve Velebné svátosti! Neboť kdyby nebylo bývalo třeba, aby nás přišel vykoupiti v pokoře, nebylo by snad bývalo nutné, aby se skrýval v nejnížší hlubině tajemné, mlčenlivé lásky. V čem je tolik citu a v čem tolik útěchy jako v usmiřování? Co je vykoupení nežli zadostčinění? Co jiného byl soucit Panny Marie? Čím jiným se na zemi zaměstnávalo svaté Srdce? Nezabývá se jím v nebeské slávě právě jako v tajemné Hostii této chvíle? Ó moje ubohá vlast! Jaké má nedostatky a jak je krásná! Jak je bohatá ve všem jiném, ale na Boží dary, na Boží milosti, jak smutně chudá! Ne že by ruka Páně byla méně štědrá, ale že se srdce mé vlasti před ním uzavírá. O moji krajané, kteří jste téměř viděli dny pronásledování nebo aspoň dny temna a smrtelné mdloby a kteří také vidíte, jak ožívují suché kosti herese a vydávají každého roku četné a rozmanité konverse, ó moji krajané, jak drahá má býti vám a síle vaší víry, která ve vás zářila čistá a jasná od nejranějšího svítání rozumu, jak drahá má vám býti tato tichá a hluboká pobožnost lásky k usmiřování Boha! Také vy, které Bůh tak sladce a zázračně přivolal k dědictví katolické pravdy, ač jste se v ní nezrodili, zda necítíte tak, jako cítily osoby evangelia, když jim prokázal zázrak, a zda byste z lásky k němu raději neposlechli a nemlčeli, ale rozhlašovali jeho lásku, i když vám přikazuje, abyste mlčením osvědčili svou pokoru? A jak drahý, jak dvojnásobně drahý je zajisté úkol zadostčinění vám, kteří milujete mnoho, protože vám bylo odpuštěno mnoho, a máte vykonati dílo stanovené na celý život za polovinu života neb i za dobu kratší!

Hle, jak to, co jsme začali jásavým tónem triumfu, přirozeně přechází v něhu hluboké struny tklivého soucitu a končí v srdci plném vděčného zadostčinění!

OBSAH

Prolog.

Strana:

Triumf	12
------------------	----

KNIHA I.

Nejsvětější Svátost — Největší dílo Boží.

I. Znamky Božích děl	29
II. Tyto znamky spojené v předpodstatnění	35
III. Čtyři veliká Boží díla: Stvoření, vtělení, ospravedl- nění a oslavení	40
IV. Theologie předpodstatnění	48
V. Pokračování theologie o předpodstatnění	59
VI. Předpodstatnění v poměru k ostatním Božím dílům	66
VII. Krása slávy a krása Nejsvětější svátosti	77

KNIHA II.

Nejsvětější Svátost v úctě katolíků.

I. Nejsvětější svátost jakožto předmět zvláštní po- božnosti	85
II. Duch Nejsvětější Svátosti	92
III. Děťátko a Hostie	100
IV. Matka a Syn	110
V. Pěstoun a jeho Dítě	117
VI. Betlem, Egypt a Nazaret	123
VII. Květy oltáře	134

KNIHA III.

Nejsvětější Svátost — Obraz Boha.

I. Trojice v jednotě	159
II. Stvořitel ve svém stvoření	181
III. Bůh hledán a nalézán	195
IV. Svět hmotný	203
V. Boží způsob v rozumu a vůli	217
VI. Bůh v theologii a Církvi	229
VII. Díla a cesty, váhy a míry, neúspěch a úspěch Boží	239

KNIHA IV.

Nejsvětější Svátost — Obraz Ježíše.

I. Vtělení	261
II. Přirozenost, milost a sláva	270
III. Vtělení je svým vlastním světem	296
IV. Třiatřicet let	300
V. Velebná Svátost vším pro lidi	310
VI. Magnet duší	318
VII. Život Církve	335

Doslov.

Usmiřování	347
----------------------	-----

Frederick William Faber
VELEBNÁ SVÁTOST
neboli díla a cesty Boží

(The Blessed Sacrament)

Z angličtiny přeložila Adolfa Řivnáčová

Úvod: Antonín Stříž

Kresba na obálce: Ing. Vojtěch Kubašta

Grafická úprava: Stanislav Mašek

Tisk a náklad: Družstvo Vlast, Praha II

R o k 1948

Náklad prvního vydání 3200

Cena brož. Kčs 140